
SIGILLVM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV ANG
CHRISTO ET ECCLESIAE
VE RI TAS

XENOPHON.

XENOPHONTIS

QUAE EXSTANT

OPERA,

GRAECE & LATINE,

EX EDITIONIBUS

SCHNEIDERI ET ZEUNII.

ACCEDIT

INDEX LATINUS.

TOM. VI.

EDINBURGI:

E PRELO ACADEMICO.

IMPENSIS GULIELMI LAING.

MDCCCXI.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

ΚΕΦ. α'.

Μετὰ δὲ ταῦτα, οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον, ἦλθεν ἐξ Ἀθηνῶν Θυμοχάρης, ναῦς ἔχων ὀλίγας· καὶ εὐθὺς ἐναυμάχησαν αὖθις Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀθηναῖοι, ἐνίκησαν δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἡγουμένου Ἡγησανδρίδου. Μετ'

XENOPHONTIS

HISTORIARUM GRAECARUM

LIBER PRIMUS.

CAP. I.

Non multis post haec diebus interjectis, Thymochares Athenis cum paucis navibus venit; ac statim Lacedaemonii et Athenienses proelio navali rursum congressi sunt, in quo Lacedaemonii ductu Hegesandridae victores evaserunt. Paullo

ὀλίγον δὲ τούτων Δωριεὺς ὁ Διαγόρου ἐκ Ῥόδου ἐς Ἑλλήσποντον εἰσέπλει, ἀρχομένου χειμῶνος, τέτταρσι καὶ δέκα ναυσὶν, ἅμα ἡμέρᾳ. Κατιδὼν δὲ ὁ τῶν Ἀθηναίων ἡμεροσκόπος ἐσήμαινε τοῖς στρατηγοῖς. οἱ δὲ ἀνηγάγοντο ἐπ᾽ αὐτὸν εἴκοσι ναυσὶν, ἃς ὁ Δωριεὺς φυγὼν, πρὸς τὴν γῆν ἀνεβίβαζε τὰς ἑαυτοῦ τριήρεις, ὡς ἤνοιγε, περὶ τὸ Ῥοίτειον. Ἐγγὺς δὲ γενομένων τῶν Ἀθηναίων, ἐμάχοντο ἀπό τε τῶν νεῶν καὶ τῆς γῆς, μέχρις οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπλευσαν ἐς Μάδυτον πρὸς τὸ ἄλλο στρατόπεδον, οὐδὲν πράξαντες. Μίνδαρος δὲ κατιδὼν τὴν μάχην, ἐν Ἰλίῳ θύων τῇ Ἀθηνᾷ, ἐβοήθει ἐπὶ τὴν θάλατταν· καὶ καθελκύσας τὰς ἑαυτοῦ τριήρεις, ἀπέπλει, ὅπως ἀναλάβῃ τὰς μετὰ Δωριέως.

---

post Dorieus, Diagorae filius, hyemis initio cum XIV navibus Rhodo profectus, prima luce Hellespontum ingreditur. Eum posteaquam speculator Atheniensium diurnus conspexisset, praetoribus signum dedit: atque ita illis adversus eum provectis cum viginti navibus, arrepta fuga Dorieus, ad terram triremes suas subducit, quum circa Rhoeteum in mare largius prodiisset. Ubi vero propius ad eum delati essent Athenienses, de navibus ac terra pugnatum est eo usque; donec infecta re, ad reliquas copias suas Athenienses Madytum discederent. Hac pugna conspecta Mindarus, qui apud Ilium Minervae sacrificabat, ut subsidium mari suis ferret, navesque Doriei reciperet; deductis triremibus e portu solvit. Tum

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἀνταναγόμενοι ἐναυμάχησαν περὶ Ἄβυδον κατὰ τὴν ἠϊόνα, μέχρι δείλης ἐξ ἑωθινοῦ. καὶ τὰ μὲν νικώντων, τὰ δὲ νικωμένων, Ἀλκιβιάδης ἐπεισπλεῖ δυοῖν δεούσαιν εἴκοσι ναυσίν. Ἐντεῦθεν δὲ φυγὴ τῶν Πελοποννησίων ἐγένετο πρὸς τὴν Ἄβυδον· καὶ ὁ Φαρνάβαζος παρεβοήθει, καὶ ἐπεισβαίνων τῷ ἵππῳ ἐς τὴν θάλατταν, μέχρι δυνατὸν ἦν, ἐμάχετο, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς αὑτοῦ ἱππεῦσι καὶ πεζοῖς παρεκελεύετο. Ξυμφράξαντες δὲ τὰς ναῦς οἱ Πελοποννήσιοι, καὶ παραταξάμενοι, πρὸς τῇ γῇ ἐμάχοντο. Ἀθηναῖοι δὲ ἀπέπλευσαν, τριάκοντα ναῦς τῶν πολεμίων λαβόντες κενὰς, καὶ ἃς αὐτοὶ ἀπώλεσαν κομισάμενοι, ἐς Σηστόν. Ἐντεῦθεν, πλὴν τεττα-

---

Athenienses adversus eos provecti, propter littus ad Abydum proelio navali decernunt: quod quum a matutino tempore ad vesperam usque perdurasset, ac partim vincerent, partim vincerentur; cum navibus XVIII Alcibiades supervenit. Ex eo Peleponnesii versus Abydum fugere; Pharnabazus e proximo illis opem ferre: qui quidem ingressus equo mare, quousque poterat, dimicabat: idemque ut facerent, equites peditesque suos hortabatur. Peloponnesii navibus constipatis, et opposita hostibus acie, non procul a litore pugnabant. Tandem Athenienses cum XXX vacuis hostium navibus, quas ceperant, ac suis in proelio corruptis, discedunt, easque Sestum perducunt. Inde naves aliae alio, exceptis XL,

ράκοντα νεῶν, ἄλλαι ἄλλῃ ᾤχοντο ἐπ' ἀργυρολογίαν ἔξω τοῦ Ἑλλησπόντου· καὶ ὁ Θρασύλος, εἷς ὢν τῶν στρατηγῶν, ἐς Ἀθήνας ἔπλευσε, ταῦτα ἐξαγγελῶν, καὶ στρατιὰν καὶ ναῦς αἰτήσων. Μετὰ δὲ ταῦτα Τισσαφέρνης ἦλθεν ἐς Ἑλλήσποντον· ἀφικόμενον δὲ παρ' αὐτὸν μιᾷ τριήρει Ἀλκιβιάδην, ξένιά τε καὶ δῶρα ἄγοντα, ξυλλαβὼν εἷρξεν ἐν Σάρδεσι, φάσκων, κελεύειν βασιλέα πολεμεῖν Ἀθηναίοις. ἡμέραις δὲ τριάκοντα ὕστερον Ἀλκιβιάδης ἐκ Σάρδεων μετὰ Μαντιθέου, τοῦ ἁλόντος ἐν Καρίᾳ, ἵππων εὐπορήσαντες, νυκτὸς ἀπέδρασαν ἐς Κλαζομένας. Οἱ δ' ἐν Σηστῷ Ἀθηναῖοι, αἰσθόμενοι Μίνδαρον πλεῖν ἐπ' αὐτοὺς μέλλοντα ναυσὶν ἑξήκοντα, νυκτὸς ἀπέ-

---

pecuniae cogendae caussa extra Hellespontum proficiscuntur: unus e ducibus Thrasylus Athenas navigat, ut partim haec suis renunciaret, partim alias copias et naves peteret. Post illa venit in Hellespontum Tissaphernes, et Alcibiadem cum triremi ad se profectum, hospitaliaque et alia munera ferentem comprehendit, ac Sardibus in vincula conjicit: quod mandasse regem diceret, ut Athenienses hostium loco haberentur. Verum triginta secundum illa diebus elapsis nacti equos Alcibiades et Mantitheus, qui captus in Caria fuerat, noctu Clazomenas aufugiunt. Interea qui apud Sestum erant Athenienses, quum animadverterent adversus se Mindarum cum LX

δρασαν ἐς Καρδίαν. ἐνταῦθα δὲ καὶ Ἀλκιβιάδης ἧκεν ἐκ τῆς Κλαζομενῶν σὺν πέντε τριήρεσι καὶ ἐπακτρίδι. Πυθόμενος δὲ, ὅτι αἱ τῶν Πελοποννησίων νῆες ἐξ Ἀβύδου ἀνηγμέναι εἶεν ἐς Κύζικον, αὐτὸς μὲν πεζῇ ἦλθεν ἐς Σηστὸν, τὰς δὲ ναῦς περιπλεῖν ἐκεῖσε ἐκέλευσεν. Ἐπεὶ δ' ἦλθον, ἀνάγεσθαι ἤδη αὐτοῦ μέλλοντος ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν, ἐπεισπλεῖ Θηραμένης εἴκοσι ναυσὶν ἀπὸ Μακεδονίας, ἅμα δὲ καὶ Θρασύβουλος εἴκοσιν ἑτέραις ἐκ Θάσου, ἀμφότεροι ἠργυρολογηκότες. Ἀλκιβιάδης δὲ, εἰπὼν καὶ τούτοις διώκειν αὐτὸν, ἐξελομένοις τὰ μεγάλα ἱστία, αὐτὸς ἔπλευσεν ἐς Πάριον· ἀθρόαι δὲ γενόμεναι αἱ νῆες ἅπασαι ἐν Παρίῳ ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα, τῆς ἐπι-

---

navibus adfuturum, noctu Cardiam profugiunt. Eodem et Alcibiades Clazomenis cum quinque triremibus et una navi actuaria venit. Quumque Peloponnesiorum naves Abydo deductas Cyzicum audiisset: pedes ipse Sestum accessit, naves ut ambitu facto, mari eo tenderent, jussit. Eae posteaquam venissent, et ipse jamjam soluturus esset, ac navali proelio cum hoste congressurus; supervenit e Macedonia cum navibus xx Theramenes, et Thrasybulus e Thaso cum aliis xx, quorum uterque pecuniam coegerat. Jubet hos se subsequi, detractis velis majoribus, Alcibiades: ipse Parium navigat. Ubi quum naves universae in unum convenissent, numero LXXXVI, nocte sequenti solvunt, ac die post eam proximo

οὔσης νυκτὸς ἀνηγάγοντο, καὶ τῇ ἄλλῃ ἡμέρᾳ περὶ ἀρίστου ὥραν ἧκον ἐς Προικόννησον. Ἐκεῖ δ' ἐπύθοντο, ὅτι Μίνδαρος ἐν Κυζίκῳ εἴη, καὶ Φαρνάβαζος μετὰ τοῦ πεζοῦ. Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν αὐτοῦ ἔμειναν· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ Ἀλκιβιάδης, ἐκκλησίαν ποιήσας, παρεκελεύετο αὐτοῖς, ὅτι ἀνάγκη εἴη, καὶ ναυμαχεῖν, καὶ πεζομαχεῖν, καὶ τειχομαχεῖν· οὐ γάρ ἐστιν, ἔφη, χρήματα ἡμῖν, τοῖς δὲ πολεμίοις ἄφθονα παρὰ βασιλέως. Τῇ δὲ προτεραίᾳ, ἐπειδὴ ὡρμίσαντο, τὰ πλοῖα πάντα καὶ τὰ μικρὰ συνήθροισε παρ' ἑαυτὸν, ὅπως μηδεὶς ἐξαγγείλῃ τοῖς πολεμίοις τὸ πλῆθος τῶν νεῶν· ἐπεκήρυξέ τε, ὃς ἂν ἁλίσκηται ἐς τὸ πέραν ἐπιδιαπλέων, θάνατον τὴν ζημίαν.

---

sub prandii tempus ad Proeconnesum appellunt. Intelligunt heic, Mindarum, itemque Pharnabazum cum pedestribus copiis apud Cyzicum esse. Quapropter istic eo die subsistunt. Postridie vocato ad concionem milite, Alcibiades, sic eos cohortabatur; ut simul et navali et pedestri proelio decertandum, et muros oppugnandos diceret. Desunt enim, ait, nobis pecuniae, quarum hosti copiam rex abunde suppeditat. Die ante illum diem proximo, quum portum ingressi essent; naves universas, et in his etiam navigia parva collegerat ad se, ne quis hostibus navium numerum enuntiaret: simul per praeconem edixerat, morte multatum iri, quicunque trajicere

Μετὰ δὲ τὴν ἐκκλησίαν παρασκευασάμενος ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν, ἀνηγάγετο ἐπὶ τὴν Κύζικον, ὕοντος πολλῷ. Ἐπειδὴ δ' ἐγγὺς τῆς Κυζίκου ἦν, αἰθρίας γενομένης, καὶ τοῦ ἡλίου ἐκλάμψαντος, καθορᾷ τὰς τοῦ Μινδάρου ναῦς γυμναζομένας πόῤῥω ἀπὸ τοῦ λιμένος, καὶ ἀπειλημμένας ὑπ' αὐτοῦ, ἑξήκοντα οὔσας. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἰδόντες τὰς τῶν Ἀθηναίων τριήρεις οὔσας πλείους τε πολλῷ ἢ πρότερον, καὶ πρὸς τῷ λιμένι, ἔφυγον ἐς τὴν γῆν· καὶ συνορμίσαντες τὰς ναῦς, ἐμάχοντο ἐπιπλέουσι τοῖς ἐναντίοις. Ἀλκιβιάδης δὲ, ταῖς εἴκοσι τῶν νεῶν περιπλεύσας, ἀπέβη ἐς τὴν γῆν. Ἰδὼν δὲ ὁ Μίνδαρος, καὶ αὐτὸς ἀποβὰς, ἐν τῇ γῇ μαχόμενος ἀπέθανεν· οἱ δὲ

---

deprehenderetur. Posteaquam concionem habuisset, rebus universis ad navalem pugnam comparatis, Cyzicum magna in pluvia pergit. Eo quum propius accessisset, et coelum esse sudum, sole jam fulgente, coepisset: sexaginta Mindari naves, quae se procul a portu exercerent, et jam interceptae erant, conspicit. Peloponnesii quum triremes Atheniensium et plures viderent esse, quam prius, et portui proximas; ad terram fuga se recipiunt, et navibus simul ad stationem appulsis, in hostes adversus se tendentes dimicant. Interim Alcibiades navibus XX circumvectus, in terram copias exponit. Hoc viso Mindarus et ipse in terram descendit, ac

μετ' αὐτοῦ ὄντες ἔφυγον. Τὰς δὲ ναῦς οἱ Ἀθηναῖοι ᾤχοντο ἄγοντες ἐς Προικόννησον ἁπάσας, πλὴν τῶν Συρακουσίων· ἐκείνας δὲ αὐτοὶ κατέκαυσαν οἱ Συρακούσιοι. Ἐκεῖθεν δὲ τῇ ὑστεραίᾳ ἔπλεον οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ Κύζικον. Οἱ δὲ Κυζικηνοὶ, τῶν Πελοποννησίων καὶ Φαρναβάζου ἐκλιπόντων αὐτὴν, ἐδέχοντο τοὺς Ἀθηναίους. Ἀλκιβιάδης δὲ, μείνας αὐτοῦ εἴκοσιν ἡμέρας, καὶ χρήματα πολλὰ λαβὼν παρὰ τῶν Κυζικηνῶν, οὐδὲν ἄλλο κακὸν ἐργασάμενος ἐν τῇ πόλει, ἀπέπλευσεν ἐς Προικόννησον. Ἐκεῖθεν δ' ἔπλευσεν ἐς Πέρινθον καὶ Σηλυμβρίαν· καὶ Περίνθιοι μὲν εἰσεδέξαντο ἐς τὸ ἄστυ τὸ στρατόπεδον· Σηλυμβριανοὶ δὲ ἐδέξαντο μὲν οὒ, χρήματα δὲ ἔδοσαν. Ἐν-

---

pugnans interficitur. Tum milites ipsius fugere, naves universas, Athenienses ad Proeconesum deducere, solis Syracusanis exceptis, quas ipsi Syracusani exusserunt. Inde Athenienses postridie Cyzicum navigant. Tum Peloponnesiis ac Pharnabazo urbem deserentibus, Cyziceni Athenienses admittunt. Heic quum dies xx commoratus fuisset Alcibiades, grandi a Cyzicenis accepta pecunia, nullo praeterea damno eis illato, in Proeconesum revertitur. Inde Perinthum ac Selymbriam navigat: ac Perinthii quidem exercitum in urbem admittunt: Selymbrienses autem non illi quidem eos admisere, pecuniam tamen numerarunt. Inde Chrysopolim

τεῦθεν δ' ἀφικόμενοι τῆς Χαλκηδονίας ἐς Χρυσόπολιν, ἐτείχισαν αὐτήν, καὶ δεκατευτήριον κατεσκεύασαν ἐν αὐτῇ· καὶ τὴν δεκάτην ἐξελέγοντο τῶν ἐκ τοῦ Πόντου πλοίων· [καὶ] φυλακὴν ἐγκαταλιπόντες ναῦς τριάκοντα, καὶ στρατηγὼ δύω, Θηραμένην καὶ Εὔβουλον, τοῦ τε χωρίου ἐπιμελεῖσθαι καὶ τῶν ἐκπλεόντων πλοίων, καὶ εἴ τι ἄλλο ἠδύναντο βλάπτειν τοὺς πολεμίους. Οἱ δ' ἄλλοι στρατηγοὶ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ᾤχοντο. Παρὰ δὲ Ἱπποκράτους, τοῦ Μινδάρου ἐπιστολέως, ἐς Λακεδαίμονα γράμματα πεμφθέντα ἑάλωσαν ἐς Ἀθήνας, λέγοντα τάδε· Ἔρρει τὰ καλά· Μίνδαρος ἀπέσσουα· πεινῶντι τἄνδρες· ἀπορέομες, τί χρὴ δρᾷν. Φαρνάβαζος δὲ παντὶ

Chalcedoniae delati, oppidum illud muris cingunt, locumque in eo ad colligendas decumas constituunt. Decuma de venientibus e Ponto navibus exigebatur. Relictum heic xxx navium praesidium cum duobus ducibus, Theramene ac Eubulo, qui et oppidum et naves e Ponto venientes observarent, aliisque damnis hostes, quibuscunque possent, afficerent. Reliqui duces in Hellespontum discedunt. Interceptae sunt et litterae, atque Athenas perlatae, quae ab Hippocrate Mindari legato Lacedaemonem missae fuerant. Earum haec erat sententia: Actum de praeclaris rebus nostris: obiit Mindarus: esuriunt milites: quid agendum sit, ex inopia consilii nescimus. At Pharnabazus universas Peloponesiorum copi-

τῷ τῶν Πελοποννησίων στρατεύματι καὶ τοῖς Συρακουσίοις παρακελευσάμενος, μὴ ἀθυμεῖν ἕνεκα ξύλων, ὡς ὄντων πολλῶν ἐν τῇ βασιλέως, ἕως ἂν τὰ σώματα σῶα ᾖ, ἱμάτιόν τ' ἔδωκεν ἑκάστῳ, καὶ ἐφόδιον δυοῖν μηνοῖν· καὶ ὁπλίσας τοὺς ναύτας, φυλακὰς κατέστησε τῆς ἑαυτοῦ παραθαλασσίας γῆς. Καὶ ξυγκαλέσας τούς τε ἀπὸ τῶν πόλεων στρατηγοὺς, καὶ τριηράρχους, ἐκέλευσε ναυπηγεῖσθαι τριήρεις ἐν Ἀντάνδρῳ, ὅσας ἕκαστοι ἀπώλεσαν, χρήματά τε διδοὺς, καὶ ὕλην ἐκ τῆς Ἴδης κομίζεσθαι φράζων. Ναυπηγουμένων δὲ, οἱ Συρακούσιοι ἅμα τοῖς Ἀντανδρίοις τοῦ τείχους τι ἐπετέλεσαν, καὶ ἐν τῇ φρουρᾷ ἤρεσαν πάντων μάλιστα. Διὰ ταῦτα δὲ εὐεργεσία τε

---

as, et Syracusanos cohortatus, ut salvis adhuc corporibus, lignorum caussa minime dejectis animis essent, quorum vim magnam ditio regis haberet: vestem singulis, cum viatico duûm mensium donat. Praeterea nautas armat, et regionem suam maritimam praesidiis munit. Convocatis etiam praetoribus urbium, et triremium praefectis, apud Antandrum triremes tot aedificare jubet, quot ipsorum quisque amisisset: simul et pecunia sublevat eos, et materiam ex Ida sumendam indicari jubet. Dum haec classis aedificatur, Antandrii Syracusanorum ope muri partem quandam absolvunt, et in praesidio eorundem opera mirifice probata fuit. Eas ob caussas fac-

καὶ πολιτεία Συρακουσίοις ἐν Ἀντάνδρῳ ἐστί. Φαρνάβαζος μὲν οὖν ταῦτα διατάξας εὐθὺς ἐς Χαλκηδόνα ἐβοήθει.

Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ ἠγγέλθη τοῖς τῶν Συρακουσίων στρατηγοῖς, ὅτι φεύγοιεν οἴκοθεν ὑπὸ τοῦ δήμου. Ξυγκαλέσαντες οὖν τοὺς ἑαυτῶν στρατιώτας, Ἑρμοκράτους προηγουμένου, ἀπωλοφύροντο τὴν ἑαυτῶν ξυμφορὰν, ὡς ἀδίκως φεύγοιεν ἅπαντες παρὰ τὸν νόμον· παρῄνεσάν τε προθύμους εἶναι καὶ τὰ λοιπὰ, ὥσπερ τὰ πρότερα, καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς πρὸς τὰ ἀεὶ παραγγελλόμενα, ἑλέσθαι δὲ ἐκέλευον ἄρχοντας, μέχρις ἂν ἀφίκωνται οἱ ᾑρημένοι ἀντ' ἐκείνων. Οἱ δ' ἀναβοήσαντες ἐκέλευον ἐκείνους ἄρχειν, καὶ μάλιστα οἱ τριήραρχοι, καὶ

tum, ut Syracusani et bene de Antandro promeriti dicantur, et ejus civitatis jus etiam nunc habeant. His ita constitutis, Pharnabazus mox Chalcedonem, ut opem ei ferret, contendit.

Accepere nuntium hoc tempore Syracusanorum duces exilii sui, quod eis plebisscito fuerat irrogatum. Quapropter convocatis militibus, Hermocrate caeterorum nomine verba faciente, calamitatem suam deplorant; qui per injuriam, et praeter leges universi exulare juberentur. Hortantur inde, ut etiam deinceps ad imperata facienda prompte fortiterque se gererent, quemadmodum fecissent hactenus: et magistratus legerent, donec adessent ii, qui jam suo essent loco designati. Milites clamore sublato, ipsi ut

οἱ ἐπιβάται, καὶ οἱ κυβερνῆται. οἱ δ' οὐκ ἔφασαν δεῖν στασιάζειν πρὸς τὴν ἑαυτῶν πόλιν· εἰ δέ τις ἐπικαλοίη τι αὐτοῖς, λόγον ἔφασαν χρῆναι διδόναι, μεμνημένους, ὅσας τε ναυμαχίας αὐτοὶ καθ' αὐτοὺς νενικήκατε, καὶ ναῦς εἰλήφατε, ὅσα τε μετὰ τῶν ἄλλων ἀήττητοι γεγόνατε, ἡμῶν ἡγουμένων, τάξιν ἔχοντες τὴν κρατίστην, διά τε τὴν ἡμετέραν ἀρετὴν, καὶ τὴν ὑμετέραν προθυμίαν, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὑπάρχουσαν. Οὐδενὸς δὲ οὐδὲν ἐπαιτιωμένου, δεομένων, ἔμειναν, ἕως ἀφίκοντο οἱ ἀντ' ἐκείνων στρατηγοὶ, Δήμαρχός τε Πιδόκου, καὶ Μύσκων Μενεκράτους, καὶ Πόταμις Γνωσία. τῶν δὲ τριηράρ-

cum imperio essent, jubent, imprimisque volebant hoc triremium praefecti, et milites classiarii, et gubernatores. Duces contra monent, adversus rempublicam seditionem movendam non esse. Si vero accusationes in se ab aliquo instituerentur, suam ut causam agerent, hortantur; in memoriam revocantes, quot navalibus proeliis victores ipsi nullis adjutoribus fuissent, quot cepissent naves, quoties cum aliis invicti ductu suo extitissent. Etiam locum, inquiunt, honestissimum in acie, cum propter virtutem nostram tum alacritatem vestram, habuistis, sive quid terra, sive mari gereretur. Quum neque quisquam in eos quidquam culpae conferret, et ab omnibus rogarentur; mansere, donec qui eis succederent, duces advenirent. Erant hi Demarchus Pidoci, Musco Menecratis, Potamis Gnosiae, filii. Quumque maxima pars praefec-

χων ὀμόσαντες οἱ πλεῖστοι κατάξειν αὐτοὺς, ἐπὰν ἐς Συρακούσας ἀφίκωνται, ἀπεπέμψαντο, ὅποι ἠβούλοντο, πάντας ἐπαινοῦντες. Ἰδίᾳ δὲ οἱ πρὸς Ἑρμοκράτην προσομιλοῦντες, μάλιστα ἐπόθησαν τήν τε ἐπιμέλειαν, καὶ προθυμίαν, καὶ κοινότητα, ὧν γὰρ ἐγίνωσκε τοὺς ἐπιεικεστάτους τῶν τριηράρχων καὶ κυβερνητῶν καὶ ἐπιβατῶν, ἑκάστης ἡμέρας τὸ πρωῒ καὶ πρὸς ἑσπέραν συναλίζων πρὸς τὴν σκηνὴν τὴν ἑαυτοῦ, ἀνεκοινοῦτο, ὅ,τι ἔμελλε λέγειν, ἢ πράττειν· κἀκείνους ἐδίδασκε, κελεύων λέγειν τὰ μὲν ἀπὸ τοῦ παραχρῆμα, τὰ δὲ βουλευσαμένους. Ἐκ τούτων Ἑρμοκράτης τὰ πολλὰ ἐν τῷ συνεδρίῳ εὐδόξει, λέγειν τε δο-

---

torum triremibus, jurejurando confirmasset, se illos, posteaquam Syracusas rediissent, in patriam reducturos; etiam laudibus prosequentes ita dimiserunt omnes, ut quo visum esset, concederet. Imprimis diligentiam Hermocratis, et alacritatem, et popularitatem desiderabant, quo privatim familiariter utebantur. Nam de triremium praefectis, et gubernatoribus, et militibus classiariis, optimum quemque sibi cognitum singulis diebus ad contubernium in tabernaculum suum mane ac vespere invitabat, et cum eis quidquid vel dicturus, vel facturus esset, communicabat. Docebat etiam eos, et quaedam non meditata extemplo proferre jubebat, quaedam non nisi re deliberata. Ob has res magna erat Hermocratis in consessu publico gloria, quod optima quaeque tum dicere

κῶν καὶ βουλεύειν τὰ κράτιστα. κατηγορήσας δὲ Τισσαφέρνους ἐν Λακεδαίμονι Ἑρμοκράτης, μαρτυροῦντος καὶ Ἀστυόχου, καὶ δόξας τὰ ὄντα λέγειν, ἀφικόμενος παρὰ Φαρνάβαζον, πρὶν αἰτῆσαι χρήματα λαβὼν, παρεσκευάζετο πρὸς τὴν ἐς Συρακούσας κάθοδον ξένους τε καὶ τριήρεις. Ἐν τούτῳ δὲ ἧκον οἱ διάδοχοι τῶν Συρακουσίων ἐς Μίλητον, καὶ παρέλαβον τὰς ναῦς καὶ τὸ στράτευμα.

Ἐν Θάσῳ δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον στάσεως γενομένης, ἐκπίπτουσιν οἱ Λακωνισταὶ, καὶ ὁ Λάκων ἁρμοστὴς Ἐτεόνικος. καταιτιαθεὶς δὲ ταῦτα πρᾶξαι σὺν Τισσαφέρνει Πασιππίδας ὁ Λάκων, ἔφυγεν ἐκ Σπάρτης. ἐπὶ δὲ τὸ ναυτικὸν, ὃ ἐκεῖνος ἠθροίκει ἀπὸ τῶν

---

tum consulere existimaretur. Idem quum Tissaphernem Lacedaemone accusasset, ac non solum Astyochi testimonio sublevaretur, sed etiam ipse verum dicere visus esset; ad Pharnabazum se conferens, pecuniam prius, quam peteret, impetrabat; eaque, comparata stipendiariorum militum et triremium copia, reditum in patriam moliebatur. Interea Syracusanorum [ducum] successores Miletum veniunt, eisque copiae cum navibus traditae sunt.

Eodem tempore coorta in Thaso seditione, omnes qui a Lacedaemoniorum partibus stabant, una cum Lacedaemonio præfecto Eteonico pelluutur. Id quia Tissapherne juvante, Pasippidas Lacedaemonius perfecisse crederetur, Sparta exulare jussus est. Ejus loco ad

συμμάχων, ἐξεπέμφθη Κρατησιππίδας, καὶ παρέλαβεν ἐν Χίῳ. Περὶ δὲ τούτους τοὺς χρόνους Θρασύλου ἐν Ἀθήναις ὄντος, Ἄγις, ἐκ τῆς Δεκελείας προνομὴν ποιούμενος, πρὸς αὐτὰ τὰ τείχη ἦλθε τῶν Ἀθηναίων. Θρασύλος δὲ, ἐξαγαγὼν Ἀθηναίους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ πόλει ὄντας ἅπαντας, παρέταξε παρὰ τὸ Λύκειον γυμνάσιον, ὡς μαχούμενος, ἂν προσίωσιν. ἰδὼν δὲ ταῦτα Ἄγις ἀπήγαγε ταχέως· καί τινες αὐτῶν, ὀλίγοι τῶν ἐπὶ πᾶσιν, ὑπὸ τῶν ψιλῶν ἀπέθανον· οἱ οὖν Ἀθηναῖοι τῷ Θρασύλῳ διὰ ταῦτα ἔτι προθυμότεροι ἦσαν, ἐφ' ἃ ἧκε, καὶ ἐπεψηφίσαντο, ὁπλίτας τε αὐτὸν καταλέξασθαι χιλίους, ἱππέας δὲ ἑκατὸν, τριήρεις δὲ πεντήκοντα.

---

navales copias, quas ipse de sociis coegerat, Cratesippidas missus; in Chio suam eas in potestatem accepit. Accidit hoc etiam tempore, dum Athenis Thrasylus ageret, ut Agis Decelea prædatum egressus, ad ipsos usque muros Atheniensium accederet. Ibi Thrasylus, et Athenienses et alios omnes qui erant in urbe, educit: propterque gymnasium Lyceum aciem opponit hostibus, manum conserturus, si accederent. Quod quum vidisset Agis, celeriter abduxit suos, amissis paucis extremo in agmine, quos velites interemere. Accendit hoc Atheniensium erga Thrasylum studia, ut alacrius ei concederent, cujus ipse rei caussa venerat. Nam decretum, ut delectu habito, CIↃ gravis armaturae pedites, equites C, tri-

Ἆγις δὲ, ἐκ τῆς Δεκελείας ἰδὼν πλοῖα πολλὰ σίτου ἐς Πειραιᾶ καταθέοντα, οὐδὲν ὄφελος ἔφη εἶναι, τοὺς μετ' αὐτοῦ πολὺν ἤδη χρόνον Ἀθηναίους εἴργειν τῆς γῆς, εἰ μή τις σχήσοι, ὅθεν καὶ ὁ κατὰ θάλατταν σῖτος φοιτᾷ· κράτιστόν τε εἶναι, καὶ Κλέαρχον τὸν Ῥαμφίου, πρόξενον ὄντα Βυζαντίων, πέμψαι ἐς Χαλκηδόνα τε καὶ Βυζάντιον. Δόξαντος δὲ τούτου, πληρωθεισῶν νεῶν ἔκ τε Μεγάρων καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ξυμμάχων πεντεκαίδεκα, στρατιωτίδων μᾶλλον ἢ ταχειῶν, ᾤχετο· καὶ αὐτοῦ τῶν νεῶν τρεῖς ἀπόλλυνται ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν ἐννέα νεῶν, αἳ ἀεὶ ἐνταῦθα τὰ πλοῖα διεφύλαττον· αἱ δ' ἄλλαι ἔφυγον ἐς Σηστὸν, ἐκεῖθεν δὲ ἐς Βυζάν-

---

remes L sumeret. Agis autem, quum e Decelea frumento onusta complura navigia ferri cursu in Piraeeum cerneret; frustra suos aiebat longo jam temporis spatio terra prohibere Athenienses, nisi quis eos ab illis etiam locis excluderet, unde mari frumentum veheretur: adeoque optimum fore, si Clearchus Ramphii filius, qui publicus esset Byzantiorum hospes, Chalcedonem Byzantiumque mitteretur. Hac sententia comprobata, discessit is, explentibus XV navium numerum Megarensibus ac reliquis sociis, quae ipsae magis essent militi vehendo idoneae, quam celeres. Harum tres in Hellesponto a IX Atticis navibus demersae sunt, quae perpetuo in iis locis naves observabant. Ceterae Sestum fuga se recipiunt, ac

τιον ἐσώθησαν. Καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἔληγεν, ἐν ᾧ Καρχηδόνιοι, Ἀννίβα ἡγουμένου, στρατεύσαντες ἐπὶ Σικελίαν δέκα μυριάσι στρατιᾶς, αἱροῦσιν ἐν τρισὶ μησὶ δύο πόλεις Ἑλληνίδας, Σελινοῦντα καὶ Ἱμέραν.

β΄. Τῷ δὲ ἄλλῳ ἔτει (ᾧ ἦν Ὀλυμπιὰς τρίτη καὶ ἐννενηκοστὴ, ᾗ προστεθεῖσα ξυνωρὶς ἐνίκα Εὐαγόρου Ἠλείου, τὸ δὲ στάδιον, Εὐβότας Κυρηναῖος,) ἐπὶ ἐφόρου μὲν ὄντος ἐν Σπάρτῃ Εὐαρχίππου, ἄρχοντος δ' ἐν Ἀθήναις Εὐκτήμονος, Ἀθηναῖοι μὲν Θορικὸν ἐτείχισαν, Θρασύλος δὲ τά τε ψηφισθέντα πλοῖα λαβὼν, καὶ πεντακισχιλίους τῶν ναυτῶν πελταστὰς ποιησάμενος, [ὡς ἅμα καὶ πελτασταῖς ἐσομένοις] ἐξέπλευσεν ἀρχομένου τοῦ θέρους ἐς

---

salvae Byzantium inde perveniunt. Atque hic ejus anni finis fuit, quo Carthaginienses Hannibale duce cum CCCIↄↄↄ hominum in Siciliam profecti, trium mensium spatio Graeci nominis oppida duo, Selinuntem et Himeram ceperunt.

2. Anno sequente, (in quem Olympias XCIII incidit, qua Elei Euagorae adjuncta biga victoriam consequuta est, vincente in stadio Eubota Cyrenensi,) quum apud Spartanos Ephori magistratum Euarchippus gereret, Athenis Euctemon Archontis officio fungeretur; Thoricum Athenienses muniverunt, et Thrasylus sumtis navibus sibi decretis, et nautis Iↄↄ cetratorum instar armatis, ut iis simul tanquam cetratis

Σάμον. Ἐκεῖ δὲ μείνας τρεῖς ἡμέρας, ἔπλευσεν ἐς Πύγελα· καὶ ἐνταῦθα τήν τε χώραν ἐδῄου, καὶ προσέβαλε [πρὸς] τῷ τείχει. ἐκ δὲ τῆς Μιλήτου βοηθήσαντές τινες τοῖς Πυγελεῦσι, διεσπαρμένους ὄντας τῶν Ἀθηναίων τοὺς ψιλοὺς ἐδίωκον· οἱ δὲ πελτασταὶ, καὶ τῶν ὁπλιτῶν δύο λόχοι, βοηθήσαντες πρὸς τοὺς αὑτῶν ψιλοὺς, ἀπέκτειναν ἅπαντας τοὺς ἐκ Μιλήτου, ἐκτὸς ὀλίγων, καὶ ἀσπίδας ἔλαβον ὡς διακοσίας, καὶ τρόπαιον ἔστησαν. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἔπλευσαν ἐς Νότιον, καὶ ἐντεῦθεν παρασκευασάμενοι ἐπορεύοντο ἐς Κολοφῶνα. Κολοφώνιοι δὲ προσεχώρησαν. καὶ τῆς ἐπιούσης νυκτὸς ἐνέβαλον ἐς τὴν Λυδίαν, ἀκμάζοντος τοῦ σίτου, καὶ κώμας τε πολλὰς ἐνέ-

---

uteretur, aestate ineunte ad insulam Samum navigavit. Ubi quum triduum mansisset, Pygela discedit. Heic et agros populatur, et ad oppidi murum copias admovet. Tum Milesii quidam Pygelensibus opem ferentes, palatos hinc inde velites Atheniensium persequuntur. At vero cetrati, et gravis armaturae peditum cohortes duae, velitibus suis ope lata, illos omnes, qui Mileto venerant, extra paucos quosdam, occidunt: scutis, plus minus, cc potiuntur: tropaeum statuunt. Postridie Notium navigant. Inde paratis ad iter rebus omnibus, Colophonem pergunt. Transeunt in eorum partes Colophonii. Nocte proxima Lydiam ingrediuntur, matura jam segete, multosque vicos exurunt: pecuniam, man-

πρησαν, καὶ χρήματα ἔλαβον καὶ ἀνδράποδα, καὶ ἄλλην λείαν πολλήν. Στάγης δὲ ὁ Πέρσης, περὶ ταῦτα τὰ χωρία ὢν, ἐπεὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τοῦ στρατοπέδου διεσκεδασμένοι ἦσαν κατὰ τὰς ἰδίας λείας, βοηθησάντων τῶν ἱππέων, ἕνα μὲν ζῶον ἔλαβεν, ἑπτὰ δὲ ἀπέκτεινε. Θρασύλος δὲ μετὰ ταῦτα ἀπήγαγεν ἐπὶ θάλατταν τὴν στρατιὰν, ὡς ἐς Ἔφεσον πλευσούμενος. Τισσαφέρνης δὲ, αἰσθόμενος τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα, στρατιάν τε συνέλεγε πολλὴν, καὶ ἱππεῖς ἀπέστελλε, παραγγέλλων πᾶσιν, ἐς Ἔφεσον βοηθεῖν τῇ Ἀρτέμιδι. Θρασύλος δὲ, ἑβδόμῃ καὶ δεκάτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν ἐσβολὴν, ἐς Ἔφεσον ἔπλευσε, καὶ τοὺς μὲν ὁπλίτας ἐς τὸν Κορησσὸν ἀποβιβάσας, τοὺς δὲ ἱπ-

---

cipia, praedam aliam ingentem rapiunt. Tum Persa quidam Stages, qui his in locis ageret, quo tempore Athenienses hinc inde sparsi, ac praedae separatim intenti erant, equitum subsidio vivum unum capit, et septem interficit. Post haec ad mare Thrasylus copias ducit, quasi Ephesum navigaturus. Eo conatu hominis animadverso Tissaphernes, magnas cogebat copias, equitibusque dimissis, imperabat omnibus ut Dianae laturi opem Ephesum accurrerent. Thrasylus, die, postquam invasisset Lydiam, XVII, Ephesum navigat: gravem armaturam ad Coressum exponit: equites, cetratos, epibatas, caeteros omnes propter paludem, ex oppidi parte alte-

πεῖς καὶ πελταστὰς καὶ ἐπιβάτας καὶ τοὺς ἄλλους πάντας πρὸς τὸ ἕλος ἐπὶ τὰ ἕτερα τῆς πόλεως, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ προσῆγε δύο στρατόπεδα. Οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως ἐβοήθησαν σφίσιν, οἵ τε σύμμαχοι, οὓς Τισσαφέρνης ἤγαγε, καὶ οἱ Συρακούσιοι, οἵ τ' ἀπὸ τῶν προτέρων εἴκοσι νεῶν, καὶ ἀπὸ ἑτέρων πέντε, αἳ ἔτυχον τότε παραγενόμεναι, νεωστὶ ἥκουσαι μετὰ Εὐκλέους τε τοῦ Ἵππωνος καὶ Ἡρακλείδου τοῦ Ἀριστογένους, στρατηγῶν, καὶ Σελινούσιαι δύο. Οὗτοι δὲ πάντες πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς ὁπλίτας τοὺς ἐν Κορησσῷ ἐβοήθησαν· τούτους δὲ τρεψάμενοι, καὶ ἀποκτείναντες ἐξ αὐτῶν ὡσεὶ ἑκατὸν, καὶ ἐς τὴν θάλασσαν καταδιώξαντες, πρὸς τοὺς παρὰ

---

ra: quumque jam illuxisset, bipertitum exercitum admovet. Contra oppidani, auxiliares a Tissapherne adducti, Syracusani tam illi, qui xx navibus primi venerant, quam qui navibus v aliis, quae recens cum Eucleo Hipponis, et Heraclide Aristogenis filiis, praetoribus, appulerant, itemque Selinuntiae duae naves. Omnes hi primum gravis armaturae pedites, qui erant Coressi, aggrediuntur. Eos posteaquam in fugam vertissent, et interfectis plus minus c, reliquos usque ad mare persequuti fuissent; ad eos, qui propter paludem erant, se convertunt. Conjecerunt et illic se Athenienses in fugam, ccc eorum interfectis. Statuerunt hoc loco tropaeum Ephe-

τὸ ἕλος ἐτράποντο. ἔφυγον δὲ κἀκεῖ οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἀπώλοντο αὐτῶν ὡς τριακόσιοι. Οἱ δὲ Ἐφέσιοι τρόπαιον ἐνταῦθα ἔστησαν, καὶ ἕτερον πρὸς τῷ Κορησσῷ. Τοῖς δὲ Συρακουσίοις καὶ Σελινουσίοις, κρατίστοις γενομένοις, ἀριστεῖα ἔδωκαν καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ πολλοῖς, καὶ οἰκεῖν ἀτέλειαν ἔδοσαν τῷ βουλομένῳ ἀεί· Σελινουσίοις δὲ, ἐπεὶ ἡ πόλις ἀπολώλει, καὶ πολιτείαν ἔδοσαν. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι, τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπολαβόντες, ἀπέπλευσαν ἐς Νότιον· κἀκεῖ θάψαντες αὐτοὺς, ἔπλεον ἐπὶ Λέσβου καὶ Ἑλλησπόντου. ὁρμοῦντες δὲ ἐν Μηθύμνῃ τῆς Λέσβου, εἶδον παραπλεούσας ἐξ Ἐφέσου τὰς Συρακουσίας ναῦς πέντε καὶ εἴκοσι· καὶ ἐπ' αὐτὰς ἀναχθέντες,

---

sii, et alterum apud Coressum. Syracusanis et Selinuntiis permultis, qui praeclarissime se gesserant, praemia fortissimo cuique debita, publice privatimque data: concessa et immunitas perpetua, si quis esse civis cuperet: Selinuntiis etiam hoc, ut quando patriam illi amisissent, Ephesi jus civitatis haberent. Athenienses receptis per inducias mortuis, Notium discedunt. Heic quum illos humassent, Lesbum versus et Hellespontum navigant. Ingressi Methymnensem in Lesbo portum, naves illas xxv Syracusanas ex Epheso praetervehi conspiciunt. Itaque adversus eas in altum provecti, quatuor una cum ipsis vectoribus capiunt, reliquas Ephesum

τέτταρας μὲν ἔλαβον αὐτοῖς ἀνδράσι, τὰς δ' ἄλλας κατεδίωξαν ἐς Ἔφεσον. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους αἰχμαλώτους Θράσυλος ἐς Ἀθήνας ἀπέπεμψε πάντας, Ἀλκιβιάδην δὲ Ἀθηναῖον, Ἀλκιβιάδου ὄντα ἀνεψιὸν καὶ ξυμφυγάδα, κατέλευσεν. Ἐντεῦθεν δὲ ἔπλευσεν ἐς τὴν Σηστὸν πρὸς τὸ ἄλλό στράτευμα. ἐκεῖθεν δὲ ἅπασα ἡ στρατιὰ διέβη ἐς Λάμψακον, καὶ χειμὼν ἐπῄει, ἐν ᾧ οἱ αἰχμάλωτοι Συρακούσιοι, εἰργμένοι τοῦ Πειραιῶς ἐν λιθοτομίαις, διορύξαντες τὴν πέτραν, ἀποδράντες νυκτὸς, ᾤχοντο ἐς Δεκέλειαν, οἱ δ' ἐς Μέγαρα. Ἐν δὲ τῇ Λαμψάκῳ συντάττοντος Ἀλκιβιάδου τὸ στράτευμα πᾶν, οἱ πρότεροι στρατιῶται οὐκ ἠβούλοντο τοῖς

---

usque persequuntur. Captivos caeteros Athenas Thrasylus omnes mittit, unum Alcibiadem Atheniensem, consobrinum Alcibiadis, exiliique socium, lapidibus obrui jussit. Hinc Sestum ad exercitum navigat, unde copiae universae Lampsacum trajiciunt. Aderat jam hyems, qua captivi Syracusani, qui in Piraeeo lapicidinis inclusi erant, saxo perfosso, noctu partim fuga Deceleam, partim Megara dilapsi sunt. Ceterum quum vellet apud Lampsacum Alcibiades universas copias in eosdem ordines redigere, nolebant milites illi, quibus antehac usus erat, in eosdem cum Thrasyli militibus ordines collocari: quod se pro invictis dicerent, illi victi venirent. Omnes heic tamen in hybernis habiti, quum Lamp-

μετὰ Θρασύλου συντάττεσθαι, ὡς αὐτοὶ μὲν ὄντες ἀήττητοι, ἐκεῖνοι δὲ ἡττημένοι ἥκοιεν. Ἐνταῦθα δὴ ἐχείμαζον ἅπαντες, Λάμψακον τειχίζοντες, καὶ ἐστράτευσαν πρὸς Ἄβυδον. Φαρνάβαζος δ' ἐβοήθησεν ἵπποις πολλοῖς, καὶ μάχῃ ἡττηθεὶς ἔφυγεν. Ἀλκιβιάδης δὲ ἐδίωκεν, ἔχων τούς τε ἱππέας καὶ τῶν ὁπλιτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν, ὧν ἦρχε Μένανδρος, μέχρι σκότος ἀφείλετο. Ἐκ δὲ τῆς μάχης ταύτης συνέβησαν οἱ στρατιῶται αὐτοὶ αὐτοῖς, καὶ ἠσπάζοντο τοὺς μετὰ Θρασύλου. ἐξῆλθον δέ τινας καὶ ἄλλας ἐξόδους τοῦ χειμῶνος ἐς τὴν ἤπειρον, καὶ ἐπόρθουν τὴν βασιλέως χώραν. Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ καὶ Λακεδαιμόνιοι τοὺς ἐς τὸ Κορυφάσιον τῶν Εἱλώτων ἀφεστῶ-

---

sacum muniissent; expeditionem adversus Abydum suscepere. Ferebat his opem magna cum equitum manu Pharnabazus. Sed proelio superatus, terga dedit. Hunc cum equitatu suo, et cxx gravis armaturae peditibus, quibus Menander praeerat, persequi non destitit Alcibiades, donec tenebrae ipsum eriperent. Post hanc pugnam milites inter se sponte sua permisti, complectebantur eos, qui cum Thrasylo fuerant. Eadem hyeme diversis aliis vicibus egressi, ditionem regis populationibus vexabant. Hoc etiam tempore Lacedaemonii quosdam Helotas, qui e Malea in Coryphasium secesserant, fide data dimiserunt. Et Heracleae Trachi-

τας ἐκ Μαλέας, ὑποσπόνδους ἀφῆκαν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ Τραχινίᾳ Ἀχαιοὶ τοὺς ἐποίκους, ἀντιτεταγμένων πάντων πρὸς τοὺς Οἰταίους πολεμίους ὄντας, προέδοσαν, ὥστε ἀπολέσθαι αὐτῶν πρὸς ἑπτακοσίους, σὺν τῷ ἐκ Λακεδαίμονος ἁρμοστῇ Λαβώτῃ. καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἔληγεν οὗτος, ἐν ᾧ καὶ Μῆδοι, ἀπὸ Δαρείου, τοῦ Περσῶν βασιλέως, ἀποστάντες, πάλιν προσεχώρησαν αὐτῷ.

γʹ. Τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους ὁ ἐν Φωκαίᾳ νεὼς τῆς Ἀθηνᾶς ἐνεπρήσθη, πρηστῆρος ἐμπεσόντος. Ἐπεὶ δὲ ὁ χειμὼν ἔληγε, Παντακλέους μὲν ἐφορεύοντος, ἄρχοντος δ' Ἀντιγένους, ἔαρος ἀρχομένου, δυοῖν καὶ εἴκοσιν ἐτοῖν

---

niae advenas Achaei, quum omnes adversus Oetaeos hostes publicos in acie starent, deseruere: quo factum, ut eorum ad ɪɔçc una cum Labota, qui missus eis erat Lacedaemone praefectus, interficerentur. Hic ejus anni fuit exitus, quo etiam Medi, qui a Dario Persarum rege defecerant, rursus ei se dediderunt.

3. Anno sequente Minervae fanum apud Phocaeenses, delapso in id prestere, succensum fuit. Hyeme jam exacta, quum Pantacles, Ephori, Antigenes, Archontis munere fungeretur, essent autem elapsi anni ab initio belli XXII: primo vere cum universis copiis Athenienses in Proeconnesum navigant. Inde Chalcedonem versus ac

τῷ πολέμῳ παρεληλυθότων, οἱ Ἀθηναῖοι ἔπλευσαν ἐς Προικόννησον παντὶ τῷ στρατοπέδῳ. Ἐκεῖθεν δ' ἐπὶ Χαλκηδόνα καὶ Βυζάντιον ὁρμήσαντες, ἐστρατοπεδεύσαντο πρὸς Χαλκηδόνι. οἱ δὲ Χαλκηδόνιοι, προσιόντας αἰσθόμενοι τοὺς Ἀθηναίους, τὴν λείαν ἅπασαν κατέθεντο ἐς τοὺς Βιθυνοὺς, Θρᾷκας, ἀστυγείτονας ὄντας. Ἀλκιβιάδης δὲ, λαβὼν τῶν τε ὁπλιτῶν ὀλίγους καὶ τοὺς ἱππέας, καὶ τὰς ναῦς παραπλεῖν κελεύσας, ἐλθὼν ἐς τοὺς Βιθυνοὺς, ἀπῄτει τὰ τῶν Χαλκηδονίων χρήματα· εἰ δὲ μὴ, πολεμήσειν ἔφη αὐτοῖς. οἱ δὲ ἀπέδοσαν. Ἀλκιβιάδης δὲ, ἐπεὶ ἧκεν ἐς τὸ στρατόπεδον, τήν τε λείαν ἔχων, καὶ πίστεις πεποιημένος, ἀπετείχιζε τὴν Χαλκηδόνα παν-

---

Byzantium profecti, castra Chalcedoni admoverunt. Chalcedonenses, posteaquam de Atheniensium adventu cognovere; fortunas suas omnes apud Thraces, qui Bithyni erant, oppidoque ipsorum finitimi, deposuere. Tum Alcibiades sumptis secum, praeter equites, gravis armaturae peditibus non multis, ac mandans, ut oram maris naves legerent: in Bithynorum fines pergit, et Chalcedonensium fortunas repetit: ni pareant, bello se ipsos aggressurum minatur. At illi eas tradidere. Posteaquam in castra reversus Alcibiades esset, jam spoliis auctus, et constituta cum Bithynis pace: Chalcedonem cum copiis universis ab una maris parte ad alteram ligneo muro cinxit, intercluso etiam flumine, quantum ejus fieri po-

τὶ τῷ στρατοπέδῳ ἀπὸ θαλάττης ἐς θάλατταν, καὶ τοῦ ποταμοῦ ὅσον τ' ἦν, ξυλίνῳ τείχει. Ἐνταῦθα Ἱπποκράτης μὲν, ὁ Λακεδαιμόνιος ἁρμοστὴς, ἐκ τῆς πόλεως ἐξήγαγε τοὺς στρατιώτας, ὡς μαχούμενος· οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἀντιπαρετάξαντο αὐτῷ, Φαρνάβαζος δὲ ἔξω τῶν περιτειχισμάτων προσεβοήθει στρατιᾷ τε καὶ ἵπποις πολλοῖς. Ἱπποκράτης μὲν οὖν καὶ Θρασύλος ἐμάχοντο ἑκάτερος τοῖς ὁπλίταις χρόνον πολὺν, μέχρις Ἀλκιβιάδης, ἔχων ὁπλίτας τέ τινας καὶ τοὺς ἱππέας, ἐβοήθησε. καὶ Ἱπποκράτης μὲν ἀπέθανεν· οἱ δὲ μετ' αὐτοῦ ὄντες ἔφυγον ἐς τὴν πόλιν. Ἅμα δὲ καὶ Φαρνάβαζος, οὐ δυνάμενος συμμίξαι πρὸς τὸν Ἱπποκράτην διὰ τὴν στενοχωρίαν,

---

terat. Tum praefectus Lacedaemonius Hippocrates oppido militem suum proelio cum hoste congressurus, educit. Instruitur adversus eum ab Atheniensibus acies. Interea Pharnabazus extra murum, quo urbs cingebatur, cum copiis suis et magno equitatu opem obsessis ferebat. Itaque Thrasylus et Hippocrates, uterque gravis armaturæ peditibus instructus, inter se diu dimicarunt: donec cum nonnullis armaturae gravis peditibus, et equitatu, suis Alcibiades opem ferret. Tunc et interfectus fuit Hippocrates, et milites ipsius fuga se in oppidum receperunt. Pharnabazus etiam, quum partim propter fluminis angustiam, partim quod murus ille ligneus, quo cingebatur urbs, abesset prope, conjungere se cum Hippocrate

τοῦ ποταμοῦ καὶ τῶν ἀποτειχισμάτων ἐγγὺς ὄντων, ἀπεχώρησεν ἐς τὸ Ἡράκλειον τὸ τῶν Χαλκηδονίων, οὗ ἦν αὐτῷ τὸ στρατόπεδον. Ἐκ τούτου δὲ Ἀλκιβιάδης μὲν ᾤχετο ἐς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἐς Χεῤῥόνησον, χρήματα πράξων· οἱ δὲ λοιποὶ στρατηγοὶ συνεφώνησαν πρὸς Φαρνάβαζον ὑπὲρ Χαλκηδόνος, εἴκοσι τάλαντα δοῦναι Ἀθηναίοις Φαρνάβαζον, καὶ ὡς βασιλέα πρέσβεις Ἀθηναίων ἀναγαγεῖν· καὶ ὅρκους ἔλαβόν καὶ ἔδοσαν παρὰ Φαρναβάζου, ὑποτελεῖν τὸν φόρον Χαλκηδονίους Ἀθηναίοις, ὅσονπερ εἰώθεσαν, καὶ τὰ ὀφειλόμενα χρήματα ἀποδοῦναι· Ἀθηναίους δὲ μὴ πολεμεῖν Χαλκηδονίοις, ἕως ἂν οἱ παρὰ βασιλέως πρέσβεις ἔλθωσιν. Ἀλκιβιάδης δὲ τοῖς τε

---

non posset; suos ad Fanum Herculis, quod est in agro Chalcedonensium, et quo loco castra habebat, abduxit. Posthaec Alcibiades, pecuniae cogendae caussa, in Hellespontum et Chersonesum profectus est: caeteri duces in has conditiones de Chalcedone cum Pharnabazo pacti sunt: Daret Atheniensibus Pharnabazus talenta xx, et ad regem legatos Atheniensium deduceret. Tum jusjurandum ultro citroque praestitutum, Atheniensibus tantum tributi soluturos Chalcedonenses, quantum antehac consuevissent: daturos item pecuniam debitam: contra, non facturos Chalcedonensibus bellum Athenienses, donec legati a rege adessent. Quum hoc jusjurandum praestaretur, non aderat Alcibiades: quippe qui tunc

ὅρκοις οὐκ ἐτύγχανε παρὼν, ἀλλὰ περὶ Σηλυμβρίαν ἦν. Κείνην δὲ ἑλὼν, πρὸς τὸ Βυζάντιον ἧκεν, ἔχων Χεῤῥονησίτας τε πανδημεὶ, καὶ ἀπὸ Θρᾴκης στρατιώτας, καὶ ἱππεῖς πλείους τριακοσίων. Φαρνάβαζος δὲ, ἀξιῶν δεῖν κἀκεῖνον ὀμνύναι, περιέμενεν ἐν Χαλκηδόνι, μέχρις ἔλθῃ ἐκ τοῦ Βυζαντίου· ἐπεὶ δ' ἦλθεν, οὐκ ἔφη ὀμεῖσθαι, εἰ μὴ κἀκεῖνος αὐτῷ ὀμεῖται. Μετὰ ταῦτα ὤμοσεν ὁ μὲν ἐν Χρυσοπόλει, οἷς Φαρνάβαζος ἔπεμψε, Μητροβάτει καὶ Ἀρνάπει· ὁ δ' ἐν Χαλκηδόνι τοῖς παρ' Ἀλκιβιάδου, Εὐρυπτολέμῳ καὶ Διοτίμῳ, τόν τε κοινὸν ὅρκον, καὶ ἰδίᾳ καὶ ἀλλήλοις πίστεις ἐποιήσαντο. Φαρνάβαζος μὲν οὖν εὐθὺς ἀπῄει, καὶ τοὺς παρὰ βασιλέα πο-

---

ad Selymbriam esset. Ea capta, Byzantium cum Chersonesiis universis, militibus item e Thracia, et equitibus supra ccc, accessit. Expectabat Chalcedone Pharnabazus, dum Byzantio veniret Alcibiades; quem ipsum quoque praestare jusjurandum illud, aequum censeret. Quum is venisset, juraturum se negabat, ni et ille sibi juramentum praestitisset. Ita deinde Chrysopoli Alcibiades Metrobati et Arnapi, Pharnabazi legatis; Pharnabazus Chalcedone legatis Alcibiadis, Euryptolemo et Diotimo, non solum jusjurandum publicum praestiterunt, sed privatim etiam ipsi foederibus se devinxerunt. Quo facto, recta Pharnabazus discedit, ac legatos ad regem proficiscentes occurrere sibi apud Cyzicum jussit. Missi fue-

ρευομένους πρέσβεις ἀπαντᾷν ἐκέλευσεν ἐς Κύζικον. ἐπέμφθησαν δὲ Ἀθηναίων μὲν Δωρόθεος, Φιλοδίκης, Θεογένης, Εὐρυπτόλεμος, Μαντίθεος· σὺν δὲ τούτοις Ἀργεῖοι, Κλεόστρατος, Πυῤῥόλοχος· ἐπορεύοντο δὲ καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβεις, Πασιππίδας, καὶ ἕτεροι· μετὰ δὲ τούτων καὶ Ἑρμοκράτης, ἤδη φεύγων ἐκ Συρακουσῶν, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Πρόξενος. καὶ Φαρνάβαζος μὲν τούτους ἦγεν· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὸ Βυζάντιον ἐπολιόρκουν, περιτειχίσαντες, καὶ πρὸς τὸ τεῖχος ἀκροβολισμοὺς καὶ προσβολὰς ἐποιοῦντο. Ἐν δὲ τῷ Βυζαντίῳ ἦν Κλέαρχος, Λακεδαιμόνιος ἁρμοστὴς, καὶ σὺν αὐτῷ τῶν περιοίκων τινὲς, καὶ τῶν νεοδαμωδῶν οὐ πολλοὶ, καὶ Μεγαρεῖς,

---

re Atheniensium nomine Dorotheus, Philodices, Theogenes, Euryptolemus, Mantitheus; et cum his Argivi, Cleostratus et Pyrrholochus. Etiam Lacedaemoniorum legati, Pasippidas, cum caeteris, ad regem perrexere: quibus se conjunxit Hermocrates, qui jam Syracusis exulabat, ejusque frater Proxenus. Hos autem Pharnabazus deducit. Interea Athenienses Byzantium vallo cinctum obsident, et velitando atque excurrendo ad ipsos usque muros procedunt. Erat in urbe Clearchus Lacedaemonius praefectus, et cum eo nonnulli ex vicinis, itemque novi populares pauci, et Megarenses cum Helixo Megarense duce suo, et Boeoti cum Coeratada duce,

καὶ ἄρχων αὐτῶν Ἕλιξος Μεγαρεὺς, καὶ Βοιωτοὶ, καὶ τούτων ἄρχων Κοιρατάδας. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι, ὡς οὐδὲν ἠδύναντο διαπράξασθαι κατ' ἰσχὺν, ἔπεισάν τινας τῶν Βυζαντίων προδοῦναι τὴν πόλιν. Κλέαρχος δὲ ὁ ἁρμοστὴς, οἰόμενος, οὐδένα ἂν τοῦτο ποιῆσαι, καταστήσας δὲ ἅπαντα ὡς ἠδύνατο κάλλιστα, καὶ ἐπιτρέψας τὰ ἐν τῇ πόλει Κοιρατάδᾳ καὶ Ἑλίξῳ, διέβη παρὰ τὸν Φαρνάβαζον ἐς τὸ πέραν, μισθόν τε τοῖς στρατιώταις παρ' αὐτοῦ ληψόμενος, καὶ ναῦς ξυλλέξων, αἳ ἦσαν ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ ἄλλαι, καταλελειμμέναι φρουρίδες ὑπὸ Πασιππίδου, καὶ ἐν Ἀντάνδρῳ, καὶ ἃς Ἡγησανδρίδας εἶχεν ἐπὶ Θρᾴκης, ἐπιβάτης ὢν Μινδάρου, καὶ ὅπως

Athenienses quum nihil efficère vi possent, Byzantiis quibusdam persuadent, ut urbem proderent. At Clearchus praefectus, qui neminem hoc moliri putaret, rebus omnibus pro virili egregie constitutis, atque oppido Coeratadae et Helixi fidei commisso; ad Pharnabazum in litus oppositum trajicit, partim ut ab eo stipendium pro milite sumeret, partim ut naves cogeret, quae et in Hellesponto erant, a Pasippida in excubiis relictae, et apud Antandrum; et quas in Thracia Hegesandrides habebat, Mindari miles classiarius, ut etiam aliae novae construerentur, et universae in unum coactae socios Atheniensium affligerent, eaque ratione a Byzantii obsidio-

ἄλλαι ναυπηγηθείησαν, ἀθρόαι δὲ γενόμεναι πᾶσαι, κακῶς τοὺς τῶν Ἀθηναίων ξυμμάχους ποιοῦσαι, ἀποσπάσειαν τὸ στρατόπεδον ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου. Ἐπεὶ δ' ἐξέπλευσεν ὁ Κλέαρχος, οἱ προδιδόντες τὴν πόλιν τῶν Βυζαντίων, Κύδων, καὶ Ἀρίστων, καὶ Ἀναξικράτης, καὶ Λυκοῦργος, καὶ Ἀναξίλαος· ὅς, ὑπαγόμενος θανάτου ὕστερον ἐν Λακεδαίμονι διὰ τὴν προδοσίαν, ἀπέφυγεν, ὅτι οὐ προδοίη τὴν πόλιν, ἀλλὰ σῶσαι, παῖδας ὁρῶν καὶ γυναῖκας λιμῷ ἀπολλυμένας, Βυζάντιος ὤν, καὶ οὐ Λακεδαιμόνιος· τὸν γὰρ ἐνόντα σῖτον Κλέαρχον τοῖς Λακεδαιμονίων στρατιώταις διδόναι. διὰ ταῦτ' οὖν τοὺς πολεμίους ἔφη εἰσέσθαι, οὐκ ἀργυρίου ἕνεκα, οὐδὲ διὰ τὸ

---

ne copias ipsorum abstraherent. Posteaquam Clearchus solvisset, erant hi, qui Byzantium prodere volebant; Cydo, Aristo, Anaxicrates, Lycurgus, Anaxilaus; qui deinceps quum ob hanc proditionem Lacedaemone capitis arcesseretur, absolutus fuit: quod urbem ab se non proditam, sed conservatam diceret; quum pueros ac mulieres fame pereuntes videret, praesertim ipse non Lacedaemonius, sed Byzantius. Nam quod in urbe frumentum erat, Clearchus Lacedaemoniorum militibus dederat. Itaque se hostes intromisisse aiebat, neque pecunia corruptum, neque Lacedaemoniorum odio. Postquam hi cum hoste rem composuissent, noctu portis iis

μιστεῖν Λακεδαιμονίους. Ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς παρεσκεύαστο, νυκτὸς ἀνοίξαντες τὰς πύλας, τὰς ἐπὶ τὸ Θρᾴκιον καλουμένας, εἰσήγαγον τὸ στράτευμα καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην. ὁ δὲ Ἕλιξος καὶ ὁ Κοιρατάδας, οὐδὲν τούτων εἰδότες, ἐβοήθουν μετὰ πάντων ἐς τὴν ἀγοράν· ἐπεὶ δὲ πάντῃ οἱ πολέμιοι κατεῖχον, οὐδὲν ἔχοντες, ὅ,τι ποιήσαιεν, παρέδοσαν σφᾶς αὐτούς. καὶ οὗτοι μὲν ἀπεπέμφθησαν ἐς Ἀθήνας, καὶ ὁ Κοιρατάδας ἐν τῷ ὄχλῳ, ἀποβαινόντων ἐν Πειραιεῖ, ἔλαθεν ἀποδρὰς, καὶ ἀπεσώθη ἐς Δεκέλειαν.

δ΄. Φαρνάβαζος δὲ καὶ οἱ πρέσβεις, τῆς Φρυγίας ἐν Γορδίῳ ὄντες τὸν χειμῶνα, τὰ περὶ τὸ Βυζάντιον πεπραγμένα ἤκουσαν. Ἀρ-

---

apertis, quae ad Thracium appellantur, cum exercitu Alcibiadem introducunt. Tum Helixus et Cyratadas, qui horum nihil intellexerant, cum universis ad forum opis ferendae causa concurrunt. Verum quia tenerent ubique hostes omnia, nec aliquid aliud facere possent, hosti se dedunt. Missi sunt illi Athenas, ubi Cyratadas in hominum turba de navibus descendentium in Piraeeo, clam aufugit, ac salvus Deceleam pervenit.

4. Interea Pharnabazus et legati, quum apud Phrygiae Gordium hiemarent, quid esset actum de Byzantio, cognoverunt. Vere ineunte pergentibus ad regem Lacedaemoniorum legati occurrunt, nimirum

χομένου δὲ τοῦ ἔαρος πορευομένοις αὐτοῖς παρὰ βασιλέα ἀπήντησαν καταβαίνοντες οἵ τε Λακεδαιμονίων πρέσβεις, Βοιώτιος ὄνομα, [καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ,] καὶ οἱ ἄλλοι ἄγγελοι, καὶ ἔλεγον, ὅτι Λακεδαιμόνιοι πάντων, ὧν δέονται, πεπραγότες εἶεν παρὰ βασιλέως· καὶ Κῦρος, ἄρξων πάντων τῶν ἐπὶ θαλάττῃ, καὶ ξυμπολεμήσων Λακεδαιμονίοις. Ἐπιστολήν τε ἔφερε τοῖς κάτω πᾶσι, τὸ βασίλειον ἔχουσαν σφράγισμα, ἐν ᾗ ἐνῆν καὶ τάδε· Καταπέμπω Κῦρον, κάρανον τῶν ἐς Καστωλὸν ἀθροιζομένων. τὸ δὲ κάρανον, ἔστι κύριον. Ταῦτ' οὖν ἀκούοντες οἱ τῶν Ἀθηναίων πρέσβεις, καὶ ἐπειδὴ Κῦρον εἶδον, ἐβούλοντο μὲν μάλιστα παρὰ βασιλέα ἀναβῆναι· εἰ δὲ μή,

---

Boeotius (hoc viro nomen erat) cum caeteris, itidemque reliqui nuntii, qui ex Asia descendebant. Narrabant hi, Lacedaemonios ab rege, omnia quae peterent, impetrasse: atque etiam Cyrum maritimis omnibus cum imperio praefuturum, et in gerendo bello Lacedaemoniis adfuturum. Idem ad omnes Asiae inferioris homines litteras sigillo regio munitas secum afferebat, quibus haec etiam inter alia continebantur: Mitto ad inferiores illas partes Cyrum, caranum eorum qui ad Castolum conveniunt. vox autem caranus significat dominum et imperatorem. Haec quum legati Atheniensium audissent, et Cyrum ipsum jam vidissent, maxime quidem illi cupiebant ad regem ascendere: sin id non liceret, domum re-

οἴκαδε ἀπελθεῖν. Κῦρος δὲ Φαρναβάζῳ εἶπεν, ἢ παραδοῦναι τοὺς πρέσβεις ἑαυτῷ, ἢ μὴ οἴκαδέ πω ἀποπέμψαι, βουλόμενος τοὺς Ἀθηναίους μὴ εἰδέναι τὰ πραττόμενα. Φαρνάβαζος δὲ τέως μὲν κατεῖχε τοὺς πρέσβεις, φάσκων τοτὲ μὲν, ἀνάξειν αὐτοὺς παρὰ βασιλέα, τοτὲ δὲ, οἴκαδε ἀποπέμψειν, ὡς μηδὲν μέμψηται· ἐπειδὴ δὲ ἐνιαυτοὶ τρεῖς ἦσαν, ἐδεήθη τοῦ Κύρου, ἀφεῖναι αὐτοὺς, φάσκων ὀμωμοκέναι, ἀπάξειν ἐπὶ θάλατταν, ἐπειδὴ οὐ παρὰ βασιλέα. Πέμψαντες δὲ Ἀριοβαρζάνει, παρακομίσαι αὐτοὺς ἐκέλευον· ὁ δὲ ἀπήγαγεν ἐς Κίον τῆς Μυσίας, ὅθεν πρὸς τὸ ἄλλο στρατόπεδον ἀπέπλευσαν.

---

verti. At Cyrus Pharnabazo mandat, ut hos legatos vel sibi traderet, vel nullo modo domum reduceret. Volebat enim maxime Athenienses ignorare quid rerum gereretur. Ac Pharnabazus quidem id temporis eos secum retinebat, quum nonnunquam diceret, velle se, ipsos ad regem deducere; nonnunquam domum eos se remissurum; ne ullam in reprehensionem incurreret. Verum posteaquam anni tres elapsi essent, Cyrum obsecrare coepit, ut homines dimitteret. Aiebat enim, se jusjurandum praestitisse de reducendis ipsis ad mare, siquidem ad regem non deducerentur. Quamobrem ad Ariobarzanem ipsos mittunt, ac mandant, ut suis eos restitueret. Ab hoc Cium usque deducti, quod est Mysiae oppidum, inde ad suorum castra navigio vecti sunt.

Ἀλκιβιάδης δὲ, βουλόμενος μετὰ τῶν στρατιωτῶν ἀποπλεῖν οἴκαδε, ἀνήχθη εὐθὺς ἐπὶ Σάμου. ἐκεῖθεν δὲ, λαβὼν τῶν νεῶν εἴκοσιν, ἔπλευσε τῆς Καρίας ἐς τὸν Κεραμικὸν κόλπον. ἐκεῖθεν δὲ, συλλέξας ἑκατὸν τάλαντα, ἧκεν ἐς τὴν Σάμον. Θρασύβουλος δὲ σὺν τριάκοντα ναυσὶν ἐπὶ Θρᾴκης ᾤχετο. ἐκεῖθεν δὲ τά τε ἄλλα χωρία τὰ πρὸς Λακεδαιμονίους μεθεστηκότα κατεστρέψατο, καὶ Θάσον, ἔχουσαν κακῶς ὑπό τε τῶν πολέμων, καὶ στάσεων, καὶ λιμοῦ. Θρασύλος δὲ σὺν τῇ ἄλλῃ στρατιᾷ ἐς Ἀθήνας κατέπλευσε. πρὶν δὲ ἥκειν αὐτὸν, οἱ Ἀθηναῖοι στρατηγοὺς εἵλοντο, Ἀλκιβιάδην μὲν φεύγοντα, καὶ Θρασύβουλον ἀπόντα, Κόνωνα δὲ τρίτον ἐκ τῶν

[1] Caeterum quum vellet Alcibiades una cum militibus in patriam navigare, statim Samum versus solvit. Hinc sumptis secum xx navibus, in Ceramicum sinum Cariae navigat: unde quum talenta c collegisset, Samum revertitur. At Thrasybulus cum xxx navibus Thraciam petit: atque inde cum alia, quae ad Lacedaemonios defecerant, oppida eoam in potestatem redigit: tum vero Thasum, quae et bellis, et seditionibus, et fame afflicta miserabiliter erat. Cum reliquis copiis Thrasylus Athenas navigavit. Is priusquam appelleret, Athenienses jam duces legerant, Alcibiadem exulem, Thrasybulum absentem, Cononemque tertium ex iis qui domi degebant. Interea cum xx navibus et pecunia Alcibiades

οἴκοθεν. Ἀλκιβιάδης δ' ἐκ τῆς Σάμου, ἔχων τὰ χρήματα, κατέπλευσεν ἐς Πάρον ναυσὶν εἴκοσιν. ἐκεῖθεν δ' ἀνήχθη εὐθὺ Γυθείου ἐπὶ κατασκοπῇ τῶν τριήρεων, ἃς ἐπυνθάνετο Λακεδαιμονίους αὐτόθι παρασκευάζειν τριάκοντα, καὶ τοῦ οἴκαδε κατάπλου, ὅπως ἡ πόλις πρὸς αὐτὸν ἔχοι. Ἐπεὶ δὲ ἑώρα ἑαυτῷ εὔνουν οὖσαν, καὶ στρατηγὸν αὐτὸν ᾑρημένους, καὶ ἰδίᾳ μεταπεμπομένους τοὺς ἐπιτηδείους, κατέπλευσεν ἐς τὸν Πειραιᾶ ἡμέρᾳ, ᾗ Πλυντήρια ἦγεν ἡ πόλις, τοῦ ἕδους κατακεκαλυμμένου τῆς Ἀθηνᾶς· ὅ τινες οἰωνίζοντο ἀνεπιτήδειον εἶναι καὶ αὐτῷ καὶ τῇ πόλει. Ἀθηναίων γὰρ οὐδεὶς ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ οὐδενὸς σπουδαίου ἔργου τολμῆσαι ἂν ἅψασθαι. Καταπλέοντος δ'

---

e Samo in Parum navigat. Inde recta Gytheum versus vehitur, ut triremes specularetur, quas istic XXX numero instruere Lacedaemonios audierat; atque etiam ut exploraret de suo in patriam reditu, quo civitas in ipsum esset animo. Quam ubi bene sibi velle animadvertit, jamque se a suis ducem lectum esse, et privatim a necessariis se suis arcessi; in Piraeeum illo die navigavit, quo Plynteria publice celebrabantur, delubro Minervae obvelato, quod nonnulli tam ipsi quam patriae infaustum esse ominabantur. Nam eo die nemo Atheniensium aliquid rei seriae suscipere ausit. Quum appelleret, omnis turba tum e Piraeeo, tum ex urbe ad naves

αὐτοῦ, ὅ,τε ἐκ τοῦ Πειραιῶς καὶ ὁ ἐκ τοῦ ἄστεος ὄχλος ἠθροίσθη πρὸς τὰς ναῦς, θαυμάζοντες, καὶ ἰδεῖν βουλόμενοι τὸν Ἀλκιβιάδην, λέγοντες οἱ μὲν, ὅτι ὡς κράτιστος εἴη τῶν πολιτῶν, (καὶ μόνος ἀπελογήθη, ὡς οὐ δικαίως φύγοι.) ἐπιβουλευθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν ἔλαττον ἐκείνου δυναμένων, μοχθηρότερόν τε λεγόντων, καὶ πρὸς τὸ αὐτῶν ἴδιον κέρδος πολιτευόντων· ἐκείνου δ' ἀεὶ τό [τε] κοινὸν αὔξοντος, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ τῆς πόλεως δυνατοῦ. ἐθέλοντος δὲ τότε κρίνεσθαι παραχρῆμα, τῆς αἰτίας ἄρτι γεγενημένης, ὡς ἠσεβηκότος ἐς τὰ μυστήρια, ὑπερβαλλόμενοι οἱ ἐχθροὶ τὰ δοκοῦντα δίκαια εἶναι, ἀπόντα αὐτὸν ἐστέρησαν τῆς πατρίδος. ἐν ᾧ χρόνῳ, ὑπὸ ἀμηχανίας

---

confluere: admiratione duci: Alcibiadem videre cupere: dicere partim, civium hunc unum esse praestantissimum, qui solus se purgarit, quod inique ejectus in exilium esset: circumventum insidiis illorum fuisse, qui et minus ipso potuerint, et inferiores dicendo fuerint, et rempublicam gesserint ex utilitate lucreque suo. Hunc auxisse rempublicam cum de facultatibus privatim suis, tum etiam publicis patriae. Voluisse id temporis de caussa sua sine dilatione cognosci, quum paullo ante tanquam mysteriorum violator delatus esset: verum adversariis rem, quae aequissima videretur, in aliud tempus rejicientibus, absentem patria multatum fuisse. Interim inopia coactum servitutem serviisse, homines infestissimos

δουλεύων, ἠναγκάσθη μὲν θεραπεύειν τοὺς ἐχθίστους, κινδυνεύων ἀεὶ παρ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπολέσθαι· τοὺς δὲ οἰκειοτάτους, πολίτας τε καὶ ξυγγενεῖς, καὶ τὴν πόλιν ἅπασαν ὁρῶν ἐξαμαρτάνουσαν, οὐκ εἶχεν ὅπως ὠφελοίη, φυγῇ ἀπειργόμενος. οὐκ ἔφασαν δὲ τῶν οἵων περ αὐτὸς ὄντων καινῶν δεῖσθαι πραγμάτων, οὐδὲ μεταστάσεως. ὑπάρχειν μὲν γὰρ ἐκ τοῦ δήμου αὐτῷ μὲν, τῶν τε ἡλικιωτῶν πλέον ἔχειν, καὶ τῶν πρεσβυτέρων μὴ ἐλαττοῦσθαι· τοῖς δ' αὐτοῦ ἐχθροῖς, τοιούτοις δοκεῖν εἶναι, οἵοις περ πρότερον, ὕστερον δὲ δυνασθεῖσιν ἀπολλύναι τοὺς βελτίστους· αὐτοὺς δὲ, μόνους λειφθέντας, δι' αὐτὸ τοῦτο ἀγαπᾶσθαι ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ὅτι ἑτέροις βελτίοσιν

---

sibi coluisse, quotidie de vita periclitatum esse. Non potuisse quidquam civibus sibi conjunctissimis, propinquis, patriae denique toti prodesse, quantumvis illius errata animadverteret: idque propterea, quod ab hoc conatu exilii nomine prohiberetur. Negabant ejusmodi hominem, qualis esset ipse, quidquam egere novis rebus, vel publici status immutatione. Posse hoc illum populi beneficio, ut et ipse sit aequalibus superior, grandioribus natu non inferior: et adversariis suis talem se declaret, qualis olim fuerit. Posteaquam illi potentiam quandam nacti ad extremum essent, optimos quosque sublatos e medio fuisse: quumque soli in republica restarent, hanc unam ob caussam civibus fuisse caros,

οὐκ εἶχον χρῆσθαι. Οἱ δὲ, ὅτι τῶν παροιχομένων αὐτοῖς κακῶν μόνος αἴτιος εἴη, τῶν τε φοβερῶν ὄντων τῇ πόλει γενέσθαι, μόνος κινδυνεύσαι ἡγεμὼν καταστῆναι. Ἀλκιβιάδης δὲ, πρὸς τὴν γῆν ὁρμισθεὶς, ἀπέβαινε μὲν οὐκ εὐθέως, φοβούμενος τοὺς ἐχθρούς· ἐπαναστὰς δὲ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἐσκόπει τοὺς αὑτοῦ ἐπιτηδείους, εἰ παρείησαν. κατιδὼν δὲ Εὐρυπτόλεμον τὸν Πεισιάνακτος, ἑαυτοῦ δὲ ἀνεψιὸν, καὶ τοὺς ἄλλους οἰκείους, καὶ τοὺς φίλους μετ' αὐτῶν, τότε ἀποβὰς, ἀναβαίνει ἐς τὴν πόλιν, μετὰ τῶν παρεσκευασμένων, εἴ τις ἅπτοιτο, μὴ ἐπιτρέπειν. Ἐν δὲ τῇ βουλῇ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἀπολογησάμενος, ὡς οὐκ ἠσεβήκει,

---

quod uti meliorum hominum opera non possent. Alii contra dicebant, unum hunc esse omnium calamitatum, quas antehac perpessi fuissent, auctorem: adeoque periculum esse, ne solus se ducem praebeat ad ea quae reipublicae ut accidant, metuenda sint. Caeterum ad terram quum appulisset Alcibiades, non statim de navi descendit, quod hostes suos metueret: sed stans in navigii foris, num adessent necessarii sui, circumspiciebat. Posteaquam Euryptolemum Pisianactis filium, consobrinum suum, caeterosque propinquos, et eorum amicos vidit: tum relicta nave in urbem cum iis ascendit, qui parati erant prohibere, ne quis eum attingeret. Post in senatu, et pro concione, quum defensionem sui pronunciasset, qua se minime sacra violasse, sed injuriam sibi fac-

εἰπὼν δὲ, ὡς ἠδίκηται, λεχθέντων δὲ καὶ ἄλλων τοιούτων, καὶ οὐδενὸς ἀντειπόντος, διὰ τὸ μὴ ἀνασχέσθαι ἂν τὴν ἐκκλησίαν· ἀναῤῥηθεὶς ἁπάντων ἡγεμὼν αὐτοκράτωρ, ὡς οἷός τε ὢν σῶσαι τὴν προτέραν τῆς πόλεως δύναμιν, πρότερον μὲν τὰ μυστήρια τῶν Ἀθηναίων κατὰ θάλατταν ἀγόντων διὰ τὸν πόλεμον, κατὰ γῆν ἐποίησεν, ἐξαγαγὼν τοὺς στρατιώτας ἅπαντας· μετὰ δὲ ταῦτα κατελέξατο στρατιὰν, ὁπλίτας μὲν πεντακοσίους καὶ χιλίους, ἱππεῖς δὲ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, ναῦς δὲ ἑκατόν. Καὶ μετὰ τὸν κατάπλουν τρίτῳ μηνὶ ἀνήχθη ἐπ' Ἄνδρον, ἀφεστηκυῖαν τῶν Ἀθηναίων· καὶ μετ' αὐτοῦ Ἀριστοκράτης καὶ Ἀδείμαντος ὁ Λευκολοφίδου συνεπέμφθησαν, οἱ ᾑρημένοι κατὰ

---

tam ostendebat; prolatis in hanc sententiam et aliis, ac nemine contradicente, quod id minime latura fuisset concio; dux omnium cum potestate amplissima declaratus, ut qui pristinam reipublicae potentiam tueri et conservare posset, primum eductis universis militum copiis, mysteria, quae tum mari propter bellum deducebantur, terra celebravit. Deinde conscripsit exercitum, CIↃIC gravis armaturae peditum, CL equitum, navium C. Ita mense post reditum tertio Andrum versus navigat, quae ab Atheniensibus defecerat. Adjuncti sunt ei Aristocrates, et Adimantus Leucolophidae filius, qui lecti erant terrestrium copiarum duces. Exponit in ter-

γῆν στρατηγοί. Ἀλκιβιάδης δὲ ἀπεβίβασε τὸ στράτευμα τῆς Ἀνδρίας χώρας ἐς Γαύριον, ἐκβοηθήσαντας δὲ τοὺς Ἀνδρίους ἐτρέψαντο, καὶ κατέκλεισαν ἐς τὴν πόλιν, καί τινας ἀπέκτειναν οὐ πολλοὺς, καὶ τοὺς Λάκωνας, οἳ αὐτόθι ἦσαν. Ἀλκιβιάδης δὲ τρόπαιόν τε ἔστησε, καὶ μείνας αὐτοῦ ὀλίγας ἡμέρας, ἔπλευσεν ἐς Σάμον· κἀκεῖθεν ὁρμώμενος ἐπολέμει.

έ. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, πρότερον τούτων οὐ πολλῷ χρόνῳ Κρατησιππίδᾳ τῆς ναυαρχίας παρεληλυθυίας, Λύσανδρον ἐξέπεμψαν ναύαρχον. ὁ δὲ, ἀφικόμενος ἐς Ῥόδον, καὶ ναῦς ἐκεῖθεν λαβὼν, ἐς Κῶ καὶ Μίλητον ἔπλευσεν· ἐκεῖθεν δ' ἐς Ἔφεσον, καὶ ἐκεῖ ἔμει-

---

ram copias Alcibiades ad Gaurium, quod est in Andro insula. Quumque suis opem laturi Andrii exiissent, in fugam versi, et intra muros oppidi conclusi sunt: interfectis, praeter alios paucos, Lacedaemoniis, qui istic erant. Statuit heic tropaeum Alcibiades, neque multos dies commoratus, Samum navigat: inde facto initio bellum gerebat.

5. At Lacedaemonii, quum non multo ante Cratesippidae navarcho magistratus sui tempus exiisset, Lysandrum ejus loco mittunt. Is cum ad insulam Rhodum appulisset, coactis navibus, in Con insulam Miletumque navigat: hinc Ephesum, ubi cum septuaginta navibus substitit, dum Sardes Cyrus accederet. Posteaquam is illuc venisset, ascendit ad

νε, ναῦς ἔχων ἑβδομήκοντα, μέχρις ὁ Κῦρος ἐς Σάρδεις ἀφίκετο. ἐπεὶ δὲ ἧκεν, ἀνέβη πρὸς αὐτὸν σὺν τοῖς ἐκ Λακεδαίμονος πρέσβεσιν. Ἐνταῦθα δὴ κατά τε τοῦ Τισσαφέρνους ἔλεγον, ἃ πεποιηκὼς εἴη, αὐτοῦ τε Κύρου ἐδέοντο, ὡς προθυμοτάτου πρὸς τὸν πόλεμον γενέσθαι. Κῦρος δὲ τόν τε πατέρα ἔφη ταῦτα ἐπεσταλκέναι, καὶ αὐτὸς οὐκ ἄλλ' ἐγνωκέναι, ἀλλὰ πάντα ποιήσειν· ἔχων δὲ ἥκειν τάλαντα πεντακόσια· ἐὰν δὲ ταῦτα ἐκλίπῃ, τοῖς ἰδίοις χρήσεσθαι ἔφη, ἃ ὁ πατὴρ αὐτῷ ἔδωκεν· ἐὰν δὲ καὶ ταῦτα, καὶ τὸν θρόνον κατακόψειν, ἐφ' ᾧ ἐκάθητο, ὄντα ἀργυροῦν καὶ χρυσοῦν. Οἱ δὲ ταῦτ' ἐπῄνουν, καὶ ἐκέλευον αὐτὸν τάξαι τῷ ναύτῃ δραχμὴν Ἀττικήν, δι-

---

ipsum una cum legatis, qui Lacedaemone aderant. Heic et Tissaphernis facta quaedam accusant, et Cyrum rogant, uti alacriter in id bellum incumbat. Respondet Cyrus, et habere se id in mandatis a patre, nec aliam esse animi sui sententiam, quam ut haec omnia praestet: venire se cum talentis 1ↄ: ea si deficiant, usurum se facultatibus privatim suis, quibus eum pater donasset: quod si et illae erogentur, id quoque solium in frusta se concisurum, quo sedere soleret, quodque totum ex argento et auro constaret. His illi collaudatis, hortantur, ut in nautas singulos Atticam drachmam unam constitueret: quod futurum dicerent, ut si hoc stipendi-

δάσκοντες, ὅτι, ἂν οὗτος ὁ μισθὸς γένηται, οἱ τῶν Ἀθηναίων ναῦται ἀπολείψουσι τὰς ναῦς, καὶ μείω χρήματα ἀναλώσει. ὁ δὲ καλῶς μὲν ἔφη αὐτοὺς λέγειν, οὐ δυνατὸν δ' εἶναι, παρ' ἃ βασιλεὺς ἐπέστειλεν αὐτῷ, ἄλλα ποιεῖν. εἶναι δὲ καὶ τὰς συνθήκας οὕτως ἐχούσας, τριάκοντα μνᾶς ἑκάστῃ νηῒ τοῦ μηνὸς διδόναι, ὁπόσας ἂν βούλωνται τρέφειν Λακεδαιμόνιοι. Ὁ δὲ Λύσανδρος τότε μὲν ἐσιώπησε· μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον, ἐπεὶ αὐτῷ προπιὼν ὁ Κῦρος ἤρετο, τί ἂν μάλιστα χαρίζοιτο ποιῶν, εἶπεν, ὅτι εἰ πρὸς τὸν μισθὸν ἑκάστῳ ναύτῃ ὀβολὸν προσθείης. ἐκ δὲ τούτου τέτταρες ὀβολοὶ ἦν ὁ μισθὸς, πρότερον δὲ τριώβολον. καὶ τόν τε προοφειλόμενον ἀπέδωκε, καὶ ἔτι μηνὸς

---

tum detur; Atheniensium nautae relinquant naves suas, ac minorem ipse sumtum faciat. Ille recte quidem haec dici aiebat, verum sibi fas non esse, ut aliter quid faciat, quam rex imperasset. Praeterea sic esse in foederum formula, ut in singulas naves, quotquot tandem alere Lacedaemoniis libeat, minae triginta stipendii menstrui nomine numerentur. Subticuit tum Lysander. Verum a coena, quum propinans ei Cyrus interrogaret, quam rem gratissimam ipsi facere posset: Si ad stipendium, inquit, singulorum nautarum, obolum adjeceris. Ex eo tempore quatuor oboli stipendii nomine pendebantur, cum antehac tres tantum numerarentur. Praeterea Cyrus et stipendium prius illis debitum persolvit, et

προέδωκεν, ὥστε τὸ στράτευμα πολὺ προθυμότερον εἶναι. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἀκούοντες ταῦτα, ἀθύμως μὲν εἶχον, ἔπεμπον δὲ πρὸς τὸν Κῦρον πρέσβεις διὰ Τισσαφέρνους. ὁ δὲ οὐ προσεδέχετο, δεομένου Τισσαφέρνους, καὶ λέγοντος, (ἅπερ αὐτὸς ἐποίει πεισθεὶς ὑπ' Ἀλκιβιάδου) σκοπεῖν, ὅπως τῶν Ἑλλήνων μηδὲν οἵτινες ἰσχυροὶ ὦσιν, ἀλλὰ πάντες ἀσθενεῖς, αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στασιάζοντες. Καὶ ὁ μὲν Λύσανδρος, ἐπεὶ αὐτῷ τὸ ναυτικὸν συνετέτακτο, ἀνελκύσας τὰς ἐν τῇ Ἐφέσῳ ναῦς, οὔσας ἐννενήκοντα, ἡσυχίαν ἦγεν, ἐπισκευάζων καὶ ἀναψύχων αὐτάς. Ἀλκιβιάδης δὲ, ἀκούσας, Θρασύβουλον ἔξω Ἑλλησπόντου ἥκοντα τειχίζειν Φώκαιαν, διέπλευσε πρὸς αὐτὸν,

menstruum aliud ante tempus numeravit. Quo factum, ut longe jam alacriores essent milites. Haec quum Athenienses magno cum animi moerore audiissent, Tissaphernis opera legatos ad Cyrum mittunt. Eos ille non admittebat, quanquam rogaret Cyrum Tissaphernes, ac diceret (quae Alcibiadis consilio ipse faceret) ut hoc unum spectaret, ne ulli Graecorum potentes essent; sed imbecilli potius omnes, suis ipsi dissidiis attriti. Caeterum instructa classe Lysander, subductisque navibus, quae Ephesi numero xc erant, quiescendo eas reficiebat. Interea quum accepisset Alcibiades, Thrasybulum extra Hellespontum progressum munire Phocaeam; ad eum navigat, relicto apud classem gu-

καταλιπὼν ἐπὶ ταῖς ναυσὶν Ἀντίοχον, τὸν αὑτοῦ κυβερνήτην, ἐπιστείλας, μὴ ἐπιπλεῖν ἐπὶ τὰς Λυσάνδρου ναῦς. Ὁ δὲ Ἀντίοχος, τῇ τε αὑτοῦ νηῒ καὶ ἄλλῃ ἐκ Νοτίου ἐς τὸν λιμένα τῶν Ἐφεσίων ἐσπλεύσας, παρ' αὐτὰς τὰς πρώρας τῶν Λυσάνδρου νεῶν παρέπλει. ὁ δὲ Λύσανδρος, τὸ μὲν πρῶτον ὀλίγας τῶν νεῶν καθελκύσας, ἐδίωκεν αὐτόν. ἐπεὶ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τῷ Ἀντιόχῳ ἐβοήθουν πλείοσι ναυσὶ, τότε δὴ καὶ πάσας ξυντάξας ἐπέπλει. μετὰ δὲ ταῦτα καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ἐκ τοῦ Νοτίου καθελκύσαντες τὰς λοιπὰς τριήρεις, ἀνήχθησαν, ὡς ἕκαστος ἤνοιξεν. Ἐκ τούτου δ' ἐναυμάχησαν, οἱ μὲν ἐν τάξει, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι διεσπαρμέναις ταῖς ναυσὶ, μέχρις οὗ ἔφυγον, ἀ-

---

bernatore suo Antiocho, cum mandatis, ne adversus Lysandri classem proveheretur. Antiochus vero cum navi sua, et alia Notiana, in portum Ephesiorum invectus ad ipsas Lysandri navium proras praetervehi ausus est. Tum Lysander primo paucis navibus deductis, hominem insequitur. At cum Athenienses Antiocho pluribus cum navibus opem ferrent, universa classe instructa in eos pergit. Itaque et Athenienses reliquis triremibus e Notio deductis, in hostes provecti sunt, uti quisque sibi viam in altum aperiisset. Secundum haec proelium navale committitur, quum Lacedaemonii quidem servarent ordines, Atheniensium vero naves sparsae vagarentur; donec amissis xv triremibus, terga

πολέσαντες πεντεκαίδεκα τριήρεις. τῶν δὲ ἀνδρῶν οἱ μὲν πλεῖστοι ἐξέφυγον, οἱ δ' ἐζωγρήθησαν. Λύσανδρος δὲ, τάς τε ναῦς ἀναλαβὼν, καὶ τρόπαιον στήσας ἐπὶ τοῦ Νοτίου, διέπλευσεν ἐς Ἔφεσον, οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἐς Σάμον. Μετὰ δὲ ταῦτα Ἀλκιβιάδης, ἐλθὼν ἐς Σάμον, ἀνήχθη ταῖς ναυσὶν ἁπάσαις ἐπὶ τὸν λιμένα τῶν Ἐφεσίων, καὶ πρὸ τοῦ στόματος παρέταξεν, εἴ τις βούλοιτο ναυμαχεῖν. ἐπεὶ δὲ Λύσανδρος οὐκ ἀντανήγαγε διὰ τὸ πολλαῖς ναυσὶν ἐλαττοῦσθαι, ἀπέπλευσεν ἐς Σάμον. Λακεδαιμόνιοι δὲ ὀλίγῳ ὕστερον αἱροῦσι Δελφίνιον καὶ Ἠϊόνα. Οἱ δὲ ἐν οἴκῳ Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ ἠγγέλθη ἡ ναυμαχία, χαλεπῶς εἶχον τῷ Ἀλκιβιάδῃ, οἰόμενοι, δι' ἀ-

dederunt. Ex iis maxima parte hominum fuga dilapsa, reliqui hostis in potestatem vivi pervenerunt. His navibus secum Lysander sumtis, et erecto ad Notium tropaeo, Ephesum navigando trajecit; Samum, Athenienses. Eo posteaquam Alcibiades rediit, universa cum classe ad Ephesiorum portum provectus, aciem ante ostium ejus instruxit, si quis forte proelio congredi vellet. At quum Lysander classem suam non educeret, quod navium numero longe inferior esset, Samum revertitur. Paullo post Delphinum et Eionem Lacedaemonii occupant. Athenienses, qui domi erant, perlata ad se de proelio navali fama; Alcibiadi indignantur,

μέλειάν τε καὶ ἀκράτειαν ἀπολωλεκέναι τὰς ναῦς, καὶ στρατηγοὺς εἵλοντο ἄλλους δέκα, Κόνωνα, Διομέδοντα, Λέοντα, Περικλέα, Ἐρασινίδην, Ἀριστοκράτην, Ἀρχέστρατον, Πρωτόμαχον, Θρασύλον, Ἀριστογένην. Ἀλκιβιάδης μὲν οὖν, πονήρως καὶ ἐν τῇ στρατιᾷ φερόμενος, λαβὼν τριήρη μίαν, ἀπέπλευσεν ἐς Χερρόνησον, ἐς τὰ ἑαυτοῦ τείχη· μετὰ δὲ ταῦτα Κόνων ἐκ τῆς Ἄνδρου, ξὺν αἷς εἶχε ναυσὶν εἴκοσι, ψηφισαμένων Ἀθηναίων, ἐς Σάμον ἔπλευσεν ἐπὶ τὸ ναυτικόν. Ἀντὶ δὲ Κόνωνος ἐς Ἄνδρον ἔπεμψαν Φανοσθένην, τέτταρας ναῦς ἔχοντα· οὗτος, περιτυχὼν δυοῖν τριήροιν Θουρίαιν, ἔλαβεν αὐτοῖς ἀνδράσι· καὶ τοὺς μὲν αἰχμαλώτους ἅπαντας ἔδησαν

---

quem ex socordia et intemperantia naves has amisisse existimabant. Simul x alios duces creant: Cononem, Diomedontem, Leontem, Periclem, Erasinidem, Aristocratem, Archestratum, Protomachum, Thrasylum, Aristogenem. Quamobrem Alcibiades, cujus res etiam apud exercitum laborabant, in Chersonesum una triremi ad castella sua discessit. Secundum haec Conon cum xx navibus, quas habebat, ex decreto Atheniensium, ab Andro Samum ad classem navigat. Ejus loco in Andrum Phanosthenes cum quatuor navibus missus, quum in Thurias triremes duas incidisset; utramque, cum ipsis vectoribus, cepit. Omnes hi captivi ab Atheniensibus in vincula conjecti fuere, praeter unum ipsorum ducem

Ἀθηναῖοι· τὸν δὲ ἄρχοντα αὐτῶν Δωριέα, ὄντα μὲν Ῥόδιον, πάλαι δὲ φυγάδα ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Ῥόδου ὑπὸ Ἀθηναίων, κατεψηφισμένων αὐτοῦ θάνατον καὶ τῶν ἐκείνου συγγενῶν, — πολιτεύοντα παρ' αὐτοῖς, ἐλεήσαντες ἀφῆκαν, οὐδὲ χρήματα πραξάμενοι. Κόνων δ' ἐπεὶ ἐς τὴν Σάμον ἀφίκετο, καὶ τὸ ναυτικὸν κατέλαβεν ἀθύμως ἔχον, ξυμπληρώσας τριήρεις ἑβδομήκοντα ἀντὶ τῶν προτέρων, οὐσῶν πλέον ἢ ἑκατὸν, καὶ ταύταις ἀναγόμενος μετὰ τῶν ἄλλων στρατηγῶν, ἄλλοτε ἄλλῃ ἀποβαίνων τῆς τῶν πολεμίων χώρας, ἐλῄζετο. Καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἔληγεν, ἐν ᾧ Καρχηδόνιοι ἐς Σικελίαν στρατεύσαντες εἴκοσι καὶ ἑκατὸν τριήρεσι, καὶ πεζῆς στρατιᾶς δώδεκα μυριά-

---

Dorieum: qui quum patria Rhodius esset, ac jamdudum Athenis et Rhodo exularet, metu Atheniensium (qui et ipsum, et propinquos ipsius, capitis damnaverant) apud Thurios, jus civitatis adeptus, vivebat. Hunc misericordia moti, ne pretio quidem postulato, dimisere. Conon posteaquam ad insulam Samum pervenit, copiasque navales misere affectas reperit, expleto tantum septuaginta triremium numero, priorum loco, quae plures, quam centum, fuerant; provectus his in altum cum caeteris ducibus, alias alibi exscendens in hostium ditionem, praedas agebat. Hic ejus anni finis fuit, quo Carthaginienses cum centum et viginti triremibus, et cum CXXCIↃ terrestris exercitus, in Siciliam profecti,

σιν, εἷλον Ἀκράγαντα λιμῷ, μάχῃ μὲν ἡττηθέντες, προσκαθεζόμενοι δὲ ἑπτὰ μῆνας.

ά. Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει, ᾧ ἥ τε σελήνη ἐξέλιπεν ἑσπέρας, καὶ ὁ παλαιὸς τῆς Ἀθηνᾶς νεὼς ἐν Ἀθήναις ἐνεπρήσθη, Πίτιος μὲν ἐφορεύοντος, ἄρχοντος δὲ Καλλίου Ἀθήνησιν, οἱ Λακεδαιμόνιοι, τῷ Λυσάνδρῳ παρεληλυθότος ἤδη τοῦ χρόνου, καὶ τῷ πολέμῳ τεττάρων καὶ εἴκοσιν ἐτῶν, ἔπεμψαν ἐπὶ τὰς ναῦς Καλλικρατίδαν. Ὅτε δὲ παρεδίδου ὁ Λύσανδρος τὰς ναῦς, ἔλεγε τῷ Καλλικρατίδᾳ, ὅτι θαλαττοκράτωρ τε παραδοίη, καὶ ναυμαχίᾳ νενικηκώς· ὁ δὲ αὐτὸν ἐκέλευσεν, ἐξ Ἐφέσου ἐν ἀριστερᾷ Σάμου παραπλεύσαντα, οὗ ἦσαν αἱ τῶν Ἀθηναίων νῆες, ἐν Μιλήτῳ παραδοῦναι τὰς

---

profecti, Agrigentum ad deditionem fame compulerunt; quum ipsi proelio licet superati, totos tamen septem menses oppidum obsiderent.

6. Anno sequenti, quo luna vespere defecit, et priscum Minervae fanum Athenis deflagravit; Pitya magistratum Ephori gerente, Archontis autem apud Athenienses Callia: Lacedaemonii, Lysandro, cujus jam annus exierat, qui erat annus belli XXIV, successorem Callicratidam, ad classem misere. Quum autem naves Lysander traderet, aiebat ad Callicratidam, ita se illas ei tradere; ut qui maris imperio potitus esset, ac proelio navali victor extitisset. At ille jubet, ut Epheso discedens, ac Samum ad sinistram praetervectus, quo loco naves Atheniensium erant, Mileti classem traderet. Ita

ναῦς· καὶ ὁμολογήσειν θαλαττοκρατεῖν. Οὐ φαμένου δὲ τοῦ Λυσάνδρου πολυπραγμονεῖν, ἄλλου ἄρχοντος, αὐτὸς ὁ Καλλικρατίδας, πρὸς αἷς παρὰ Λυσάνδρου ἔλαβε ναυσὶ, προσεπλήρωσεν ἐκ Χίου καὶ Ῥόδου καὶ ἄλλοθεν ἀπὸ τῶν ξυμμάχων πεντήκοντα ναῦς. ταύτας δὲ πάσας ἀθροίσας, οὔσας τετταράκοντα καὶ ἑκατὸν, παρεσκευάζετο ὡς ἀπαντησόμενος τοῖς πολεμίοις. Καταμαθὼν δὲ ὑπὸ τῶν Λυσάνδρου φίλων καταστασιαζόμενος, οὐ μόνον ἀπροθύμως ὑπηρετούντων, ἀλλὰ καὶ διαθροούντων ἐν ταῖς πόλεσιν, ὅτι Λακεδαιμόνιοι μέγιστα παραπίπτοιεν ἐν τῷ διαλλάττειν τοὺς ναυάρχους πολλάκις ἀνεπιτηδείων γιγνομένων, καὶ ἄρτι ξυνιέντων τὰ ναυτικὰ, καὶ ἀνθρώ-

---

se fassurum, quod maris imperio potiretur. Negante Lysandro, se alio imperium obtinente, curiosum esse velle: Callicratidas ipse Classem a Lysandro acceptam, coactis e Chio, Rhodo, atque ab aliis sociis quinquaginta navibus, adauxit. Collectis omnibus, quae numero erant centum et quadraginta, ad occurrendum hosti se parat. Verum ubi se intellexit a Lysandri amicorum factione oppugnari, non solum segniter ipsi morem gerentium, sed etiam spargentium per urbes, maxime in eo peccare Lacedaemonios, quod toties navarchos mutarent; unde fieret, ut saepius inepti munus hoc obtinerent, et qui recens admodum rei navalis usum percepissent, nec quo pacto cum hominibus agendum esset, nossent:

πους ὡς χρηστέον οὐ γιγνωσκόντων, ἀπείρους δὲ θαλάττης πέμποντες καὶ ἀγνῶτας τοῖς ἐκεῖ, κινδυνεύοιεν τι παθεῖν διὰ τοῦτο· ἐκ τούτου δὲ ὁ Καλλικρατίδας, ξυγκαλέσας τοὺς Λακεδαιμονίων ἐκεῖ παρόντας, ἔλεγεν αὐτοῖς τοιάδε·

« Ἐμοὶ ἀρκεῖ, οἴκοι μένειν· καὶ εἴτε Λύ-
« σανδρος, εἴτε ἄλλος τις ἐμπειρότερος περὶ
« τὰ ναυτικὰ βούλεται εἶναι, οὐ κωλύω τὰ
« κατ' ἐμέ· ἐγὼ δὲ, ὑπὸ τῆς πόλεως ὡς ἐπὶ
« τὰς ναῦς πεμφθεὶς, οὐκ ἔχω, τί ἄλλο ποιῶ,
« ἢ τὰ κελευόμενα, ὡς ἂν δύνωμαι κράτιστα.
« ὑμεῖς δὲ, πρὸς ἃ ἐγώ τε φιλοτιμοῦμαι, καὶ
« ἡ πόλις ἡμῶν αἰτιάζεται, (ἴστε γὰρ αὐτὰ,

---

adeoque periculum non omninó nullum esse, ne eis, dum homines mitterent maris imperitos, et ignotos maritimis, detrimenti quid accideret: haec inquam ubi accepit Callicratidas, omnibus, quotquot aderant, Lacedaemoniis convocatis, in hanc cum eis sententiam agit:

" Satis est mihi, domi ma-
" nere; nec, quod in me est,
" prohibeo, quominus vel Ly-
" sander, vel alius quispiam
" peritiorem se rerum nautica-
" rum velit haberi. Ego vero
" jussu patriae missus ad clas-
" sem, aliud quod agam, non
" habeo; nisi ut quae mihi
" mandata sunt, praeclarissi-
" me pro mea virili exsequar.
" Vos autem hortor, ut in me-
" dium proferatis ea, quae ma-
" xime vobis ex usu videntur,
" et quae tum ipse mirifice
" cupio, tum patria postulat,

" ὥσπερ καὶ ἐγὼ) ξυμβουλεύω τὰ ἄριστα
" ὑμῖν δοκοῦντα εἶναι περὶ τοῦ ἐμὲ ἐνθάδε
" μένειν, ἢ οἴκαδε ἀποπλεῖν, ἐροῦντας τὰ κα-
" θεστῶτα ἐνθάδε."

Οὐδενὸς δὲ τολμήσαντος ἄλλο τι εἰπεῖν, ἢ τοῖς οἴκοι πείθεσθαι, ποιεῖν τε ἐφ' ἃ ἥκει, ἐλθὼν παρὰ Κῦρον, ᾔτει μισθὸν τοῖς ναύταις. ὁ δὲ αὐτῷ εἶπε, δύο ἡμέρας ἐπισχεῖν. Καλλικρατίδας δὲ, ἀχθεσθεὶς τῇ ἀναβολῇ, καὶ ταῖς ἐπὶ τὰς θύρας φοιτήσεσιν ὀργισθεὶς, καὶ εἰπὼν, ἀθλιωτάτους εἶναι τοὺς Ἕλληνας, ὅτι βαρβάρους κολακεύουσιν ἕνεκα ἀργυρίου, φάσκων τε, ἢν σωθῇ οἴκαδε, κατά γε τὸ αὐτῷ δυνατὸν διαλλάξειν Ἀθηναίους καὶ Λακεδαιμονίους, ἀπέπλευσεν ἐς Μίλητον. κἀκεῖθεν

" (sunt autem illa perinde vo-
" bis nota, ac mihi) manen-
" dumne mihi sit heic, an do-
" mum navigandum, ut qui
" rerum heic status sit, expo-
" nam."

Quum dicere aliquid aliud auderet nemo, quam patriae magistratibus parendum esse, eaque faciunda, quorum caussa adesset: ad Cyrum pergit, ac nautis stipendium poscit. Respondet ille, biduum expectandum esse. Graviter eam dilationem ferre Callicratidas, et frequentibus illis ad portas cursitationibus succensere. Quumque Graecos mortalium miserrimos esse diceret, qui pecuniae caussa barbaris adularentur: atque etiam adderet, se, si domum salvus rediret, pro virili Athenienses ac Lacedaemonios reconciliaturum; Mi-

πέμψας τριήρεις ἐς Λακεδαίμονα ἐπὶ χρήματα, ἐκκλησίαν ἀθροίσας τῶν Μιλησίων, τάδε εἶπεν·

« Ἐμοὶ μὲν, ὦ Μιλήσιοι, ἀνάγκη, τοῖς « οἴκοι ἄρχουσι πείθεσθαι· ὑμᾶς δὲ ἐγὼ « ἀξιῶ προθυμοτάτους εἶναι ἐς τὸν πόλεμον, « διὰ τὸ οἰκοῦντας ἐν βαρβάροις πλεῖστα κα- « κὰ ἤδη ὑπ' αὐτῶν πεπονθέναι. δεῖ δὲ ὑμᾶς « ἐξηγεῖσθαι τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις, ὅπως « ἂν τάχιστά τε καὶ μάλιστα βλάπτωμεν « τοὺς πολεμίους, ἕως ἂν οἱ ἐκ Λακεδαίμονος « ἥκωσιν, οὓς ἐγὼ ἔπεμψα χρήματα ἄξον- « τας· ἐπεὶ τὰ ἐνθάδε ὑπάρχοντα Λύσανδρος « Κύρῳ ἀποδοὺς, ὡς περιττὰ ὄντα, οἴχεται. « Κῦρος δὲ, ἐλθόντος ἐμου ἐπ' αὐτὸν, αεί ανε-

---

letum discessit. Inde missis Lacedaemonem triremibus ad poscendam pecuniam, et convocatis ad concionem Milesiis, hanc orationem habuit:

« Me quidem, Milesii pa- « triae magistratibus obtempe- « rare necesse est: a vobis au- « tem peto, ut imprimis stre- « nue bello huic incumbatis. « Nam quia medios inter bar- « baros habitatis, jampridem « ab eis mala plurima perpessi « estis. Aequum vero est, vos « sociis reliquis in eo praeire: « ut interea, dum Lacedaemo- « ne redeunt, quos afferendae « pecuniae caussa misi, summa « celeritate hostes detrimento « maximo afficiantur. Etenim « quod heic erat pecuniae, id « discedens Lysander, tanquam « superfluum, Cyro restituit. « Cyrus autem, quum ad ip-

" βάλλετό μοι διαλεχθῆναι, ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὰς " ἐκείνου θύρας φοιτᾷν οὐκ ἠδυνάμην ἐμαυτὸν " πεῖσαι. ὑπισχνοῦμαι δὲ ὑμῖν, ἀντὶ τῶν ξυμ- " βάντων ἡμῖν ἀγαθῶν ἐν τῷ χρόνῳ, ᾧ ἂν ἐκεῖ- " να προσδεχώμεθα, χάριν ἀξίαν ἀποδώσειν. " Ἀλλὰ ξὺν τοῖς Θεοῖς δείξωμεν τοῖς βαρ- " βάροις, ὅτι, καὶ ἄνευ τοῦ ἐκείνους θαυμά- " ζειν, δυνάμεθα τοὺς ἐχθροὺς τιμωρεῖσθαι."

Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' εἶπεν, ἀνιστάμενοι πολλοὶ, καὶ μάλιστα οἱ αἰτιαζόμενοι ἐναντιοῦσθαι, δεδιότες εἰσηγοῦντο πόρον χρημάτων, καὶ αὐτοὶ ἐπαγγελλόμενοι ἰδίᾳ. λαβὼν δὲ ταῦτα ἐκεῖνος, καὶ ἐκ Χίου πενταδραχμίαν ἑκάστῳ τῶν ναυτῶν ἐφοδιασάμενος, ἔπλευσε τῆς Λέσβου ἐπὶ Μήθυμναν, πολεμίαν οὖσαν. Οὐ

" sum venissem, moram semper interponebat, quo me minus ad colloquium admitteret. Ego vero persuadere mihi non poteram, ut frequenter ad ipsius portas accederem. Polliceor autem vobis, me pro illis commodis, quae interea nobis evenerint, dum pecuniam domo expectamus, dignam vobis gratiam relaturum. Ostendamus barbaris tandem, " Diis bene juvantibus, posse nos ulcisci hostes nostros, licet ipsos non suspiciamus."

Haec quum dixisset, surgunt multi, maximeque illi, qui quod Callicratidae adversarentur, insimulabantur: praeque metu rationem pecuniae conficiundae primi ostendunt, et privatim etiam de suo promittunt. Hac ille accepta pecunia, et e Chio praeterea quinque drachmas

βουλομένων δὲ τῶν Μηθυμναίων προσχωρεῖν, ἀλλ' ἐμφρούρων ὄντων Ἀθηναίων, καὶ τῶν τὰ πράγματα ἐχόντων ἀττικιζόντων, προσβαλὼν αἱρεῖ τὴν πόλιν κατὰ κράτος. τὰ μὲν οὖν χρήματα πάντα διήρπαζον οἱ στρατιῶται, τὰ δὲ ἀνδράποδα πάντα ξυνήθροισεν ὁ Καλλικρατίδας ἐς τὴν ἀγοράν· καὶ κελευόντων τῶν ξυμμάχων ἀποδόσθαι καὶ τοὺς Μηθυμναίους, οὐκ ἔφη, ἑαυτοῦ γε ἄρχοντος, οὐδένα Ἑλλήνων ἐς τὸ κείνου δυνατὸν ἀνδραποδισθῆναι. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τοὺς μὲν ἐλευθέρους ἀφῆκε, τοὺς δὲ τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς καὶ τὰ ἀνδράποδα τὰ δοῦλα πάντα ἀπέδοτο· Κόνωνι δὲ εἶπεν, ὅτι παύσει αὐτὸν μοιχῶντα τὴν θά-

---

rum viatico in nautas singulos coacto; Methymnam Lesbi oppidum, quod ab hostium partibus stabat, proficiscitur. Quum Methymnaei transire ad ipsum nollent, quod Athenienses praesidiarios haberent, atque illi, qui rerum summae praeerant, Atheniensium partes sequerentur; admotis copiis, oppidum vi capit. Itaque fortunae eorum omnes a militibus direptae sunt, mancipia vero in forum Callicratidas coëgit. Quumque socii Methymnaeos etiam vendi vellent: respondit, quod se imperatore Graecorum nemo in servitutem redigeretur, quantum quidem in ipso esset. Postridie corpora libera dimittit; sed praesidiarios Atheniensium, ac servilis conditionis captivos omnes vendit. Cononi etiam denunciat, effecturum se, ne deinceps maris moechus esset. Quumque illum prima

λατταν. κατιδὼν δὲ αὐτὸν ἀναγόμενον ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, ἐδίωκεν, ὑποτεμνόμενος τὸν ἐς Σάμον πλοῦν, ὅπως μὴ ἐκεῖσε φύγῃ. Κόνων δ᾽ ἔφευγε ταῖς ναυσὶν εὖ πλεούσαις, διὰ τὸ ἐκ πολλῶν πληρωμάτων ἐς ὀλίγας ἐκλελέχθαι τοὺς ἀρίστους ἐρέτας· καὶ καταφεύγει ἐς Μιτυλήνην τῆς Λέσβου, καὶ ξὺν αὐτῷ τῶν δέκα στρατηγῶν Λέων καὶ Ἐρασινίδης. Καλλικρατίδας δὲ ξυνεισέπλευσεν ἐς τὸν λιμένα, διώκων ναυσὶν ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα. Κόνων δὲ, ὡς ἔφθη ὑπὸ τῶν πολιτῶν κατακωλυθεὶς, ἠναγκάσθη ναυμαχῆσαι πρὸς τῷ λιμένι, καὶ ἀπώλεσε ναῦς τριάκοντα· οἱ δ᾽ ἄνδρες ἐς τὴν γῆν ἀπέφυγον· τὰς δὲ λοιπὰς τῶν νεῶν, τετταράκοντα οὔσας, ὑπὸ τῷ τείχει ἀνείλκυ-

luce provehi videret in altum, intercepto itinere, ne Samum se fuga recipere posset, hominem persequitur. At Cono fugam cum navibus expeditis faciebat, quod de multis supplementis peritissimi remiges in paucas naves delecti fuerant; seque cum duobus e x ducibus, Leonte ac Erasinide, Mitylenem oppidum Lesbi recipit. Eum cum CLXX navibus Callicratidas persequens, in eundem portum navigat. Tum Cono, quem hostes antevertendo interclusissent, ad portum navali pugna decernere coactus fuit, et triginta naves amisit, hominibus ad terram fugiendo elapsis. Reliquas naves XL sub ipsum murum subduxit. At Callicratidas portum ingressus Cononem obsidebat, quum illic potestatem exeundi suis cum navigiis

στι. Καλλικρατίδας δὲ, ἐν τῷ λιμένι ὁρμισάμενος, ἐπολιόρκει ἐνταῦθα, τὸν ἔκπλουν ἔχων. καὶ κατὰ γῆν μεταπεμψάμενος τοὺς Μηθυμναίους πανδημεὶ, καὶ ἐκ Χίου τὸ στράτευμα διεβίβασε· χρήματά τε παρὰ Κύρου αὐτῷ ἦλθεν. Ὁ δὲ Κόνων, ἐπεὶ ἐπολιορκεῖτο καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ σίτων οὐδαμόθεν ἦν εὐπορῆσαι, οἱ δὲ ἄνθρωποι πολλοὶ ἐν τῇ πόλει ἦσαν, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι οὐκ ἐβοήθουν, διὰ τὸ μὴ πυνθάνεσθαι ταῦτα, καθελκύσας τῶν νεῶν τὰς ἄριστα πλεούσας δύο, ἐπλήρωσε πρὸ ἡμέρας, ἐξ ἁπασῶν τῶν νεῶν τοὺς ἀρίστους ἐρέτας ἐκλέξας, καὶ τοὺς ἐπιβάτας ἐς κοίλην ναῦν μεταβιβάσας, καὶ τὰ παραῤῥύματα παραλαβών. Τὴν μὲν οὖν ἡ-

---

haberet: atque etiam terra Methymnaeorum plebe omni arcessita, de Chio quoque copias traduxit. Allata fuit tunc ipsi et a Cyro pecunia. Cono, quum terra marique obsideretur, neque commeatus parare copiam alicunde posset, quum et magna esset hominum in oppido multitudo, et Athenienses opem non ferrent, quod horum nihil adhuc comperissent; naves duas ex omni numero expeditissimas in mare deduxit, et ante diem instruxit, deque navibus universis remiges optimos delegit, in navim concavam milites classiarios imposuit, remis usitatis alios adjecit. Ac die quidem illo ita se continebant. Sub vesperam, ubi primum tenebrae oborirentur, in terram eos exponebat, ne id ipsos agere hostibus innotesce-

μέραν οὕτως ἂν εἶχον. ἐς δὲ τὴν ἑσπέραν, ἐπεὶ σκότος εἴη, ἐξεβίβαζεν, ὡς μὴ καταδήλους εἶναι τοῖς πολεμίοις ταῦτα ποιοῦντας. τῇ πέμπτῃ δὲ ἡμέρᾳ, ἐσθέμενοι σῖτα μέτρια, ἐπειδὴ ἤδη μέσον ἡμέρας ἦν, καὶ οἱ ἐφορμοῦντες ὀλιγώρως εἶχον, καὶ ἔνιοι ἀνεπαύοντο, ἐξέπλευσαν ἔξω τοῦ λιμένος, καὶ ἡ μὲν ἐπὶ Ἑλλήσποντον ὥρμησεν, ἡ δὲ ἐς τὸ πέλαγος. Τῶν δὲ ἐφορμούντων ὡς ἕκαστοι ἤνοιγον, τάς τε ἀγκύρας ἀποκόπτοντες καὶ ἐγειρόμενοι, ἐβοήθουν τεταραγμένοι, τυχόντες ἐν τῇ γῇ ἀριστοποιούμενοι· ἐσβάντες δὲ ἐδίωκον τὴν ἐς τὸ πέλαγος ἐφορμήσασαν, καὶ ἅμα τῷ ἡλίῳ δύνοντι κατέλαβον· καὶ κρατήσαντες μάχῃ, ἀναδησάμενοι ἀπῆγον ἐς τὸ στρατόπεδον αὐ-

ret. Die quinto, cibariis, quantum satis esset, instructi: ipso meridie, quum speculatores partim negligenter haec observarent, partim etiam quieti se dedissent, e portu navigarunt, provecta in altum navi una, versus Hellespontum tendente altera. Tum illi, qui agebant in excubiis, uti quisque sibi viam aperiebat, ancoras abrumpere, excitari, cum tumultu accurrere. Nam forte tunc in litore prandebant. Quumque conscendissent naves, illam, quae in altum se proripuerat, insequuntur: quumque sole jam occidente ad eam pervenissent, proelio commisso, vi ea potiuntur, ac religatam cum ipsis vectoribus ad classem suam deducunt. At quae versus Hel-

τοῖς ἀνδράσιν. Ἡ δ' ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου φυγοῦσα ναῦς διέφυγε, καὶ ἀφικομένη ἐς τὰς Ἀθήνας ἐξαγγέλλει τὴν πολιορκίαν. Διομέδων δὲ, βοηθῶν Κόνωνι πολιορκουμένῳ, δώδεκα ναυσὶν ὡρμήσατο ἐς τὸν εὔριπον τῶν Μιτυληναίων. ὁ δὲ Καλλικρατίδας, ἐπιπλεύσας αὐτῷ ἐξαίφνης, δέκα μὲν τῶν νεῶν ἔλαβε· Διομέδων δὲ ἔφυγε τῇ τε αὑτοῦ καὶ ἄλλῃ. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, τὰ γεγενημένα καὶ τὴν πολιορκίαν ἐπεὶ ἤκουσαν, ἐψηφίσαντο βοηθεῖν ναυσὶν ἑκατὸν καὶ δέκα, ἐσβιβάζοντες τοὺς ἐν ἡλικίᾳ ὄντας ἅπαντας, καὶ δούλους, καὶ ἐλευθέρους· καὶ πληρώσαντες δέκα καὶ ἑκατὸν ἐν τριάκοντα ἡμέραις, ἀπῆραν. εἰσέβησαν δὲ καὶ τῶν ἱππέων πολλοί. Μετὰ ταῦτα

---

lespontum se contulerat, effugit: Athenasque delata, classem obsideri nuntiat. Tum ferens opèm Cononi obsesso Diomedon, cum navibus XII in Mitylenaeorum fretum se contulit. Adversus hunc, re improvisa, Callicratidas navigans, decem naves capit: Diomedonte cum sua, et quadam alia, sibi fuga consulente. Hoc ubi accidisse, nihiloque minus obsideri suos Athenienses accepere; centum ac decem navibus his succurrendum esse decernunt, in quas universi, qui adolevissent, servi ac liberi, imponerentur. Classe CX navium intra diem trigesimum instructa, solvunt: magna etiam etiam equitum parte naves ingressa. Secundum haec Samum perveniunt, ubi quum naves Samias decem sibi ad-

ἀνήχθησαν ἐς Σάμον, κἀκεῖθεν Σαμίας ναῦς ἔλαβον δέκα. ἤθροισαν δὲ καὶ ἄλλας πλείους ἢ τριάκοντα παρὰ τῶν ἄλλων ξυμμάχων, ἐσβαίνειν ἀναγκάσαντες ἅπαντας. ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τινες αὐτοῖς ἔτυχον ἔξω οὖσαι. ἐγένοντο δὲ αἱ πᾶσαι πλείους ἢ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. Ὁ δὲ Καλλικρατίδας, ἀκούων τὴν βοήθειαν ἤδη ἐν Σάμῳ οὖσαν, αὐτοῦ μὲν κατέλιπε πεντήκοντα ναῦς, καὶ ἄρχοντα Ἐτεόνικον· ταῖς δὲ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀναχθεὶς, ἐδειπνοποιεῖτο τῆς Λέσβου ἐπὶ τῇ Μαλέᾳ ἄκρᾳ, ἀντίον τῆς Μιτυλήνης. τῇ δ' αὐτῇ ἡμέρᾳ ἔτυχον καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δειπνοποιούμενοι ἐν ταῖς Ἀργινούσαις. αὗται δ' εἰσὶν ἀντίον τῆς Λέσβου ἐπὶ τῇ Μαλέᾳ ἄκρᾳ, [ἀντίον τῆς Μιτυλήνης.]

---

junxissent: etiam alias a sociis aliis collegerunt, plures quam XXX, coactis omnibus, ut eas conscenderent. Idem de navibus illis factum, quae forte tunc aberant. Universae plures fuere quam CL. Posteaquam accepisset Callicratidas, jam apud Samum Atheniensium classem esse, quae suis opem ferret; naves ad obsidionem quinquaginta relinquit, eisque praeficit Eteonicum: cum caeteris CXX provectus in altum ad Maleam Lesbi promontorium, e regione Mitylenae, coena suorum corpora curat. Eodem die forte fortuna etiam Athenienses ad Arginusas coenabant, quae et ipsae e regione Lesbi ad Maleam promontorium Mitylenae oppositae sunt. Noctu Calli-

Τῆς δὲ νυκτὸς ἰδὼν τὰ πυρὰ, καί τινων αὐτῷ ἐξαγγειλάντων, ὅτι Ἀθηναῖοι εἶεν, ἀνήγετο περὶ μέσας νύκτας, ὡς ἐξαπιναίως προσπέσοι. ὕδωρ δ' ἐπιγενόμενον πολὺ καὶ βρονταὶ διεκώλυσαν τὴν ἀναγωγήν. ἐπεὶ δὲ ἀνέσχεν, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἔπλει ἐπὶ τὰς Ἀργινούσας. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἀντανήγοντο ἐς τὸ πέλαγος τῷ εὐωνύμῳ, παρατεταγμένοι ὧδε· Ἀριστοκράτης μὲν, τὸ εὐώνυμον ἔχων, ἡγεῖτο πεντεκαίδεκα ναυσὶ, μετὰ δὲ ταῦτα Διομέδων ἑτέραις πεντεκαίδεκα. ἐπετέτακτο δὲ Ἀριστοκράτει μὲν Περικλῆς, Διομέδοντι δὲ Ἐρασινίδης. παρὰ δὲ Διομέδοντα οἱ Σάμιοι, δέκα ναυσὶν ἐπὶ μιᾶς τεταγμένοι· ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Σάμιος, ὀνόματι Ἱππεύς· ἐχόμεναι δὲ τῶν

---

cratidas conspectis hostium ignibus, ac nonnullis renunciantibus, esse hos Athenienses; circiter noctem mediam solvit, ut eos subito nec opinantes invaderet. Verum ab imbribus copiosis, ac tonitruis impeditus, progredi non potuit. Ut primum tempestas cessavit, prima luce navigat versus Arginusas. Ei laeva parte occurrunt in alto Athenienses, in hunc modum acie instructa: Prima in fronte ad laevam cum XV navibus Aristocrates erat, deinde cum aliis XV Diomedon. Post Aristocratem, Pericles, post Diomedontem, Erasinides, collocati erant. Propter Diomedontem Samii cum decem navibus singillatim instructi erant: quorum dux erat Samius quidam Hippeus. His proximae tribunorum decem naves

ταξιάρχων δέκα, καὶ αὗται ἐπὶ μιᾶς. ἐπὶ δὲ ταύταις αἱ τῶν ναυάρχων τρεῖς, καὶ εἴ τινες ἄλλαι ἦσαν ξυμμαχίδες. τὸ δὲ δεξιὸν κέρας Πρωτόμαχος εἶχε πεντεκαίδεκα ναυσί· παρὰ δ' αὐτὸν, Θρασύλος ἑτέραις πεντεκαίδεκα. ἐπετέτακτο δὲ Πρωτομάχῳ μὲν Λυσίας, ἔχων τὰς ἴσας ναῦς· Θρασύλῳ δὲ Ἀριστογένης. Οὕτω δ' ἐτάχθησαν, ἵνα μὴ διέκπλουν διδοῖεν· χεῖρον γὰρ ἔπλεον. Αἱ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων ἀντιτεταγμέναι ἦσαν ἅπασαι ἐπὶ μιᾶς, ὡς πρὸς διέκπλουν καὶ περίπλουν παρεσκευασμέναι, διὰ τὸ βέλτιον πλεῖν. εἶχε δὲ τὸ δεξιὸν κέρας Καλλικρατίδας. Ἕρμων δὲ Μεγαρεὺς, ὁ τῷ Καλλικρατίδᾳ κυβερνῶν, εἶπε πρὸς αὐτὸν, ὅτι εἴη καλῶς ἔχον

erant, et ipsae singillatim instructae. Secundum has, tres classi praefectorum, et si quae aliae sociorum naves erant. Dextrum cornu cum navibus xv Protomachus tenebat, et juxta eum Thrasylus cum aliis xv navibus. Post Protomachum Lysias cum navibus totidem, post Thrasylum Aristogenes collocatus erat. Atque hoc modo aciem instruxerant, ne perrumpendi classem suam hosti facultatem concederent. Erant enim ipsorum naves minus ad navigandum expeditae. At Lacedaemoniorum naves universae singillatim instructae, et ad perruptionem classis hostilis, et circumventionem comparatae erant, propterea quod expeditius proveherentur. Cornu dextrum Callicratidas ipse tenebat. Atque

ἀποπλεῦσαι· (αἱ γὰρ τριήρεις τῶν Ἀθηναίων πολλῷ πλέονες ἦσαν·) Καλλικρατίδας δὲ εἶπεν, ὅτι ἡ Σπάρτη οὐδὲν μὴ κάκιον οἰκιεῖται, αὐτοῦ ἀποθανόντος· φεύγειν δὲ αἰσχρὸν εἶναι ἔφη. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐναυμάχησαν χρόνον πολὺν, πρῶτον μὲν ἀθρόαι, ἔπειτα δὲ διεσκεδασμέναι. ἐπεὶ δὲ Καλλικρατίδας τε, ἐμβαλούσης τῆς νεὼς, ἀποπεσὼν ἐς τὴν θάλατταν ἠφανίσθη, Πρωτόμαχός τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τῷ δεξιῷ τὸ εὐώνυμον ἐνίκησαν· ἐντεῦθεν φυγὴ τῶν Πελοποννησίων ἐγένετο ἐς Χίον, πλείστων δὲ καὶ ἐς Φώκαιαν· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πάλιν ἐς τὰς Ἀργινούσας κατέπλευσαν. ἀπώλοντο δὲ τῶν μὲν Ἀθηναίων νῆες πέντε καὶ εἴκοσιν αὐτοῖς ἀνδράσιν, ἐκτὸς ὀλίγων, τῶν πρὸς τὴν

---

heic Hermo Megarensis Callicratidae gubernator, eum monet, recte sibi consulturum, si discederet. Nam triremium numero longe superiores erant Athenienses. Ei respondit Callicratidas: Spartam, se moriente, nihilo pejus habituram; se fugere sine dedecore non posse. Post haec diu certatum, primo confertis navibus, deinde sparsim. Verum posteaquam et Callicratidas irruptione cum navi sua in hostium classem facta, in mare delapsus nusquam apparuit; et Protomachus, atque illi, qui aderant ei, cornu dextro laevum hostile vicerunt: tum scilicet Peloponesi fuga se in Chium, maximaque ex parte Phoceam recipere. Athenienses ad Arginusas redeunt. Amiserunt hi naves xxv, una cum vectori-

γῆν προσενεχθέντων· τῶν δὲ Πελοποννησίων, Λακωνικαὶ μὲν ἐννέα, πασῶν οὐσῶν δέκα· τῶν δ' ἄλλων ξυμμάχων πλείους, ἢ ἑξήκοντα. Ἔδοξε δὲ καὶ τοῖς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοῖς, ἓξ μὲν καὶ τετταράκοντα ναυσὶ Θηραμένην τε καὶ Θρασύβουλον, τριηράρχους ὄντας, καὶ τῶν ταξιάρχων τινὰς πλεῖν ἐπὶ τὰς καταδεδυκυίας ναῦς καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῶν ἀνθρώπους· ταῖς δ' ἄλλαις ἐπὶ τὰς μετ' Ἐτεονίκου τῇ Μιτυλήνῃ ἐφορμούσας. ταῦτα δὲ βουλομένους ποιεῖν, ἄνεμος καὶ χειμὼν αὐτοὺς διεκώλυσε, μέγας γενόμενος. τρόπαιον δὲ στήσαντες αὐτοῦ, ηὐλίζοντο. Τῷ δ' Ἐτεονίκῳ ὁ ὑπηρετικὸς κέλης πάντα ἐξήγγειλε τὰ περὶ τὴν ναυμαχίαν. ὁ δὲ αὐτὸν πάλιν ἐξέπεμψεν, εἰπὼν

---

bus; paucis exceptis, qui ad litus evasere. Peloponesii, ex navibus Lacedaemoniorum IX, ex reliquorum sociorum navibus supra LX desiderarunt. Secundum haec statuunt Atheniensium duces, ut cum XLVI navibus triremium praefecti Theramenes et Thrasybulus, ac tribuni quidam, ad demersas naves ac naufragos pergerent, caeterae adversus illas, quae cum Eteonico apud Mitylenem stationem habebant, navigarent: Haec quum facere vellent, a vento et tempestate, quae tunc ingens cooriebatur, sunt impediti. Quamobrem eo loci manent, ac tropaeum statuerunt. Interea celox actuaria rem omnem Eteonico de navali proelio exponit. Ille rursus ablegat eam, quum vectoribus edixisset, ut taciti

τοῖς ἐνοῦσι, σιωπῇ ἐκπλεῖν, καὶ μηδενὶ διαλέγεσθαι, παραχρῆμα δὲ αὖθις πλεῖν ἐς τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον ἐστεφανωμένους καὶ βοῶντας, ὅτι Καλλικρατίδας νενίκηκε ναυμαχῶν, καὶ ὅτι αἱ τῶν Ἀθηναίων νῆες ἀπολώλασιν ἅπασαι. Καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἐποίουν· αὐτὸς δ', ἐπειδὴ ἐκεῖνοι κατέπλεον, ἔθυε τὰ εὐαγγέλια, καὶ τοῖς στρατιώταις παρήγγειλε δειπνοποιεῖσθαι, καὶ τοῖς ἐμπόροις, τὰ χρήματα σιωπῇ ἐνθεμένους ἐς τὰ πλοῖα ἀποπλεῖν ἐς Χίον, (ἦν δὲ τὸ πνεῦμα οὔριον) καὶ τὰς τριήρεις τὴν ταχίστην. αὐτὸς δὲ τὸ πεζὸν ἀπῆγεν ἐς τὴν Μήθυμναν, τὸ στρατόπεδον ἐμπρήσας. Κόνων δὲ καθελκύσας τὰς ναῦς, ἐπεὶ οἵ τε πολέμιοι ἀποδεδράκεσαν, καὶ ὁ ἄνεμος εὐδιαί-

---

nemine compellato, discederent, statimque in haec castra sua coronati reverterentur: simul Callicratidam proëlio navali vicisse clamarent, universamque classem Atheniensium esse deletam. Dum illi parent atque abeunt, ipse sacrum facit, ob rei feliciter gestae nuntium. Mandat etiam militibus, ut coenarent; et mercatoribus, ut merces suas sine tumultu ac tacite navigiis imponerent, et una cum triremibus quam celerrime, quod esset ventus secundus, in Chium discederent. Ipse Castris succensis, pedestres copias Methymnam ducit. Tum Cono deductis navibus suis, posteaquam et hostes propere discesserant, et ventus spirabat leni

τερος ἦν, ἀπαντήσας τοῖς Ἀθηναίοις ἤδη ἀνηγμένοις ἐκ τῶν Ἀργινουσῶν, ἔφρασε τὰ περὶ τοῦ Ἐτεονίκου. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι κατέπλευσαν ἐς τὴν Μιτυλήνην, ἐκεῖθεν δ' ἐπανήχθησαν ἐς τὴν Χίον· καὶ οὐδὲν διαπραξάμενοι, ἀπέπλευσαν ἐπὶ Σάμου.

ζ'. Οἱ δ' ἐν οἴκῳ τούτους μὲν τοὺς στρατηγοὺς ἔπαυσαν πλὴν Κόνωνος· πρὸς δὲ τούτῳ εἵλοντο Ἀδείμαντον, καὶ τρίτον Φιλοκλέα. Τῶν δὲ ναυμαχησάντων στρατηγῶν Πρωτόμαχος μὲν καὶ Ἀριστογένης οὐκ ἀπῆλθον ἐς Ἀθήνας· τῶν δὲ ἓξ καταπλευσάντων, Περικλέους, καὶ Διομέδοντος, καὶ Λυσίου, καὶ Ἀριστοκράτους, καὶ Θρασύλου, καὶ Ἐρασινίδου· Ἀρχέδημος, —τότε προεστηκὼς —— ἐν Ἀθήναις καὶ τῆς

---

or; Atheniensibus occurrens, qui jam ab Arginusis solverant, quid de Eteonico accidisset, exponit. Illi Mitylenen navigant, inde provehuntur in Chium, infectaque re Samum discedunt.

7. Interim Athenis hisce ducibus imperium abrogatur, excepto Conone: cui Adimantus, et Philocles tertius, adjunguntur. Ex ducibus autem, qui pugnam hanc navalem pugnarant, Protomachus et Aristogenes Athenas non sunt reversi. Caeteri sex, Pericles, Diomedon, Lysias, Aristocrates, Thrasylus, Erasinides, quum domum navigassent: Archedemus qui tunc populi princeps Athenis erat, et cui Deceleae cura mandata fuerat, Erasinidem per in-

Δεκελείας ἐπιμελούμενος, Ἐρασινίδῃ ἐπιβολὴν ἐπιβαλὼν, κατηγόρει ἐν δικαστηρίῳ, φάσκων, ἐξ Ἑλλησπόντου αὐτὸν ἔχειν χρήματα, ὄντα τοῦ δήμου. κατηγόρει δὲ καὶ περὶ τῆς στρατηγίας. καὶ ἔδοξε τῷ δικαστηρίῳ, δῆσαι τὸν Ἐρασινίδην. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τῇ βουλῇ διηγοῦντο οἱ στρατηγοὶ περί τε τῆς ναυμαχίας, καὶ τοῦ μεγέθους τοῦ χειμῶνος. Τιμοκράτους δ' εἰπόντος, ὅτι καὶ τοὺς ἄλλους χρὴ δεθέντας ἐς τὸν δῆμον παραδοθῆναι, ἡ βουλὴ ἔδησε. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκλησία ἐγένετο, ἐν ᾗ τῶν στρατηγῶν κατηγόρουν ἄλλοι τε, καὶ Θηραμένης μάλιστα, δικαίους εἶναι λέγων λόγον ὑποσχεῖν, διότι οὐκ ἀνείλοντο τοὺς ναυαγούς. ὅτι μὲν γὰρ οὐδενὸς

---

sidias aggressus, apud tribunal sic accusabat: ut eum pecunias publicas ex Hellesponto sibi servasse diceret, atque etiam munus imperatorium male administrasse. Judices Erasinidem in vincula ducendum esse decernunt. Post haec duces, in senatu, de proelio navali et magnitudine tempestatis, rem omnem commemorant. Verum referente Timocrate, caeteros etiam duces vinctos populo tradendos esse, senatus eos vinciri jussit. Secundum haec concio cogitur, in qua duces inter alios etiam Theramenes imprimis accusabat; jure ab ipsis exigendam rationem dicens, quamobrem naufragos non sustulissent. Nam quod alium neminem attigissent, epistolae productae

ἄλλου καθήπτοντο, ἐπιστολὴν ἐπεδείκνυ μαρτύριον· (καὶ ἔπεμψαν οἱ στρατηγοὶ ἐς τὴν βουλὴν καὶ ἐς τὸν δῆμον, ἄλλο οὐδὲν αἰτιώμενοι, ἢ τὸν χειμῶνα. Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ στρατηγοὶ βραχέα ἕκαστος ἀπελογήσατο, (οὐ γὰρ προὐτέθη σφίσι λόγος κατὰ τὸν νόμον) καὶ τὰ πεπραγμένα διηγοῦντο, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐπὶ τοὺς πολεμίους πλέοιεν· τὴν δὲ ἀναίρεσιν τῶν ναυαγῶν προστάξαιεν τῶν τριηράρχων ἀνδράσιν ἱκανοῖς καὶ ἐστρατηγηκόσιν ἤδη, Θηραμένει καὶ Θρασυβούλῳ, καὶ ἄλλοις τοιούτοις· καὶ, εἴπερ γέ τινας δέοι περὶ τῆς ἀναιρέσεως, οὐδένα ἄλλον ἔχειν αὐτοὺς αἰτιᾶσθαι, ἢ τούτους, οἷς προσετάχθη. καὶ οὐχ, ὅτι γε κατηγοροῦσιν ἡμῶν, (ἔφασαν) ψευσόμεθα,

---

testimonio docebat, quam duces ipsi ad senatum et ad populum misissent: in qua caussam aliam nullam afferrent, quam tempestatem. Post haec duces singuli brevibus, quod eis secundum legem dicere non liceret, sese purgant; et rem, uti erat gesta, commemorant: se adversus hostes profectos fuisse; naufragos autem ut tollerent, triremium praefectis, hominibus ad res gerendas idoneis, et imperatorio munere functis imperasse; Therameni, Thrasybulo, aliis talibus. Quod si qui sint hac in parte accusandi, alios non esse accusandos, quam illos, quibus ea res mandata fuerit. Neque tamen, aiebant, propterea mentiemur, quod hi modo nos accusant, at-

φάσκοντες, αὐτοὺς αἰτίους εἶναι, ἀλλὰ τὸ μέγεθος τοῦ χειμῶνος εἶναι τὸ κωλῦσαν τὴν ἀναίρεσιν. τούτων δὲ μάρτυρας παρείχοντο τοὺς κυβερνήτας καὶ ἄλλους τῶν ξυμπλεόντων πολλούς. Τοιαῦτα λέγοντες ἔπειθον τὸν δῆμον. ἐβούλοντο δὲ πολλοὶ τῶν ἰδιωτῶν ἐγγυᾶσθαι ἀνιστάμενοι· ἔδοξε δὲ, ἀναβαλέσθαι ἐς ἑτέραν ἐκκλησίαν· (τότε γὰρ ὀψὲ ἦν, καὶ τὰς χεῖρας οὐκ ἂν καθεώρων) τὴν δὲ βουλὴν προβουλεύσασαν ἐσενεγκεῖν, ὅτῳ τρόπῳ οἱ ἄνδρες κρίνοιντο. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐγένετο Ἀπατούρια, ἐν οἷς οἵ τε πατέρες καὶ οἱ ξυγγενεῖς ξύνεισι σφίσιν αὐτοῖς. Οἱ οὖν περὶ τὸν Θηραμένην παρεσκεύασαν ἀνθρώπους, μέλανα ἱμάτια ἔχοντας, καὶ ἐν χρῷ κεκαρμένους πολ-

---

que in hos culpam conferemus: quum tempestatis magnitudo, quominus naufragi tolli potuerint, impediverit. Atque harum rerum et gubernatores et multos alios, qui expeditionis socii fuerant, testes producebant. Haec quum dicerent, ita populo satisfaciebant, ut multi homines privati surgerent, ac satisdare ipsorum nomine vellent. Verum ad proximae concionis tempus rem extrahendam esse visum fuit, quod paullo jam serius esset, ac manus haud cernerent: senatumque, re prius deliberata, ad populum referre, quo pacto de horum caussa in judicio cognoscendum esset. Sequuta sunt Apaturia, quo festo inter se parentes et cognati conveniunt. Quapropter hisce feriis amici Theramenis homines complu-

λους, ἐν ταύτῃ τῇ ἑορτῇ, ἵνα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἥκοιεν, ὡς δὴ ξυγγενεῖς ὄντες τῶν ἀπολωλότων, καὶ Καλλίξενον ἔπεισαν, ἐν τῇ βουλῇ κατηγορεῖν τῶν στρατηγῶν. Ἐντεῦθεν ἐκκλησίαν ἐποίουν, ἐς ἣν ἡ βουλὴ ἐσήνεγκε τὴν ἑαυτῆς γνώμην, Καλλιξένου εἰπόντος, τήνδε· Ἐπειδὴ τῶν τε κατηγορούντων κατὰ τῶν στρατηγῶν, καὶ ἐκείνων ἀπολογουμένων ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ, ἀκηκόασι, διαψηφίσασθαι Ἀθηναίους πάντας κατὰ φυλὰς, θεῖναι δὲ ἐς τὴν φυλὴν ἑκάστην δύο ὑδρίας· ἐφ' ἑκάστῃ δὲ τῇ φυλῇ κήρυκα κηρύττειν, ὅτῳ δοκοῦσιν ἀδικεῖν οἱ στρατηγοὶ, οὐκ ἀνελόμενοι τοὺς νικήσαντας ἐν τῇ ναυμαχίᾳ, ἐς τὴν προτέραν ψηφίσασθαι· ὅτῳ δὲ μὴ, ἐς τὴν ὑστέραν. ἂν δὲ

---

res, ad cutem usque rasos, nigris vestibus induunt: ut ii tanquam eorum, qui periissent, propinqui, hoc habitu ad populi conventum accederent. Praeterea Callixenum permovent, ut duces in senatu accusaret. Hinc ad concionem populum advocant, in qua, senatus ad populum, recitante Callixeno, decretum hujusmodi retulit: Quia concione proxima tam illorum qui duces accusarunt, quam ipsorum ducum se purgantium auditae sunt orationes; Athenienses universi tributim suffragia ferunto: in tribu qualibet urnae binae collocantor: itidem qualibet in tribu caduceator proclamato, ut cuicunque videantur injuste duces fecisse, qui cives navali proelio victores non sustulerint, is priorem in urnam calculum conjiciat; cui contra,

δόξωσιν ἀδικεῖν, θανάτῳ ζημιῶσαι, καὶ τοῖς ἕνδεκα παραδοῦναι, καὶ τὰ χρήματα δημοσιεῦσαι, τὸ δ' ἐπιδέκατον τῆς θεοῦ εἶναι. Παρῆλθε δέ τις ἐς τὴν ἐκκλησίαν, φάσκων, ἐπὶ τεύχους ἀλφίτων σωθῆναι· ἐπιστέλλειν δ' αὐτῷ τοὺς ἀπολλυμένους, ἐὰν σωθῇ, ἀπαγγεῖλαι τῷ δήμῳ, ὅτι οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἀνείλοντο τοὺς ἀρίστους ὑπὲρ τῆς πατρίδος γενομένους. Τὸν δὲ Καλλίξενον προσεκαλέσαντο, παράνομα φάσκοντες ξυγγεγραφέναι, Εὐρυπτόλεμός τε ὁ Πεισιάνακτος, — — Καὶ ἄλλοι τινὲς τοῦ δήμου ταῦτα ἐπῄνουν· τὸ δὲ πλῆθος ἐβόα, δεινὸν εἶναι, εἰ μή τις ἐάσει τὸν δῆμον πράττειν, ὃ ἂν βούληται. καὶ ἐπὶ τούτοις εἰπόντος Λυκίσκου, καὶ τούτους τῇ αὐτῇ ψήφῳ κρίνεσθαι,

---

in posteriorem. Quod si eos injuste fecisse visum fuerit, morte multantor: undecim viris traduntor, bona publicantor: eorum decumae Minervae sunto. Prodiit et alius quidam in conventum, qui se in vase farinario diceret incolumem evasisse: mandasse autem sibi eos, qui periissent, ut si quidem salvus evaderet, exponeret populo; non sustulisse duces, eos cives, qui pro patria fortissime se gessissent. Sed Callixenum scripti contra leges decreti provocando postulabant, Euryptolemus Pisianactis filius, et quidam alii. Idem nonnulli e populo sentire se profitebantur. At plebs indignum esse, clamitare: non concedi populo, ut quod ipse velit, agat. Quumque Lyciscus diceret, eodem modo de his etiam cognoscendum

ἤπερ καὶ τοὺς στρατηγούς, ἐὰν μὴ ἀφῶσι τὴν ἐκκλησίαν, ἐπεθορύβησε πάλιν ὁ ὄχλος, καὶ ἠναγκάσθησαν ἀφιέναι τὰς κλήσεις. Τῶν δὲ πρυτανέων οὐ φασκόντων προθήσειν τὴν διαψήφισιν παρὰ τὸν νόμον, αὖθις Καλλίξενος ἀναβὰς κατηγόρει αὐτῶν τὰ αὐτά. οἱ δὲ ἐβόων καλεῖν τοὺς οὐ φάσκοντας. οἱ δὲ πρυτάνεις φοβηθέντες ὡμολόγουν πάντες προθήσειν, πλὴν Σωκράτους τοῦ Σωφρονίσκου. οὗτος δ' οὐκ ἔφη ἀλλ' ἢ κατὰ νόμον ποιήσειν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀναβὰς Εὐρυπτόλεμος ἔλεξεν ὑπὲρ τῶν στρατηγῶν τάδε.

" Τὰ μὲν κατηγορήσων, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
" ναῖοι, ἀνέβην ἐνθάδε, Περικλέους, ἀναγ-

---

esse, quo jam de ducibus cognosceretur, ni concioni jus suum permitterent: rursus a plebe tumultuatum est, atque illi finem postulandi Callixenum facere coacti sunt. Quum vero Prytanes se permissuros negarent, ut praeter legem in suffragia iretur: rursus ascendens Callixenus, eandem ob caussam eos accusabat. Tum clamare populus, ut arcesserentur, quotquot assentiri nollent. Heic Prytanes omnes metu perculsi, permissuros se dicebant, ut suffragia ferrentur; extra unum SocratemSophronisci filium,qui aliud quidquam facturum se negabat, quam quod esset legi consentaneum. Secundum haec, suggestu conscenso, hanc Euryptolemus pro ducibus orationem habuit:

" Equidem in hunc locum,
" Athenienses, partim Peri-
" clem necessarium et propin-

" καίου μοι ὄντος καὶ ἐπιτηδείου, καὶ Διομέ-
" δοντος φίλου· τὰ δὲ ὑπεραπολογησόμενος·
" τὰ δὲ ξυμβουλεύσων, ἅ μοι δοκεῖ ἄριστα
" εἶναι ἁπάσῃ τῇ πόλει. Κατηγορῶ μὲν οὖν
" αὐτῶν, ὅτι ἔπεισαν τοὺς ξυνάρχοντας βου-
" λομένους πέμπειν γράμματα τῇ τε βουλῇ
" καὶ ὑμῖν, ὅτι ἐπέταξαν τῷ Θηραμένει καὶ
" Θρασυβούλῳ τετταράκοντα καὶ ἑπτὰ τριή-
" ρεσιν ἀνελέσθαι τοὺς ναυαγοὺς, οἱ δὲ οὐκ
" ἀνείλοντο. Εἶτα νῦν τὴν αἰτίαν κοινὴν
" ἔχουσιν, ἐκείνων ἰδίᾳ ἁμαρτόντων· καὶ ἀν-
" τὶ τῆς τότε φιλανθρωπίας, νῦν ὑπ' ἐκείνων
" τε καί τινων ἄλλων ἐπιβουλευόμενοι, κινδυ-
" νεύουσιν ἀπολέσθαι. Οὐκ· ἂν ὑμεῖς γέ
" μοι πείθοισθε, τὰ δίκαια καὶ ὅσια ποιοῦν-

" quum meum, et Diomedon-
" tem amicum accusaturus as-
" cendi: partim eosdem de-
" fensurus: partim consultu-
" rus vobis ea, quae conductu-
" ra patriae toti arbitror. In
" hoc igitur eos accuso, quod
" collegis suis, litteras ad Se-
" natum populumque missuris,
" persuaserint; se Therameni,
" ac Thrasybulo, negotium
" tollendi naufragos cum XLVII
" navibus dedisse, quod illi
" imperatum sibi non fecerunt.
" Nunc enim communem cul-
" pam sustinent quae privatim
" ex illorum delicto provenit:
" et sua tum in eos usurpata
" humanitate seipsos in discri-
" men mortis conjecerunt, ho-
" rum ipsorum, et aliorum
" quorundam insidiis petiti:
" quod tamen periculum vere-
" ri non debent, si quidem mi-

“ τες. Καὶ ὅθεν μάλιστ' ἀληθῆ πεύσεσθε,
“ καὶ οὐ μετανοήσαντες ὕστερον εὑρήσετε
“ σφᾶς αὐτοὺς ἡμαρτηκότας ἐς τὰ μέγιστα
“ Θεούς τε καὶ ὑμᾶς αὐτούς. Ξυμβουλεύω
“ δὲ ὑμῖν, ἐν οἷς οὔθ' ὑπ' ἐμοῦ, οὔθ' ὑπ' οὐδε-
“ νὸς ἄλλου, ἐστὶν ἐξαπατηθῆναι ὑμᾶς. Καὶ
“ τοὺς ἀδικοῦντας εἰδότες κολάσεσθε, ᾗ ἂν
“ βούλησθε δίκῃ, καὶ ἅμα πάντας, καὶ καθ'
“ ἕνα ἕκαστον, εἰ μὴ πλέον, ἀλλὰ μίαν ἡμέ-
“ ραν δόντες αὐτοῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολογήσασ-
“ θαι, μηδ' ἄλλοις μᾶλλον πιστεύοντες, ἢ ὑμῖν
“ αὐτοῖς. Ἴστε δὲ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάντες,
“ ὅτι τὸ Κανώνου ψήφισμά ἐστιν ἰσχυρό-
“ τατον, ὃ κελεύει, ἐάν τις τὸν τῶν Ἀθηναίων

“ hi vos parebitis, et juste
“ sancteque vosmet geretis.
“ Hinc etiam vel maxime rei
“ veritatem intelligetis, neque
“ metuendum vobis erat, ut
“ posthac poenitentia ducti, in
“ duo vos omnium maxima,
“ nimirum in Deos, et in vos-
“ metipsos, deliquisse depre-
“ hendatis. Consulo autem vo-
“ bis illa, in quibus nec a me,
“ nec abs quoquam alio cir-
“ cumveniri dolo poteritis: et
“ in eos, quos deliquisse cog-
“ noveritis non solum univer-
“ sos, sed etiam singulos, qua-
“ cunque voletis poena, ani-
“ madvertetis; tantum uno eis
“ die concesso, si quidem am-
“ plius impetrari non potest,
“ quo sese defendant: ne plus
“ aliis fidei, quam vobis ipsis
“ habeatis. Vestrum vero, A-
“ thenienses, nemo non novit,
“ Canoni decretum gravissi-
“ mum esse; quod mandat, ut

" δῆμον ἀδικῇ, δεδεμένον ἀποδικεῖν ἐν τῷ δήμῳ·
" καὶ ἐὰν καταγνωσθῇ ἀδικεῖν, ἀποθανόντα ἐς
" τὸ βάραθρον ἐμβληθῆναι. τὰ δὲ χρήματα
" αὐτοῦ δημευθῆναι, καὶ τῆς θεοῦ τὸ ἐπιδέκα-
" τον εἶναι. κατὰ τοῦτο τὸ ψήφισμα κελεύω
" κρίνεσθαι τοὺς στρατηγοὺς, καὶ νὴ Δία, ἂν
" ὑμῖν γε δοκῇ, πρῶτον Περικλέα, τὸν ἐμοὶ
" προσήκοντα· αἰσχρὸν γάρ μοί ἐστιν, ἐκεῖνον
" περὶ πλείονος ποιεῖσθαι, ἢ τὴν πόλιν. Τοῦ-
" το δ' εἰ βούλεσθε, κατὰ τοῦτον τὸν νόμον
" κρίνατε, ὅς ἐστιν ἐπὶ τοῖς ἱεροσύλοις καὶ
" προδόταις, ἐάν τις ἢ τὴν πόλιν προδιδῷ,
" ἢ τὰ ἱερὰ κλέπτῃ, κριθέντα ἐν δικαστη-
" ρίῳ, [ἂν καταγνωσθῇ,] μὴ ταφῆναι ἐν τῇ
" Ἀττικῇ, τὰ δὲ χρήματα αὐτοῦ δημόσια

" si quis populum Athenien-
" sem laeserit, in vinculis apud
" populum caussam dicat: et
" si damnatus illatae injuriae
" fuerit, necatus in Barathrum
" abjiciatur, bonis publicatis,
" et eorum decuma Minervae
" consecrata. Ex hujus decre-
" ti formula cum ducibus agi
" volo, ac profecto, si quidem
" ita vobis videbitur, primum
" omnium cum Pericle neces-
" sario meo. Nam maximo
" mihi dedecori fuerit, pluris
" hunc a me, quam rempubli-
" cam fieri. Sin hoc maletis,
" ex ea lege de his cognoscite,
" quae de sacrilegis ac prodi-
" toribus lata est: ut si quis
" vel hanc urbem prodiderit,
" vel res sacras furto subtraxe-
" rit, caussa pro tribunali cog-
" nita damnetur: in Attica
" non sepeliatur: fisco bona

" εἶναι. Τούτων ὁποτέρῳ βούλεσθε, ὦ ἄνδρες " Ἀθηναῖοι, τῷ νόμῳ κρινέσθωσαν οἱ ἄνδρες " κατὰ ἕνα ἕκαστος, διῃρημένων τῆς ἡμέρας " τριῶν μερῶν· ἑνὸς μὲν, ἐν ᾧ ξυλλέγεσθαι " ὑμᾶς δεῖ καὶ διαψηφίζεσθαι, ἐάν τε ἀδι- " κεῖν δοκῶσιν, ἐάν τε μή· ἑτέρου δ', ἐν ᾧ κα- " τηγορῆσαι· ἑτέρου δ', ἐν ᾧ ἀπολογήσασθαι. " Τούτων δὲ γιγνομένων, οἱ μὲν ἀδικοῦντες " τεύξονται τῆς μεγίστης τιμωρίας, οἱ δ' ἀ- " ναίτιοι ἐλευθερωθήσονται ὑφ' ὑμῶν, ὦ Ἀθη- " ναῖοι, καὶ οὐκ — ἀδικοῦντες ἀπολοῦνται. " ὑμεῖς δὲ κατὰ τὸν νόμον εὐσεβοῦντες καὶ " εὐορκοῦντες κρινεῖτε, καὶ οὐ ξυμπολεμήσετε " Λακεδαιμονίοις, τοὺς ἐκείνους ἑβδομήκοντα " ναῦς ἀφελομένους καὶ νενικηκότας, τού-

" ipsius addicantur. Harum " legum utram maletis, Athe- " nienses, secundum eam de " his hominibus singulis judi- " cate, divisis diei tribus parti- " bus: quarum una vos con- " veniatis, perque calculos in- " dagetis, sintne sontes hi viri, " nec ne: altera vero accusen- " tur: tertia sese defendant. " Id si fiat, homines injurii sup- " plicium gravissimum incur- " rent: et extra culpam positi, " a vobis, Athenienses, libera- " ti per injuriam non oppri- " mentur. Vos etiam ex legis " sententia religiose ac salva " fide judicabitis, neque cum " Lacedaemoniis patriam op- " pugnabitis: quod fiet, si hos " duces, qui eis proelio victis " LXX naves ademerunt, in- " demnatos contra legem de " medio tolleretis. Quid vero

"τους ἀπολλύντες ἀκρίτους παρὰ τὸν νό-
"μον. Τί δὲ καὶ δεδιότες σφόδρα οὕτως
"ἐπείγεσθε; ἢ, μὴ οὐχ ὑμεῖς, ὃν ἂν βούλησ-
"θε, ἀποκτείνητε καὶ ἐλευθερώσητε, ἂν κα-
"τὰ τὸν νόμον κρίνητε, ἀλλ' οὐκ ἂν παρὰ
"τὸν νόμον, ὥσπερ Καλλίξενος τὴν βουλὴν ἔ-
"πεισεν, ἐς τὸν δῆμον ἐσενεγκεῖν μιᾷ ψήφῳ;
"Ἀλλ' ἴσως ἄν τινα καὶ οὐκ αἴτιον ὄντα ἀ-
"ποκτείνητε, μεταμελήσει δὲ ὕστερον, ἀνα-
"μνήσθητε, ὡς ἀλγεινὸν καὶ ἀνωφελὲς ἤδη
"ἐστί· πρὸς δ' ἔτι καὶ περὶ θανάτου ἀνθρώ-
"πους ἡμαρτηκότες. Δεινὰ δ' ἂν ποιήσητε,
"εἰ Ἀριστάρχῳ μὲν, πρότερον τὸν δῆμον
"καταλύοντι, εἶτα δὲ Οἰνόην προδιδόντι Θη-
"βαίοις, πολεμίοις οὖσιν, ἔδοτε ἡμέραν ἀπο-

"timentes, tantopere festinatis? an hoc ne vobis non liceat, quemcunque volueritis, vel interficere, vel liberare, si secundum legem, ac non praeter legem judicaveritis? quemadmodum Callixenus senatui persuasit, ut ad populum de judicandis omnibus eodem suffragio referretur. At enim si quem innocentem interfeceritis, cujus deinde vos poeniteat; velim in mentem vobis veniat, quam id triste futurum sit, et inutile: ac praeterea, si capitis sententia tot in homines lata, recto a judicio aberraveritis. Indignum vero fuerit Aristarcho, qui antehac statum popularem evertere voluit, ac deinde Thebanis hostibus nostris Oenoen prodidit, diem ad defendendum se ar-

" λογήσασθαι, ἣ ἐβούλετο, καὶ τἄλλα κατὰ
" τὸν νόμον προὔθετο· τοὺς δὲ στρατηγοὺς,
" τοὺς πάντα ὑμῖν κατὰ γνώμην πράξαντας,
" νικήσαντας δὲ τοὺς πολεμίους, τῶν αὐτῶν
" τούτων ἀποστερήσετε. Μὴ ὑμεῖς γε, ὦ
" Ἀθηναῖοι· ἀλλ' ἑαυτῶν ὄντας τοὺς νόμους,
" δι' οὓς μάλιστα μέγιστοί ἐστε, φυλάττον-
" τες, ἄνευ τούτων μηδὲν πράττειν πειρᾶσθε.
" Ἐπανέλθετε δὲ καὶ ἐπ' αὐτὰ τὰ πράγμα-
" τα, καθ' ἃ καὶ αἱ ἁμαρτίαι δοκοῦσι γεγε-
" νῆσθαι τοῖς στρατηγοῖς. Ἐπεὶ γὰρ κρα-
" τήσαντες τῇ ναυμαχίᾳ ἐς τὴν γῆν κατέ-
" πλευσαν, Διομέδων μὲν ἐκέλευεν, ἀναχθέν-
" τας ἐπὶ κέρως ἅπαντας ἀναιρεῖσθαι τὰ
" ναυάγια καὶ τοὺς ναυαγούς· Ἐρασινίδης

" bitratu suo concessum a vo-
" bis fuisse, atque alia secun-
" dum legem permissa: nunc
" ducibus illis ea denegari, qui
" omnia ex sententia vestra ges-
" serunt, ac victoria de hoste
" potiti sunt. Ne hoc feceri-
" tis, cives, sed legibus vestris
" observatis, per quas impri-
" mis ad maximam hanc po-
" tentiam pervenistis; nihil
" absque his faciundum existi-
" mate. Ad res ipsas vos con-
" vertite, in quibus deliquis-
" se duces videantur. Postea-
" quam navali proelio victores
" ad littus classem subduxere,
" censuit Diomedon, ut uni-
" versis copiis in cornu ductis
" navium fragmina cum nau-
" fragis tollerentur: Erasini-
" des autem, ut universa cum
" classe quam celerrime adver-
" sus illos hostes, qui erant

" δὲ, ἐπὶ τοὺς ἐς Μιτυλήνην πολεμίους τὴν
" ταχίστην πλεῖν ἅπαντας· Θρασύλος δ'
" ἀμφότερα ἔφη γενέσθαι, ἂν τὰς μὲν αὐτοῦ
" καταλίπωσι, ταῖς δὲ ἐπὶ τοὺς πολεμίους
" πλέωσι· καὶ, δοξάντων τούτων, καταλιπεῖν
" τρεῖς ναῦς ἕκαστον ἐκ τῆς αὐτοῦ ξυμμο-
" ρίας, τῶν στρατηγῶν ὀκτὼ ὄντων, καὶ τὰς
" τῶν ταξιάρχων δέκα, καὶ τὰς τῶν Σα-
" μίων δέκα, καὶ τὰς τῶν ναυάρχων τρεῖς.
" (Αὗται ἅπασαι γίγνονται ἑπτὰ καὶ τετ-
" ταράκοντα, τέτταρες περὶ ἑκάστην ναῦν
" τῶν ἀπολωλυιῶν, δώδεκα οὐσῶν.) Τῶν δὲ
" καταλειφθέντων ταξιάρχων ἦσαν Θρασύ-
" βουλος καὶ Θηραμένης, ὃς ἐν τῇ προτέρᾳ
" ἐκκλησίᾳ κατηγόρει τῶν στρατηγῶν· ταῖς

" apud Mitylenen, navigarent: " tertius Thrasylus aiebat, u- " trumque fieri posse, si naves " partim istic relinquerent, " partim in hostem ducerent. " Hac sententia comprobata " visum, ut quoniam VIII es- " sent duces, quisque de classe " sua naves tres relinqueret, " una cum decem tribunorum " navibus, decem Samiorum, " tribus navarchorum. Hae " omnes XLVII navium nume- " rum explent. Ita ut naves " quatuor circa unam ex iis " quae naufragium fecerant, " occuparentur. Erant enim " illae omnino duodecim. Ex " iis autem praefectis, qui re- " licti fuere, Thrasybulus et " Theramenes erant, is qui con- " cione proxima duces accusa- " vit. Cum reliquis navibus " duces adversus classem hos-

" δὲ ἄλλαις ναυσὶν ἔπλεον ἐπὶ τὰς πολεμί-
" ας. Τί τούτων οὐχ ἱκανῶς καὶ καλῶς ἔπρα-
" ξαν; Οὐκοῦν δίκαιον, τὰ μὲν πρὸς τοὺς
" πολεμίους μὴ καλῶς πραχθέντα, τοὺς πρὸς
" τούτους ταχθέντας ὑπέχειν λόγον· τοὺς δὲ
" πρὸς τὴν ἀναίρεσιν, μὴ ποιήσαντας, ἃ οἱ
" στρατηγοὶ ἐκέλευσαν, διότι οὐκ ἀνείλοντο,
" κρίνεσθαι. Τοσοῦτον δ' ἔχω εἰπεῖν ὑπὲρ
" ἀμφοτέρων, ὅτι ὁ χειμὼν διεκώλυσε μηδὲν
" πρᾶξαι, ὧν οἱ στρατηγοὶ παρεκελεύσαντο.
" τούτων δὲ μάρτυρες οἱ σωθέντες ἀπὸ τοῦ αὐ-
" τομάτου, ὧν εἷς τῶν ἡμετέρων στρατηγῶν
" ἐπὶ καταδύσης νεὼς σωθεὶς, ὃν κελεύουσι τῇ
" αὐτῇ ψήφῳ κρίνεσθαι, καὶ αὐτὸν τότε δεό-
" μενον ἀναιρέσεως, ἧπερ τοὺς οὐ πράξαντας

" tilem perrexere. Quid horum non recte atque ordine gestum? Quamobrem aequum est, ut eorum, quae adversus hostem non satis bene gesta sunt, ii rationem reddant, qui hostibus oppositi fuerunt: itidemque de illis, qui imperata ducum de tollendis naufragis non fecerunt, judicium institui, cur id facere neglexerint. Equidem pro utrisque tantum dicere possum, impedivisse tempestatem, quominus ea facerent, quae duces mandarent. Atque hujus rei testes sunt illi, qui fortuito salvi evaserunt: quorum e numero est unus ex ducibus nostris, in navi demersa conservatus: de quo nunc eosdem calculos ferri volunt, quos de iis, qui imperata non fecerunt: quum

" τὰ προσταχθέντα. Μὴ τοίνυν, ὦ ἄνδρες
" Ἀθηναῖοι, ἀντὶ μὲν τῆς νίκης καὶ τῆς εὐτυ-
" χίας, ὅμοια ποιήσητε τοῖς ἡττημένοις τε καὶ
" ἀτυχοῦσιν· ἀντὶ δὲ τῶν ἐκ Θεοῦ ἀναγ-
" καίων ἀγνωμονεῖν δόξητε, προδοσίαν κατα-
" γνόντες ἀντὶ τῆς ἀδυναμίας, οὐχ ἱκανοὺς
" γενομένους διὰ τὸν χειμῶνα πρᾶξαι τὰ
" προσταχθέντα· ἀλλὰ πολὺ δικαιότερον,
" στεφάνοις γεραίρειν τοὺς νικῶντας, ἢ θανά-
" τῳ ζημιοῦν, πονηροῖς ἀνθρώποις πειθομέ-
" νους."

Ταῦτ' εἰπὼν Εὐρυπτόλεμος, ἔγραψε γνώμην, κατὰ τὸ Κανώνου ψήφισμα κρίνεσθαι τοὺς ἄνδρας, δίχα ἕκαστον· ἡ δὲ τῆς βουλῆς

" tamen id temporis etiam ip-
" se tollentium ope indiguerit.
" Quamobrem nolite, cives, in
" victoria secundoque rerum
" successu ita vosmet gerere,
" quemadmodum victi et ad-
" versa usi fortuna solent. No-
" lite committere, ut iniqui re-
" rum aestimatores videamini,
" quum haec divinitus profec-
" ta necessitate quadam acci-
" derint: neque proditionis eos
" condemnate, qui per tempes-
" tatem imperata facere non
" potuerunt, quum fuerit ea
" potius quaedam facultatis in-
" opia. Multo agetis aequius,
" si hos victoria potitos coro-
" nis ornabitis quam si quo-
" rundam improborum in gra-
" tiam eos morte multaveri-
" tis."

Hac oratione habita, Euryptolemus rogationem tulit, ut ex Canoni decreto seorsum de quolibet ducum cognosceretur,

ἦν, μιᾷ ψήφῳ ἅπαντας κρίνειν. τούτων δὲ διαχειροτονουμένων, τὸ μὲν πρῶτον ἔκριναν τὴν Εὐρυπτολέμου· ὑπομοσαμένου δὲ Μενεκλέους, καὶ πάλιν διαχειροτονίας γενομένης, ἔκριναν τὴν τῆς βουλῆς· καὶ μετὰ ταῦτα κατεψηφίσαντο τῶν ναυμαχησάντων στρατηγῶν, ὀκτὼ ὄντων. ἀπέθανον δὲ οἱ παρόντες ἕξ. Καὶ οὐ πολλῷ χρόνῳ ὕστερον μετέμελε τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ ἐψηφίσαντο, οἵτινες τὸν δῆμον ἐξηπάτησαν, προβολὰς αὐτῶν εἶναι, καὶ ἐγγυητὰς καταστῆσαι, ἐὰν κριθῶσιν· εἶναι δὲ καὶ Καλλίξενον τούτων. προυβλήθησαν δὲ καὶ ἄλλοι τέτταρες, καὶ ἐδέθησαν ὑπὸ τῶν ἐγγυησαμένων. ὕστερον δὲ στάσεώς τινος γενομένης, ἐν ᾗ Κλεοφῶν ἀπέθανεν, ἀπέδρασαν οὗτοι, πρὶν

Senatus autem sententia erat, ut uno suffragio de omnibus judicaretur. De his quum calculi ferrentur, primum in Euryptolemi sententiam itum est. Verum petente dilationem Menecle, quum iterum suffragia colligerentur, senatus est probata sententia. Secundum haec duces octo damnati sunt. Ex iis VI qui aderant interemti. Neque multo post, quum Athenienses facti poeniteret, decretum est promulgatum, ut eos de calumnia liceret accusare, qui populum decepissent: atque ut iidem in jus vocati, dum cognitio facta esset, vadimonium praestarent. Ex his unum esse Callixenum. Sunt et alii quatuor delati, et ab iis vincti, qui nomine ipsorum satisdederant. Sed quum deinceps seditio quaedam coorta esset,

κριθῆναι· Καλλίξενος δὲ κατελθὼν, ὅτε καὶ οἱ ἐκ Πειραιῶς, ἐς τὸ ἄστυ, μισούμενος ὑπὸ πάντων, λιμῷ ἀπέθανεν.

---

in qua Cleophon est interfectus: hi quatuor aufugere prius quam judicium de ipsis factum esset. Callixenus id temporis in urbem quum rediisset, quo et alii de Piraeeo; exosus universis, fame periit.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΚΕΦ. α'.

ΟἹ δὲ ἐν τῇ Χίῳ μετὰ τοῦ Ἐτεονίκου στρατιῶται ὄντες, ἕως μὲν θέρος ἦν, ἀπό τε τῆς ὥρας ἐτρέφοντο, καὶ ἐργαζόμενοι μισθοῦ κατὰ τὴν χώραν· ἐπεὶ δὲ χειμὼν ἐγένετο, καὶ τροφὴν οὐκ εἶχον, γυμνοί τε ἦσαν καὶ ἀνυπόδη-

XENOPHONTIS

HISTORIARUM GRAECARUM

LIBER SECUNDUS.

Cap. I.

Milites autem, qui cum Eteonico in Chio degebant, quamquidem diu erat aestas, partim maturis fructibus vitam sustentabant, partim per agros insulae mercenarias operas faciendo victum parabant. Verum posteaquam advenisset

τοι, ξυνίσταντο ἀλλήλοις καὶ ξυνετίθεντο, ὡς τῇ Χίῳ ἐπιθησόμενοι· οἷς δὲ ταῦτα ἀρέσκοι, κάλαμον φέρειν ἐδόκει, ἵνα ἀλλήλους μάθοιεν, ὁπόσοι εἴησαν. Πυθόμενος δὲ τὸ ξύνθημα ὁ Ἐτεόνικος, ἀπόρως μὲν εἶχε, τί χρῷτο τῷ πράγματι, διὰ τὸ πλῆθος τῶν καλαμοφόρων. τό, τε γὰρ ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ἐπιχειρῆσαι, σφαλερὸν ἐδόκει εἶναι, μὴ ἐς τὰ ὅπλα ὁρμήσωσι, καί, τὴν πόλιν κατασχόντες καὶ πολέμιοι γενόμενοι, ἀπολέσωσι πάντα τὰ πράγματα, ἂν κρατήσωσι· τό, τ' αὖ ἀπολλύναι ἀνθρώπους ξυμμάχους πολλούς, δεινὸν ἐφαίνετο εἶναι, μή τινα καὶ ἐς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας διαβολὴν σχοῖεν, καὶ οἱ στρατιῶται δύσνοοι ἐς τὰ πράγματα ὦσιν. Ἀναλαβὼν

---

hyems, nec unde se alerent, restaret quidquam; atque etiam nudi essent, ac discalceati; coëunt inter se, deque occupanda Chio conspirant. Id consilii quibus placuisset, hi ut calamum gestarent, visum fuit: quo se mutuo, quot essent ipsorum, nossent. Hanc ubi tesseram comperit Eteonicus, quo pacto se in hujusmodi negotio gereret, anceps animi erat; praesertim quum tanta esset calamiferorum copia. Nam aperta vi obviam illis ire, periculosum esse videbatur; ne correptis armis, civitate occupata hostes facti, victoria denique potiti, cuncta everterent. Ab altera parte dirum putabat esse facinus, si tot interimerentur socii: ne forte sui caeterorum Graecorum odiis exponerentur, ac militum animi ad

δὲ μεθ' ἑαυτοῦ ἄνδρας πεντεκαίδεκα, ἐγχειρίδια ἔχοντας, ἐπορεύετο κατὰ τὴν πόλιν· καὶ ἐντυχὼν τινι ἀνθρώπῳ ὀφθαλμιῶντι, ἀπιόντι ἐξ ἰατρείου, κάλαμον ἔχοντι, ἀπέκτεινε. θορύβου δὲ γενομένου, καὶ ἐρωτώντων τινῶν, διὰ τί ἀπέθανεν ὁ ἄνθρωπος, παραγγέλλειν ἐκέλευεν ὁ Ἐτεόνικος, ὅτι τὸν κάλαμον εἶχε. κατὰ δὲ τὴν παραγγελίαν ἐῤῥίπτουν πάντες, ὅσοι εἶχον, τοὺς καλάμους, ἀεὶ ὁ ἀκούων δεδιὼς, μὴ ὀφθείη ἔχων. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Ἐτεόνικος, ξυγκαλέσας τοὺς Χίους, χρήματα ἐκέλευσε ξυνεισενεγκεῖν, ὅπως οἱ ναῦται λάβωσι μισθὸν, καὶ μὴ νεωτερίσωσί τι· οἱ δὲ εἰσήνεγκαν· ἅμα δὲ ἐς τὰς ναῦς ἐσήμανεν ἐμβαίνειν.

---

res gerendas hebetes redderentur. Quamobrem xv alios adjungit sibi, pugionibus instructos, ac per oppidum obambulans, quum in hominem ex lippitudine laborantem, qui de medici officina exibat, et calamum gestabat, incidisset, eum interficit. Oborto tumultu, et quaerentibus nonnullis, cur is interemtus esset; nuntiari Eteonicus jubet, eo factum, quod calamum habuisset. Id ubi fuisset denuntiatum, calamos universi abjiciunt; semperque metuebat is, qui haec audiebat, ne et ipse calamum gestare animadverteretur. Deinde convocatis Chiis Eteonicus, pecunias uti conferrent, edixit: ut accepto stipendio, res novas nautae non molirentur. Illi quum eas contulissent, imperat suis Eteonicus, uti naves conscenderent: ac vicissim modo hanc, modo il-

προσιὼν δὲ ἐν μέρει παρ' ἑκάστην ναῦν, παρεθάῤῥυνέ τε καὶ παρῄνει πολλὰ, ὡς τοῦ γεγενημένου οὐδὲν εἰδώς· καὶ μισθὸν ἑκάστῳ μηνὸς δέδωκε. Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ Χῖοι καὶ οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι, συλλεγέντες ἐς Ἔφεσον, ἐβουλεύσαντο, περὶ τῶν ἐνεστηκότων πραγμάτων πρέσβεις ἐς Λακεδαίμονα πέμπειν, ταῦτά τε ἐροῦντας, καὶ Λύσανδρον αἰτήσοντας ἐπὶ τὰς ναῦς, εὖ φερόμενον παρὰ τοῖς ξυμμάχοις κατὰ τὴν προτέραν ναυαρχίαν, ὅτε καὶ τὴν ἐν Νοτίῳ ἐνίκησε ναυμαχίαν. καὶ ἀπεπέμφθησαν πρέσβεις, ξὺν αὐτοῖς δέκα καὶ παρὰ Κύρου ταὐτὰ λέγοντες ἄγγελοι. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἔδοσαν τὸν Λύσανδρον ὡς ἐπιστολέα, ναύαρχον δὲ Ἄρακον, (οὐ γὰρ νόμος αὐτοῖς

---

lam navem singillatim adiens, animum eis addebat, et quasi nihil ejus sciret, quod acciderat, multis eos verbis cohortabatur, menstruo singulis stipendio numerato. Secundum haec Chii, reliquique socii, quum Ephesi convenissent; de mittendis Lacedaemonem legatis consultant, qui praesentem rerum statum exponerent, Lysandrumque navibus praefectum poscerent: quod is in praefectura superiore magna fuisset usus sociorum gratia, quo etiam tempore in commisso ad Notium navali proelio victor extitisset. Itaque missi sunt legati, et eis adjuncti a Cyro nuntii, qui eadem dicerent. Lacedaemonii Lysandrum eis concedunt, sed ut legatum, Araco classi praefecto. Nec enim apud ipsos in more

δὶς τὸν αὐτὸν ναυαρχεῖν) τὰς μέντοι ναῦς παρέδοσαν Λυσάνδρῳ, ἐτῶν ἤδη πέντε καὶ εἴκοσι παρεληλυθότων.

Τούτῳ δὲ τῷ ἐνιαυτῷ καὶ Κῦρος ἀπέκτεινεν Αὐτοβοισάκην καὶ Μιτραῖον, υἱεῖς ὄντας τῆς Δαρειαίου ἀδελφῆς, τῆς τοῦ Ἀρταξέρξου, τοῦ Δαρείου πατρὸς, ὅτι αὐτῷ ἀπαντῶντες οὐ διέωσαν διὰ τῆς κόρης τὰς χεῖρας· ὃ ποιοῦσι βασιλεῖ μόνῳ. (ἡ δὲ κόρη ἐστὶ μακρότερον ἢ χειρὸς, ἐν ᾗ τὴν χεῖρα ἔχων οὐδὲν ἂν δύναιτο ποιῆσαι.) Ἱεραμένης μὲν οὖν καὶ ἡ γυνὴ ἔλεγον πρὸς Δαρειαῖον, δεινὸν εἶναι, εἰ περιόψεται τὴν λίαν ὕβριν τούτου· ὁ δὲ αὐτὸν μεταπέμπεται ὡς ἀῤῥωστῶν, πέμψας ἀγγέλους.

est, ut idem classis praefecturam bis obtineat. Sunt autem ei naves traditae, quum jam anni (ex quo bellum coeperat) xxv elapsi essent.

Eodem anno Cyrus Autoboesacem ac Mitraeum interfecit, sororis Darii filios; quae itidem, ut Darius, Artaxerxe patre nata fuerat. Ejus caedis caussa fuit, quod quum occurrissent ei, manus per coren cinctas non involvissent, id quod soli regi Persae deferunt. Est autem core quiddam manica longius, intra quam si manum quis contineat, nihil omnino facere possit. Monuere tunc Hieramenes et ipsius uxor Darium, indignum esse, ad tantam Cyri petulantiam ipsum connivere. Quapropter eum Darius, aegritudinem praetexens, missis nunciis ad se arcessit.

Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει, ἐπὶ Ἀρχύτου μὲν ἐφορεύοντος, ἄρχοντος δ' ἐν Ἀθήναις Ἀλεξίου, Λύσανδρος, ἀφικόμενος ἐς Ἔφεσον, μετεπέμψατο Ἐτεόνικον ἐκ Χίου ξὺν ταῖς ναυσὶ, καὶ τὰς ἄλλας πάσας ξυνήθροισεν, εἴ που τὶς ἦν, καὶ ταύτας τε ἐπεσκεύαζε, καὶ ἄλλας ἐν Ἀντάνδρῳ ἐναυπηγεῖτο. ἐλθὼν δὲ παρὰ Κῦρον, χρήματα ᾔτει· ὁ δ' αὐτῷ εἶπεν, ὅτι τὰ μὲν παρὰ βασιλέως ἀνηλωμένα εἴη, καὶ ἔτι πλείω πολλῷ, δεικνύων, ὅσα ἕκαστος τῶν ναυάρχων ἔχοι· ὅμως δέδωκε. Λαβὼν δὲ ὁ Λύσανδρος τἀργύριον, ἐπὶ τὰς τριήρεις τριηράρχους ἐπέστησε, καὶ τοῖς ναύταις τὸν ὀφειλόμενον μισθὸν ἀπέδωκε. παρεσκευάζοντο

Anno sequente, quum Ephori munere fungeretur Archytas, et Archon Athenis esset Alexius: Lysander Ephesum venit, et e Chio cum navibus Eteonicum arcessit; coactis etiam aliunde navibus universis, ubicunque essent. Ac non solum has reficiebat, sed etiam alias apud Antandrum aedificabat. Deinde profectus ad Cyrum, pecuniam ab eo petebat. Is vero tametsi jam expensas esse pecunias a rege sibi datas diceret, ac praeter has etiam longe plures, indicatis iis, quas singuli classis praefecti acceperant: nihilo tamen minus ei, quod petebat, largiebatur. Hoc argentum Lysander quum accepisset, triremium praefectos constituit, ac nautis stipendium debitum persolvit. Itidem et duces Athe-

δὲ καὶ οἱ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ πρὸς τὸ ναυτικὸν ἐν τῇ Σάμῳ.

Κῦρος δ᾽ ἐπὶ τούτοις μετεπέμψατο Λύσανδρον, ἐπεὶ αὐτῷ παρὰ τοῦ πατρὸς ἧκεν ἄγγελος, λέγων, ὅτι ἀῤῥωστῶν ἐκεῖνον καλοίη, ὢν ἐν Θαμνηρίοις τῆς Μηδείας, ἐγγὺς Καδουσίων, ἐφ᾽ οὓς ἐστράτευσεν ἀφεστῶτας. Ἥκοντα δὲ Λύσανδρον οὐκ εἴα ναυμαχεῖν πρὸς Ἀθηναίους, ἐὰν μὴ πολλῷ πλείους ναῦς ἔχῃ· εἶναι γὰρ χρήματα πολλὰ καὶ βασιλεῖ καὶ ἑαυτῷ, ὥστε τούτου ἕνεκεν πολλὰς πληροῦν. παρέδειξε δ᾽ αὐτῷ πάντας τοὺς φόρους τοὺς ἐκ τῶν πόλεων, οἳ αὐτῷ ἴδιοι ἦσαν, καὶ τὰ περιττὰ χρήματα ἔδωκε. καὶ ἀναμνήσας, ὡς εἶχε φιλίας πρός τε τὴν τῶν Λακεδαιμονίων

niensium classem apud Samum instruebant.

Secundum haec Lysandrum ad se Cyrus arcessit, posteaquam nuntius ad ipsum a patre venisset, qui narrabat, eum ab aegro patre vocari; qui apud Thamneria Medorum ageret, haud procul a Cadusiis, adversus quos defectionem molitos in bellum suscepisset. Quum venisset Lysander, ne cum Atheniensibus proelio navali decerneret, vetuit; nisi multo majorem navium numerum haberet. Satis esse tum regi, tum sibi pecuniarum; quibus expleri magnus hoc nomine navium numerus possit. Deinde tributa ei de urbibus ostendit omnia, quae ipsi peculiariter pendebantur; et pecuniam ingentem ei donat. Quumque commemorasset, quo et Lace-

πόλιν καὶ πρὸς Λύσανδρον ἰδίᾳ, ἀνέβαινε παρὰ τὸν πατέρα.

Λύσανδρος δ', ἐπεὶ αὐτῷ Κῦρος πάντα παραδοὺς τὰ αὑτοῦ, πρὸς τὸν πατέρα ἀῤῥωστοῦντα μετάπεμπτος ἀνέβαινε, μισθὸν διαδοὺς τῇ στρατιᾷ, ἀνήχθη τῆς Καρίας ἐς τὸν Κεράμειον κόλπον· καὶ προσβαλὼν πόλει τῶν Ἀθηναίων, ξυμμάχῳ, ὄνομα Κεδρείαις, τῇ ὑστεραίᾳ προσβολῇ κατὰ κράτος αἱρεῖ, καὶ ἐξηνδραπόδισεν· (ἦσαν δὲ μιξοβάρβαροι οἱ ἐνοικοῦντες) ἐκεῖθεν δ' ἀπέπλευσεν ἐς Ῥόδον. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἐκ τῆς Σάμου ὁρμώμενοι, τὴν βασιλέως κακῶς ἐποίουν, καὶ τὴν ἐπὶ Χίον καὶ τὴν Ἔφεσον ἐπέπλεον, καὶ παρεσκευάζοντο πρὸς ναυμαχίαν· καὶ στρατηγοὺς

---

daemoniorum rempublicam, et privatim Lysandrum ipsum amore complecteretur; ad patrem ascendit.

Lysander, quum Cyrus traditis ipsi suis omnibus ad patrem adversa valetudine laborantem profectus esset, qui eum arcessiverat: diviso in militem stipendio, in Cerameum Cariae sinum cum classe pergit: et admotis ad Cedreas (nomen hoc oppidi, quod erat in Atheniensium foedere) castris, postridie captas expugnando diripit. Et erant ii, qui oppidum inhabitabant, semibarbari. Hinc Rhodum navigat. Athenienses autem, quum e Samo solvissent, regis fines depopulati, Chium et Ephesum versus navigabant, et ad navale proelium

πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν εἵλοντο Μένανδρον, Τυδέα, Κηφισόδοτον. Λύσανδρος δ' ἐκ τῆς Ῥόδου παρὰ τὴν Ἰωνίαν ἐκπλεῖ πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, πρός τε τῶν πλοίων τὸν ἔκπλουν, καὶ ἐπὶ τὰς ἀφεστηκυίας αὐτῶν πόλεις. ἀνήγοντο δὲ [καὶ] οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῆς Χίου πελάγιοι· ἡ γὰρ Ἀσία πολεμία αὐτοῖς ἦν· Λύσανδρος δ' ἐξ Ἀβύδου παρέπλει ἐς Λάμψακον, ξύμμαχον οὖσαν Ἀθηναίων· καὶ οἱ Ἀβυδηνοὶ καὶ οἱ ἄλλοι παρῆσαν πεζῇ· ἡγεῖτο δὲ Θώραξ Λακεδαιμόνιος. προσβαλόντες δὲ τῇ πόλει, αἱροῦσι κατὰ κράτος, καὶ διήρπασαν οἱ στρατιῶται, οὖσαν πλουσίαν, καὶ οἴνου καὶ σίτου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων πλήρη· τὰ δὲ ἐλεύθερα σώματα πάντα

---

sese parabant. Lecti etiam duces ab eis praeter priores, Menander, Tydeus, Cephisodotus. Interim Lysander e Rhodo propter Ioniam versus Hellespontum, ad observandum navium per Hellespontum iter, et ad oppida, quae ab ipsis defecerant, pergit. Itidem Athenienses in alto Chium versus provehuntur, Etenim Asiam infestam sibi habebant. Lysander Abydo relicta Lampsacum contendit, quod erat Atheniensium in societate oppidum. Aderant ei cum aliis Abydeni, terrestri eo profecti itinere, quorum dux erat Thorax Lacedaemonius. Adorti civitatem, vi eam capiunt, captamque diripiunt milites: quum quidem et opulenta esset, et vino, frumento, commeatu reliquo referta. Ingenuorum ho-

ἀφῆκε Λύσανδρος. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, κατὰ πόδας πλέοντες, ὡρμίσαντο τῆς Χεῤῥονήσου ἐν Ἐλεοῦντι, ναυσὶν ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν. ἐνταῦθα δὴ ἀριστοποιουμένοις αὐτοῖς ἀγγέλλεται τὰ περὶ Λάμψακον, καὶ εὐθὺς ἀνήχθησαν ἐς Σηστόν. ἐκεῖθεν δ' εὐθὺς ἐπισιτισάμενοι ἔπλευσαν ἐς Αἰγὸς ποταμοὺς, ἀντίον τῆς Λαμψάκου· (διεῖχε δὲ ὁ Ἑλλήσποντος ταύτῃ σταδίους ὡς πεντεκαίδεκα) ἐνταῦθα δὴ ἐδειπνοποιοῦντο. Λύσανδρος δὲ τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ, ἐπεὶ ὄρθρος ἦν, ἐσήμηνεν, ἐς τὰς ναῦς ἀριστοποιησαμένους ἐσβαίνειν. πάντα δὲ παρασκευασάμενος ὡς ἐς ναυμαχίαν, καὶ τὰ παραβλήματα παραβάλλων, προεῖπεν, ὡς μηδεὶς κινήσοιτο ἐκ τῆς τάξεως, μηδὲ ἀνάξοι-

---

minum corpora Lysander omnia libera dimisit. Sequuti Athenienses ejus vestigia, apud Eleuntem in Cherroneso portum cum CLXXX navibus ingrediuntur. Heic eis, quum pranderent, quid accidisset Lampsaco, narratur. Itaque statim Sestum pergunt. Inde commeatu secum sumto recta navigant ad Aegospotamos, qui locus est e regione Lampsaci. Erat heic in Hellesponto stadiorum quindecim intervallum. Atque heic illi tum coenabant. Lysander nocte proxima quamprimum illuxisset, imperat suis, ut pransi naves conscenderent. Simul ad pugnam navalem instructis rebus omnibus, et adhibitis utrinque ad naves pluteis; ne quis suo e loco moveret, vel in altum proveheretur, edixit. Athenienses

το. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἐπὶ τῷ λιμένι παρετάξαντο ἐν μετώπῳ ὡς ἐς ναυμαχίαν. ἐπεὶ δ' οὐκ ἀντανήγαγε Λύσανδρος, καὶ τῆς ἡμέρας ὀψὲ ἦν, ἀπέπλευσαν πάλιν ἐς τοὺς Αἰγὸς ποταμούς. Λύσανδρος δὲ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἕπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις· ἐπειδὰν δὲ ἐκβῶσι, κατιδόντας ὅ, τι ποιοῦσιν, ἀποπλεῖν, καὶ αὐτῷ ἐξαγγεῖλαι. καὶ οὐ πρότερον ἐξεβίβασεν ἐκ τῶν νεῶν, πρὶν αὗται ἧκον. ταῦτα δ' ἐποίει τέτταρας ἡμέρας· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπανήγοντο. Ἀλκιβιάδης δὲ, κατιδὼν ἀπὸ τῶν τειχῶν τοὺς μὲν Ἀθηναίους ἐν αἰγιαλῷ ὁρμοῦντας, καὶ πρὸς οὐδεμιᾷ πόλει, τὰ δ' ἐπιτήδεια ἐκ Σηστοῦ μετιόντας πεντεκαίδεκα

---

ut primum sol exortus fuit, ad portum aciei suae frontem obvertunt, quasi qui proelio congredi vellent. Verum ubi classem suam Lysander adversus eos non duxit, jamque advesperasceret, ad Aegospotamos redeunt. Tum Lysander naves omnium expeditissimas subsequi eos jussit, ac posteaquam speculatae essent, quid rerum hostes in littus egressi agerent, recta discedere, ut id sibi renuntiarent. Prius quam hae advenissent, militem suum e navibus egredi non patiebatur. Atque haec per dies quatuor agebat, quum interim Athenienses adversus eum in altum proveherentur. Alcibiades autem, qui de castellis suis conspexisset, Athenienses in litore stationem habere, non apud oppidum aliquod; et commeatum Sesto petere, quae stadiis quindecim a navibus

σταδίους ἀπὸ τῶν νεῶν, τοὺς δὲ πολεμίους ἐν λιμένι, καὶ πρὸς πόλιν, ἔχοντας πάντα, οὐκ ἐν καλῷ ἔφη αὐτοὺς ὁρμεῖν, ἀλλὰ μεθορμίσαι ἐς Σηστὸν παρήνει, πρός τε λιμένα καὶ πρὸς πόλιν· οὗ ὄντες ναυμαχήσετε, ἔφη, ὅταν βούλησθε. Οἱ δὲ στρατηγοὶ, μάλιστα δὲ Τυδεὺς καὶ Μένανδρος, ἀπιέναι αὐτὸν ἐκέλευσαν· αὐτοὺς γὰρ νῦν στρατηγεῖν, οὐκ ἐκεῖνον. Καὶ ὁ μὲν ᾤχετο. Λύσανδρος δ', ἐπεὶ ἡμέρα ἦν πέμπτη ἐπιπλέουσι τοῖς Ἀθηναίοις, εἶπε τοῖς παρ' αὐτοῦ ἑπομένοις, ἐπὰν κατίδωσιν αὐτοὺς ἐκβεβηκότας καὶ ἐσκεδασμένους κατὰ τὴν Χεῤῥόνησον, (ὅπερ ἐποίουν πολὺ μᾶλλον καθ' ἑκάστην ἡμέραν, τά τε σιτία πόῤῥωθεν ὠνούμενοι, καὶ καταφρονοῦντες δὴ τοῦ Λυ-

abesset; hostes vero in portu et urbi vicinos esse, ac rerum omnium abundare copia: loco ipsos haudquaquam opportuno stationem habere aiebat: Itaque monere, Sestum uti repeterent; ubi et portum, et oppidum habituri ad manum essent. Istic, inquit, si fueritis: decernere proelio cum hoste, ubi vobis libuerit, licebit. Eum duces (imprimis Tydeus et Menander) abire jusserunt: Se jam imperatorio munere fungi, non ipsum. Itaque tunc ille discessit. Lysander, die quinto, ex quo quotidie classis Atheniensium adversus eum provecta fuerat, mandat illis qui jussu suo sequi eos solebant, ut posteaquam ipsos de navibus egressos, ac per Cherronesum palatos vidissent; (faciebant autem hoc de die in diem magis: quum et cibaria procul emerent, et Lysandrum

σάνδρου, ὅτι οὐκ ἀντανῆγεν) ἀποπλέοντας τοὔμπαλιν παρ' αὐτὸν, ἆραι ἀσπίδα κατὰ μέσον τὸν πλοῦν. οἱ δὲ ταῦτα ἐποίησαν, ὡς ἐκέλευσε. Λύσανδρος δ' εὐθὺς ἐσήμανε, τὴν ταχίστην πλεῖν· ξυμπαρῄει δὲ καὶ Θώραξ, τὸ πεζὸν ἔχων. Κόνων δὲ, ἰδὼν τὸν ἐπίπλουν, ἐσήμανεν, ἐς τὰς ναῦς βοηθεῖν κατὰ κράτος. διεσκεδασμένων δὲ τῶν ἀνθρώπων ὄντων, αἱ μὲν τῶν νεῶν δίκροτοι ἦσαν, αἱ δὲ μονόκροτοι, αἱ δὲ παντελῶς κεναί· ἡ δὲ Κόνωνος καὶ ἄλλαι περὶ αὐτὸν ἑπτὰ πλήρεις ἀνήχθησαν, καὶ ἡ Πάραλος. τὰς δ' ἄλλας πάσας Λύσανδρος ἔλαβε πρὸς τῇ γῇ. τοὺς δὲ πλείστους ἄνδρας ἐν τῇ γῇ ξυνέλεξαν. οἱ δὲ καὶ ἔφυγον ἐς τὰ

---

prae se contemnerent, qui classem adversus ipsos non educeret) ad se conversis navibus scutum inter navigandum in altum tollerent. Faciunt illi, quod imperatum erat. Itaque Lysander suis dat signum, uti quam celerrime navigent. Hos Thorax in terra cum peditatu comitabatur. Posteaquam hos cum classe irruentes Cono vidit, signa dat suis, ut totis viribus ad naves opis ferendae caussa concurrerent. Verum quia vectores hinc inde palati vagabantur, naves aliae binos habebant remiges, aliae unum, nonnullis omnino vacuis; sola Cononis naves, et aliae circum ipsum septem, cum Paralo, vectoribus instructae, atque in altum provectae, discesserunt. Reliquas Lysander universas in litore capit. Hominum copiam maximam in terra coëgit, nonnullis intra oppidula se fuga

τειχύδρια. Κόνων δὲ, ταῖς ἐννέα ναυσὶ φεύγων, ἐπεὶ ἔγνω τῶν Ἀθηναίων τὰ πράγματα διεφθαρμένα, κατασχὼν ἐπὶ τὴν Ἀβαρνίδα, τὴν Λαμψάκου ἄκραν, ἔλαβεν αὐτόθεν τὰ μεγάλα τῶν Λυσάνδρου νεῶν ἱστία. καὶ αὐτὸς μὲν ὀκτὼ ναυσὶν ἀπέπλευσε παρ' Εὐαγόραν ἐς Κύπρον· ἡ δὲ Πάραλος ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀπαγγέλλουσα τὰ γεγονότα. Λύσανδρος δὲ τάς τε ναῦς καὶ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τἄλλα πάντα ἐς Λάμψακον ἀπήγαγεν, ἔλαβε δὲ καὶ τῶν στρατηγῶν ἄλλους τε, καὶ Φιλοκλέα καὶ Ἀδείμαντον. ᾗ δὲ ἡμέρᾳ ταῦτα κατειργάσατο, ἔπεμψε Θεόπομπον τὸν Μιλήσιον λῃστὴν ἐς Λακεδαίμονα, ἀπαγγελοῦντα τὰ γεγονότα· ὃς ἀφικόμενος

---

recipientibus. Cono cum navibus illis novem fugiens, posteaquam esse perditas Atheniensium res animadvertit; ad Abarnidem Lampsaci promontorium appulit, et magna inde navium Lysandri vela sustulit, et cum navibus octo ad Euagoram in Cyprum navigavit: navi Paralo Athenas contendente, ut ea, quae accidissent, renuntiaret. At Lysander naves, captivos, caetera Lampsacum abducit. Praeter alios duces etiam Philoclem et Adimantum cepit. Quo haec die gesta fuere, Theopompum Milesium praedonem ablegat Lacedaemonem, qui rerum eventum exponeret. Id ab hoc factum, quum iter illud triduo confecisset. Secundum haec

τριταῖος ἀπήγγειλε. Μετὰ δὲ ταῦτα Λύσανδρος, ἀθροίσας τοὺς ξυμμάχους, ἐκέλευσε βουλεύεσθαι περὶ τῶν αἰχμαλώτων. ἐνταῦθα δὴ κατηγορίαι ἐγίγνοντο πολλαὶ τῶν Ἀθηναίων, ἅ, τε ἤδη παρανενομήκεσαν, καὶ ἃ ἐψηφισμένοι ἦσαν ποιεῖν, εἰ κρατήσειαν τῇ ναυμαχίᾳ, τὴν δεξιὰν χεῖρα ἀποκόπτειν τῶν ζωγρηθέντων πάντων, καὶ ὅτι λαβόντες δύο τριήρεις, Κορινθίαν καὶ Ἀνδρίαν, τοὺς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πάντας κατακρημνίσειαν. Φιλοκλῆς δ' ἦν στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, ὃς τούτους διέφθειρεν. Ἐλέγετο δὲ καὶ ἄλλα πολλά, καὶ ἔδοξεν, ἀποκτεῖναι τῶν αἰχμαλώτων ὅσοι ἦσαν Ἀθηναῖοι, πλὴν Ἀδειμάντου, ὅτι μόνος ἐπελάβετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ περὶ

---

sociis Lysander convocatis, uti de captivis consultent, hortatur. Ibi tum multae sunt Atheniensium accusationes institutae de iis quae jam ante contra jus et fas improbe commisissent; et de aliis quae patrare decrevissent, nimirum ut si navali pugna superiores evaderent, omnibus illis dextra manus amputaretur, qui eorum in potestatem vivi pervenissent; praeterea quod captis duabus triremibus, quarum una fuisset Corinthia, altera ex Andro, vectores omnes de rupe praecipites egissent. Erat autem dux Atheniensium Philocles, qui hoc modo animos eorum depravarat. Posteaquam et alia multa in medium allata fuissent, visum est, ut captivi omnes, quotquot Athenienses essent, uno Adimanto excepto,

τῆς ἀποτομῆς τῶν χειρῶν ψηφίσματος. ᾐτιάθη μέντοι ὑπό τινων, προδοῦναι τὰς ναῦς. Λύσανδρος δὲ, Φιλοκλέα πρῶτον ἐρωτήσας, ὃς τοὺς Ἀνδρίους καὶ Κορινθίους κατακρημνίσειε, τί εἴη ἄξιος παθεῖν, ἀρξάμενος ἐς Ἕλληνας παρανομεῖν, ἀπέσφαξεν.

β΄. Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν τῇ Λαμψάκῳ κατεστήσατο, ἔπλει ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ Χαλκηδόνα. οἱ δ' αὐτὸν ὑπεδέχοντο, τοὺς τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς ὑποσπόνδους ἀφέντες. οἱ δὲ προδόντες Ἀλκιβιάδῃ τὸ Βυζάντιον τότε μὲν ἔφυγον ἐς τὸν Πόντον, ὕστερον δ' ἐς Ἀθήνας, καὶ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι. Λύσανδρος δὲ τούς τε φρουροὺς τῶν Ἀθηναίων, καὶ εἴ τινά που ἄλλον ἴδοι Ἀθηναῖον, ἀπέπεμπεν ἐς τὰς Ἀθήνας,

---

interficerentur. Nam is solus decreto concionis de amputandis manibus intercesserat, atque etiam a nonnullis insimulatus fuit, quasi naves hostibus prodidisset. Lysander Philoclem, qui Andrios et Corinthios praecipitio interemerat, prius interrogatum, quid supplicii meritus esset, qui primus auctor violatarum adversus Graecos aequitatis legum extitisset, morte multavit.

2. Rebus deinde Lampsaci constitutis, Byzantium et Chalcedonem navigat. Ab iis admissus est, impetrato, ut Atheniensium praesidiarii fide data dimitterentur. Tum illi, qui Byzantium Alcibiadi prodiderant, in Pontum se fuga recepere; postea vero Athenas, ubi cives facti sunt. Lysander autem praesidiarios Atheniensium, atque alios, quoscunque alicubi reperiret Athenienses,

διδοὺς ἐκεῖσε μόνον πλέουσιν ἀσφάλειαν, ἄλλοθι δ' οὔ· εἰδὼς, ὅτι, ὅσῳ ἂν πλείους συλλεγῶσιν ἐς τὸ ἄστυ καὶ τὸν Πειραιᾶ, θᾶττον τῶν ἐπιτηδείων ἔνδειαν ἔσεσθαι. καταλιπὼν δὲ Βυζαντίου καὶ Χαλκηδόνος Σθενέλαον ἁρμοστὴν Λάκωνα, αὐτὸς ἀποπλεύσας ἐς Λάμψακον, τὰς ναῦς ἐπεσκεύαζεν.

Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις, τῆς Παράλου ἀφικομένης νυκτὸς, ἐλέγετο ἡ ξυμφορὰ, καὶ ἡ οἰμωγὴ ἐκ τοῦ Πειραιῶς διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν ἐς ἄστυ διῆκεν, ὁ ἕτερος τῷ ἑτέρῳ παραγγέλλων· ὥστε κείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας πενθοῦντες, ἀλλὰ πολὺ ἔτι μᾶλλον αὐτοὶ ἑαυτοὺς πείσεσθαι νομίζοντες, οἷα ἐποίησαν Μηλίους

Athenas ablegabat: illuc tantum navigandi securitate concessa, non usquam alio. Norat enim, tanto citius commeatu carituros, quanto plures et in urbem et in Piraeum confluerent. Byzantii et Chalcedone relicto Sthenelao Lacedaemonio praefecto, Lampsacum ipse navigat, et classem reficit.

Interea quum navis Paralus noctu Athenas appulisset, et accepta clades atque calamitas ab ea nuntiaretur: ululatus hominum de Piraeeo per muros longos in urbem ipsam penetravit, uno rem gestam alteri nuntiante. Atque adeo nocte illa somnum cepit nemo, quum non solum eos, qui perierant, lugerent: sed multo magis ipsi se perpessuros existimarent ea, quae prius in Melios, Lacedaemoniorum co-

τε, Λακεδαιμονίων ἀποίκους ὄντας, κρατήσαντες πολιορκίᾳ, καὶ Ἱστιαιέας, καὶ Σκιωναίους, καὶ Τορωναίους, καὶ Αἰγινήτας, καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ᾗ ἔδοξε, τούς τε λιμένας ἀποχῶσαι, πλὴν ἑνὸς, καὶ τὰ τείχη εὐτρεπίζειν, καὶ φυλακὰς ἐφιστάναι, καὶ τἄλλα πάντα ὡς ἐς πολιορκίαν παρασκευάζειν τὴν πόλιν. Καὶ οὗτοι μὲν περὶ ταῦτα ἦσαν.

Λύσανδρος δ' ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου ναυσὶ διακοσίαις ἀφικόμενος ἐς τὴν Λέσβον, κατεσκευάσατο τάς τε ἄλλας πόλεις ἐν αὐτῇ, καὶ Μιτυλήνην· ἐς δὲ τὰ ἐπὶ Θράκης χωρία ἔπεμψε δέκα τριήρεις ἔχοντα Ἐτεόνικον, ὃς

Ioniam, quam obsessam vi ceperant, et in Histienses, Scionaeos, Toronenses, Aeginetas, aliosque Graeci nominis permultos perpetraverant. Postridie concionem cogunt, in qua decretum, ut excepto uno, portus omnes aggesta terra occluderentur, muri repararentur, constituerentur excubiae, omnia denique ad sustinendam obsidionem in urbe compararentur.

Atque his rebus dum Athenienses occupati essent, Lysander ex Hellesponto CC navibus in Lesbum vectus, cum alia in ea oppida, tum Mitylenem instaurat. Ad Thraciae oppida cum decem triremibus Eteonicum mittit, qui locis illis omnia Lacedaemoniorum partes sequi

τὰ ἐκεῖ πάντα πρὸς Λακεδαιμονίους μετέστησεν. εὐθὺς δὲ καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλὰς ἀφειστήκει Ἀθηναίων μετὰ τὴν ναυμαχίαν, πλὴν Σαμίων. οὗτοι δὲ, σφαγὰς τῶν γνωρίμων ποιήσαντες, κατεῖχον τὴν πόλιν. Λύσανδρος δὲ μετὰ ταῦτα ἔπεμψε πρὸς Ἆγίν τε καὶ ἐς Δεκέλειαν καὶ ἐς Λακεδαίμονα, ὅτι προσπλεῖ σὺν διακοσίαις ναυσί. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐξῄεσαν πανδημεὶ, καὶ οἱ ἄλλοι Πελοποννήσιοι, πλὴν Ἀργείων, παραγγείλαντος τοῦ ἑτέρου Λακεδαιμονίων βασιλέως Παυσανίου. ἐπεὶ δὲ ἅπαντες ἠθροίσθησαν, ἀναλαβὼν αὐτοὺς, πρὸς τὴν πόλιν ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, τῷ καλουμένῳ γυμνασίῳ. Λύσανδρος δὲ, ἀφικόμενος πρὸς Αἴγιναν, ἀπέ-

---

coëgit. Neque multo post pugnam reliqua etiam Graecia, Samo excepta, ab Atheniensibus defecit. Nam Samii caesis hominibus apud se nobilibus civitatem ipsi tenebant. Secundum haec Lysander ad Agin, ac Deceleam, Lacedaemonemque, mittit qui nuntiarent; adventare se cum cc navium classe. Tum Lacedaemonii, reliquique Peloponnesii, cum copiis universis prodierunt, exceptis Argivis: denuntiante, uti convenirent, Pausania, Lacedaemoniorum rege altero. Posteaquam universi confluxissent, eis secum sumtis, ad urbem Atheniensem in gymnasio, quod Academiam vocant, castra metatus est. Lysander autem profectus Aeginam, oppi-

δωκε τὴν πόλιν Αἰγινήταις, ὅσους ἠδύνατο πλείστους ἀθροίσας αὐτῶν· ὡς δὲ αὔτως καὶ Μηλίοις, καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι τῶν αὐτῶν ἐστέροντο. μετὰ δὲ τοῦτο δῃώσας Σαλαμῖνα, ὡρμίσατο πρὸς τὸν Πειραιᾶ ναυσὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, καὶ τὰ πλοῖα εἶργε τοῦ εἴσπλου.

Οἱ δ' Ἀθηναῖοι, πολιορκούμενοι κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ἠπόρουν, τί χρὴ ποιεῖν, οὔτε νεῶν, οὔτε συμμάχων αὐτοῖς ὄντων, οὔτε σίτου. ἐνόμιζον δ' οὐδεμίαν εἶναι σωτηρίαν, εἰ μὴ παθεῖν, ἃ οὐ τιμωρούμενοι ἐποίησαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ὕβριν ἠδίκουν ἀνθρώπους μικροπολίτας, οὐδ' ἐπὶ μιᾷ αἰτίᾳ ἑτέρᾳ, ἢ ὅτι ἐκείνοις συνεμάχουν. Διὰ ταῦτα τοὺς ἀτίμους

---

dum Aeginetis restituit; collectis eorum, quam poterat, plurimis. Idem Meliis, caeterisque praestitit, quibus oppida patria fuerant ademta. Secundum haec Salamine vastata, CL navibus ad Piraeeum appellit; et aditum, ne qua navis accederet, intercludit.

Athenienses terra marique obsessi, quum neque classem, neque socios, neque frumentum haberent; quid facerent, ambigebant. Nullam sibi reliquam esse salutem arbitrabantur, omninoque vicissim perpetienda, quae ipsi non illatas injurias puniendi studio, sed mera petulantia adversus humilium oppidorum incolas, alia nulla de caussa, designassent; quam quod Lacedaemoniorum

ἐπιτίμους ποιήσαντες, ἐκαρτέρουν· καὶ ἀποθνησκόντων ἐν τῇ πόλει λιμῷ πολλῶν, οὐ διελέγοντο περὶ διαλλαγῆς. Ἐπεὶ δὲ παντελῶς ἤδη ὁ σῖτος ἐπιλελοίπει, ἔπεμψαν πρέσβεις παρὰ Ἆγιν, βουλόμενοι ξύμμαχοι εἶναι Λακεδαιμονίοις, ἔχοντες τὰ τείχη καὶ τὸν Πειραιᾶ, καὶ ἐπὶ τούτοις ξυνθήκας ποιεῖσθαι. ὁ δὲ αὐτοὺς ἐς Λακεδαίμονα ἐκέλευεν ἰέναι· οὐ γὰρ εἶναι κύριος αὐτός. Ἐπεὶ δ', ἀπήγγειλαν οἱ πρέσβεις ταῦτα τοῖς Ἀθηναίοις, ἔπεμψαν αὐτοὺς ἐς Λακεδαίμονα. Οἱ δ', ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ, πλησίον τῆς Λακωνικῆς, καὶ ἐπύθοντο αὐτῶν οἱ Ἔφοροι, ἃ ἔλεγον, ὄντα, οἷά περ καὶ πρὸς Ἆγιν, αὐτόθεν

societatate continerentur. Quapropter in pristinum honoris statum repositis iis, qui notati ignominia fuerant, obsidionem tolerabant. Quumque multi in urbe fame perirent, nulla tamen de compositione facta mentio. Posteaquam vero frumentum omne prorsus jam defecisset, ad Agin legatos mittunt, ac velle se Lacedaemoniorum socios esse significant, solosque muros urbis cum Piraeeo retinere, atque his conditionibus foedus icere. Jubet ille legatos Lacedaemonem pergere. Nam esse sua rem in potestate negabat. Ea verba quum Atheniensibus legati renuntiassent, Lacedaemonem eos misere. Sellasiam quum pervenissent, haud procul a Laconica, auditaque ab Ephoris ipsorum esset oratio, illi consentanea, qua prius apud Agin usi fuerant: abire eos jusse-

αὐτοὺς ἐκέλευον ἀπιέναι, καὶ, εἴ τι δέονται εἰρήνης, κάλλιον ἥκειν βουλευσαμένους. οἱ δὲ πρέσβεις ἐπεὶ ἧκον οἴκαδε, καὶ ἀπήγγειλαν ταῦτα ἐς τὴν πόλιν, ἀθυμία ἐνέπεσε πᾶσιν· ᾤοντο γὰρ ἀνδραποδισθήσεσθαι, καὶ, ἕως ἂν πέμπωσιν ἑτέρους πρέσβεις, πολλοὺς τῷ λιμῷ ἀπολεῖσθαι. Περὶ δὲ τῶν τειχῶν τῆς καθαιρέσεως οὐδεὶς ἠβούλετο ξυμβουλεύειν· Ἀρχέστρατος γὰρ, εἰπὼν ἐν τῇ βουλῇ, Λακεδαιμονίοις κράτιστον εἶναι, ἐφ᾿ οἷς προεκαλοῦντο, εἰρήνην ποιεῖσθαι, ἐδέθη· (προεκαλοῦντο δὲ, τῶν μακρῶν τειχῶν ἐπὶ δέκα σταδίους καθελεῖν ἑκάτερον) ἐγένετο δὲ ψήφισμα, μὴ ἐξεῖναι περὶ τούτων ξυμβουλεύειν. Τοιούτων δὲ ὄντων, Θηραμένης ἐν ἐκκλησίᾳ εἶπεν, ὅτι, εἰ βούλον-

runt, ac si quidem pacis egerent, re melius deliberata reverti. Legati domum profecti, quum haec suis exposuissent: mirifice omnes perturbari: putare futurum, ut in servitutem redigerentur: ac si maxime legatos alios mitterent, multos cives interea fame perituros. Qui ferendum suaderet, ut ab hoste muri diruerentur, erat nemo. Nam Archestratus, quum dixisset in senatu, e republicae commodo maxime futurum, si cum Lacedaemoniis pacem facerent iis conditionibus, quas ipsi obtulissent: conjectus in vincula fuerat. Volebant autem illi muros longos ad stadia decem utrinque dirui. De quo ne cui deinceps in medium suadendi caussa quidquam afferre liceret, decreto sancitum erat. Hic quum rerum status esset, dixit in concione Theramenes, si ablegare

ται αὐτὸν πέμψαι παρὰ Λύσανδρον, εἰδὼς ἥξει Λακεδαιμονίους, πότερον ἐξανδραποδίσασθαι τὴν πόλιν βουλόμενοι ἀντέχουσι περὶ τῶν τειχῶν, ἢ πίστεως ἕνεκα. πεμφθεὶς δὲ διέτριβε παρὰ Λυσάνδρῳ τρεῖς μῆνας καὶ πλείω, ἐπιτηρῶν, ὁπότε Ἀθηναῖοι ἔμελλον, διὰ τὸ ἐπιλελοιπέναι τὸν σῖτον ἅπαντα, ὅ, τι τὶς λέγοι, ὁμολογήσειν. Ἐπεὶ δὲ ἧκε τῷ τετάρτῳ μηνὶ, ἀπήγγειλεν ἐν ἐκκλησίᾳ, ὅτι αὐτὸν Λύσανδρος τέως μὲν κατέχει, εἶτα κελεύει ἐς Λακεδαίμονα ἰέναι· οὐ γὰρ εἶναι κύριος, ὧν ἐρωτῷτο ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ τοὺς Ἐφόρους. Μετὰ ταῦτα ᾑρέθη πρεσβευτὴς ἐς Λακεδαίμονα αὐτοκράτωρ, δέκατος αὐτός. Λύσανδρος δὲ τοῖς Ἐφόροις ἔπεμψεν ἀγγελοῦντα

---

se ad Lysandrum et Lacedaemonios velint, reversurum re explorata, num idcirco in sententia de murorum demolitione perstent, quod velint urbem evertere; an vero fidei caussa. Missus a suis, ultra menses tres apud Lysandrum est commoratus, id tempus observans, quo Athenienses ob frumenti defectum iis assensuri essent, quae dicerentur. Mense quarto quum rediisset, in concione renuntiat, hactenus ab Lysandro detentum se fuisse: jam vero mandari sibi, ut Lacedaemonem proficisceretur. Non enim id, quod peteretur, in sua; sed Ephororum esse potestate. Post haec ipse, cum decem aliis, ut Lacedaemonem plena cum potestate legatus iret, deligitur. At Lysander ad Ephoros inter caeteros La-

μετ' ἄλλων Λακεδαιμονίων Ἀριστοτέλην, φυγάδα Ἀθηναῖον ὄντα, ὅτι ἀποκρίναιτο Θηραμένει, κείνους κυρίους εἶναι εἰρήνης καὶ πολέμου. Θηραμένης δὲ, καὶ οἱ ἄλλοι πρέσβεις, ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ, ἐρωτώμενοι, ἐπὶ τίνι λόγῳ ἥκοιεν, εἶπον, ὅτι αὐτοκράτορες περὶ εἰρήνης. μετὰ ταῦτα οἱ Ἔφοροι καλεῖν ἐκέλευον. ἐπεὶ δὲ ἧκον, ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ᾗ ἀντέλεγον Κορίνθιοι καὶ Θηβαῖοι μάλιστα, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων, μὴ σπένδεσθαι Ἀθηναίοις, ἀλλ' ἐξαιρεῖν. Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἔφασαν πόλιν Ἑλληνίδα ἀνδραποδιεῖν, μέγα ἀγαθὸν εἰργασμένην ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις, γενομένοις τῇ Ἑλλάδι· ἀλλ' ἐποιοῦντο εἰρήνην, ἐφ' ᾧ τά τε

---

cedaemonios Aristotelem Atheniensem exulem mittit, qui eos certiores faceret, se respondisse Therameni, Ephoros pacis ac belli arbitros esse. Posteaquam Theramenes ac legati reliqui Sellasiam venissent, interrogati, quibus cum mandatis adessent; plena se cum potestate missos aiunt, ut de pace agant. Tum arcessi eos Ephori iubent. Quum accessissent, concione coacta, praecipue Corinthii ac Thebani, ac praeter hos alii Graeci non pauci, foedus cum Atheniensibus ineundum negabant, sed funditus evertendos esse. Lacedaemonii respondebant, minime se Graeci nominis urbem eversuros, quae in maximis Graeciae periculis operam imprimis utilem navasset. Itaque pacem faciebant iis condicionibus, ut muri longi,

μακρὰ τείχη καὶ τὸν Πειραιᾶ καθελόντας, καὶ τὰς ναῦς πλὴν δώδεκα παραδόντας, καὶ τοὺς φυγάδας κατάξαντας, τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον νομίζοντας, Λακεδαιμονίοις ἕπεσθαι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ὅποι ἂν ἡγῶνται. Θηραμένης δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρέσβεις ἐπανεφέροντο ταῦτα ἐς τὰς Ἀθήνας. εἰσιόντας δ' αὐτοὺς ὄχλος περιεχεῖτο πολὺς, φοβούμενοι, μὴ ἄπρακτοι ἥκοιεν· οὐ γὰρ ἔτι ἐνεχώρει μένειν, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων τῷ λιμῷ. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἀπήγγελλον οἱ πρέσβεις, ἐφ' οἷς οἱ Λακεδαιμόνιοι ποιοῖντο τὴν εἰρήνην· προηγόρει δὲ αὐτῶν Θηραμένης, λέγων, ὡς χρὴ πείθεσθαι Λακεδαιμονίοις, καὶ τὰ τείχη περιαιρεῖν. ἀντειπόντων δέ τινων αὐ-

---

et Piraeeus, diruerentur: naves, exceptis duodecim, omnes traderent: exules reducerent: eundem cum Lacedaemoniis amicum vel hostem existimarent: eosdem mari ac terra sequerentur, quocunque tandem ducerent. Has conditiones Theramenes cum iis, qui ipsi adjuncti in legatione fuerant, Athenas perfert. Urbem quum ingrederentur, magna se hominum turba circumfundebat; metuentium, ne re infecta reverterentur. Nec enim dilationem res patiebatur, propter eorum multitudinem, qui fame extinguebantur. Postridie legati exponunt, quibus conditionibus pax a Lacedaemoniis esset impetrata. Simul suadebat primus inter eos Theramenes, parendum Lacedaemoniis esse, murosque diruendos.

τῶν, πολλῷ δὲ πλειόνων ξυνεπαινεσάντων, ἔδοξε δέχεσθαι τὴν εἰρήνην. Μετὰ δὲ ταῦτα Λύσανδρός τε κατέπλει ἐς τὸν Πειραιᾶ, καὶ οἱ φυγάδες κατῄεσαν, καὶ τὰ τείχη κατέσκαπτον ὑπ' αὐλητρίδων πολλῇ προθυμίᾳ, νομίζοντες, ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῇ Ἑλλάδι ἄρχειν τῆς ἐλευθερίας.

Καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἔληγεν, ἐν ᾧ μεσοῦντι Διονύσιος ὁ Ἑρμοκράτους Συρακούσιος ἐτυράννησε, μάχῃ μὲν πρότερον ἡττηθέντων ὑπὸ Συρακουσίων Καρχηδονίων, σπάνει δὲ σίτου ἑλόντων Ἀκράγαντα, ἐκλιπόντων τῶν Σικελιωτῶν τὴν πόλιν.

γ'. Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει, ἐν ᾧ ἦν Ὀλυμπιάς, ᾗ τὸ στάδιον ἐνίκα Κροκίνας Θετταλός, Εὐ-

---

Quum autem nonnulli quidem adversarentur, sed multo plures sententiam ipsius comprobarent; decreto sancitur, pacem hanc accipiendam esse. Secundum haec in Piraeeum Lysander navigat, et reducuntur exules, murique ad tibicinarum cantum magno cum hominum studio diruuntur, qui hunc diem libertati Graeciae initium dedisse putarent.

Hic fuit ejus anni exitus, cujus in medio Dionysius, Hermocratis filius, Syracusanus, regnum arripuit: quum prius Carthaginienses proelio quidem illi ab Syracusanis victi essent, sed Agrigentum tamen, annonae inopia desertam a Siculis, cepissent.

3. Anno sequente, in quem incidit Olympias, ea qua Crocinas Thessalus in stadio victo-

δίου ἐν Σπάρτῃ ἐφορεύοντος, Πυθοδώρου δ᾽ ἐν Ἀθήναις ἄρχοντος, ὃν Ἀθηναῖοι, ὅτι ἐν ὀλιγαρχίᾳ ἡρέθη, οὐκ ὀνομάζουσιν· ἀλλ᾽ Ἀναρχίαν τὸν ἐνιαυτὸν καλοῦσιν. ἐγένετο δὲ αὕτη ἡ ὀλιγαρχία ὧδε. Ἔδοξε τῷ δήμῳ, τριάκοντα ἄνδρας ἑλέσθαι, οἳ τοὺς πατρίους νόμους ξυγγράψουσι, καθ᾽ οὓς πολιτεύσουσι. Καὶ ἡρέθησαν οὗτοι, Πολυάρχης, Κριτίας, Μηλόβιος, Ἱππόλοχος, Εὐκλείδης, Ἱέρων, Μνησίλοχος, Χρέμων, Θηραμένης, Ἀρεσίας, Διοκλῆς, Φαιδρίας, Χαιρέλεως, Ἀναίτιος, Πείσων, Σοφοκλῆς, Ἐρατοσθένης, Χαρικλῆς, Ὀνομακλῆς, Θέογνις, Αἰσχίνης, Θεογένης, Κλεομήδης, Ἐρασίστρατος, Φείδων, Δρακον-

riam adeptus est, Ephori magistratum apud Spartam Eudicus gerebat, Archontis apud Athenienses Pythodorus, quem illi, quod lectus tempore dominatus paucorum fuerit, plane non recensent; sed annum illum Anarchiam vocant. Caeterum paucorum ille dominatus hunc ortum habuit. Visum fuit populo, deligendos esse viros xxx, qui leges patrias conscriberent, secundum quas in republica vivendum deinceps esset. Delecti fuere Polyarches, Critias, Melobius, Hippolochus, Euclides, Hiero, Muesilochus, Chremo, Theramenes, Aresias, Diocles, Phaedria, Chaerelaus, Anaetius, Pison, Sophocles, Eratosthenes, Chaericles, Onomacles, Theognis, Aeschines, Theogenes, Cleomedes, Erasistratus, Phi-

τίδης, Εὐμάθης, Ἀριστοτέλης, Ἱππόμαχος, Μνησιθείδης. Τούτων δὴ πραχθέντων, ἀπέπλει Λύσανδρος πρὸς Σάμον· Ἆγις δ' ἐκ τῆς Δεκελείας ἀπαγαγὼν τὸ πεζὸν στράτευμα, διέλυσε κατὰ πόλεις ἑκάστους.

Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν περὶ ἡλίου ἔκλειψιν Λυκόφρων ὁ Φεραῖος, βουλόμενος ἄρξαι ὅλης τῆς Θετταλίας, τοὺς ἐναντιουμένους αὐτῷ τῶν Θετταλῶν, Λαρισσαίους τε καὶ ἄλλους, ἐνίκησε μάχῃ, καὶ πολλοὺς ἀπέκτεινεν.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ Διονύσιος, ὁ Συρακούσιος τύραννος, μάχῃ ἡττηθεὶς ὑπὸ Καρχηδονίων, Γέλαν καὶ Καμαρίναν ἀπώλεσε· μετ' ὀλίγον δὲ καὶ Λεοντῖνοι, Συρακουσίοις

---

don, Dracontides, Eumathes, Aristoteles, Hippomachus, Mnesithides. Haec quum acta fuissent, Samum Lysander cum classe discedit: Agis autem pedestres copias abductas Decelea dimisit, facta potestate singulis ad suos revertendi.

Eodem tempore circa defectum solis Lycophron Pheraeus, quum Thessaliae totius affectaret imperium; adversantes conatui suo Thessalos quosdam, in quibus et Larissaei et alii nonnulli erant, multis interfectis proelio vicit.

Praeterea Dionysius tyrannus Syracusanus a Carthaginiensibus pugna victus, Gelam et Camarinam amisit. Neque multo post Leontini, qui Syracusis habitabant, defectione a

ξυνοικοῦντες, ἀπέστησαν ἐς τὴν αὐτῶν πόλιν ἀπὸ Διονυσίου καὶ Συρακουσίων. παραχρῆμα δὲ καὶ οἱ Συρακούσιοι ἱππεῖς ὑπὸ Διονυσίου ἐς Κατάνην ἀπεστάλησαν.

Οἱ δὲ Σάμιοι, πολιορκούμενοι ὑπὸ Λυσάνδρου πάντῃ, ἐπεὶ, βουλευομένων αὐτῶν τοπρῶτον ὁμολογεῖν, προσβάλλειν ἤδη ἔμελλεν. ὁ Λύσανδρος, ὡμολόγησαν, ἓν ἱμάτιον ἔχων ἕκαστος ἀπιέναι τῶν ἐλευθέρων, τὰ δ' ἄλλα παραδοῦναι· καὶ οὕτως ἐξῆλθον. Λύσανδρος δὲ, τοῖς ἀρχαίοις πολίταις παραδοὺς τὴν πόλιν καὶ τὰ ἐνόντα πάντα, καὶ δέκα ἄρχοντας καταστήσας φρουροὺς, ἀφῆκε τὸ τῶν ξυμμάχων ναυτικὸν κατὰ πόλεις· ταῖς δὲ Λακωνικαῖς ναυσὶν ἀπέπλευσεν ἐς Λακεδαί-

---

Dionysio et Syracusanis facta, suum in oppidum recesserunt: et Syracusani equites confestim Catanam a Dionysio missi sunt.

Samii vero, quum undique a Lysandro obsidione premerentur, quod jam copias admoturus muris Lysander esset id temporis, quo primum de deditione consultabant; ita tandem se dedunt, ut liberis hominibus singulis cum una veste discedendi facultas esset, reliqua ipsi traderent. Atque ita illi tunc oppido excesserunt. Lysander, civibus pristinis, oppido et universis in eo rebus, traditis, ac decem praefectis custodiae caussa constitutis, sociorum navales copias singulas ad suos remisit: Laconica vero

μονα, ἀπάγων τά τε τῶν αἰχμαλώτων νεῶν ἀκρωτήρια, καὶ τὰς ἐκ τοῦ Πειραιῶς τριήρεις, πλὴν δώδεκα, καὶ στεφάνους, οὓς παρὰ τῶν πόλεων ἐλάμβανε δῶρα ἰδίᾳ, καὶ ἀργυρίου τετρακόσια καὶ ἑβδομήκοντα τάλαντα, ἃ περιεγένοντο τῶν φόρων, οὓς αὐτῷ Κῦρος παρέδειξεν ἐς τὸν πόλεμον, καὶ εἴ τι ἄλλο προσεκτήσατο ἐν τῷ πολέμῳ. Ταῦτα δὴ πάντα Λακεδαιμονίοις ἀπέδωκε, τελευτῶντος τοῦ θέρους, ἐς ὃ ὁ ἑξάμηνος καὶ ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν ἔτη τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα, ἐν οἷς Ἔφοροι ἀριθμούμενοι οἵδε ἐγένοντο· Αἰνησίας πρῶτος, ἐφ' οὗ ἤρξατο ὁ πόλεμος, πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει τῶν μετ' Εὐβοίας ἅλωσιν τριακονταετίδων σπονδῶν. Μετὰ δὲ τοῦτον οἵδε·

---

cum classe Lacedaemonem navigavit, quum et detracta captis navibus spolia secum aveheret, et abductas e Piraeeo triremes, exceptis duodecim, et coronas, quibus ipse peculiariter a civitatibus donatus fuerat, et argenti talenta CCCCLXX, quae superabant e tributis, quae ad bellum hoc ei Cyrus assignaverat: quidquid aliud denique bello acquisiverat. Haec universa Lacedaemoniis tradidit sub aestatis finem qua post XXVIII annum, sextumque mensem, bello finis est impositus. His annis Ephori, qui quidem numerantur, hi fuere: Primus Aenesias, quo magistratum gerente bellum coepit, anno XV post pactas annorum XXX inducias, quum Euboea capta fuisset. Eum hi sequuti sunt: Brasidas, Isanor,

Βρασίδας, Ἰσάνωρ, Σωστρατίδας, Ἔξαρχος, Ἀγησίστρατος, Ἀγγενίδας, Ὀνομακλῆς, Ζεύξιππος, Πιτύας, Πλειστόλας, Κλεινόμαχος, Ἴλαρχος, Λέων, Χαιρίδας, Πατησιάδας, Κλεοσθένης, Λυκάριος, Ἐπήρατος, Ὀνομάντιος, Ἀλεξιππίδας, Μισγολαΐδας, Ἰσίας, Ἄρακος, Εὐάρχιππος, Πανταχλῆς, Πιτύας, Ἀρχύτας, Εὔδικος· ἐφ' οὗ Λύσανδρος, πράξας τὰ εἰρημένα, οἴκαδε κατέπλευσεν.

Οἱ δὲ τριάκοντα ᾑρέθησαν μὲν, ἐπεὶ τάχιστα τὰ μακρὰ τείχη καὶ τὰ περὶ τὸν Πειραιᾶ καθῃρέθη· αἱρεθέντες δὲ, ἐφ' ᾧ τε ξυγγράψαι νόμους, καθ' οὕστινας πολιτεύσοιντο, τούτους μὲν ἀεὶ ἔμελλον ξυγγράφειν τε καὶ ἀποδεικνύναι, βουλὴν δὲ καὶ τὰς

Sostratidas, Exarchus, Agesistratus, Angenidas, Onomacles, Zeuxippus, Pityas, Plistolas, Clinomachus, Ilarchus, Leon, Chaeridas, Patesiadas, Cleosthenes, Lycarius, Eperatus, Onomantius, Alexippidas, Misgolaidas, Isias, Aracus, Euarchippus, Pantacles, Pityas, Archytas, Eudicus: quo munus hoc gerente Lysander, rebus iis, quas diximus gestis, in patriam cum classe rediit.

Caeterum Athenis Triginta-viri statim lecti fuere, posteaquam muri longi et Piraeei moenia fuissent diruta. Verum ad hoc delecti, ut leges conscriberent, secundum quas administraretur respublica, dilata semper in aliud tempus earum promulgatione, senatum

ἄλλας ἀρχὰς κατέστησαν, ὡς ἐδόκει αὐτοῖς. Ἔπειτα πρῶτον μὲν, οὓς πάντες ᾔδεσαν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ ἀπὸ συκοφαντίας ζῶντας, καὶ τοῖς καλοῖς καὶ ἀγαθοῖς βαρεῖς ὄντας, συλλαμβάνοντες ὑπῆγον θανάτου· καὶ ἥ τε βουλὴ ἡδέως αὐτῶν κατεψηφίζετο, οἵ τε ἄλλοι, ὅσοι ξυνῄδεσαν ἑαυτοῖς μὴ ὄντες τοιοῦτοι, οὐδὲν ἤχθοντο. Ἐπεὶ δὲ ἤρξαντο βουλεύεσθαι, ὅπως ἂν ἐξείη αὐτοῖς τῇ πόλει χρῆσθαι, ὅπως βούλοιντο, ἐκ τούτου πρῶτον μὲν, πέμψαντες ἐς Λακεδαίμονα Αἰσχίνην τε καὶ Ἀριστοτέλην, ἔπεισαν Λύσανδρον, φρουροὺς σφίσι ξυμπρᾶξαι ἐλθεῖν, ἕως δὴ, τοὺς πονηροὺς ἐκποδὼν ποιησάμενοι, καταστή-

---

magistratusque caeteros arbitratu suo constituebant. Deinde ante omnia quos in statu reipublicae populari ex injustis aliorum accusationibus se aluisse constabat apud omnes, et qui optimo ac honestissimo cuique graves erant: eos comprehensos capitis arcessebant. Atque hos tum senatus magna cum voluptate damnabat, tum alii, qui minime sibi flagitiorum ejusmodi conscii essent, id haudquaquam moleste ferebant. Verum posteaquam consultare coeperunt, quo pacto pro sua libidine gerere rempublicam possent: primum Aeschine et Aristotele Lacedaemonem missis, Lysandro persuaserunt, darat ipsis operam ut praesidiarii mitterentur, donec improbis e republica sublatis civibus, eam recte constituere possent. Pollicentur etiam, se hos alere sumtu

σαιντο τὴν πολιτείαν· θρέψειν δὲ αὐτοὶ ὑπισχνοῦντο. ὁ δὲ πεισθεὶς, τούς τε φρουροὺς καὶ Καλλίβιον ἁρμοστὴν ξυνέπραξεν αὐτοῖς πεμφθῆναι. Οἱ δ' ἐπεὶ τὴν φρουρὰν ἔλαβον, τὸν μὲν Καλλίβιον ἐθεράπευον πάσῃ θεραπείᾳ, ὡς πάντα ἐπαινοίη, ἃ πράττοιεν· τῶν δὲ φρουρῶν τούτου ξυμπέμποντος αὐτοῖς, οὓς ἐβούλοντο, ξυνελάμβανον οὐκέτι τοὺς πονηρούς τε καὶ ὀλίγου ἀξίους, ἀλλ' ἤδη οὓς ἐνόμιζον ἥκιστα μὲν παρωθουμένους ἀνέχεσθαι, ἀντιπράττειν δέ τι ἐπιχειροῦντας πλείστους ἂν τοὺς ξυνελθόντας λαμβάνειν. Τῷ μὲν οὖν πρώτῳ χρόνῳ ὁ Κριτίας τῷ Θηραμένει ὁμογνώμων τε καὶ φίλος ἦν· ἔπειτα δὲ αὐτὸς μὲν προπετὴς ἦν ἐπὶ τὸ πολλοὺς ἀποκτεῖναι, ἅτε

---

suo velle. Lysander eis acquiescens perfecit, ut Callibius praefectus cum praesidiariis ad eos mitteretur. Tum illi accepto praesidio Callibium omni cultu demulcebant, quo laudaret universa, quae ipsi agerent: praeterea mittente Callibio, cum ipsis praesidiarios, quoscunque vellent, comprehendebant, non jam tantum improbos, et nullius existimationis homines: sed illos etiam, quos minime laturos ipsorum violentas contra se actiones, eisque obviam ituros, et hominum ad se confluentium copias maximas habituros existimarent. Erat initio Critias in eadem cum Theramene sententia, et amicitiam inter se colebant. Sed postea quam praeceps ad complurium e populo caedes esse coepit,

καὶ φυγὼν ἀπὸ τοῦ δήμου, ὁ δὲ Θηραμένης ἀντέκοπτε, λέγων, ὅτι οὐκ εἰκὸς εἴη θανατοῦν, εἴ τις ἐτιμᾶτο ὑπὸ τοῦ δήμου, τοὺς δὲ καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς μηδὲν κακὸν εἰργάζετο· ἐπεὶ καὶ ἐγὼ, ἔφη, καὶ σὺ πολλὰ δὴ τοῦ ἀρέσκειν ἕνεκα τῇ πόλει καὶ εἴπομεν καὶ ἐπράξαμεν· ὁ δὲ (ἔτι γὰρ οἰκείως ἐχρῆτο τῷ Θηραμένει) ἀντέλεγεν, ὅτι οὐκ ἐγχωροίη τοῖς πλεονεκτεῖν βουλομένοις, μὴ οὐκ ἐκποδὼν ποιεῖσθαι τοὺς ἱκανωτάτους διακωλύειν· εἰ δὲ, ὅτι τριάκοντα ἐσμὲν, καὶ οὐχ εἷς, ἧττόν τι οἴει, ὥσπερ τυραννίδος, ταύτης τῆς ἀρχῆς χρῆναι ἐπιμελεῖσθαι, εὐήθης εἶ· ἐπεὶ δὲ, ἀποθνησκόντων πολλῶν, καὶ ἀδίκως, πολλοὶ δῆλοι ἦσαν ξυνιστάμενοί τε καὶ θαυμάζοντες, τί ἔσοιτο ἡ

---

quippe qui aliquando a populo multatus exilio fuisset: opposuit ei se Theramenes, quum diceret, haudquaquam par esse illos interimi, qui apud populum in honore essent, et optimos quosque nulla re laederent. Nam et ego, ait, et tu multa tum diximus, tum fecimus, ut gratiam apud populum iniremus. At ille, dum adhuc Theramene familiariter utere-tur, sic ei respondebat; ut fieri non posse diceret, quin illi, qui esse loco supra caeteros meliore velint, maxime tollant eos e medio, quotquot ad impediendam ipsorum potestatem plurimum virium haberent. Quod si propterea, quia non unus, sed XXX numero simus, minus debere nos de hoc imperio solicitos esse arbitraris, atque de tyrannide,

πολιτεία, πάλιν ἔλεγεν ὁ Θηραμένης, ὅτι, εἰ μή τις κοινωνοὺς ἱκανοὺς λήψοιτο τῶν πραγμάτων, ἀδύνατον ἔσοιτο τὴν ὀλιγαρχίαν διαμένειν· ἐκ τούτου μέντοι Κριτίας καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐκ τῶν τριάκοντα, ἤδη φοβούμενοι, καὶ οὐχ ἥκιστα τὸν Θηραμένην, μὴ συῤῥυῆσαι πρὸς αὐτὸν οἱ πολῖται, καταλέγουσι τρισχιλίους τοὺς μεθέξοντας δὴ τῶν πραγμάτων. Ὁ δ' αὖ Θηραμένης καὶ πρὸς ταῦτα ἔλεγεν, ὅτι ἄτοπον δοκοίη ἑαυτῷ εἶναι, τὸ πρῶτον μὲν, βουλομένους τοὺς βελτίστους τῶν πολιτῶν κοινωνοὺς ποιήσασθαι, τρισχιλίους,—ὥσπερ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἔχοντά τινα ἀνάγκην καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς εἶναι, καὶ οὔτ' ἔξω τού-

stultus es. Denique quum multis, et iis injuste pereuntibus, multi palam se conjungerent, et quid de republica futurum esset, mirarentur; rursus aiebat Theramenes, Fieri non posse ut hic paucorum dominatus perduraret, nisi tot in societatem administrationis rerum adsciscerentur, quot satis esset. Tum vero Critias, et caeteri XXX, ab ipso etiam Theramene non parum sibi metuentes, ne cives ad eum confluerent; civium IIICIƆ deligunt, qui gerendae reipublicae participes essent. Heic rursus aiebat Theramenes, absurdum sibi videri, quod quum ab initio voluerint optimos quosque civium in societatem rerum adsciscere, nunc IIICIƆ legerint; quasi numerus hic necessitatem quandam habeat, ut hi viri boni et honesti sint; neque foris pos-

τῶν σπουδαίους, οὔτ' ἐντὸς τούτων πονηροὺς οἷόν τε εἴη γενέσθαι. ἔπειτα δ', ἔφη, ὁρῶ ἔγωγε δύο ὑμᾶς τὰ ἐναντιώτατα πράττοντας, βιαίαν τε τὴν ἀρχὴν καὶ ἥττονα τῶν ἀρχομένων κατασκευαζομένους. Ὁ μὲν ταῦτ' ἔλεγεν· οἱ δ' ἐξέτασιν ποιήσαντες τῶν μὲν τρισχιλίων ἐν τῇ ἀγορᾷ, τῶν δὲ ἔξω τοῦ καταλόγου ἄλλων ἀλλαχοῦ, ἔπειτα κελεύσαντες ἐπὶ τὰ ὅπλα, ἐν ᾧ ἐκεῖνοι ἀπεληλύθεισαν, πέμψαντες τοὺς φρουροὺς καὶ τῶν πολιτῶν τοὺς ὁμογνώμονας αὐτοῖς, τὰ ὅπλα πάντων, πλὴν τῶν τρισχιλίων, παρείλοντο· καὶ ἀνακομίσαντες ταῦτα ἐς τὴν ἀκρόπολιν, ξυνέθηκαν ἐν τῷ ναῷ. Τούτων δὲ γενομένων, ὡς ἐξὸν ἤδη ποιεῖν αὐτοῖς, ὅ, τι βούλοιντο, πολλοὺς μὲν

---

sit, ut vel extra illos sint ulli virtute praediti, vel in eorum numero improbi. Deinde, ait, duo vos facere video, maxime sibi invicem adversantia. Nam et violentum imperium constituitis, et subjectorum viribus impar. Atque haec quidem tum a Theramene dicebantur. At illi quum tria, de quibus diximus, civium millia in foro, caeteros extra hunc numerum alibi recensuissent, ac deinde ut arma caperent, imperassent: abeuntibus illis, mittunt praesidiarios cum civibus, qui ab ipsorum partibus stabant, et universis adimunt arma, exceptis illis IIICIƆ. Quumque in arcem ea deportassent, in fano deponunt. His gestis, quasi jam ipsis omnia pro libidine faciundi potestas esset, complures inimicitiarum caussa in-

ἔχθρας ἕνεκα ἀπέκτεινον, πολλοὺς δὲ χρημάτων. ἔδοξε δ' αὐτοῖς, ὅπως ἔχοιεν καὶ τοῖς φρουροῖς χρήματα διδόναι, καὶ τῶν μετοίκων ἕνα ἕκαστον λαβεῖν, καὶ αὐτοὺς μὲν ἀποκτεῖναι, τὰ δὲ χρήματα αὐτῶν ἀποσημήνασθαι. Ἐκέλευον δὲ καὶ τὸ Θηραμένην λαβεῖν, ὅντινα βούλοιτο. Ὁ δ' ἀπεκρίνατο· Ἀλλ' οὐ δοκεῖ μοι, ἔφη, καλὸν εἶναι, φάσκοντας βελτίστους εἶναι, ἀδικώτερα τῶν συκοφαντῶν ποιεῖν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, παρ' ὧν χρήματα λαμβάνοιεν, ζῆν εἴων· ἡμεῖς δὲ ἀποκτενοῦμεν μηδὲν ἀδικοῦντας, ἵνα χρήματα λαμβάνωμεν; πῶς οὐ ταῦτα τῷ παντὶ ἐκείνων ἀδικώτερα; Οἱ δ', ἐμποδὼν νομίζοντες αὐτὸν εἶναι τῷ ποιεῖν, ὅ, τι βούλοιντο, ἐπιβουλεύουσιν

---

terimunt, nonnullos propter opes. Decreverunt etiam, ut haberent, unde praesidiariis stipendium solverent, singulos ex ipsis comprehendere singulos cives advenas debere; atque illis interemtis, pecunias ipsorum indicandas esse: Theramenem etiam hortantur, ut quemcunque vellet, caperet. At ille: Non satis honestum, inquit, esse mihi videtur, eos, qui se optimates profiteantur, injustiora designare, quam hactenus sycophantae consueverint. Nam illi vitam iis relinquebant, quibus extorquebant pecuniam: nos nihil committentes occidimus, ut opes eorum consequamur. Quo pacto non haec ipsorum facinoribus omnino improbiora sunt? Tum illi, qui esse Theramenem ipsis impedimento arbitrarentur,

αὐτῷ, καὶ ἰδίᾳ πρὸς τοὺς βουλευτὰς ἄλλος πρὸς ἄλλον διέβαλλον, ὡς λυμαινόμενον τὴν πολιτείαν. καὶ παραγγείλαντες νεανίσκοις, οἳ ἐδόκουν αὐτοῖς θρασύτατοι εἶναι, ξιφίδια ὑπὸ μάλης ἔχοντας παραγενέσθαι, ξυνέλεξαν τὴν βουλήν. ἐπεὶ δὲ ὁ Θηραμένης παρῆν, ἀναστὰς ὁ Κριτίας ἔλεξεν ὧδε·

"Ὦ ἄνδρες βουλευταὶ, εἰ μέν τις ὑμῶν νο-"μίζει πλέονας τοῦ καιροῦ ἀποθνήσκειν, ἐννοη-"σάτω, ὅτι, ὅπου πολιτεῖαι μεθίστανται, παν-"ταχοῦ ταῦτα γίγνεται· πλείστους δ' ἀνάγκη "πολεμίους εἶναι,—τοῖς ἐς ὀλιγαρχίαν μεθισ-"τᾶσι, διά τε τὸ πολυανθρωποτάτην τῶν Ἑλ-

---

quo minus id, quod luberet, facerent; insidias homini struunt, ac privatim alius apud alium senatorem illum criminatur, quasi reipublicae statum convelleret. Quumque nonnullis adolescentibus, qui praestare ipsis audacia viderentur, ut adessent cum sicis sub ala tectis, imperassent; senatum cogunt. Ubi jam Theramenes accessisset, consurgens Critias, hujusmodi orationem habuit:

"Si quis vestrum, Sena-"tores, interfici plures, quam "expediat, arbitratur: is co-"gitet velim, ubicunque res-"publicae mutentur, hujus-"modi accidere. Praeterea "quamplurimos esse infestos "iis necesse est, qui ad "paucorum dominatum mu-"tatione facta transierunt; "partim quod haec urbs una "omnium, quae Graeci no-"minis sunt, populosissima

" λῃνίδων τὴν πόλιν εἶναι, καὶ διὰ τὸ πλεῖστον
" χρόνον ἐν ἐλευθερίᾳ τὸν δῆμον τετράφθαι.
" Ἡμεῖς δὲ, γνόντες μὲν, τοῖς, οἵοις περ ἡμῖν
" καὶ ὑμῖν, χαλεπὴν πολιτείαν εἶναι δημοκρα-
" τίαν, γνόντες δὲ, ὅτι Λακεδαιμονίοις τοῖς
" περισώσασιν ἡμᾶς ὁ μὲν δῆμος οὔποτ' ἂν
" φίλος γένοιτο, οἱ δὲ βέλτιστοι ἀεὶ ἂν πιστοὶ
" διατελοῖεν, διὰ ταῦτα σὺν τῇ Λακεδαιμονίων
" γνώμῃ τήνδε τὴν πολιτείαν καθίσταμεν. Καὶ
" ἐάν τινα αἰσθανώμεθα ἐναντιοῦν τῇ ὀλιγαρ-
" χίᾳ, ὅσον δυνάμεθα, ἐκποδὼν ποιούμεθα· πολὺ
" δὲ μάλιστα ἡμῖν δοκεῖ δίκαιον εἶναι, εἴ τις ἡ-
" μῶν αὐτῶν λυμαίνεται ταύτῃ τῇ καταστά-
" σει, δίκην αὐτὸν διδόναι. Νῦν οὖν αἰσθανόμε-
" θα Θηραμένην τουτονὶ, οἷς δύναται, ἀπολλύν-

" existat: partim quod diutissime populus hic libertatis alumnus fuerit. Nos autem quum non ignoremus, gravem nobis ac vobis esse civilis administrationis formam popularem, atque etiam populum Lacedaemoniis, qui nos conservarunt, nunquam amicum fore, ab solis vero optimatibus perpetuam fidem expectandam esse: idcirco de Lacedaemoniorum consilio rempublicam, hanc constituimus, et si quem animadvertimus paucorum dominatui adversantem, hunc quantum possumus, e medio tollimus. Longe vero aequissimum arbitramur, eum poenas dare, qui de nobis ipsis statum hunc labefactare conetur. At enim Theramenem hunc persentiscimus,

“ τα ἡμᾶς τε καὶ ὑμᾶς. ὡς δὲ ταῦτα ἀληθῆ, ἢν
“ κατανοῆτε, εὑρήσετε οὔτε ψέγοντα οὐδένα
“ μᾶλλον Θηραμένους τουτουῒ τὰ παρόντα,
“ οὔτε ἐναντιούμενον, ὅταν τινὰ ἐκποδὼν βουλώ-
“ μεθα ποιήσασθαι τῶν δημαγωγῶν. Εἰ μὲν
“ τοίνυν ἐξ ἀρχῆς ταῦτα ἐγίγνωσκε, πολέμιος
“ μὲν ἦν, οὐ μέντοι πονηρός γ' ἂν δικαίως ἐνομί-
“ ζετο· νῦν δὲ, αὐτὸς μὲν ἄρξας τῆς πρὸς Λα-
“ κεδαιμονίους πίστεως καὶ φιλίας, αὐτὸς δὲ
“ τῆς τοῦ δήμου καταλύσεως, μάλιστα δὲ
“ ἐξορμήσας ἡμᾶς, τοῖς πρώτοις ὑπαγομένοις
“ ἐς ἡμᾶς δίκην ἐπιτιθέναι, νῦν, ἐπεὶ καὶ ὑμεῖς
“ καὶ ἡμεῖς φανερῶς ἐχθροὶ τῷ δήμῳ γεγενή-
“ μεθα, οὐκέτ' αὐτῷ τὰ γιγνόμενα ἀρέσκει,

“ quacunque ratione possit, et
“ nos et vos perditum ire.
“ Atque hoc verum ut esse
“ intelligatis, reperietis nemi-
“ nem, si quidem animum libe-
“ bit advertere, neque repre-
“ hendere acrius praesentem
“ rerum statum, quam hic
“ ipse Theramenes faciat: ne-
“ que adversari magis, quum
“ aliquem factionis popularis
“ principem tollere e medio
“ volumus. Jam si ab initio
“ hac in sententia fuisset, hostis
“ quidem ille, sed improbus
“ jure putari nequaquam po-
“ tuisset. At princeps ipse
“ fidei Lacedaemoniis datae, et
“ initae amicitiae, princeps
“ status popularis eversor ex-
“ titit: atque etiam imprimis
“ nos impulit, ut in eos, qui
“ primi delati ad nos fuere,
“ animadverteremus. Nunc ta-
“ men, posteaquam et vos et
“ nos palam populi hostes esse

" ὅπως αὐτὸς μὲν αὖ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ καταστῇ,
" ἡμεῖς δὲ δίκην δῶμεν τῶν πεπραγμένων.
" Ὥστε οὐ μόνον ὡς ἐχθρῷ αὐτῷ προσήκει,
" ἀλλὰ καὶ ὡς προδότῃ ὑμῶν τε καὶ ἡμῶν,
" διδόναι τὴν δίκην. Καίτοι τοσούτῳ μὲν
" δεινότερον προδοσία πολέμου, ὅσῳ χαλεπώτε-
" ρον, φυλάξασθαι τὸ ἀφανὲς τοῦ φανεροῦ·
" τοσούτῳ δ' ἔχθιον, ὅσῳ πολέμιοι μὲν ἄνθρωποι
" καὶ σπένδονται αὖθις, καὶ πιστοὶ γίγνονται·
" ὃν δ' ἂν προδιδόντα λαμβάνωσι, τούτῳ οὔτε
" ἐσπείσατο πώποτε οὐδεὶς, οὔτ' ἂν σπείσαιτο
" τοῦ λοιποῦ. Ἵνα δὲ εἰδῆτε, ὅτι οὐ καινὰ
" ταῦτα οὗτος ποιεῖ, ἀλλὰ φύσει προδότης
" ἐστὶν, ἀναμνήσω ὑμᾶς τὰ τούτῳ πεπραγ-

" coepimus, non amplius ei, " quae geruntur, placent: nimirum ut res suas rursus in " tuto collocet, nos vero poenas eorum, quae fecimus, " luamus. Quamobrem eum " non solum ut hostem, sed " etiam ut proditorem vestrum ac nostrum omnium, " supplicio multari aequum " fuerit. Atqui tanto gravius " malum est proditio, quam " bellum: quanto difficilius " occulta caveri possunt, quam " aperta. Itidem eo majus odium meretur, quod hostes " foedera rursus icunt, fidemque datam inter se servant: " qui vero prodidisse aliquem " deprehenditur, cum eo neque pacis ineuntur foedera, " neque quisquam ei deinceps " fidem habet. Enimvero ut " videatis, non haec recens ab " ipso fieri coepta, sed esse " hunc hominem a natura pro-

"μένα. Οὗτος γὰρ ἐξ ἀρχῆς μὲν τιμώμενος
"ὑπὸ τοῦ δήμου, κατὰ τὸν πατέρα Ἅγνωνα,
"προπετέστατος ἐγένετο τὴν δημοκρατίαν με-
"ταστῆσαι ἐς τοὺς τετρακοσίους, καὶ ἐπρώτευεν
"ἐν ἐκείνοις. ἐπεὶ δ' ᾔσθετο ἀντίπαλόν τι τῇ
"ὀλιγαρχίᾳ ξυνιστάμενον, πρῶτος αὖ ἡγεμὼν
"τῷ δήμῳ ἐπ' ἐκείνους ἐγένετο. ὅθεν δήπου γὰρ
"καὶ κόθορνος ἐπικαλεῖται· (καὶ γὰρ ὁ κόθορ-
"νος ἁρμόττειν μὲν τοῖς ποσὶν ἀμφοτέροις
"δοκεῖ, ἀποβλέπει δ' ἐπ' ἀμφότερον.) Δεῖ δὲ,
"ὦ Θηράμενες, ἄνδρα τὸν ἄξιον ζῆν οὐ προά-
"γειν μὲν δεινὸν εἶναι τοὺς ξυνόντας ἐς πράγ-
"ματα, ἤν δέ τι ἀντικόπτῃ, εὐθὺς μεταβάλ-
"λεσθαι· ἀλλ' ὥσπερ ἐν νηῒ διαπονεῖσθαι, ἕως
"ἂν ἐς οὖρον καταστῶσιν· εἰ δὲ μὴ, πῶς

"ditorem: ea, quae fecit olim, "vobis in memoriam redigam. "Nam quum esset initio, mag-"no apud populum in honore, "sicut et pater ipsius Hagno: "admodum tamen in transfe-"renda rerum summa a populo "ad cccc praeceps fuit, atque "inter eos princeps evasit. "Sed ubi animadvertit, quos-"dam adversus horum domi-"natum coëuntes agitare con-"silia, vicissim primus populo "ducem se adversus cccc prae-"buit. Quamobrem cothur-"nus dicitur; Cothurnus enim "utrique pedi congruit, et ad "utrumque pertinet. At vero, "Theramenes, virum vita dig-"num non in hoc ingeniosum "oportet esse, ut eos, quibus-"cum versatur, ad res capes-"sendas impellat, ac si quid "deinde sit impedimenti, sta-

“ ἀφίκοιντό ποτε, ἔνθα δεῖ, εἰ, ἐπειδάν τι
“ ἀντικόψῃ, εὐθὺς ἐς τἀναντία πλέοιεν; Καὶ
“ εἰσὶ μὲν δήπου πᾶσαι μεταβολαὶ πολι-
“ τειῶν θανατηφόροι· σὺ δὲ, διὰ τὸ εὐμετά-
“ βολος εἶναι, πλείστοις μὲν μεταίτιος εἶ ἐξ
“ ὀλιγαρχίας ὑπὸ τοῦ δήμου ἀπολωλέναι,
“ πλείστοις δ' ἐκ δημοκρατίας ὑπὸ τῶν
“ βελτιόνων. Οὗτος δέ τοι ἐστὶν, ὅς, ταχ-
“ θεὶς ἀνελέσθαι ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοὺς
“ καταδύντας Ἀθηναίων ἐν τῇ περὶ Λέσβον
“ ναυμαχίᾳ, αὐτὸς οὐκ ἀνελόμενος, ὅμως
“ τῶν στρατηγῶν κατηγορῶν ἀπέκτεινεν αὐ-
“ τοὺς, ἵνα αὐτὸς περισωθείη. Ὅστις γε-
“ μὴν φανερός ἐστι τοῦ μὲν πλεονεκτεῖν ἀεὶ

“ tim mutetur: sed tanquam
“ in navi laborando se exercere
“ donec ventus secundus aspi-
“ ret. Id nisi fiat, quo pacto
“ pervenire homines eo pos-
“ sint, quo volunt; si ubi quid
“ impediat, diversam in par-
“ tem navigent? Nimirum om-
“ nes rerum publicarum muta-
“ tiones caedes secum ferunt.
“ At tu quod admodum muta-
“ bilis esses, in caussa fuisti,
“ quamobrem plurimi pauco-
“ rum dominatui adhaerentes,
“ a populo; rursum plurimi
“ status popularis studiosi, ab
“ optimatibus interimerentur.
“ Hic ille scilicet est, cui quum
“ id negotii dedissent impera-
“ tores, ut Athenienses prope
“ Lesbum navali proelio de-
“ mersos tolleret; quanquam
“ eos ipse non sustulisset, du-
“ ces tamen accusatos morte
“ multavit, ut ipse incolumis
“ evaderet. Enimvero si quis

" ἐπιμελούμενος, τοῦ δὲ καλοῦ καὶ τῶν φίλων
" μηδὲν ἐντρεπόμενος, πῶς τούτου χρή ποτε
" φείσασθαι; πῶς δ' οὐ φυλάξασθαι, εἰδότας
" αὐτοῦ τὰς μεταβολὰς, ὡς μὴ καὶ ἡμᾶς
" ταὐτὸ δυνασθῇ ποιῆσαι; Ἡμεῖς οὖν τοῦ-
" τον ὑπάγομεν καὶ ὡς ἐπιβουλεύοντα, καὶ
" ὡς προδιδόντα ἡμᾶς τε καὶ ὑμᾶς. Ὡς
" δ' εἰκότα ποιοῦμεν, καὶ τάδ' ἐννοήσατε.
" καλλίστη μὲν γὰρ δήπου δοκεῖ πολιτεία
" εἶναι ἡ Λακεδαιμονίων· εἰ δὲ ἐκείνῃ ἐπι-
" χειρήσειέ τις τῶν Ἐφόρων, ἀντὶ τοῦ τοῖς
" πλείοσι πείθεσθαι, ψέγειν τε τὴν ἀρχὴν,
" καὶ ἐναντιοῦσθαι τοῖς πραττομένοις, οὐκ ἂν
" οἴεσθε αὐτὸν καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Ἐφόρων,
" καὶ ὑπὸ τῆς ἄλλης ἁπάσης πόλεως τῆς

" palam commodi sui rationem " semper habet, ac neque honesti decus, neque amicos " reveretur; quamobrem illi " parcendum sit? quamobrem " non cavebimus, ne idem in " nos perpetrandi facultatem " consequatur, quum in eo " motus animi mutabiles esse " non ignoremus? Itaque hunc " deferimus, ut insidiatorem, " et proditorem nostri ac vestri. Facere autem nos ab " aequitate non abhorrentia, " ut intelligatis; hoc etiam " cogitetis velim. Longe nimirum pulcherrimus est Lacedaemoniorum reipublicae " status. At in eo si quis Ephororum haudquaquam pluribus obtemperare nitatur, " sed imperii rationem carpere, atque iis, quae agerentur, " adversari: an non illum exis-

" μεγίστης τιμωρίας ἀξιωθῆναι; Καὶ ὑμεῖς " οὖν, ἐὰν σωφρονῆτε, οὐ τούτου ἀλλ' ὑμῶν " φείσεσθε. Ὡς οὗτος, σωθεὶς μὲν, πολλοὺς " ἂν μέγα φρονεῖν ποιήσειε τῶν ἐναντία " γιγνωσκόντων ὑμῖν· ἀπολόμενος δὲ, πάντων " καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει, καὶ τῶν ἔξω ὑποτέμοι " ἂν τὰς ἐλπίδας."

Ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἐκαθέζετο· Θηραμένης δὲ ἀναστὰς ἔλεξεν·

" Ἀλλὰ πρῶτον μὲν μνησθήσομαι, ὦ " ἄνδρες, ὃ τελευταῖον κατ' ἐμοῦ εἶπε. " Φησὶ γάρ με τοὺς στρατηγοὺς ἀποκτεῖναι " κατηγοροῦντα. ἐγὼ δὲ οὐκ ἦρχον κατ' " ἐκείνων λόγου, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἔφασαν, προσ-" ταχθέντα με ὑφ' ἑαυτῶν οὐκ ἀνελέσθαι

" timatis reliquos Ephoros cum " universis ordinibus dignum " judicaturos gravissimo sup-" plicio? Et vos igitur, si qui-" dem sapitis, non huic, sed " vobismetipsis parcetis. Ni-" mirum si hic incolumis e-" vaserit, multis eorum animos " addet, qui sententiis a nobis " dissident: sin peribit, spes " omnium, qui et in urbe, et " extra urbem sunt, praeci-" det."

His dictis Critias consedit. Tum surgens Theramenes:

" Ego vero, inquit, pri-" mum ejus mentionem fa-" ciam, quod est in accusatione " Critiae postremum. Ait me " duces accusatos necasse. At " ego primus eos accusare non

" τοὺς δυστυχοῦντας ἐν τῇ περὶ Λέσβον ναυ-
" μαχίᾳ. ἐγὼ δὲ ἀπολογούμενος, ὡς διὰ τὸν
" χειμῶνα οὐδὲ πλεῖν, μὴ ὅτι ἀναιρεῖσθαι
" τοὺς ἄνδρας, δυνατὸν ἦν, ἔδοξα τῇ πόλει
" εἰκότα λέγειν, ἐκεῖνοι δὲ ἑαυτῶν κατηγορεῖν
" ἐφαίνοντο. φάσκοντες γὰρ, οἷόν τε εἶναι
" σῶσαι τοὺς ἄνδρας, προέμενοι αὐτοὺς ἀπο-
" λέσθαι, ἀποπλέοντες ᾤχοντο. Οὐ μέντοι
" θαυμάζω γε τὸ Κριτίαν παρανενομηκέναι·
" ὅτε γὰρ ταῦτα ἦν, οὐ παρὼν ἐτύγχανεν,
" ἀλλ' ἐν Θετταλίᾳ μετὰ Προμηθέως δημο-
" κρατίαν κατασκευασείων, καὶ τοὺς πενέσ-
" τας ὥπλιζεν ἐπὶ τοὺς δεσπότας. Ὧν
" μὲν οὖν οὗτος ἐκεῖ ἔπραττε, μηδὲν ἐνθάδε

" coepi, sed commemorabant
" illi, me licet ab se jussum,
" tamen eos, qui naufragium
" in proelio juxta Lesbum na-
" vali fecerant, non sustulisse.
" Tum equidem me defendens,
" ostendebam; per vim tem-
" pestatis ne navigari quidem,
" nedum naufragos tolli, po-
" tuisse. Haec a me vero
" consentanea dici judicabant
" omnes. At illi se ipsos ac-
" cusare videbantur. Nam
" quum servari eos potuisse
" dicerent, nihilominus ipsi
" cum classe discesserant, at-
" que illos extingui passi fue-
" rant. Neque tamen miror,
" haec Critiam injuste mihi
" objecisse. Nam quo haec
" tempore gerebantur, ipse non
" aderat: sed in Thessalia cum
" Prometheo statum popula-
" rem instituebat, ac Penestas
" adversus dominos suos arma-
" bat. Enimvero quae Critias

" γένοιτο· τάδε γε μέντοι ὁμολογῶ ἐγὼ
" τούτῳ, εἴ τις ὑμᾶς μὲν τῆς ἀρχῆς βούλε-
" ται παῦσαι, τοὺς δ' ἐπιβουλεύοντας ὑμῖν
" ἰσχυροὺς ποιεῖν, δίκαιον εἶναι τῆς μεγίστης
" αὐτὸν τιμωρίας τυγχάνειν· ὅστις μέντοι ὁ
" ταῦτα πράττων ἐστὶν, οἶμαι ἂν ὑμᾶς
" κάλλιστα κρίνειν, τά τε πεπραγμένα, καὶ
" ἃ νῦν πράττει ἕκαστος ἡμῶν, εἰ κατανοή-
" σετε. Οὐκοῦν μέχρι μὲν τοῦ ὑμᾶς τε
" καταστῆσαι τὴν βουλὴν, καὶ ἀρχὰς ἀπο-
" δειχθῆναι, καὶ τοὺς ὁμολογουμένως συκο-
" φάντας ὑπάγεσθαι, πάντες ταὐτὰ ἐγιγνώ-
" σκομεν· ἐπεὶ δὲ οὗτοι ἤρξαντο ἄνδρας
" καλούς τε καὶ ἀγαθοὺς ξυλλαμβάνειν, ἐκ
" τούτου κἀγὼ ἠρξάμην τἀναντία τούτοις

" istic egit, Dii, ne heic fiant, " avertant. In hoc tamen ei " assentior, aequum esse, ut is, " qui vos imperio dejicere ve- " lit, et illorum, qui vobis " insidiantur, vires adaugere, " gravissimo supplicio multe- " tur. Quis sit autem is, qui " hoc faciat, existimaturos vos " pulcherrime arbitror, si et ea " quae facta sunt hactenus, et " quae abs quovis nostrum " modo fiunt, vobiscum con- " sideraveritis. Igitur quam " quidem diu vos in Senatum " legeremini, et magistratus " creabantur, ac sycophantae " notorii deferebantur, omnes " eadem eramus in sententia. " Verum posteaquam hi bonos " et honestos homines compre- " hendere coeperunt ex eo

" γιγνώσκειν. Ἤιδειν γάρ, ὅτι, ἀποθνήσκον-
" τος μὲν Λέοντος τοῦ Σαλαμινίου, ἀνδρὸς
" καὶ ὄντος καὶ δοκοῦντος ἱκανοῦ εἶναι,
" ἀδικοῦντος δ' οὐδὲ ἓν, οἱ ὅμοιοι τούτῳ
" φοβήσοιντο, φοβούμενοι δὲ ἐναντίοι τῇδε τῇ
" πολιτείᾳ ἔσοιντο. Ἐγίγνωσκον δὲ, ὅτι,
" ξυλλαμβανομένου Νικηράτου τοῦ Νικίου,
" καὶ πλουσίου, καὶ οὐδὲν πώποτε δημοτικὸν
" οὔτε αὐτοῦ οὔτε τοῦ πατρὸς πράξαντος, οἱ
" τούτῳ ὅμοιοι δυσμενεῖς ὑμῖν γενήσοιντο.
" Ἀλλὰ μὴν, καὶ Ἀντιφῶντος ὑφ' ὑμῶν
" ἀπολλυμένου, ὃς ἐν τῷ πολέμῳ δύο τριήρεις
" εὖ πλεούσας παρείχετο, ἠπιστάμην, ὅτι
" καὶ οἱ πρόθυμοι τῇ πόλει γεγενημένοι πάν-
" τες ὑπόπτως ὑμῖν ἕξοιεν. Ἀντεῖπον δὲ

" tempore coepi et ipse ab eis
" dissidere. Noram enim fu-
" turum, ut si Leon Salaminius
" interficeretur, qui et esse
" videbatur, et erat vir egre-
" gius, neque quidquam deli-
" querat; cives ejus similes
" sibi metuerent, ac metu per-
" culsi, huic reipublicae ad-
" ministrationi adversarentur.
" Animadvertebam quoque fu-
" turum, ut si Niceratus Ni-
" ciae filius, comprehendere-
" tur; qui et dives esset, et
" nihil unquam in populi gra-
" tiam fecisset, sicut nec ipsius
" pater: cives ipsius similes
" infesti nobis redderentur. Iti-
" dem si Antiphontem nos in-
" terficeremus, qui belli tem-
" pore triremes duas reipub-
" licae suppeditasset expeditas
" admodum: sciebam etiam
" illos omnes, qui cupide rem-
" publicam juvissent, nos sus-
" pectos habituros. Praeterea

„ καὶ, ὅτε τῶν μετοίκων ἕνα ἕκαστον λαβεῖν „ ἔφασαν χρῆναι· εὔδηλον γὰρ ἦν, ὅτι, τού„ των ἀπολομένων, καὶ οἱ μέτοικοι ἅπαντες „ πολέμιοι τῇ πολιτείᾳ ἔσοιντο. Ἀντεῖπον „ δὲ καὶ, ὅτε τὰ ὅπλα τοῦ πλήθους παρῃ„ ροῦντο, οὐ νομίζων χρῆναι ἀσθενῆ τὴν πόλιν „ ποιεῖν· οὐδὲ γὰρ τοὺς Λακεδαιμονίους „ ἑώρων τούτου ἕνεκα βουλομένους περισῶσαι „ ἡμᾶς, ὅπως, ὀλίγοι γενόμενοι, μηδὲν δυναί„ μεθα αὐτοὺς ὠφελεῖν· ἐξῆν γὰρ αὐτοῖς, εἰ „ τούτου γε δέοιντο, καὶ μηδένα λιπεῖν, ὀλί„ γον ἔτι χρόνον τῷ λιμῷ πιέσαντας. Οὐδέ „ γε τὸ φρουροὺς μισθοῦσθαι ξυνήρεσκέ μοι, „ ἐξὸν, αὐτῶν τῶν πολιτῶν τοσούτους προσ„ λαμβάνειν, ἕως ῥᾳδίως οἱ ἄρχοντες ἐμέλ-

---

" tum quoque sum adversatus, " quum dicerent, debere unumquemque civem advenam " unum comprehendere. Nam " cuivis perspicuum erat, his " interemtis, reliquos advenas " omnes huic gubernationi infestos fore. Sum adversatus " id temporis, quum hi arma " multitudini adimerent; quod " existimarem, patriam minime debilitandam esse. Nec " enim Lacedaemonios idcirco " nos servare voluisse perspiciebam, ut ad paucos redacti, " nihil ipsis commodare possemus. Nam hoc si spectassent, licuisset eis nos ad " exiguum adhuc tempus sic " fame premere; ut nemo nostrum hodie superstes esset. " Nec mihi placuit praesidiarios conducere: quum tot " cives nobis adjungere potuis-

" λομεν τῶν ἀρχομένων κρατήσειν. Ἐπεὶ
" γεμὴν πολλοὺς ἑώρων ἐν τῇ πόλει τῇ ἀρχῇ
" τῇδε δυσμενεῖς, πολλοὺς δὲ φυγάδας γενο-
" μένους, οὐκ ἂν ἐδόκει μοι, οὔτε Θρασύβου-
" λον, οὔτε Ἄνυτον, οὔτε Ἀλκιβιάδην φυγα-
" δεύειν· ᾔδειν γὰρ, ὅτι οὕτω γε τὸ ἀντίπα-
" λον ἰσχυρὸν ἔσοιτο, εἰ τῷ μὲν πλήθει ἡγε-
" μόνες ἱκανοὶ προσγενήσοιντο, τοῖς δὲ ἡγεῖσ-
" θαι βουλομένοις ξύμμαχοι πολλοὶ φανή-
" σοιντο. Ὁ ταῦτ' οὖν νομοθετῶν ἐν τῷ
" φανερῷ, πότερα εὐμενὴς ἂν δικαίως, ἢ προ-
" δότης νομίζοιτο; Οὐχ οἱ ἐχθροὺς, ὦ Κρι-
" τία, κωλύοντες πολλοὺς ποιεῖσθαι, οὐδὲ οἱ
" ξυμμάχους πλείστους διδάσκοντες κτᾶσ-
" θαι, οὗτοι τοὺς πολεμίους ἰσχυροὺς ποιοῦ-

" semus, donec subditis superiores evaderemus. Enimvero quum multos in urbe viderem imperio nostro infestos, multos in exilium ejici: nequaquam arbitrabar vel Thrasybulum, vel Anytum, vel Alcibiadem proscribendum esse. Noram enim, hoc pacto vires adversariis nostris accedere: si multitudo duces idoneos nacta esset, ac ducum munere fungi volentibus magnae se copiae sociorum offerrent, Haec qui aperte monebat, eumne pro benevolo duci aequius est, an proditore? Non illi, Critia, qui ne multos nobis hostes reddamus prohibent; neque qui nos monent, ut socios nobis multos adjungamus, hostium vires adaugent: sed multo

" σιν· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον οἱ ἀδίκως τε χρή-
" ματα ἀφαιρούμενοι, καὶ τοὺς οὐδὲν ἀδικοῦν-
" τας ἀποκτείνοντες, οὗτοί εἰσιν οἱ καὶ
" πολλοὺς τοὺς ἐναντίους ποιοῦντες, καὶ
" προδιδόντες οὐ μόνον τοὺς φίλους, ἀλλὰ
" καὶ ἑαυτοὺς, δι' αἰσχροκέρδειαν. Εἰ δὲ
" μὴ ἄλλως γνωστὸν, ὅτι ἀληθῆ λέγω, ὧδε
" ἐπισκέψασθε. Πότερον οἴεσθε, Θρασύβου-
" λον, καὶ Ἄνυτον, καὶ τοὺς ἄλλους φυγά-
" δας, ἃ ἐγὼ λέγω, μᾶλλον ἂν ἐνθάδε βού-
" λεσθαι γίγνεσθαι, ἢ ἃ οὗτοι πράττουσιν;
" Ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι, νῦν μὲν αὐτοὺς νομί-
" ζειν, ξυμμάχων πάντα μεστὰ εἶναι· εἰ δὲ
" τὸ κράτιστον τῆς πόλεως προσφιλῶς ἡμῖν
" εἶχε, χαλεπὸν ἂν ἡγεῖσθε εἶναι καὶ τὸ ἐπι-

" magis, qui pecunias per in-
" juriam civibus auferunt, ac
" nihil delinquentes occidunt:
" hi inquam multo magis illi
" sunt, qui et adversariorum
" numerum majorem efficiunt,
" et non solum amicos turpis
" lucri caussa, sed etiam seip-
" sos produnt. Quod si non
" aliunde verum me dicere
" animadvertitis, sic rem con-
" siderate: Utrum existimatis
" Thrasybulum, Anytum, exu-
" les caeteros malle heic ea fie-
" ri, quae ego dico, quam quae
" hi perpetrant? Equidem ar-
" bitror, illos hoc sibi tempore
" sociorum omnia plena esse
" putare. Verum si pars op-
" tima reipublicae animi bene-
" volentia conjuncta nobis es-
" set, difficulter se vel agrum
" nostrum alicubi ingressuros
" existimarent. Quod vero

" βαίνειν ποι τῆς χώρας. Ἃ δ' αὖ εἶπεν, ὡς " ἐγώ εἰμι οἷος ἀεί ποτε μεταβάλλεσθαι, " κατανοήσατε καὶ ταῦτα. Τὴν μὲν γὰρ " τῶν τετρακοσίων πολιτείαν καὶ αὐτὸς δήπου " ὁ δῆμος ἐψηφίσατο, διδασκόμενος, ὡς οἱ " Λακεδαιμόνιοι πάσῃ πολιτείᾳ μᾶλλον ἂν, " ἢ δημοκρατίᾳ, πιστεύσειαν. Ἐπεὶ δέ γε " ἐκεῖνοι μὲν οὐδὲν ἀνίεσαν, οἱ δὲ ἀμφὶ " Ἀριστοτέλην καὶ Μελάνθιον καὶ Ἀρίσταρ- " χον, στρατηγοῦντες, φανεροὶ ἐγένοντο ἐπὶ " τῷ χώματι ἔρυμα τειχίζοντες, ἐς ὃ ἐβού- " λοντο τοὺς πολεμίους δεξάμενοι ὑφ' αὐτοῖς " καὶ τοῖς ἑτέροις τὴν πόλιν ποιήσασθαι· εἰ " ταῦτ' αἰσθανόμενος ἐγὼ διεκώλυσα, τοῦτ' " ἔστι προδότην εἶναι τῶν φίλων; Ἀποκαλεῖ

" talem me dixit esse, qui sem- " per mutetur: de eo velim " hoc animadvertatis: Quad- " ringentorum administratio- " nem populus ipse scivit, " quum edoctus esset, cuivis " potius reipublicae formae " Lacedaemonios fidere, quam " populari. Quum autem illi " nihil remitterent, et Aristo- " teles, Melanthius, Aristar- " chus, duces, palam ad agge- " rem munitionem extruerent, " in quam receptis hostibus, " sibi atque aliis urbem subji- " cere volebant: id me sen- " tientem prohibuisse, hoccine " vero amicorum est prodito- " rem esse? Appellat etiam " me Cothurnum, ut qui utris- " que congruere nitatur. At " qui neutris placet, eum per

" δὲ Κόθορνόν με, ὡς ἀμφοτέροις πειρώμενον
" ἁρμόττειν. Ὅστις δὲ μηδετέροις ἀρέσκει,
" τοῦτον, ὦ πρὸς τῶν Θεῶν, τί ποτε καὶ
" καλέσαι χρή; σὺ γὰρ δὴ ἐν μὲν τῇ δημο-
" κρατίᾳ πάντων μισοδημότατος ἐνομίζου, ἐν
" δὲ τῇ ἀριστοκρατίᾳ πάντων μισοχρηστότα-
" τος γεγένησαι. Ἐγὼ δ', ὦ Κριτία, κείνοις
" μὲν ἀεί ποτε πολεμῶ, τοῖς οὐ πρόσθεν
" οἰομένοις καλὴν ἂν δημοκρατίαν εἶναι, πρὶν
" ἂν καὶ οἱ δοῦλοι, καὶ οἱ δι' ἀπορίαν δραχ-
" μῆς ἂν ἀποδόμενοι τὴν πόλιν, δραχμῆς
" μετέχοιεν· καὶ τοῖς δέ γ' αὖ ἀεὶ ἐναντίος
" εἰμὶ, οἳ οὐκ οἴονται καλὴν ἂν ἐγγενέσθαι
" ὀλιγαρχίαν, πρὶν ἂν ἐς τὸ ὑπ' ὀλίγων
" τυραννεῖσθαι τὴν πόλιν καταστήσειαν. Τὸ

" Deos immortales quo tandem
" nomine appellabimus? Tu
" nimirum in populari statu,
" acerrimus populi hostis habi-
" tus es: et in optimatum do-
" minatu, nemo te optimates
" odio magis capitali proseque-
" batur. Ego vero, Critia,
" quemadmodum illis semper
" adversor, qui prius popula-
" rem statum recte se habere
" posse negant, quam et servi,
" et alii, qui ob inopiam drach-
" ma civitatem venderent, ob
" unam drachmam participes
" ejus fiant: ita me semper iis
" etiam oppono, qui prius recte
" constitui posse dominatum
" paucorum haud putant, quam
" eo res deducta sit, ut a paucis
" respublica per tyrannidem
" opprimatur. Quod sane sta-

"μέντοι σὺν τοῖς δυναμένοις, καὶ μεθ' ἵππων "καὶ μετ' ἀσπίδων ὠφελεῖν διὰ τοῦτο τὴν "πολιτείαν, πρόσθεν ἄριστον ἡγούμην εἶναι, "καὶ νῦν οὐ μεταβάλλομαι. Εἰ δ' ἔχεις "εἰπεῖν, ὦ Κριτία, ὅπου ἐγὼ ξὺν τοῖς δημο-"τικοῖς ἢ τυραννικοῖς τοὺς καλούς τε κἀγα-"θοὺς ἀποστερεῖν πολιτείας ἐπεχείρησα, "λέγε· ἐὰν γὰρ ἐλεγχθῶ ἢ νῦν ταῦτα "πράττων, ἢ πρότερον πώποτε [ταῦτα] "πεποιηκὼς, ὁμολογῶ, τὰ πάντων ἐσχατώ-"τατα παθὼν ἂν δικαίως ἀποθνήσκειν."

Ὡς δ' εἰπὼν ταῦτα ἐπαύσατο, καὶ ἡ βουλὴ δήλη ἐγένετο εὐμενῶς ἐπιθορυβήσασα, γνοὺς ὁ Κριτίας, ὅτι, εἰ ἐπιτρέψει τῇ βουλῇ διαψηφίζεσθαι περὶ αὐτοῦ, ἀναφεύξοιτο, καὶ

"tum reipublicae prius opti-"mum idcirco fuisse putave-"rim, quod essent, qui et cum "equis, et cum scutis eam "juvare possent: in hoc ego "sententiam meam minime "muto. Tu si dicere potes, "Critia, me vel popularibus, "vel tyrannicis factionibus ho-"mines probos et honestos a "republica depellere conatum "fuisse; idipsum profer. Nam "si convictus fuero vel nunc "illud moliri, vel unquam an-"tea fecisse; fatebor, me ex-"trema perferentem merito "terfici."

Hoc modo quum perorasset, ac senatus quadam cum indicatione benevolentiae admurmurasset: intelligens Critias, hominem evasurum, si senatui

τοῦτο οὐ βιωτὸν ἡγησάμενος, προσελθὼν καὶ διαλεχθείς τι τοῖς τριάκοντα ἐξῆλθε, καὶ ἐπιστῆναι ἐκέλευσε τοὺς τὰ ἐγχειρίδια ἔχοντας φανερῶς τῇ βουλῇ ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις. πάλιν δ' εἰσελθὼν, εἶπεν· "Ἐγὼ, ὦ βουλὴ, "νομίζω, προστάτου ἔργον εἶναι οἵου δεῖ, ὃς "ἂν, ὁρῶν τοὺς φίλους ἐξαπατωμένους, μὴ "ἐπιτρέπῃ. καὶ ἐγὼ οὖν τοῦτο ποιήσω. "καὶ γὰρ οἵδε οἱ ἐφεστηκότες οὔ φασιν ἡμῖν "ἐπιτρέψειν, εἰ ἀνήσομεν ἄνδρα, τὸν φανερῶς "τὴν ὀλιγαρχίαν λυμαινόμενον. ἔστι δὲ ἐν "τοῖς καινοῖς νόμοις, τῶν μὲν ἐν τοῖς τρισχι- "λίοις ὄντων μηδένα ἀποθνήσκειν ἄνευ τῆς "ὑμετέρας ψήφου· τῶν δ' ἔξω τοῦ κατα-

---

de ipso judicandi potestatem concederet: (quod quidem si eveniret, vitam sibi acerbam fore ducebat:) accedit, et cum triginta nonnihil colloquutus exit, ac palam eos adsistere senatui ad cancellos jubet, qui pugiones gestabant. Deinde rursus ingressus, ait: "Equidem, Senatores, eum praesidiis optimi munere fungi arbitror, qui se vidente circumveniri amicos non patitur. Quamobrem et ipse hoc munere fungar. Nam qui heic nobis adstant, permissuros se nobis negant, ut hominem palam hanc nostrum paucorum potestatem evertentem dimittamus. Est autem perscriptum novis in legibus, ne quis ex ꟾꟾꟾCIↃ numero sine decreto vestro interficiatur. Eos vero, qui hoc numero non contineantur, morte multandi potesta-

“ λόγου κυρίους εἶναι τοὺς τριάκοντα θανα-
“ τοῦν. ἐγὼ οὖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ
“ ἐξαλείφω ἐκ τοῦ καταλόγου, ξυνδοκοῦν
“ ἅπασιν ὑμῖν. καὶ τοῦτον, ἔφη, ἡμεῖς θανα-
“ τοῦμεν.” Ἀκούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν Ἑστίαν, καὶ εἶπεν·
“ Ἐγὼ δ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἱκετεύω τὰ πάντων
“ ἐννομώτατα, μὴ ἐπὶ Κριτίᾳ εἶναι ἐξαλεί-
“ φειν μήτε ἐμὲ, μήτε ὑμῶν, ὃν ἂν βούληται,
“ ἀλλ', ὅνπερ νόμον οὗτοι ἔγραψαν περὶ τῶν
“ ἐν τῷ καταλόγῳ, κατὰ τοῦτον καὶ ὑμῖν
“ καὶ ἐμοὶ τὴν κρίσιν εἶναι. καὶ τοῦτο μὲν,
“ ἔφη, μὰ τοὺς θεοὺς, οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι οὐδέν
“ μοι ἀρκέσει ὅδε ὁ βωμός· ἀλλὰ βούλομαι
“ καὶ τοῦτο ἐπιδεῖξαι, ὅτι οὗτοι οὐ μόνον εἰσὶ

“ tem Trigintaviris summam “ esse. Quapropter hunc ego “ Theramenem cum vestrum “ omnium consensu ex hoc “ catalogo deleo, et eum nos “ morte multabimus.” His auditis, in aram Theramenes insiliens; “ Ego vero, ait, rem “ omnium aequissimam sup- “ pliciter postulo, ne sit in “ potestate Critiae, ut vel me, “ vel aliquem vestrum, quem “ quidem ipse velit, deleat; “ sed ut secundum eam legem, “ quae lex ab his Trigintaviris “ lata de illis est, qui catalogo “ continentur, tam de vobis, “ quam de me cognoscatur. “ Nec profecto equidem igno- “ ro, nihil admodum aram “ hanc mihi profuturam. Ni- “ hilominus ostendere volo,

" περὶ ἀνθρώπους ἀδικώτατοι, ἀλλὰ καὶ " περὶ θεοὺς ἀσεβέστατοι. ὑμῶν μέντοι, ἔφη, " ὦ ἄνδρες καλοὶ κἀγαθοὶ, θαυμάζω, εἰ μὴ " βοηθήσετε ὑμῖν αὐτοῖς, καὶ ταῦτα γιγνώ- " σκοντες, ὅτι οὐδὲν τὸ ἐμὸν ὄνομα εὐεξα- " λειπτότερον, ἢ τὸ ὑμῶν ἑκάστου." Ἐκ δὲ τούτου ἐκέλευσε μὲν ὁ τῶν τριάκοντα κῆρυξ τοὺς ἕνδεκα ἐπὶ τὸν Θηραμένην. ἐκεῖνοι δὲ εἰσελθόντες σὺν τοῖς ὑπηρέταις, ἡγουμένου αὐτῶν Σατύρου, τοῦ θρασυτάτου αὐτῶν καὶ ἀναιδεστάτου, εἶπε μὲν ὁ Κριτίας· " παρα- " δίδομεν ὑμῖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ " κατακεκριμένον κατὰ τὸν νόμον· ὑμεῖς δὲ " λαβόντες καὶ ἀπαγαγόντες, οἱ ἕνδεκα, οὗ " δεῖ, τὰ ἐκ τούτων πράσσετε." Ὡς δὲ

" non hos tantum erga homi- " nes, injustissimos esse: sed " etiam erga Deos, maxime " impios. De vobis quidem " certe, viri optimi, non potest " non mirum mihi videri, nolle " vos opem vobismet ipsis fer- " re: praesertim quum in- " telligatis, nihilo magis esse " meum delebile, quam unius " cujusque vestrum nomen." Secundum haec trigintavirum praeco ad Theramenem Undecimviros arcessivit. Qui posteaquam ingressi cum apparitoribus duce Satyro fuissent, homine inter ipsos longe tum audacissimo, tum impudentissimo: " Tradimus vobis, ait " Critias, Theramenem hunc, " secundum legem damnatum. " Eum vos Undecimviri arrep- " tum, quo oportet, abducite; " ac porro cum illo quod a-

ταῦτα εἶπεν, εἷλκε μὲν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ὁ Σάτυρος, εἷλκον δὲ οἱ ὑπηρέται. ὁ δὲ Θηραμένης, ὥσπερ εἰκὸς, καὶ θεοὺς ἐπεκαλεῖτο καὶ ἀνθρώπους, καθορᾷν τὰ γιγνόμενα. ἡ δὲ βουλὴ ἡσυχίαν εἶχεν, ὁρῶσα καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις ὁμοίους Σατύρῳ, καὶ τὸ ἔμπροσθεν τοῦ βουλευτηρίου πλῆρες τῶν φρουρῶν, καὶ οὐκ ἀγνοοῦντες, ὅτι ἐγχειρίδια ἔχοντες παρῆσαν. Οἱ δ' ἀπήγαγον τὸν ἄνδρα διὰ τῆς ἀγορᾶς, μάλα μεγάλῃ τῇ φωνῇ δηλοῦντα, οἷα ἔπασχε. Λέγεται δὲ ἓν ῥῆμα καὶ τοῦτο αὐτοῦ. Ὡς εἶπεν ὁ Σάτυρος, ὅτι οἰμώξειεν, εἰ μὴ σιωπήσειεν, ἐπήρετο· "ἂν δὲ "σιωπῶ, οὐκ ἄρα, ἔφη, οἰμώξομαι;" Καὶ ἐπεί γε ἀποθνήσκειν ἀναγκαζόμενος τὸ κώνειον

"gendum erit, facite." Haec quum dicta fuissent, non solum Satyrus, sed lictores etiam reliqui ab ara ipsum avellebant. At Theramenes, uti par erat, Deos et homines implorabat, ut quae secum agerentur, adspicerent. Senatus vero tacitus nihil moliri, qui stantes ad cancellos homines Satyri similes, et ante curiam praesidiariis omnia plena conspiceret, nec ignoraret eos sicis instructos adesse. Theramenes quum per forum duceretur, voce admodum contenta, quo pacto secum ageretur, indicabat. Aiuntque tum hoc quoque verbum ab illo fuisse prolatum: Quum Satyrus diceret, daturum poenas, ni taceret, interrogabat: "Quod si ergo "tacuero, poenas non dabo?" Tandem quum mortem obire

ἔπιε, τὸ λειπόμενον ἔφασαν ἀποκοτταβίσαντα εἰπεῖν αὐτόν· "Κριτίᾳ τοῦτ' ἔστω τῷ "καλῷ". καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι ταῦτα ἀποφθέγματα οὐκ ἀξιόλογα· ἐκεῖνο δὲ κρίνω τοῦ ἀνδρὸς ἀγαστὸν, τὸ, τοῦ θανάτου παρεστηκότος, μήτε τὸ φρόνιμον, μήτε τὸ παιγνιῶδες ἀπολιπεῖν ἐκ τῆς ψυχῆς.

δ'. Θηραμένης μὲν δὴ οὕτως ἀπέθανεν· οἱ δὲ τριάκοντα, ὡς ἐξὸν ἤδη αὐτοῖς τυραννεῖν ἀδεῶς, προεῖπον μὲν τοῖς ἔξω τοῦ καταλόγου, μὴ εἰσιέναι ἐς τὸ ἄστυ, ἦγον δὲ ἐκ τῶν χωρίων, ἵνα αὐτοὶ καὶ οἱ φίλοι τοὺς τούτων ἀγροὺς ἔχοιεν. φευγόντων δὲ ἐς τὸν Πειραιᾶ, καὶ ἐντεῦθεν πολλοὺς ἄγοντες ἐνέπλησαν καὶ

---

cogeretur, et cicutam biberet; proditum est, id, quod reliquum erat in poculo, sic ipsum ejecisse, ut resonaret, simulque dixisse: "Hoc pulchro illi Critiae "propinatum esto." Nec ignoro equidem, pretium operae non esse, haec ipsius dicta commemorari: sed illud tamen in eo dignum esse admiratione judico, quod imminente morte, nihil ipsius animus neque de prudentia, neque de jocandi consuetudine remiserit.

4. Hic vitae Theramenis exitus fuit. Caeterum Trigintaviri, quasi jam metu soluti facultatem exercendae tyrannidis haberent: partim iis, qui catalogo non continebantur, denuntiabant, ne urbem ingrederentur; partim eos e fundis suis abducebant, ut ipsi cum amicis agros illorum possiderent. Hi quum fuga se in Piraeeum recepissent, atque etiam inde magno numero a Trigintaviris abducerentur;

τά Μέγαρα καὶ τὰς Θήβας τῶν ὑποχωρούντων.

Ἐκ δὲ τούτου Θρασύβουλος, ὁρμηθεὶς ἐκ Θηβῶν ὡς σὺν ἑβδομήκοντα, Φυλὴν χωρίον καταλαμβάνει ἰσχυρόν. οἱ δὲ τριάκοντα ἐβοήθουν ἐκ τοῦ ἄστεος σύν τε τοῖς τρισχιλίοις καὶ σὺν τοῖς ἱππεῦσι, [καὶ] μάλ' εὐημερίας οὔσης. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο, εὐθὺς μὲν θρασυνόμενοί τινες τῶν νέων προσέβαλον πρὸς τὸ χωρίον, καὶ ἐποίησαν μὲν οὐδὲν, τραύματα δὲ λαβόντες ἀπῆλθον. Βουλομένων δὲ τῶν τριάκοντα ἀποτειχίζειν, ὅπως ἐκπολιορκήσειαν αὐτοὺς, ἀποκλείσαντας αὐτοῖς τὰς ἐφόδους τῶν ἐπιτηδείων, ἐπιγίγνεται τῆς νυκτὸς χιὼν παμπληθής· καὶ τῇ ὑστεραίᾳ οἵδε νιφόμενοι

---

tum Megara, tum Thebae cedentium turba repletae sunt.

Secundum haec quum Thrasybulus Thebis, cum aliis plus minus LXX, movisset; Phylam occupat, locum munitum. Adversus hos Trigintaviri ex urbe cum suis illis IIICIↃ, et cum equitatu die perquam sereno pergunt. Phylam ubi ventum esset, mox audaculi quidam juvenes locum adoriuntur, et re infecta vulnerati discedunt. Quum autem Trigintaviri muro eos cingere vellent, ut occlusis itineribus, per quae commeatus deportaretur, tandem eos expugnarent; accidit, ut noctu vis ingens nivis decideret. Quamobrem postridie nivibus obruti ad urbem redeunt, magna calonum parte ab iis,

ἀπῆλθον ἐς τὸ ἄστυ, μάλα συχνοὺς τῶν σκευοφόρων ἀπὸ τῶν ἐκ Φυλῆς ἀποβαλόντες. γιγνώσκοντες δὲ, ὅτι καὶ ἐκ τῶν ἀγρῶν λεηλατήσοιεν, εἰ μή τις φυλακὴ ἔσοιτο, διαπέμπουσιν ἐς τὰς ἐσχατιὰς, ὅσον πεντεκαίδεκα στάδια ἀπὸ Φυλῆς, τούς τε Λακωνικοὺς πλὴν ὀλίγων φρουροὺς, καὶ τῶν ἱππέων δύο φυλάς. οὗτοι δὲ στρατοπεδευσάμενοι ἐν χωρίῳ λασίῳ, ἐφύλαττον. Ὁ δὲ Θρασύβουλος, ἤδη συνειλεγμένων ἐς τὴν Φυλὴν περὶ ἑπτακοσίους, λαβὼν αὐτοὺς, καταβαίνει τῆς νυκτός. θέμενος δὲ τὰ ὅπλα ὅσον τρία ἢ τέτταρα στάδια ἀπὸ τῶν φρουρῶν, ἡσυχίαν εἶχεν. ἐπεὶ δὲ πρὸς ἡμέραν ἐγίγνετο, καὶ ἤδη ἀνίσταντο, ὅποι ἐδεῖτό ἕκαστος, ἀπὸ τῶν ὅπλων, καὶ οἱ

---

qui extra Phylam eruperant, nudati. Quumque futurum intelligerent, ut illi de agris quoque praedas agerent, si nulli excubitores constituerentur; ad extremos limites, plus minus quindecim stadiis a Phyla distantes, concessos a Lacedaemoniis praesidiarios paucis exceptis omnes, cum duabus equitum turmis mittunt. Hi castris loco arboribus denso metatis, excubias agebant. At Thrasybulus collectis jam ad oppidum Phylam plus minus ıↄcc, eisque secum sumtis, noctu descendit. Quumque trium vel quatuor fere stadiorum intervallo a praesidiariis subsistere suos in armis jussisset, quiescebat. Posteaquam propius jam dies adesse coepisset, et hostium quilibet a castris, quo forte cuique opus

ἱπποκόμοι ψήχοντες τοὺς ἵππους ψόφον ἐποίουν, ἐν τούτῳ ἀναλαβόντες οἱ περὶ Θρασύβουλον τὰ ὅπλα, δρόμῳ προσέπιπτον· καὶ ἔστι μὲν οὓς αὐτῶν κατέλαβον, πάντας δὲ τρεψάμενοι ἐδίωξαν ἓξ ἢ ἑπτὰ στάδια· καὶ ἀπέκτειναν τῶν μὲν ὁπλιτῶν πλέον ἢ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν, τῶν δὲ ἱππέων Νικόστρατόν τε, τὸν Καλὸν ἐπικαλούμενον, καὶ ἄλλους δὲ δύο, ἔτι καταλαβόντες ἐν ταῖς εὐναῖς. ἐπαναχωρήσαντες δὲ, καὶ τρόπαιον στησάμενοι, συσκευασάμενοι ὅπλα τε, ὅσα ἔλαβον, καὶ σκεύη, ἀπῆλθον ἐπὶ Φυλῆς. Οἱ δὲ ἐξ ἄστεος ἱππεῖς βοηθήσαντες, τῶν μὲν πολεμίων οὐδένα ἔτι εἶδον· προσμείναντες δὲ, ἕως τοὺς νεκροὺς ἀνείλοντο οἱ προσήκοντες, ἀνεχώρησαν

---

esset, discederet; equisones etiam tergendis equis strepitum excitarent: tum vero Thrasybuli milites sumtis armis cursu in hostes feruntur, eorumque nonnullos assequuntur, universis autem in fugam conjectis a tergo ad stadia sex aut septem inhaerent. E gravis armaturae peditum numero, supra cxx occidunt; ex equitibus Nicostratum cognomento Pulchrum, et alios duos, quos adhuc in cubilibus deprehenderant. Postea recedentes constituto tropaeo, et armis ac sarcinis, quibus potiti erant, collectis; Phylam redeunt. Interim qui in urbe erant equites, quum opis ferendae caussa excurrissent; nemine hostium conspecto, tantisper manent, donec interfecti a propinquis tollerentur: ac deinde in ur-

ἐς τὸ ἄστυ. Ἐκ δὲ τούτου οἱ τριάκοντα, οὐκέτι νομίζοντες ἀσφαλῆ σφίσι τὰ πράγματα, ἐβουλήθησαν Ἐλευσῖνα ἐξιδιώσασθαι, ὥστε εἶναι σφίσι καταφυγὴν, εἰ δέησοι. καὶ παραγγείλαντες τοῖς ἱππεῦσιν, ἦλθον ἐς Ἐλευσῖνα Κριτίας τε καὶ οἱ ἄλλοι τῶν τριάκοντα· ἐξέτασίν τε ποιήσαντες ἐν τοῖς ἱππεῦσι, φάσκοντες, εἰδέναι βούλεσθαι, πόσοι εἶεν καὶ πόσης φυλακῆς προσδεήσοιντο, ἐκέλευον ἀπογράφεσθαι πάντας· τὸν δὲ ἀπογραψάμενον ἀεὶ διὰ τῆς πυλίδος ἐπὶ τὴν θάλατταν ἐξιέναι. ἐπὶ δὲ τῷ αἰγιαλῷ τοὺς μὲν ἱππέας ἔνθεν καὶ ἔνθεν κατέστησαν, τὸν δ' ἐξιόντα ἀεὶ οἱ ὑπηρέται ξυνέδουν. ἐπεὶ δὲ πάντες ξυνειλημμένοι ἦσαν, Λυσίμαχον τὸν

---

bem se recipiunt. Post haec Trigintaviri, qui rerum suarum statum non amplius in tuto esse arbitrarentur: Eleusinem, suam privatim in potestatem redigere cogitant, ut illam refugii loco haberent, si quidem ita necessitas posceret. Quamobrem et Critias et caeteri Trigintaviri jussis equitibus secum ire, Eleusinem proficiscuntur. Quumque lustrationem inter equites instituissent, quod scire se velle dicerent, quantus esset Eleusiniorum numerus; et quanto eis praesidio foret opus; universos nomina sua profiteri jubent. Qui professus esset, eum per ostiolum egredi ad mare jubent. At in litore collocati ex utraque parte equites erant, et lictores quemlibet exeuntem vinculis constringebant. Posteaquam omnes comprehensi fuissent, dant hoc Lysimacho

ἵππαρχον ἐκέλευσαν ἀναγαγόντα παραδοῦναι αὐτοὺς τοῖς ἕνδεκα. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐς τὸ Ὠιδεῖον παρεκάλεσαν τοὺς ἐν τῷ καταλόγῳ ὁπλίτας καὶ τοὺς ἄλλους ἱππέας. Ἀναστὰς δὲ Κριτίας ἔλεξεν· "Ἡμεῖς, ἔφη, ὦ ἄνδρες, "οὐδὲν ἧττον ὑμῖν κατασκευάζομεν τὴν "πολιτείαν, ἢ ἡμῖν αὐτοῖς. δεῖ οὖν ὑμᾶς, "ὥσπερ καὶ τιμῶν μεθέξετε, οὕτω καὶ τῶν "κινδύνων μετέχειν. τῶν οὖν ξυνειλεγμένων "Ἐλευσινίων καταψηφιστέον ἐστὶν, ἵνα ταὐτὰ "ἡμῖν καὶ θαῤῥῆτε καὶ φοβῆσθε." Δείξας δέ τι χωρίον, ἐς τοῦτο ἐκέλευσε φανερὰν φέρειν τὴν ψῆφον. Οἱ δὲ Λακωνικοὶ φρουροὶ ἐν τῷ ἡμίσει τοῦ Ὠιδείου ἐξωπλισμένοι ἦσαν·

---

equitum praefecto negotii, ut abductos Undecimviris traderet. Postridie quotquot erant in catalogo gravis armaturae milites, et equestres item copias, in Odeum convocant. Tum Critias surgens: "Nos, inquit, "non minus vobis quam nobis "ipsis hac republica constituenda consulimus. Quamobrem aequum est vos itidem, "ut honorum participes eritis, "sic etiam in periculorum societatem venire. Ut igitur "eadem utamini fiducia, qua "nos, et eadem metuatis; "damnandi nobis erunt Eleusinii, quos collectos habemus." Quumque locum quendam demonstrasset, in eo jussit ut palam calculi ferrentur. Interea praesidiarii Laconici dimidiam Odei partem armati occupaverant. Atque haec nonnulli etiam cives probabant, quotquot commodo-

ἦν δὲ ταῦτα ἀρεστὰ καὶ τῶν πολιτῶν, ὅσοις τὸ πλεονεκτεῖν μόνον ἔμελεν.

Ἐκ δὲ τούτου λαβὼν ὁ Θρασύβουλος τοὺς ἀπὸ Φυλῆς, περὶ χιλίους ἤδη ξυνειλεγμένους, ἀφικνεῖται τῆς νυκτὸς ἐς τὸν Πειραιᾶ. Οἱ δὲ τριάκοντα, ἐπεὶ ᾔσθοντο ταῦτα, ἐβοήθουν εὐθὺς αὐτοῖς ξύν τε τοῖς Λακωνικοῖς, καὶ ξὺν τοῖς ἱππεῦσι καὶ τοῖς ὁπλίταις· ἔπειτα ἐχώρουν κατὰ τὴν ἐς τὸν Πειραιᾶ ἁμαξιτὸν ἀναφέρουσαν. Οἱ δὲ ἀπὸ Φυλῆς ἔτι μὲν ἐπεχείρησαν μὴ ἀνιέναι αὐτούς· ἐπεὶ δὲ μέγας ὁ κύκλος ὢν πολλῆς φυλακῆς ἐδόκει δεῖσθαι, οὔπω πολλοῖς οὖσι, ξυνεσπειράθησαν ἐπὶ τὴν Μουνυχίαν. Οἱ δὲ ἐκ τοῦ ἄστεος ἐς τὴν Ἱπποδάμειον ἀγορὰν ἐλθόντες, πρῶτον

---

rum privatim suorum duntaxat rationem habebant.

Secundum haec Thrasybulus sumtis secum illis, qui apud Phylam prope jam CIↃ numero convenerant, noctu in Piraeeum venit. Id posteaquam Trigintaviri animadvertissent, statim cum praesidiariis Laconicis, et equitum peditumque gravis armaturae copiis, ad ferendum suis opem concurrunt. Deinde via, qua Piraeeum versus agi plaustra possunt, progrediuntur. At qui Phyla venerant, primum eos impedire conantur. Verum quia ingens esset ambitus, magnaque praesidiariorum copia requiri videretur, quum ipsi necdum multi essent; in Munychiam per cohortes se conferti recipiunt. Urbani vero quum in forum

μὲν ξυνετάξαντο, ὥστε ἐμπλῆσαι τὴν ὁδὸν, ἣ φέρει πρός τε τὸ ἱερὸν τῆς Μουνυχίας Ἀρτέμιδος καὶ τὸ Βενδίδειον· καὶ ἐγένοντο βάθος οὐκ ἔλαττον, ἢ ἐπὶ πεντήκοντα ἀσπίδων. οὕτω δὲ ξυντεταγμένοι ἐχώρουν ἄνω. Οἱ δὲ ἀπὸ Φυλῆς ἀντανέπλησαν μὲν τὴν ὁδὸν, βάθος δὲ οὐ πλέον ἢ ἐς δέκα ὁπλίτας ἐγένοντο. ἐτάχθησαν μέντοι ἐπ' αὐτοῖς πελτοφόροι τε καὶ ψιλοὶ ἀκοντισταὶ, ἐπὶ δὲ τούτοις οἱ πετροβόλοι. οὗτοι μέντοι συχνοὶ ἦσαν· καὶ γὰρ αὐτόθεν προσεγένοντο. Ἐν ᾧ δὲ προσῄεσαν οἱ ἐναντίοι, Θρασύβουλος τοὺς μετ' αὐτοῦ θέσθαι κελεύσας τὰς ἀσπίδας, καὶ αὐτὸς θέ-

---

Hippodameum venissent, primum sic instruunt aciem, ut viam omnem complerent, quae ad Munychiae Dianae templum, et ad Bendideum ducit. Aciei densitas non pauciores quinquaginta scutatis continebat. Ita illi acie sua instructa, sursum pergebant. At qui Phyla eruperant, et ipsi viam complebant; ita tamen, ut aciei densitas ultra pedites armaturae gravis decem non haberet. Post eos et cetrati, et jaculatores inermes collocati erant, quibus illi succedebant, qui saxa in hostem contorquerent, et eorum sane magna erat copia. Nam horum numerus per cives ex illo ipso loco ad eos accedentes augebatur. Interea dum ad hos progrediuntur adversarii; Thrasybulus suis imperat, ut scuta ponerent. Ipse etiam scuto suo posito, cum armis caeteris stans

μενος, τὰ δ' ἄλλα ὅπλα ἔχων, κατὰ μέσον στὰς, ἔλεξεν·

“ Ἄνδρες πολῖται, τοὺς μὲν διδάξαι, τοὺς δὲ ἀναμνῆσαι ὑμῶν βούλομαι, ὅτι εἰσὶ τῶν προσιόντων οἱ μὲν τὸ δεξιὸν ἔχοντες, οὓς ὑμεῖς ἡμέρᾳ πέμπτῃ τρεψάμενοι ἐδιώξατε· οἱ δ' ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου ἔσχατοι, οὗτοι δὲ οἱ τριάκοντα, οἳ ἡμᾶς καὶ πόλεως ἀπεστέρουν οὐδὲν ἀδικοῦντας, καὶ οἰκιῶν ἐξήλαυνον, καὶ τοὺς φιλτάτους τῶν ἡμετέρων ἀπεσημαίνοντο. ἀλλὰ νῦν τοι παραγεγένηνται, οὗ οὗτοι μὲν οὔποτε ᾤοντο, ἡμεῖς δὲ ἀεὶ εὐχόμεθα. Ἔχοντες γὰρ ὅπλα μὲν ἐναντίοι αὐτοῖς καθέσταμεν· οἱ δὲ Θεοὶ, ὅτι ποτὲ καὶ δειπνοῦντες ξυνελαμβανόμεθα καὶ

in agmine medio, hanc orationem habuit:

“ Volo ego, cives, partim vos docere, partim commonefacere, ex hostibus adversum nos contendentibus, illos, qui cornu dextrum obtinent, eosdem esse, quos die ab hoc quinto in fugam actos persequuti sitis: alios vero, qui ad laevam ultimi sunt, Trigintaviros esse, qui nos per injuriam patria spoliarunt, aedibus nostris ejecerunt, amicissimos nobis eorum in numerum retulerunt, quorum bona publicarentur. Enimvero nunc eo loci pervenere, quo illi nunquam se perventuros existimabant; nos autem semper, ut devenirent, optabamus. Nam et adversus eos heic armati consistimus, et Dii modo nobis

" καθεύδοντες καὶ ἀγοράζοντες, οἱ δὲ καὶ " οὐχ ὅπως ἀδικοῦντες, ἀλλ' οὐδ' ἐπιδημοῦν- " τες ἐφυγαδευόμεθα, νῦν φανερῶς ἡμῖν ξυμ- " μαχοῦσι. καὶ γὰρ ἐν εὐδίᾳ χειμῶνα " ποιοῦσιν, ὅταν ἡμῖν ξυμφέρῃ· καὶ ὅταν ἐπι- " χειρῶμεν, πολλῶν ὄντων ἐναντίων, ὀλίγοις " οὖσι τρόπαια ἵστασθαι διδόασι. Καὶ νῦν " δὲ κεκομίκασιν ἡμᾶς ἐς χωρίον, ἐν ᾧ οὗτοι " μὲν οὔτε βάλλειν οὔτε ἀκοντίζειν ὑπὲρ τῶν " προτεταγμένων, διὰ τὸ πρὸς ὄρθιον ἰέναι, " δύναιντ' ἄν· ἡμεῖς δὲ, ἐς τὸ κάταντες καὶ " δόρατα ἀφιέντες καὶ ἀκόντια καὶ πέτρους, " ἐξιξόμεθά τε αὐτῶν, καὶ πολλοὺς κατα- " τρώσομεν. Καὶ ᾤετο μὲν ἄν τις δεήσειν

" palam opitulantur, qui no- " runt, quod et inter coenan- " dum aliquando comprehen- " debamur, et inter dormien- " dum, ac mercandum: immo " nonnulli nostrum non dicam " nihil delinquentes, sed etiam " peregre domo profecti, exi- " lio multabamur. Nimirum " Dii coelo sereno tempesta- " tem nuper concitabant, quum " ita nobis expediret: et quum " hostes aggrederemur, tametsi " adversus nos magnis illi cum " copiis consisterent, nihilo mi- " nus nobis numero paucis hoc " tribuerunt, ut tropaea consti- " tueremus. Nunc quoque nos " in eum locum deduxerunt, in " quo illi neque telis neque " jaculis supra suos ante se " collocatos emissis petere nos " possunt, quod necesse sit, ut " locum acclivem subeant: nos " contra dejectis per declivia " saxis, jaculis, hastis, et per-

" τοῖς γε πρωτοστάταις ἐκ τοῦ ἴσου μάχεσ-
" θαι· νῦν δὲ, ἂν ὑμεῖς, ὥσπερ προσήκει,
" προθύμως ἀφιῆτε τὰ βέλη, ἁμαρτήσεται
" μὲν οὐδεὶς, ὧν γε μεστὴ ἡ ὁδὸς, φυλαττό-
" μενοι δὲ δραπετεύσουσιν ἀεὶ ὑπὸ ταῖς
" ἀσπίσιν· ὥστε ἐξέσται ὥσπερ τυφλοὺς καὶ
" τύπτειν, ὅπου ἂν βουλοίμεθα, καὶ ἐναλλο-
" μένους ἀνατρέπειν. Ἀλλ', ὦ ἄνδρες, οὕτω
" χρὴ ποιεῖν, ὅπως ἕκαστός τις ἑαυτῷ ξυνεί-
" σεται τῆς νίκης αἰτιώτατος ὤν. αὕτη
" γὰρ ἡμῖν, ἂν Θεὸς θέλῃ, νῦν ἀποδώσει καὶ
" πατρίδα, καὶ οἴκους, καὶ ἐλευθερίαν, καὶ
" τιμὰς, καὶ παῖδας, οἷς εἰσι, καὶ γυναῖκας.
" Ὦ μακάριοι δῆτα, οἳ ἂν ἡμῶν νικήσαντες

" tingemus ad ipsos, et multos " vulnerabimus. Etiam existimasset aliquis, nobis praesertim primipilis pugnandum " fuisse ex aequo loco. Nunc " vero, si quidem vos, uti convenit, alacriter in hostem " tela conjeceritis, nemo ab " iis aberrabit, quibus via tota " referta est: et si cavere sibi " voluerint, perpetuo sub clypeis latitabunt: quo quidem " fiet, ut facultatem habituri " simus feriendi eos tanquam " caecos, ubi libitum fuerit, " et irruentes adversum nos in " fugam vertendi. Nimirum " sic gerenda res erit, cives, ut " unusquisque nostrum non " aliter sibi conscius sit, ac si " auctor imprimis ipse victoriae partae foret: quae quidem nobis, Deo propitio, " nunc et patriam, et domos, " et libertatem, et honores, et " liberos, quibus quidem liberi

" ἐπίδωσι τὴν πασῶν ἡδίστην ἡμέραν. Εὐ-
" δαίμων δὲ καὶ, ἄν τις ἀποθάνῃ. μνημείου
" γὰρ οὐδεὶς οὕτω πλούσιος ὢν καλοῦ τεύξε-
" ται. ἐξάρξω μὲν οὖν ἐγὼ, ἡνίκ' ἂν καιρὸς
" ᾖ, παιᾶνα· ὅταν δὲ τὸν Ἐνυάλιον παρακα-
" λέσωμεν, τότε πάντες ὁμοθυμαδὸν, ἀνθ' ὧν
" ὑβρίσθημεν, τιμωρώμεθα τοὺς ἄνδρας."

Ταῦτα δ' εἰπὼν, καὶ μεταστραφεὶς πρὸς τοὺς ἐναντίους, ἡσυχίαν εἶχε· καὶ γὰρ ὁ μάντις παρήγγειλεν αὐτοῖς, μὴ πρότερον ἐπιτίθεσθαι, πρὶν ἂν τῶν σφετέρων ἢ πέσοι τὶς, ἢ τρωθείη· ἐπειδὰν μέντοι τοῦτο γένηται, ἡγησόμεθα μὲν, ἔφη, ἡμεῖς· νίκη δὲ ἡμῖν ἔσται ἑπομένη, ἐμοὶ μέντοι θάνατος, ὥς γε μοὶ

" sunt, et uxores restituet. " Felices illos, qui e nobis " victoria parta diem hunc " unum omnium jucundissi- " mum adspicient. Nec mi- " nus beatus erit, quicunque " hoc in proelio cadet. Nemo " enim, quamtumvis opulen- " tus, tam praeclarum monu- " mentum consequetur. Equi- " dem ubi opportunum fuerit, " paeanem exordiar: quum- " que Martem imploraverimus, " omnes uno animo injurias " ab hostibus acceptas vindice- " mus."

Haec ubi dixisset, in hostem conversus, se tamen a proelio continebat. Edixerat enim hariolus, ne prius hostem invaderent, quam aliquis ex ipsorum acie vel caderet, vel vulneraretur. Id ubi evenerit, inquit, nos praeibimus: sequetur victoria: me quidem mors, ut arbitror. Neque falsum hoc

δοκεῖ. Καὶ οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ' ἐπεὶ ἀνέλαβον τὰ ὅπλα, αὐτὸς μὲν, ὥσπερ ὑπὸ μοίρας τινὸς ἀγόμενος, ἐκπηδήσας πρῶτος, ἐμπεσὼν τοῖς πολεμίοις ἀποθνήσκει, καὶ τέθαπται ἐν τῇ διαβάσει τοῦ Κηφισσοῦ· οἱ δ' ἄλλοι ἐνίκων, καὶ κατεδίωξαν μέχρι τοῦ ὁμαλοῦ. ἀπέθανον δ' ἐνταῦθα τῶν μὲν τριάκοντα Κριτίας τε καὶ Ἱππόμαχος, τῶν δ' ἐν Πειραιεῖ δέκα ἀρχόντων Χαρμίδης ὁ Γλαύκωνος, τῶν δ' ἄλλων περὶ ἑβδομήκοντα. καὶ τὰ μὲν ὅπλα ἔλαβον, τοὺς δὲ χιτῶνας οὐδενὸς τῶν πολιτῶν ἐσκύλευσαν. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο, καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπεδίδοσαν, προσιόντες ἀλλήλοις πολλοὶ διελέγοντο. Κλεόκριτος δὲ, ὁ τῶν Μυστῶν κήρυξ, μάλ'

vaticinium fuit, sed quamprimum arma cepissent, ipse tanquam fato quodam ductus, primus in adversos insiliit, et medios inter hostes occisus est: sepultus eo loci, ubi Cephissus amnis vado transitur. Caeteri victoria potiebantur, et hostem in planiciem usque persequebantur. Occisi sunt hoc in proelio de Trigintavirum numero Critias et Hippomachus, ex decem in Piraeeo primoribus Charmides Glauconis filius: caeterorum plus minus LXX. Interfecti cives, non vestibus sed armis spoliati sunt. Quo facto, per inducias, mortuorum cadavera reddita: multi quoque congressi inter se colloquebantur. Et Cleocritus Mystarum praeco, cui vox erat ad-

ἔμφωνος ὢν, κατασιωπησάμενος ἔλεξεν· “ Ἄν-
“ δρες πολῖται, τί ἡμᾶς ἐξελαύνετε; τί
“ ἀποκτεῖναι βούλεσθε; ἡμεῖς γὰρ ὑμᾶς κα-
“ κὸν μὲν οὐδεπώποτε ἐποιήσαμεν, μετεσχήκα-
“ μεν δὲ ὑμῖν καὶ ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων, καὶ
“ θυσιῶν, καὶ ἑορτῶν τῶν καλλίστων, καὶ
“ ξυγχορευταὶ καὶ ξυμφοιτηταὶ γεγενήμεθα,
“ καὶ ξυστρατιῶται, καὶ πολλὰ μεθ' ὑμῶν
“ κεκινδυνεύκαμεν κατὰ γῆν καὶ κατὰ
“ θάλατταν, ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀμφοτέρων ἡμῶν
“ σωτηρίας τε καὶ ἐλευθερίας. Πρὸς θεῶν
“ πατρῴων καὶ μητρῴων, καὶ ξυγγενείας,
“ καὶ κηδεστίας, καὶ ἑταιρίας, (πάντων γὰρ
“ τούτων πολλοὶ κοινωνοῦμεν ἀλλήλοις) αἰδού-
“ μενοι καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους, παύσασθε

---

modum clara, indicto silentio in hanc sententiam loquutus est: “ Quamobrem nos expel-
“ litis, cives? quamobrem nos
“ interficere vultis? Nihil nos
“ damni vobis unquam intuli-
“ mus, sed eorundem vobiscum
“ longe augustissimorum sacro-
“ rum, victimarum, feriarum
“ pulcherrimarum participes
“ fuimus: eosdem choros cele-
“ bravimus, condiscipuli fui-
“ mus, et commilitones, et
“ multa vobiscum terra mari-
“ que pro communi utrorum-
“ que salute ac libertate, peri-
“ cula adivimus. Per Deos
“ patrios ac maternos, per cog-
“ nationem, affinitatem, sodali-
“ tatem, quae quidem universa
“ inter nos plerosque communia
“ sunt, Deos et homines re-

" ἁμαρτάνοντες ἐς τὴν πατρίδα, καὶ μὴ " πείθεσθε τοῖς ἀνοσιωτάτοις τριάκοντα, οἳ " ἰδίων κερδέων ἕνεκα ὀλίγου δεῖν πλείους " ἀπεκτόνασιν Ἀθηναίων ἐν ὀκτὼ μησὶν, ἢ " πάντες Πελοποννήσιοι, δέκα ἔτη πολεμοῦν-" τες. ἐξὸν δὲ ἡμῖν ἐν εἰρήνῃ πολιτεύεσθαι, " οὗτοι τῶν πάντων αἴσχιστόν τε καὶ χαλε-" πώτατον, καὶ ἀνοσιώτατον, καὶ ἔχθιστον " καὶ θεοῖς καὶ ἀνθρώποις πόλεμον ἡμῖν πρὸς " ἀλλήλους παρέχουσιν. ἀλλ' εὖ γε μέντοι " ἐπίστασθε, ὅτι καὶ τῶν νῦν ὑφ' ἡμῶν " ἀποθανόντων οὐ μόνον ὑμεῖς, ἀλλὰ καὶ " ἡμεῖς ἔστιν οὓς πολλὰ κατεδακρύσαμεν."

Ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεγεν. οἱ δὲ λοιποὶ ἄρχοντες, καὶ διὰ τὸ τοιαῦτα προσακούειν,

---

" veriti, tandem in ipsam pa-" triam delinquendi finem fa-" cite, nec scelestissimis Tri-" gintaviris obtemperate, qui " sui privati lucri gratia, prope " plures Athenienses sustule-" runt, octo mensium spatio; " quam universi Peloponnesii, " totos decem annos bellum " adversus nos gerentes, inter-" fecissent. Quumque liceret " nobis in republica pacate " vivere, bellum hi longe om-" nium foedissimum, gravissi-" mum, maxime nefarium, de-" nique Diis et hominibus plane " detestandum inter nos excita-" runt. Scire quidem certe " debetis, nonnullos eorum, " qui modo interfecti a nobis " sunt, non tam a vobis, quam " nobis ipsis deploratos esse."

Haec ille quum dixisset, magistratus caeteri etiam hanc

τοὺς μεθ' ἑαυτῶν ἀπήγαγον ἐς τὸ ἄστυ. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ οἱ μὲν τριάκοντα πάνυ δὴ ταπεινοὶ καὶ ἔρημοι ξυνεκάθηντο ἐν τῷ ξυνεδρίῳ· τῶν δὲ τρισχιλίων ὅπου ἕκαστοι τεταγμένοι ἦσαν, πανταχοῦ διεφέροντο πρὸς ἀλλήλους. ὅσοι μὲν γὰρ ἐπεποιήκεσάν τι βιαιότερον, καὶ ἐφοβοῦντο, ἐντόνως ἔλεγον, ὡς οὐ χρὴ καθυφίεσθαι τοῖς ἐν Πειραιεῖ· ὅσοι δὲ ἐπίστευον μηδὲν ἠδικηκέναι, αὐτοί τε ἀνελογίζοντο, καὶ τοὺς ἄλλους ἐδίδασκον, ὡς οὐδὲν δέοιντο τούτων τῶν κακῶν, καὶ τοῖς τριάκοντα οὐκ ἔφασαν χρῆναι πείθεσθαι, οὐδ' ἐπιτρέπειν ἀπολλύναι τὴν πόλιν. Καὶ τὸ τελευταῖον ἐψηφίσαντο, ἐκείνους μὲν καταπαῦσαι, ἄλλους δὲ ἑλέσθαι. Καὶ εἵλοντο δέκα, ἕνα

ipsam ob caussam, quod verba hujusmodi post cladem acceptam audirent, suos in urbem abducunt. Postridie Trigintaviri dejectis admodum animis, ac deserti, in concilio sedebant; et cives illi numero ter mille, ubicunque collocati fuerant, nusquam non inter se dissentiebant. Nam qui violentius aliquid designaverant, ac sibi metuebant; enixe negabant, quidquam iis cedendum esse, qui essent in Piraeeo. Quotquot autem nihil se injuste perpetrasse confidebant, non solum sanam ad mentem redibant; sed alios etiam docebant, nihil esse, quamobrem his malis premerentur. Negabant etiam Trigintaviris parendum esse, minimeque committendum aiebant, ut patria periret. Tandem decretum, ut

ἀπὸ φυλῆς. καὶ οἱ μὲν τριάκοντα Ἐλευσῖνάδε ἀπῆλθον· οἱ δὲ δέκα, τῶν ἐν ἄστει καὶ μάλα τεταραγμένων καὶ ἀπιστούντων ἀλλήλοις, ξὺν τοῖς ἱππάρχοις ἐπεμέλοντο. ἐξεκάθευδον δὲ καὶ οἱ ἱππεῖς ἐν τῷ Ὠιδείῳ, τούς τε ἵππους καὶ τὰς ἀσπίδας ἔχοντες, καὶ δι' ἀπιστίαν ἐφώδευόντο μὲν ἀφ' ἑσπέρας ξὺν ταῖς ἀσπίσι κατὰ τὰ τείχη, τὸ δὲ πρὸς ὄρθρον ξὺν τοῖς ἵπποις, ἀεὶ φοβούμενοι, μὴ ἐπεισπέσοιέν τινες αὐτοῖς τῶν ἐκ τοῦ Πειραιῶς. Οἱ δὲ, πολλοὶ ὄντες καὶ παντοδαποὶ, ὅπλα ἐποιοῦντο, οἱ μὲν ξύλινα, οἱ δὲ οἰσΰινα, καὶ ταῦτα ἐλευκοῦντο. πρὶν δὲ ἡμέρας δέκα γενέσθαι, πιστὰ δόντες, οἵτινες ξυμπολεμήσειαν, καὶ εἰ ξένοι εἶεν, ἰσοτέλειαν ἔσεσθαι,

---

Trigintaviris imperium abrogaretur, et alii eorum loco legerentur. Itaque decem lecti, unus ex quavis tribu. Tunc et Trigintaviri Eleusinem se recipiebant, et Decemviri plebis urbanae curam, omnibus maxime perturbatis, ac sibi invicem diffidentibus, una cum equitum praefectis gerebant. Equites ipsi cum equis et scutis in Odeo pernoctabant. Et quia nemini fidebant, a vespera cum scutis propter muros vigilias obibant: matutino autem tempore conscendebant equos, semper solliciti, ne qui e Piraeeo ipsos invaderent. Illi contra, quod et multos, et omnis generis homines secum haberent, arma partim lignea, partim viminea fabricabant, eaque dealbabant. Prius vero quam dies decem praeteriissent,

ἐξῄεσαν πολλοὶ μὲν ὁπλῖται, πολλοὶ δὲ γυμνῆτες, (ἐγένοντο δὲ αὐτοῖς καὶ ἱππεῖς ὡσεὶ ἑβδομήκοντα) προνομὰς δὲ ποιούμενοι, καὶ λαμβάνοντες ξύλα καὶ ὀπώραν, ἐκάθευδον πάλιν ἐν Πειραιεῖ. Τῶν δ' ἐκ τοῦ ἄστεος ἄλλος μὲν οὐδεὶς ξὺν ὅπλοις ἐξῄει, οἱ δὲ ἱππεῖς ἔστιν ὅτε καὶ λῃστὰς ἐχειροῦντο τῶν ἐκ τοῦ Πειραιῶς, καὶ τὴν φάλαγγα αὐτῶν ἐκακούργουν. περιέτυχον δὲ καὶ τῶν ἔξω νέων τισὶν, ἐς τοὺς αὐτῶν ἀγροὺς ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια πορευομένοις· καὶ τούτους Λυσίμαχος ὁ ἵππαρχος ἀπέσφαξε, πολλὰ λιτανεύοντας, καὶ πολλῶν χαλεπῶς φερόντων ἱππέων. Ἀντανέκτειναν δὲ καὶ οἱ ἐν Πειραιεῖ τῶν

fide omnibus data, qui hoc ipsis in bello se vellent adjungere, promissaque rerum omnium aequalitate iis etiam qui peregrini essent: multi tum gravis armaturae, tum expediti milites exibant. Accedebant praeterea plus minus septuaginta equites. Quoties pabulatum ibant, lignis ac fructibus acceptis, rursum in Piraeeo pernoctabant. At eorum, qui erant in urbe, armatus prodibat nemo: tantum urbani equites interdum praedatum egressos e Piraeeo capiebant, et phalangem ipsorum infestabant. Accidit autem aliquando, ut in quosdam juvenes, ex iis qui extra urbem erant, et commeatus caussa suos in agros exierant, inciderent; quos Lysimachus equitum praefectus multum deprecantes, atque etiam non paucis equitibus moleste ferentibus, jugulavit. Contra, qui erant in Piraeeo,

ἱππέων ἐπ' ἀγροῦ λαβόντες Καλλίστρατον, φυλῆς Λεοντίδος· καὶ γὰρ ἤδη μέγα ἐφρόνουν, ὥστε καὶ πρὸς τὸ τεῖχος τοῦ ἄστεος προσέβαλον. εἰ δὲ καὶ τοῦτο δεῖ εἰπεῖν τοῦ μηχανοποιοῦ, τοῦ ἐν τῷ ἄστει, ὃς, ἐπεὶ ἔγνω, ὅτι κατὰ τὸν ἐκ Λυκείου δρόμον μέλλοιεν τὰς μηχανὰς προσάγειν, τὰ ζεύγη ἐκέλευσε πάντα ἁμαξιαίους λίθους ἄγειν, καὶ καταβάλλειν, ὅπου ἕκαστος βούλοιτο τοῦ δρόμου. ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, πολλὰ εἷς ἕκαστος τῶν λίθων πράγματα παρεῖχε. Πεμπόντων δὲ πρέσβεις ἐς Λακεδαίμονα, τῶν μὲν τριάκοντα ἐξ Ἐλευσῖνος, τῶν δ' ἐν καταλόγῳ ἐξ ἄστεος, καὶ βοηθεῖν κελευόντων, ὡς ἀφεστηκότος τοῦ

quum ex equitum numero Callistratum de Leontide tribu in agro cepissent, vicissim occiderunt. Nam ita magnos jam gerebant animos, ut ipsum quoque murum urbis aggrederentur. Quod si hoc quoque narrandum, erat in urbe quidam machinarum artifex; qui ubi futurum intellexisset, ut hostes juxta curriculi locum, qui se porrigit e Lyceo, machinas admoverent; jussit, ut omnibus jumentorum jugis saxa, quae vel singula plaustris onerandis sufficerent, comportarentur; atque in curriculo, ubicunque visum alicui esset, abjicerentur. Id ubi fieret, saxum quodlibet multum negotii exhibebat. Quum autem legati Lacedaemonem mitterentur a Trigintaviris, Eleusine; ab aliis, qui erant in catalogo, ex urbe; qui Lacedaemonios ad ferendum suppetias

δήμου ἀπὸ Λακεδαιμονίων, Λύσανδρος λογισάμενος, ὅτι οἷόν τε εἴη, ταχὺ ἐκπολιορκῆσαι τοὺς ἐν τῷ Πειραιεῖ κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, εἰ τῶν ἐπιτηδείων ἀποκλεισθείησαν, ξυνέπραξεν, ἑκατόν τε τάλαντα αὐτοῖς δανεισθῆναι, καὶ αὐτὸν μὲν κατὰ γῆν ἁρμοστὴν, Λίβυν δὲ τὸν ἀδελφὸν ναυαρχοῦντα ἐκπεμφθῆναι. καὶ ἐξελθὼν αὐτὸς μὲν Ἐλευσίναδε, ξυνελέγετο ὁπλίτας πολλοὺς Πελοποννησίων· ὁ δὲ ναύαρχος κατὰ θάλατταν ἐφύλαττεν, ὅπως μηδὲν ἐσπλέοι αὐτοῖς τῶν ἐπιτηδείων· ὥστε ταχὺ πάλιν ἐν ἀπορίᾳ ἦσαν οἱ ἐν Πειραιεῖ, οἱ δ' ἐν τῷ ἄστει πάλιν αὖ μέγα ἐφρόνουν ἐπὶ τῷ Λυσάνδρῳ. Οὕτω δὲ

---

hortarentur, quasi jam populus a Lacedaemoniis defecisset; Lysander secum ipse cogitans, fieri posse, ut qui erant in Piraeeo, terra et mari celeriter expugnarentur, si commeatu prohibiti fuissent, impetrat a suis, ut talenta centum illis mutuo darentur, et ut ipse copiarum terrestrium praetor, Libys frater praefectus classis ad hoc bellum ablegaretur. Ipse profectus Eleusinem versus, Peloponesios multos cogebat: classis vero praefectus in mari observabat, ne quid commeatus ad hostes navigiis importaretur. Quo factum, ut rursus brevi momento magna rerum esset apud illos difficultas, qui erant in Piraeeo: urbani contra, contra Lysandrum animos sumerent. Quum hic rerum successus esset, rex

προχωρούντων, Παυσανίας ὁ βασιλεὺς, φθονήσας Λυσάνδρῳ, εἰ κατειργασμένος ταῦτα ἅμα μὲν εὐδοκιμήσοι, ἅμα δὲ ἰδίας ποιήσαιτο τὰς Ἀθήνας, πείσας τῶν Ἐφόρων τρεῖς, ἐξάγει φρουράν. ξυνείποντο δὲ καὶ οἱ ξύμμαχοι πάντες, πλὴν Βοιωτῶν καὶ Κορινθίων. οὗτοι δ᾽ ἔλεγον μὲν, ὅτι οὐ νομίζοιεν εὐορκεῖν ἂν στρατευόμενοι ἐπ᾽ Ἀθηναίους, μηδὲν παράσπονδον ποιοῦντας· ἔπραττον δὲ ταῦτα, ὅτι ἐγίγνωσκον Λακεδαιμονίους βουλομένους τὴν τῶν Ἀθηναίων χώραν οἰκείαν καὶ πιστὴν ποιήσασθαι. Ὁ δὲ Παυσανίας ἐστρατοπεδεύσατο μὲν ἐν τῷ Ἁλιπέδῳ καλουμένῳ πρὸς τῷ Πειραιεῖ, δεξιὸν ἔχων κέρας, Λύσανδρος δὲ ξὺν

Pausanias, qui Lysandro invideret, quod partim re bene gesta gloriam consequuturus esset, partim Athenas suas effecturus; tribus Ephoris in sententiam suam traductis, praesidiarios educit. Eum socii universi sequebantur, Boeotis et Corinthiis exceptis. Nam illi se aiebant existimare, contra jurisjurandi religionem futurum, si adversus Athenienses bellum susciperent, qui contra formulam foederis nihil admisissent. Atque hoc propterea faciebant, quod putarent, velle Lacedaemonios agrum Atheniensem suam in potestatem et obedientiam redigere. Habebat castra Pausanias in loco, cui nomen Halipedi, non procul a Piraeeo, ac dextrum cornu ipse obtinebat: Lysander cum stipendiariis copiis

τοῖς μισθοφόροις τὸ εὐώνυμον. πέμπων δὲ πρέσβεις ὁ Παυσανίας πρὸς τοὺς ἐν Πειραιεῖ, ἐκέλευσεν ἀπιέναι ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν· ἐπεὶ δ' οὐκ ἐπείθοντο, προσέβαλλεν ὅσον ἀπὸ βοῆς ἕνεκεν, ὅπως μὴ δῆλος εἴη εὐμενὴς αὐτοῖς ὤν. Ἐπεὶ δ' οὐδὲν τῆς προσβολῆς πράξας ἀπῆλθε, τῇ ὑστεραίᾳ, λαβὼν τῶν μὲν Λακεδαιμονίων δύο μόρας, τῶν δὲ Ἀθηναίων ἱππέων τρεῖς φυλὰς, παρῆλθεν ἐπὶ τὸν κωφὸν λιμένα, σκοπῶν, πῇ εὐαποτείχιστος εἴη ὁ Πειραιεύς. ἐπεὶ δὲ ἀπιόντος αὐτοῦ προσέθεόν τινες, καὶ πράγματα αὐτῷ παρεῖχον, ἀχθεσθεὶς παρήγγειλε, τοὺς μὲν ἱππέας ἐλαύνειν ἐς αὐτοὺς ἀνέντας, καὶ τοὺς τὰ δέκα ἀφ' ἥβης ξυνέπεσθαι· ξὺν δὲ τοῖς ἄλλοις αὐτὸς ἐπηκολούθει. καὶ

---

laevum. Quumque Pausanias ad obsessos mitteret, qui eos ad sua discedere juberent, atque illi non parerent; militem muris admovit rumoris caussa, ne palam fieret, ipsum obsessis favere. Posteaquam ab hac oppugnatione nulla re effecta discessisset, postridie sumtis secum duabus Lacedaemoniorum cohortibus, et turmis equitum Atheniensium tribus, ad portum Mutum se confert, ut quo loco Piraeeus munitione obvallari commode posset, consideraret. Hinc eo discedente, quia nonnulli accurrebant, et negotium ipsi facessebant: commotus imperat, ut equites pleno cursu in eos impetum facerent, quibus se illi adjungerent, quotquot annis decem pubertatem excessissent: cum reliquis ipse subsequebatur.

ἀπέκτειναν μὲν ἐγγὺς τριάκοντα τῶν ψιλῶν, τοὺς δ' ἄλλους κατεδίωξαν πρὸς τὸ ἐν Πειραιεῖ θέατρον. Ἐκεῖ δὲ ἔτυχον ἐξοπλιζόμενοι οἵ τε πελτασταὶ πάντες, καὶ οἱ ὁπλῖται τῶν ἐκ Πειραιῶς. καὶ οἱ μὲν ψιλοὶ εὐθὺς ἐκδραμόντες ἠκόντιζον, ἔβαλλον, ἐτόξευον, ἐσφενδόνων· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ αὐτῶν πολλοὶ ἐτιτρώσκοντο, μάλα πιεζόμενοι ἀνεχώρησαν ἐπὶ πόδα· οἱ δ' ἐν τούτῳ πολὺ μᾶλλον ἐπέκειντο. ἐνταῦθα δὲ ἀποθνήσκει Χαίρων τε καὶ Θίβραχος, ἄμφω πολεμάρχω, καὶ Λακράτης ὁ ὀλυμπιονίκης, καὶ ἄλλοι οἱ τεθαμμένοι Λακεδαιμονίων πρὸ τῶν πυλῶν ἐν Κεραμεικῷ. Ὁρῶν δὲ ταῦτα ὁ Θρασύβουλος καὶ οἱ ἄλλοι ὁπλῖται, ἐβοήθουν, καὶ

Ab his prope triginta velites sunt occisi, reliqui terga dabant, quos Pausaniae milites ad Theatrum usque, quod est in Piraeeo, persequuti sunt. Ibi se tum forte cetrati omnes, ac gravis armaturae pedites eorum, qui erant in Piraeeo, armabant: statimque velites facta excursione jacula vibrabant, feriebant, sagittis et fundis utebantur. Lacedaemonii, quorum permulti vulnerabantur, graviter pressi pedem paullatim referebant. Tum illi multo magis eos urgere: quo quidem factum, ut istic occumberent Chaeron et Thibrachus, ambo Polemarchi, cum Lacrate certaminis Olympici victore, atque aliis Lacedaemoniis, qui ante portas, in Ceramico sepulti sunt. Haec quum Thrasybulus, aliique gravis

ταχὺ παρετάξαντο πρὸ τῶν ἄλλων ἐπ' ὀκτώ. ὁ δὲ Παυσανίας, μάλα πιεσθεὶς, καὶ ἀναχωρήσας ὅσον στάδια τέτταρα ἢ πέντε πρὸς λόφον τινὰ, παρήγγειλε τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις, ἐπιχωρεῖν πρὸς ἑαυτόν. ἐκεῖ δὲ ξυνταξάμενος βαθεῖαν παντελῶς τὴν φάλαγγα, ἦγεν ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους. οἱ δ' ἐς χεῖρας μὲν ἐδέξαντο, ἔπειτα δὲ οἱ μὲν ἐξεώσθησαν ἐς τὸν ἐν ταῖς Ἁλαῖς πηλὸν, οἱ δὲ ἐνέκλιναν, καὶ ἀποθνήσκουσιν αὐτῶν ὡς πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. Ὁ δὲ Παυσανίας τρόπαιον στησάμενος ἀνεχώρησε· καὶ οὐδ' ὣς ὠργίζετο αὐτοῖς, ἀλλὰ λάθρα πέμπων ἐδίδασκε τοὺς ἐν Πειραιεῖ, οἷα χρὴ λέγοντας πρέσβεις πέμπειν πρὸς ἑαυτὸν καὶ τοὺς

---

armaturae milites cernerent; suis opem ferebant, et celeriter ante alios aciem in octonos instruebant. Pausanias quum admodum urgeretur, ac stadia quatuor aut quinque versus tumulum quendam cessisset; Lacedaemoniis, reliquisque sociis mandat, ut ad se concederent. Atque heic phalange instructa, eaque perquam densa, adversus Athenienses ducit. Excipiunt illi primo Lacedaemonios comminus, deinde partim in lutum, quod est propter Halas, protruduntur; partim fugam arripiunt. Interfecti ex eis plus minus CL. Pausanias excitato tropaeo discessit, ac ne tum quidem offensus, clam ad ipsos mittit, qui Piraeenses docerent, quibus cum mandatis

παρόντας ἐφόρους. οἱ δ' ἐπείθοντο. Διΐστησι δὲ καὶ τοὺς ἐν τῷ ἄστει, καὶ ἐκέλευε, πρὸς σφᾶς προσιέναι ὡς πλείστους ξυλλεγομένους, λέγοντας, ὅτι οὐδὲν δέονται τοῖς ἐν τῷ Πειραιεῖ πολεμεῖν, ἀλλὰ, διαλυθέντες κοινῇ ἀμφότεροι, Λακεδαιμονίοις φίλοι εἶναι. Ἡδέως ταῦτα καὶ Ναυκλείδας ἔφορος ὢν ξυνήκουεν· (ὥσπερ γὰρ νομίζεται, ξὺν βασιλεῖ δύο τῶν Ἐφόρων ξυστρατεύεσθαι, καὶ τότε παρῆν οὗτός τε καὶ ἄλλος, ἀμφότεροι τῆς μετὰ Παυσανίου γνώμης ὄντες μᾶλλον, ἢ τῆς μετὰ Λυσάνδρου.) διὰ ταῦτα οὖν καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα προθύμως ἔπεμπον τούς τ' ἐκ Πειραιῶς, ἔχοντας τὰς πρὸς Λακεδαιμονίους

---

ad se, atque ad Ephoros praesentes, mittere legatos deberent. Parent illi Pausaniae, qui quidem et urbanos a se invicem dirimit, eisque mandat, ut collecti quamplurimi se atque Ephoros adirent, ac nihil esse caussae dicerent, quamobrem Piraeenses oppugnarent. Malle se, ut pace facta, pariter utrique Lacedaemoniis amici sint. Erant haec etiam Nauclidae Ephoro perquam auditu jucunda. Nam uti positum est in more atque instituto Lacedaemoniorum, Ephoros regi duos in expeditionibus adjungi; ita tum quoque Nauclidas, et alius quidam, aderant; quorum uterque magis Pausaniae, quam Lysandro assentiebatur. Quapropter cupide Lacedaemonem, non solum missos e Piraeeo nuntios, qui secum foederis ineundi cum Lacedaemoniis formulam fer-

σπονδὰς, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἐν τῷ ἄστει ἰδιώτας, καὶ Κηφισοφῶντά τε καὶ Μέλιτον. Ἐπεὶ μέντοι οὗτοι ᾤχοντο ἐς Λακεδαίμονα, ἔπεμπον δὴ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ἐκ τοῦ ἄστεος λέγοντας, ὅτι αὐτοὶ μὲν παραδιδόασι καὶ τὰ τείχη, ἃ ἔχουσι, καὶ σφᾶς αὐτοὺς Λακεδαιμονίοις, χρῆσθαι ὅ, τι βούλονται· ἀξιοῦν δ' ἔφασαν, καὶ τοὺς ἐν Πειραιεῖ, εἰ φίλοι φασὶν εἶναι Λακεδαιμονίοις, παραδιδόναι τόν τε Πειραιᾶ καὶ τὴν Μουνυχίαν. Ἀκούσαντες δὲ πάντων αὐτῶν οἱ ἔφοροι καὶ οἱ ἔκκλητοι, ἐξέπεμψαν πεντεκαίδεκα ἄνδρας ἐς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἐπέταξαν, ξὺν Παυσανίᾳ διαλλάξαι, ὅπῃ δύναιντο κάλλιστα. οἱ δὲ διήλλαξαν, ἐφ' ᾧ τε εἰρήνην μὲν ἔχειν ὡς πρὸς

---

rent; verum etiam nonnullos ex urbe privatos homines, una cum Cephisophonte ac Melito, ablegant. Hi posteaquam Lacedaemonem abire coepissent, etiam publico nomine missi sunt ex urbe, qui dicerent; se et muros suos, et seipsos Lacedaemoniorum arbitrio permisisse: ac propterea aequum censere, ut etiam illi, qui se in Piraeeo continerent, si quidem Lacedaemoniis amicos se profiterentur, Piraeei ac Munychiae deditionem facerent. Quum auditi ab Ephoris et evocatis, omnes essent, missi sunt Athenas viri quindecim; eisque mandatum, ut una cum Pausania, quam possent aequissime, rem componerent. Facta conditionibus hujusmodi

ἀλλήλους, ἀπιέναι δὲ ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν ἑκάστους, πλὴν τῶν τριάκοντα, καὶ τῶν ἕνδεκα, καὶ τῶν ἐν τῷ Πειραιεῖ ἀρξάντων δέκα. εἰ δέ τινες φοβοῖντο τῶν ἐξ ἄστεος, ἔδοξεν αὐτοῖς τὴν Ἐλευσῖνα κατοικεῖν. Τούτων δὲ περανθέντων, Παυσανίας μὲν διῆκε τὸ στράτευμα· οἱ δὲ ἐκ τοῦ Πειραιῶς, ἀνελθόντες ξὺν τοῖς ὅπλοις ἐς τὴν ἀκρόπολιν, ἔθυσαν τῇ Ἀθηνᾷ. ἐπεὶ δὲ κατέβησαν οἱ στρατηγοὶ, ἔνθα δὴ ὁ Θρασύβουλος ἔλεξεν· „Ὑμῖν, „ἔφη, ὦ ἐκ τοῦ ἄστεος ἄνδρες, ξυμβουλεύω „ἐγὼ, γνῶναι ὑμᾶς αὐτούς. μάλιστα δ' „ἂν γνοίητε, εἰ ἀναλογίσαισθε, ἐπὶ τίνι ὑμῖν „μέγα φρονητέον ἐστὶν, ὥστε ἡμῶν ἄρχειν „ἐπιχειρεῖν. Πότερον δικαιότερον ἔσται;

---

transactio, ut pacem inter se mutuo colerent, et singuli ad sua se conferrent, exceptis Trigintaviris, et Undecimviris, et Decemviris, qui imperium in Piraeeo obtinuissent. Quod si qui cives urbani sibi metuerent, iis esse migrandum Eleusinem statuunt. His ita transactis, Pausanias ad suos exercitum traducit. At vero qui erant in Piraeeo, cum armis in arcem ascendentes, Minervae sacrum faciunt. Post ubi duces descendissent, Thrasybulus hac oratione usus est: „Equidem vobis, cives in urbe qui „mansistis, hoc do consilii; ut „vosmetipsos noscatis. Egregie vero vosmet noscetis, si „vobiscum ipsis perpendere „volueritis; quamobrem tanti „vobis animi gerendi sint, ut „in nos imperium ipsi usurpe-

“ Ἀλλ’ ὁ μὲν δῆμος, πενέστερος ὑμῶν ὢν,
“ οὐδὲν πώποτε ἕνεκα χρημάτων ὑμᾶς ἠδίκη-
“ σεν· ὑμεῖς δὲ, πλουσιώτεροι πάντων ὄντες,
“ πολλὰ καὶ αἰσχρὰ ἕνεκα κερδέων πεποιή-
“ κατε. Ἐπεὶ δὲ δικαιοσύνης οὐδὲν ὑμῖν
“ προσήκει, σκέψασθε, εἰ ἄρα ἐπ’ ἀνδρείᾳ
“ ὑμῖν μέγα φρονητέον. Καὶ τίς ἂν καλ-
“ λίων κρίσις τούτου γένοιτο, ἢ ὡς ἐπολεμή-
“ σαμεν πρὸς ἀλλήλους; Ἀλλὰ γνώμῃ
“ φαίητ’ ἂν προέχειν, οἳ, ἔχοντες καὶ τεῖχος
“ καὶ ὅπλα καὶ χρήματα καὶ ξυμμάχους
“ Πελοποννησίους, ὑπὸ τῶν οὐδὲν τούτων ἐχόν-
“ των περιεληλύθατε; Ἀλλ’ ἐπὶ Λακεδαι-
“ μονίοις δὴ οἴεσθε μέγα φρονητέον εἶναι;

“ tis. An justiores nobis es-
“ tis? Atqui populus longe,
“ quam vos, pauperior, opum
“ caussa nihil in vos unquam
“ iniqui designavit: quum vos
“ ditissimi omnium, multa, ea-
“ que foeda, lucri caussa per-
“ petraveritis. Jam quum no-
“ mine justitiae, quamobrem
“ vosmet efferatis, caussa nulla
“ sit; consideretis velim, sintne
“ propter fortitudinem vobis
“ sumendi animi. At quinam
“ de hoc fieri judicium rectius
“ posset, quam ex eo, quod
“ inter nos gestum est, bello?
“ Num consilio praestare vos
“ dicetis, quum instructi a mu-
“ ris, armis, opibus, Peloponne-
“ siis etiam societate devincti,
“ nihilominus per eos ad hunc
“ statum rerum vestrarum per-
“ veneritis, qui ab his omnibus
“ imparati erant? Num Lace-
“ daemoniis fretos efferri vos
“ animis aequum putatis? At

"πῶς; οἵ γε τοὺς δάκνοντας κύνας ὥσπερ "κλοιῷ δήσαντες παραδιδόασιν, οὕτω κἀκεῖ-"νοι ὑμᾶς, παραδόντες τῷ ἠδικημένῳ τούτῳ "δήμῳ, οἴχονται ἀπιόντες. οὐ μέντοι γε "ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, ἀξιῶ ἐγὼ, ὧν ὀμωμόκατε, "παραβῆναι οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο πρὸς "τοῖς ἄλλοις καλοῖς ἐπιδεῖξαι, ὅτι καὶ "εὔορκοι καὶ ὅσιοι ἐστέ." Εἰπὼν δὲ ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα, καὶ ὅτι οὐδὲν δέοι ταράττεσθαι, ἀλλὰ τοῖς νόμοις τοῖς ἀρχαίοις χρῆσθαι, ἀνέστησε τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ τότε μὲν ἀρχὰς καταστησάμενοι ἐπολιτεύοντο· ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ ἀκούσαντες, ξένους μισθοῦσθαι τοὺς ἐν Ἐλευσῖνι, στρατευσάμενοι πανδη-

"quomodo? quum vos illi, "quemadmodum solent qui "canes mordaces numella con-"strictos admotsis tradunt, "huic populo tradiderint, "quem vos injuriis affecistis; "ac deinde discedentes nus-"quam appareant. Enimvero "nolim vos, cives, quidquam "eorum violare, quae sacra-"mento sunt confirmata: sed "auctor sum, ut praeter reli-"qua decora vestra demonstre-"tis, etiam praestiti jurisju-"randi, ac pietatis laudem vo-"bis deberi." His atque aliis talibus in medium prolatis, nimirum non esse, cur perturbentur, sed priscis tantum legibus vivendum esse: concionem dimisit. Ac tum quidem creatis magistratibus, rempublicam administrabant. Caeterum aliquanto post, quum ab iis, qui Eleusine agebant, externum militem stipendio con-

μεὶ ἐπ᾽ αὐτοὺς, τοὺς μὲν στρατηγοὺς αὐτῶν ἐς λόγους ἐλθόντας ἀπέκτειναν, τοῖς δὲ ἄλλοις, ἐσπέμψαντες τοὺς φίλους καὶ ἀναγκαίους, ἔπεισαν ξυναλλαγῆναι· καὶ ὀμόσαντες ὅρκους, ἦ μὴν μὴ μνησικακήσειν, ἔτι καὶ νῦν ὁμοῦ γε πολιτεύονται, καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένει ὁ δῆμος.

---

duci accepissent; suscepta totius concursu populi adversus eos expeditione, duces ipsorum in colloquium venientes interfecerunt: missisque amicis ac necessariis ad reliquos, uti secum in gratiam redirent, persuaserunt. Quumque sacramenta sancte praestitissent, injuriarum se nequaquam fore memores; etiam adhuc populo iis inhaerente, quae tunc jurejurando sancita sunt, in eadem conjuncti republica vivunt.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

ΚΕΦ. ά.

Ἡ μὲν δὴ Ἀθήνησι στάσις οὕτως ἐτελεύτησεν. Ἐκ δὲ τούτου πέμψας Κῦρος ἀγγέλους ἐς Λακεδαίμονα ἠξίου, οἷός περ αὐτὸς Λακεδαιμονίοις ἦν ἐν τῷ πρὸς Ἀθηναίους πολέμῳ, τοιούτους καὶ Λακεδαιμονίους αὐτῷ

XENOPHONTIS

HISTORIARUM GRAECARUM

LIBER TERTIUS.

Cap. I.

Hic seditionis Atheniensis exitus fuit. Secundum ea missis Cyrus Lacedaemonem nuntiis, petebat; ut Lacedaemonii non aliter se erga ipsum gererent, atque ipse in bello adversus Athenienses se gessisset. Haec postulata quod aequa censerent

γίγνεσθαι. οἱ δ' ἔφοροι, δίκαια νομίσαντες λέγειν αὐτὸν, Σαμίῳ τῷ τότε ναυάρχῳ ἐπέστειλαν, ὑπηρετεῖν Κύρῳ, εἴ τι δέοιτο. κἀκεῖνος μέντοι προθύμως, οὗπερ ἐδεήθη ὁ Κῦρος, ἔπραξεν· ἔχων γὰρ τὸ ἑαυτοῦ ναυτικὸν σὺν τῷ Κύρου, περιέπλευσεν ἐς Κιλικίαν, καὶ ἐποίησε, τὸν τῆς Κιλικίας ἄρχοντα Συέννεσιν μὴ δύνασθαι κατὰ γῆν ἐναντιοῦσθαι Κύρῳ, πορευομένῳ ἐπὶ βασιλέα. Ὡς μὲν οὖν Κῦρος στράτευμά τε συνέλεξε, καὶ τοῦτ' ἔχων ἀνέβη ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν, καὶ ὡς ἡ μάχη ἐγένετο, καὶ ὡς ἀπέθανε, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀπεσώθησαν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ θάλατταν, Θεμιστογένει τῷ Συρακουσίῳ γέγραπται.

Ἐπεὶ μέντοι Τισσαφέρνης, πολλοῦ ἄξιος

Ephori, Samio classis praefecto denuntiant, ut ubicunque requireretur ipsius opera, Cyro eam deesse ne pateretur. Atque is perlubenter, quidquid Cyrus peteret, faciebat. Nam cum suis Cyrique navalibus copiis in Ciliciam circumvectus, perfecit; ut Syennesis, qui cum imperio Ciliciam obtinebat, impedire Cyrum terra non posset, quum adversus regem is pergeret. Caeterum quo pacto copias Cyrus collegerit, et cum eis adversus fratrem ascenderit: tum qui pugna commissa fuerit, perierit ipse, Graeci deinde salvi ad mare pervenerint: Themistogenes Syracusanus memoriae prodidit.

Post ubi Tissaphernes, qui visus esset regi plurimum in gerendo adversus fratrem bel-

βασιλεῖ δόξας γεγενῆσθαι ἐν τῷ πρὸς τὸν ἀδελφὸν πολέμῳ, σατράπης κατεπέμφθη, ὧν τε αὐτὸς πρόσθεν ἦρχε, καὶ ὧν Κῦρος· εὐθὺς ἠξίου τὰς Ἰωνικὰς πόλεις ἁπάσας ἑαυτῷ ὑπηκόους εἶναι. αἱ δὲ, ἅμα μὲν ἐλεύθεραι βουλόμεναι εἶναι, ἅμα δὲ φοβούμεναι τὸν Τισσαφέρνην, ὅτι Κῦρον, ὅτ' ἔζη, ἀντ' ἐκείνου ᾑρημέναι ἦσαν, ἐς μὲν τὰς πόλεις οὐκ ἐδέχοντο αὐτόν· ἐς Λακεδαίμονα δὲ ἔπεμπον πρέσβεις, καὶ ἠξίουν, ἐπεὶ πάσης τῆς Ἑλλάδος προστάται εἰσὶν, ἐπιμεληθῆναι καὶ σφῶν, τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἑλλήνων, ὅπως ἥ τε Ἀσία μὴ δῃοῖτο [αὐτῶν], καὶ αὐτοὶ ἐλεύθεροι εἶεν. Οἱ οὖν Λακεδαιμόνιοι πέμπουσιν αὐτοῖς Θίμβρωνα ἁρμοστὴν, δόντες στρα-

---

lo profuisse, non solum ejus, quam ipse prius obtinuisset, verum etiam Cyri ditionis satrapa factus esset: mox civitates Ionicas omnes imperio suo parere volebat. Illae vero, quod partim in libertatem se vindicare cuperent, partim Tissaphernem metuerent, quia Cyrum dum is adhuc esset in vivis, Tissapherni praetulerant: nequaquam eum in urbes suas admittebant, sed missis Lacedaemonem legatis petebant, ut quando totius ipsi Graeciae praesides ac duces essent; se, natione Graecos, habitantes in Asia, non negligerent; sed darent operam, ut ipsorum ager a populationibus immunis esset, atque ipsi libertate fruerentur. Lacedaemonii Thimbronem praefectum ad eos cum copiis mittunt, si-

τιώτας, τῶν μὲν νεοδαμωδῶν ἐς χιλίους, τῶν δὲ ἄλλων Πελοποννησίων ἐς τετρακισχιλίους. ᾐτήσατο δὲ ὁ Θίμβρων καὶ παρ' Ἀθηναίων τριακοσίους ἱππέας, εἰπὼν, ὅτι αὐτὸς μισθὸν παρέξει. οἱ δ' ἔπεμψαν τῶν ἐπὶ τῶν τριάκοντα ἱππευσάντων, νομίζοντες κέρδος τῷ δήμῳ, εἰ ἐναποδημοῖεν καὶ ἐναπόλοιντο. ἐπεὶ δ' ἐς τὴν Ἀσίαν ἀφίκοντο, συνήγαγε μὲν στρατιώτας καὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ Ἑλληνίδων πόλεων· πᾶσαι γὰρ τότε αἱ πόλεις ἐπείθοντο, ὅ,τι Λακεδαιμόνιος ἀνὴρ ἐπιτάττοι. Καὶ σὺν μὲν ταύτῃ τῇ στρατιᾷ, ὁρῶν Θίμβρων τὸ ἱππικὸν, ἐς τὸ πεδίον οὐ κατέβαινεν· ἠγάπα δὲ, εἰ, ὅπου τυγχάνοι ὢν, δύναιτο ταύτην τὴν χώραν ἀδῄωτον διαφυλάτ-

---

mirum ex novorum popularium numero CIↃ, ex reliquis Peloponnesiis plus minus IIIICIↃ. Praeter hos ab Atheniensibus Thimbro CCC equites postulavit, quibus ipse stipendium se numeraturum aiebat. Mittunt illi equitatum, quo Trigintaviri usi fuerant. Arbitrabantur enim, populo expedire; si peregre illi profecti, perirent. Posteaquam perventum in Asiam esset, militem alium quoque de iis Graeci nominis urbibus colligebat, quae erant in Asiae continente terra sitae. Nam parebant tunc urbes universae in iis, quae Lacedaemonius aliquis imperasset. Cum his copiis Thymbro in planiciem non descendebat, quod ad hostium equitatum respiceret: satis esse sibi ducens, si populationes iis in regionibus pro-

τεῖν. Ἐπεὶ δὲ σωθέντες οἱ ἀναβάντες μετὰ Κύρου συνέμιξαν αὐτῷ, ἐκ τούτου ἤδη καὶ ἐν τοῖς πεδίοις ἀντετάττετο τῷ Τισσαφέρνει· καὶ πόλεις, Πέργαμον μὲν ἑκοῦσαν προσέλαβε, καὶ Τευθρανίαν, καὶ Ἁλισάρναν· ὧν Εὐρυσθένης τε καὶ Προκλῆς ἦρχον, οἱ ἀπὸ Δημαράτου τοῦ Λακεδαιμονίου· (ἐκείνῳ δὲ αὕτη ἡ χώρα δῶρον ἐκ βασιλέως ἐδόθη, ἀντὶ τῆς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα συστρατείας) προσεχώρησαν δ' αὐτῷ καὶ Γοργίων καὶ Γογγύλος, ἀδελφοὶ ὄντες, ἔχοντες, ὁ μὲν Γάμβριον καὶ Παλαιγάμβριον, ὁ δὲ Μυρίναν καὶ Γρύνιον· (δῶρον δὲ καὶ αὗται αἱ πόλεις ἦσαν παρὰ βασιλέως Γογγύλῳ, ὅτι μόνος Ἐρετριέων μηδίσας ἔφυγεν.) ἦν δὲ, ἃς ἀσθενεῖς οὔσας καὶ

---

hibere posset, in quibus ipse degeret. Verum postea quam eae copiae, quae Cyro militaverant, reversae ad suos incolumes, cum Thimbronis se copiis conjunxissent: tum deinde adversus Tissaphernem etiam in planicie struebat aciem, oppidaque partim sponte dedita, suam in potestatem accepit, nimirum Pergamum, itemque Teuthraniam, et Halisarniam, quibus Eurysthenes ac Procles, orti a Demarato Lacedaemonio, cum potestate praeerant. Is a rege dono datam sibi regionem hanc acceperat, quod signa regis adversus Graeciam sequutus fuisset. Etiam Gorgio et Gongylus, fratres, ad ipsius partes transivere; quorum alter Gambrium cum Palaegambrio, Myrinam et Grynium alter possidebat. Haec

κατὰ κράτος ὁ Θίμβρων ἐλάμβανε. Λάρισσαν γε μὴν, τὴν Αἰγυπτίαν καλουμένην, ἐπεὶ οὐκ ἐπείθετο, περιστρατοπεδευσάμενος ἐπολιόρκει. ἐπεὶ δὲ ἄλλως οὐκ ἐδύνατο ἑλεῖν, φρεατίαν τεμόμενος, ὑπόνομον ὤρυττεν, ὡς ἀφαιρησόμενος τὸ ὕδωρ αὐτῶν. ὡς δ' ἐκ τοῦ τείχους ἐκθέοντες πολλάκις ἐνέβαλλον ἐς τὸ ὄρυγμα καὶ ξύλα καὶ λίθους, ποιησάμενος αὖ χελώνην ξυλίνην, ἐπέστησεν ἐπὶ τῇ φρεατίᾳ. καὶ ταύτην μέντοι ἐκδραμόντες οἱ Λαρισσαῖοι νύκτωρ κατέκαυσαν. δοκοῦντος δ' αὐτοῦ οὐδὲν ποιεῖν, πέμπουσιν οἱ ἔφοροι, ἀπολιπόντα Λάρισσαν στρατεύεσθαι ἐπὶ Καρίαν.

Ἐν Ἐφέσῳ δὲ ἤδη ὄντος αὐτοῦ, ὡς ἐπὶ

---

quoque oppida Gongylo a rege donata fuerant, quod is solus ex Eretriensibus exulaverat, quia Medorum partes sequutus esset. Nonnulla oppida Thimbro non satis munita vi cepit. Larissam quidem certe, quam vocant Aegyptiam, imperata facere detrectantem, castris circum eam locatis obsedit. Quumque capi alia ratione non posset, ut puteum averteret, cuniculum agebat, aquam oppidanis ademturus. At vero quum illi extra muros eruptione facta, saepenumero ligna et lapides in fossam conjecissent, testudinem ligneam supra fossam statuit. Hanc quoque Larissaei noctu excurrentes incendunt. Itaque quum nihil agere videretur, mittunt ad eum Ephori, qui denuntiarent, ut relicta Larissa in Cariam militem transferret.

Erat jam Ephesi, profectu-

Καρίαν πορευομένου, Δερκυλλίδας ἄρξων ἀφίκετο ἐπὶ τὸ στράτευμα, ἀνὴρ δοκῶν εἶναι μάλα μηχανικὸς, καὶ ἐπεκαλεῖτο δὲ Σίσυφος. Ὁ μὲν οὖν Θίμβρων ἀπῆλθεν οἴκαδε, καὶ ζημιωθεὶς ἔφυγε· (κατηγόρουν γὰρ αὐτοῦ οἱ σύμμαχοι, ὡς ἐφίει ἁρπάζειν. τῷ στρατεύματι τοὺς φίλους) ὁ δὲ Δερκυλλίδας, ἐπεὶ παρέλαβε τὸ στράτευμα, γνοὺς ὑπόπτους ὄντας ἀλλήλοις τὸν Τισσαφέρνην καὶ τὸν Φαρνάβαζον, κοινολογησάμενος τῷ Τισσαφέρνει, ἀπήγαγεν ἐς τὴν Φαρναβάζου χώραν τὸ στράτευμα, ἑλόμενος θατέρῳ μᾶλλον, ἢ ἅμα ἀμφοτέροις πολεμεῖν. ἦν δὲ καὶ πρόσθεν ὁ Δερκυλλίδας πολέμιος τῷ Φαρναβάζῳ. ἁρμοστὴς [γὰρ] γενόμενος ἐν

---

rus in Cariam, quum Dercyllidas ad exercitum venit, qui Thimbroni in imperio succederet. Existimabatur is vir esse ingenio maxime solerti, eaque de caussa Sisyphi cognomentum habebat. Quamobrem domum Thimbro revertitur, ac damnatus exulatum abiit. Nam a sociis accusabatur, quod exercitui licentiam spoliandi foederatos concessisset. Dercyllidas, acceptis copiis, quum Tissaphernem ac Pharnabazum invicem sibi suspectos esse non ignoraret; habito cum Tissapherne colloquio, militem in Pharnabazi ditionem abduxit, quod bellum cum alterutro, quam simul cum ambobus, gerere mallet. Praeterea veteres etiam inimicitiae inter Dercyllidam ac Pharnabazum intercedebant. Nam quo tempore

Ἀβύδῳ ἐπὶ Λυσάνδρου ναυαρχοῦντος, διαβληθεὶς ὑπὸ Φαρναβάζου, ἐστάθη τὴν ἀσπίδα ἔχων· ὃ δοκεῖ κηλὶς εἶναι τοῖς σπουδαίοις τῶν Λακεδαιμονίων. ἀταξίας γὰρ ζημίωμά ἐστι. καὶ διὰ ταῦτα δὴ πολὺ ἥδιον ἐπὶ τὸν Φαρνάβαζον ᾔει. Καὶ εὐθὺς μὲν τοσούτῳ διέφερεν ἐς τὸ ἄρχειν τοῦ Θίμβρωνος, ὥστε παρήγαγε τὸ στράτευμα διὰ τῆς φιλίας χώρας μέχρι τῆς Φαρναβάζου Αἰολίδος, μηδὲν βλάψας τοὺς ξυμμάχους.

Ἡ δὲ Αἰολὶς αὕτη ἦν μὲν Φαρναβάζου, ἐσατράπευε δὲ αὐτῷ τῆς χώρας, ἕως μὲν ἔζη, Ζῆνις Δαρδανεύς· ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος νόσῳ ἀπέθανε, παρασκευαζομένου τοῦ Φαρναβάζου ἄλλῳ δοῦναι τὴν σατραπείαν, Μανία, ἡ τοῦ

Dercyllidas Abydi praetor erat, tenente classis imperium Lysandro; criminationibus Pharnabazi gravatus, cum scuto stare jussus fuerat. Ducunt autem hoc Lacedaemonii virtutis studiosi pro quadam ignominiae macula, quod ordinis non servati poena sit. Quamobrem hac quoque de caussa multo lubentius adversus Pharnabazum copias ducebat. Tantum vero vel primo belli initio Thimbrone praestabat imperandi scientia, ut copias per amicorum fines usque in Aeolidem Pharnabazo subjectam, sociis nullo detrimento affectis, duceret.

Caeterum haec Aeolum regio parebat illa quidem Pharnabazo, sed obtinuerat eam cum titulo satrapae ab ipso Zenis Dardanensis, quamdiu

Ζήνιος γυνὴ, Δαρδανὶς καὶ αὕτη, ἀναζεύξασα στόλον, καὶ χρήματα λαβοῦσα, ὥστε καὶ αὐτῷ Φαρναβάζῳ δοῦναι, καὶ παλλακίσιν αὐτοῦ χαρίσασθαι, καὶ τοῖς δυναμένοις μάλιστα παρὰ Φαρναβάζῳ, ἐπορεύετο. Ἐλθοῦσα δ' ἐς λόγους, εἶπεν· "Ὦ Φαρνάβαζε, ὁ ἀνήρ σοι ὁ ἐμὸς καὶ τἄλλα φίλος ἦν, "καὶ τοὺς φόρους ἀπεδίδου· ὥστε σὺ ἐπαινῶν "αὐτὸν ἐτίμας. ἢν οὖν ἐγώ σοι μηδὲν χεῖρον "ἐκείνου ὑπηρετῶ, τί σε δεῖ ἄλλον σατράπην "καθιστάναι; ἢν δέ τι σοὶ μὴ ἀρέσκω, ἐπί "σοι δήπου ἔσται, ἀφελομένῳ ἐμὲ, ἄλλῳ "δοῦναι τὴν ἀρχήν." Ἀκούσας ταῦτα ὁ Φαρνάβαζος ἔγνω, δεῖν τὴν γυναῖκα σατρα-

viveret. Is posteaquam morbo extinctus esset, et Pharnabazus jam alii praefecturam tradere pararet; Mania Zenis uxor, et ipsa Dardanensis, cum comitatu copiarum profecta, sumtisque secum pecuniis, quibus et ipsum Pharnabazum donaret, et concubinis ejus, atque aliis, qui plurimum apud eum possent, gratificaretur; ad Pharnabazum iter faciebat. Hinc ad colloquium admissa, sic eum compellat: "Maritus "meus, Pharnabaze, et amicus "erat tuus, et tributa sic pendebat, ut tu illum collaudares, "atque etiam honore prosequereris. Quapropter si nihilo minus ego tibi operam, "quam ille, praestitero; quid "caussae fuerit, cur alium satrapam constituas? Quod si "tibi non placuero, tua erit in "potestate, ut ademtum mihi "imperium alii tribuas." Au-

πεύειν. Ἡ δ' ἐπεὶ κυρία τῆς χώρας ἐγένετο, τούς τε φόρους οὐδὲν ἧττον τἀνδρὸς ἀπεδίδου, καὶ πρὸς τούτοις, ὁπότε ἀφικνοῖτο πρὸς Φαρνάβαζον, ἀεὶ ἦγε δῶρα αὐτῷ, καὶ ὁπότε ἐκεῖνος ἐς τὴν χώραν καταβαίνοι, πολὺ πάντων τῶν ὑπάρχων κάλλιστα καὶ ἥδιστα ἐδέχετο αὐτόν. καὶ ἅς τε παρέλαβε πόλεις, διεφύλαττεν αὐτῷ, καὶ τῶν οὐχ ὑπηκόων προσέλαβεν ἐπιθαλαττιδίας, Λάρισσάν τε, καὶ Ἁμαξιτὸν, καὶ Κολωνὰς, ξενικῷ μὲν Ἑλληνικῷ προσβαλοῦσα τοῖς τείχεσιν, αὐτὴ δ' ἐφ' ἁρμαμάξης θεωμένη· ὃν δ' ἐπαινέσειε, τούτῳ δῶρα ἀμέμπτως ἐδίδου, ὥστε λαμπρότατον τὸ ξενικὸν κατεσκευάσα-

ditis his Pharnabazus, mandandam feminae praefecturam statuit. Illa postquam rerum in ea ditione potita fuit, non solum tributa pendebat, itidem ut maritus fecerat: sed etiam praeterea, quoties ad Pharnabazum iret, munera secum afferebat. Quod si ad ipsius ditionem Pharnabazus descenderet, inter alios pro-praetores longe ipsum elegantissime ac lautissime accipiebat. Neque tantum eas urbes Pharnabazo custodiebat, quas acceperat; verum etiam maritimas quasdam dicto non audientes adjiciebat imperio suo, nimirum Larissam, et Hamaxitum, et Colonas: quum copias Graecas stipendio conductas muris admoveret, atque ipsa militem pugnantem de carpento spectaret. Quod si quem praedicaret, eum muneribus donabat largiter. Quo factum ut con-

το. συνεστρατεύετο δὲ τῷ Φαρναβάζῳ καὶ ὁπότε ἐς Μυσοὺς ἢ Πισίδας ἐμβάλοι, ὅτι τὴν βασιλέως χώραν κακουργοῦσιν. ὥστε καὶ ἀντετίμα αὐτὴν μεγαλοπρεπῶς ὁ Φαρνάβαζος, καὶ ξύμβουλον ἔστιν ὅτε παρεκάλει. Ἤδη δ' οὔσης αὐτῆς ἐτῶν πλέον ἢ τετταράκοντα, Μειδίας, θυγατρὸς ἀνὴρ αὐτῆς ὢν, ἀναπτερωθεὶς ὑπό τινων, ὡς αἰσχρὸν εἴη, γυναῖκα μὲν ἄρχειν, αὐτὸν δ' ἰδιώτην εἶναι, τοὺς μὲν ἄλλους φυλαττομένης αὐτῆς, ὥσπερ ἐν τυραννίδι προσῆκεν, ἐκείνῳ δὲ πιστευούσης, καὶ ἀσπαζομένης, ὥσπερ ἂν γυνὴ γαμβρὸν ἀσπάζοιτο, εἰσελθὼν ἀποπνίξαι αὐτὴν λέγεται. ἀπέκτεινε δὲ καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς, τό, τε εἶδος ὄντα πάγκαλον, καὶ ἐτῶν ὄντα ὡς ἑπτακαί-

---

ductitias copias longe omnium splendidissimas redderet. Etiam Pharnabazi signa sequebatur, quoties ille vel in Mysorum vel Pisidarum fines irrueret, qui tum regis ditionem infestabant. Itaque Pharnabazus eam vicissim magnifice colebat, et nonnunquam in consilium vocabat. Quum autem annos jam XL excessisset, gener ipsius Midias, partim sumtis alis ex quorundam sermonibus, qui turpe dicerent esse, quod imperio femina potiretur, ipso privati hominis vitam agente; partim quod haberi sibi fidem ab ea videret, quae ut ab aliis, perinde ac in tyrannide fieri oportet, sibi cavebat, ita ipsum non aliter complectebatur ac generum complecti socrus solet; ingressus ad eam, suffocando mortem attulisse mulieri

δεκα. Ταῦτα δὲ ποιήσας, Σκῆψιν καὶ Γέργιθα, ἰσχυρὰς πόλεις, κατέσχεν, ἔνθα καὶ τὰ χρήματα μάλιστα ἦν τῇ Μανίᾳ. αἱ δὲ ἄλλαι πόλεις οὐκ ἐδέχοντο αὐτὸν, ἀλλὰ Φαρναβάζῳ ἔσωζον αὐτὰς οἱ ἐνόντες φρουροί. Ἐκ δὲ τούτου ὁ Μειδίας, πέμψας δῶρα τῷ Φαρναβάζῳ, ἠξίου ἔχειν τὴν χώραν, ὥσπερ ἡ Μανία· ὁ δ' ἀπεκρίνατο, φυλάττειν αὐτὰ, ἔστ' ἂν αὐτὸς ἐλθὼν σὺν αὐτῷ ἐκείνῳ λάβῃ τὰ δῶρα· οὐ γὰρ ἂν ἔφη ζῆν βούλεσθαι, μὴ τιμωρήσας Μανίᾳ. Ὁ δὲ Δερκυλλίδας ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ἀφικνεῖται, καὶ εὐθὺς μὲν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ Λάρισσαν καὶ Ἀμαξιτὸν καὶ Κολωνὰς, τὰς ἐπιθαλαττίους πόλεις, ἑκούσας παρέλαβε· πέμπων δὲ καὶ πρὸς τὰς Αἰολίδας

proditur. Praeterea filium ipsius, adolescentem longe formosissimum, ac plus minus XVII natum annos, interemit. His perpetratis, Scepsim et Gergithem occupat, munita sane oppida, et in quibus imprimis opes suas Mania reconditas habebat. Oppidis reliquis excluditur, praesidiariis militibus ea Pharnabazo integra servantibus. Secundum haec missis ille muneribus ad Pharnabazum, ut agrum eum legibus illis, quibus habuerat Mania, sibi obtinere liceret, postulat. Respondet is, servare Midiam haec munera debere, donec ipse veniret, eumque una cum muneribus caperet. Etenim vitam sibi acerbam fore, non vindicata Maniae morte. Haec inter, aderat Dercyllidas, ac statim uno die

πόλεις, ἠξίου ἐλευθεροῦσθαί τε αὐτὰς, καὶ πρὸς τὰ τείχη δέχεσθαι, καὶ ξυμμάχους γίγνεσθαι. Οἱ μὲν οὖν Νεανδρεῖς, καὶ Ἰλιεῖς, καὶ Κοκυλῖται ἐπείθοντο· καὶ γὰρ οἱ φρουροῦντες Ἕλληνες ἐν αὐταῖς, ἐπεὶ ἡ Μανία ἀπέθανεν, οὐ πάνυ τι καλῶς περιείποντο· ὁ δ' ἐν Κέβρηνι, μάλα ἰσχυρῷ χωρίῳ, τὴν φυλακὴν ἔχων, νομίσας, εἰ διαφυλάξειε Φαρναβάζῳ τὴν πόλιν, τιμηθῆναι ἂν ὑπ' ἐκείνου, οὐκ ἐδέχετο τὸν Δερκυλλίδαν. ὁ δὲ ὀργιζόμενος παρεσκευάζετο προσβάλλειν. ἐπεὶ δὲ θυομένῳ αὐτῷ οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερὰ τῇ πρώτῃ, τῇ ὑστεραίᾳ πάλιν ἐθύετο. ὡς δὲ οὐδὲ ταῦτα ἐκαλλιερεῖτο, πάλιν τῇ τρίτῃ· καὶ μέχρι τεττάρων ἡμερῶν ἐκαρτέρει θυόμενος,

---

Larissam, Hamaxitum, Colonas, oppida maritima, per deditionem spontaneam capit. Deinde missis ad urbes Aeolicas nuntiis, ut libertatem recuperarent, seque intra muros admitterent, et societatem quoque coirent, postulabat. Erant dicto audientes Neandrenses, et Ilienses, et Cocylitae: quia post mortem Maniae praesidiarii Graeci non admodum erga eos recte se gesserant. At qui Cebrenem, munitissimum oppidum, cum praesidio tenebat, quia se praemiis ornatum iri a Pharnabazo putabat, si oppidum in ejus fide servasset, Dercyllidam non admittebat. Tum ille excandescens, ad oppugnationem se parabat. Sed quum primo die facta re sacra, perlitatum non esset; postridie sacrificia iterabat. Quum

μάλα χαλεπῶς φέρων· ἔσπευδε γὰρ, πρὶν Φαρνάβαζον βοηθῆσαι, ἐγκρατὴς γενέσθαι πάσης τῆς Αἰολίδος. Ἀθηνάδας δέ τις, Σικυώνιος λοχαγὸς, νομίσας, τὸν μὲν Δερκυλλίδαν φλυαρεῖν διατρίβοντα, αὐτὸς δὲ ἱκανὸς εἶναι τὸ ὕδωρ ἀφελέσθαι τοὺς Κεβρηνίους, προσδραμὼν σὺν τῇ ἑαυτοῦ τάξει, ἐπειρᾶτο τὴν κρήνην συγχοῦν. οἱ δὲ ἔνδοθεν ἐπεξελθόντες αὐτόν τε συνέτρωσαν, καὶ δύο ἀπέκτειναν, καὶ τοὺς ἄλλους παίοντες καὶ βάλλοντες ἀπήλασαν. ἀχθομένου δὲ τοῦ Δερκυλλίδου, καὶ νομίζοντος, ἀθυμοτέραν τὴν προσβολὴν ἔσεσθαι, ἔρχονται ἐκ τοῦ τείχους παρὰ τῶν Ἑλλήνων κήρυκες, οἳ καὶ εἶπον, ὅτι, ἃ μὲν ὁ

exta ne tum quidem addicerent, idem die tertio faciebat: adeoque totos quatuor dies exta consulere non cessabat, graviter eam rem ferens, propterea quod totam Aeolidem in potestatem suam redigere maturaret, prius quam Pharnabazus opem laturus adventaret. Tum Athenadas quidam Sicyonius, cohortis ductor, quod inepte Dercyllidam istic desidere, ac se Cebreniis aquam adimere posse existimaret; accurrens cum cohorte sua fontem obturare conabatur. At oppidani in eos irruentes Athenadam vulnerant, milites duos occidunt, caeteros partim comminus partim eminus adorti repellunt. Ea res quum molesta Dercyllidae accidisset, jamque suos minus alacriter oppugnaturos oppidum existimaret: caduceatores a Graecis ex oppido missi veniunt, ac mi-

ἄρχων ποιοίη, οὐκ ἀρέσκοι σφίσιν, αὐτοὶ δὲ βούλοιντο σὺν τοῖς Ἕλλησι μᾶλλον, ἢ σὺν τῷ βαρβάρῳ εἶναι. Ἔτι δὲ διαλεγομένων αὐτῶν ταῦτα, παρὰ τοῦ ἄρχοντος αὐτῶν ἧκε λέγων, ὅτι, ὅσα λέγοιεν οἱ πρόσθεν, καὶ αὐτῷ δοκοῦντα λέγοιεν. ὁ οὖν Δερκυλλίδας εὐθὺς, ὥσπερ ἔτυχε, κεκαλλιερηκὼς ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἀναλαβὼν τὰ ὅπλα, ἡγεῖτο πρὸς τὰς πύλας· οἱ δ' ἀναπετάσαντες ἐδέξαντο. καταστήσας δὲ καὶ ἐνταῦθα φρουροὺς, εὐθὺς ᾔει ἐπὶ τὴν Σκῆψιν καὶ τὴν Γέργιθα. Ὁ δὲ Μειδίας, προσδοκῶν μὲν τὸν Φαρνάβαζον, ὀκνῶν δ' ἤδη τοὺς πολίτας, πέμψας πρὸς τὸν Δερκυλλίδαν, εἶπεν, ὅτι ἔλθοι ἂν ἐς λόγους, εἰ ὁμήρους λάβοι. ὁ δὲ, πέμψας αὐτῷ ἀπὸ πόλεως ἑκά-

---

nime sibi probari aiunt, quae a praefecto gererentur: malle se a Graecorum quam barbari partibus stare. Dum inter se hujusmodi colloquium habent, advenit etiam a praefecto quidam, qui diceret, omnia primis a caduceatoribus exposita, sibi quoque probari. Quamobrem Dercyllidas statim, uti tum forte perlitaverat, eodem die sumtis armis ad portas ducebat: quibus apertis oppidani eum admiserunt. Quumque praesidium imposuisset, recta Scepsim ac Gergethen versus contendit. Tum Midias, qui Pharnabazum aliquando venturum vereretur, et cives metueret, missis ad Dercyllidam nuntiis, cupere se cum ipso colloqui significat, si obsides accepisset. Ille missis ad ipsum ex quavis urbe socia singulis,

στης τῶν ξυμμάχων ἕνα, ἐκέλευσε λαβεῖν τούτων, ὁπόσους τε καὶ ὁποίους βούλοιτο. ὁ δὲ, λαβὼν δέκα, ἐξῆλθε, καὶ ξυμμίξας τῷ Δερκυλλίδᾳ, ἠρώτα, ἐπὶ τίσιν ἂν ξύμμαχος γένοιτο. ὁ δ' ἀπεκρίνατο, ἐφ' ᾧ τε τοὺς πολίτας ἐλευθέρους τε καὶ αὐτονόμους ἐᾷν. καὶ ἅμα ταῦτα λέγων, ᾔει πρὸς τὴν Σκῆψιν. Γνοὺς δὲ ὁ Μειδίας, ὅτι οὐκ ἂν δύναιτο κωλύειν βίᾳ τῶν πολιτῶν, εἴασεν αὐτὸν εἰσιέναι. ὁ δὲ Δερκυλλίδας, θύσας τῇ Ἀθηνᾷ ἐν τῇ τῶν Σκηψίων ἀκροπόλει, τοὺς μὲν Μειδίου φρουροὺς ἐξήγαγε, παραδοὺς τοῖς πολίταις τὴν πόλιν, καὶ παρακελευσάμενος, ὥσπερ Ἕλληνας καὶ ἐλευθέρους χρὴ, οὕτω πολιτεύειν, ἐξελθὼν ᾔει ἐπὶ τὴν Γέργιθα. ξυμ-

---

jussit ut ex his quam multos, et quos vellet, acciperet. Midias quum decem ex eis retinuisset, oppido est egressus: quumque in castra Dercyllidae venisset, quibus conditionibus ineunda societas esset, interrogabat. Respondebat is, unam esse conditionem, ut cives liberos suis uti legibus permitteret. Simul haec loquutus, Scepsim pergebat. Midias vero, qui intelligeret, invitis civibus se prohibere non posse: ut oppidum ingrederetur, permittebat. Tum Dercyllidas facto Minervae sacro in arce Scepsiorum, Midiae praesidiarios eduxit: et oppido civibus restituto, hortatus est omnes, ut tanquam Graeci ac liberi homines rempublicam administrarent. Post egressus, Gergithem versus pergebat, multis

προὔπεμπον δὲ πολλοὶ αὐτὸν καὶ τῶν Σκηψίων, τιμῶντές τε καὶ ἡδόμενοι τοῖς πεπραγμένοις. Ὁ δὲ Μειδίας, παρεπόμενος αὐτῷ, ἠξίου τὴν τῶν Γεργιθίων πόλιν παραδοῦναι αὐτῷ. καὶ ὁ Δερκυλλίδας μέντοι ἔλεγεν, ὡς τῶν δικαίων οὐδενὸς ἀτυχήσει· ἅμα δὲ ταῦτα λέγων, ᾔει πρὸς τὰς πύλας σὺν τῷ Μειδίᾳ, καὶ τὸ στράτευμα ἠκολούθει αὐτῷ ἐς δύο εἰρηνικῶς. οἱ δ' ἀπὸ τῶν πύργων, καὶ μάλα ὑψηλῶν ὄντων, ὁρῶντες τὸν Μειδίαν σὺν αὐτῷ, οὐκ ἔβαλλον· εἰπόντος δὲ τοῦ Δερκυλλίδου· "Κέλευσον, ὦ Μειδία, ἀνοῖξαι τὰς πύλας, "ἵνα ἡγῇ μὲν σύ, ἐγὼ δὲ ἐς τὸ ἱερὸν σύν "σοι ἔλθω, κἀνταῦθα θύσω τῇ Ἀθηνᾷ·" ὁ Μειδίας ὤκνει μὲν ἀνοίγειν τὰς πύλας, φο-

---

etiam Scepsiis deducentibus, partim honoris caussa, partim ob laetitiam, quam ex iis rebus, quae tum gestae erant, percipiebant. Etiam Midias ipsum comitatus, ut sibi Gergithiorum oppidum traderetur, rogabat. Cui respondebat Dercyllidas, nihil non impetraturum esse, quod aequum foret. Atque his dictis, una cum Midia ad portas accedebat, universis copiis in binos instructis, pacateque subsequentibus. At qui erant in turribus, eisque admodum excelsis, quum Midiam ipsi adesse viderent, tela nulla emittebant. Quumque Dercyllidas his eum verbis compellaret: "Iube portas aperi-"ri, Midia, ut te praeeunte fa-"num una ingrediar, ac Mi-"nervae sacrificem:" cunctabatur is quidem, sed quia metue-

βούμενος δὲ, μὴ παραχρῆμα συλληφθῇ, ἐκέλευσεν ἀνοῖξαι. Ὁ δ' ἐπεὶ εἰσῆλθεν, ἔχων αὐτὸν Μειδίαν, ἐπορεύετο πρὸς τὴν ἀκρόπολιν· καὶ τοὺς μὲν ἄλλους στρατιώτας ἐκέλευσε θέσθαι περὶ τὰ τείχη τὰ ὅπλα, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἔθυε τῇ Ἀθηνᾷ. ἐπεὶ δὲ ἐτέθυτο, ἀνεῖπε, καὶ τοὺς Μειδίου δορυφόρους θέσθαι τὰ ὅπλα ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ ἑαυτοῦ στρατεύματος, ὡς μισθοφορήσοντας· Μειδίᾳ γὰρ οὐδὲν ἔτι δεινὸν εἶναι. Ὁ μέντοι Μειδίας, ἀπορῶν, ὅ,τι ποιοίη, εἶπεν· "Ἐγὼ μέντοι "νῦν ἄπειμι, ἔφη, ξένιά σοι παρασκευά-"σων." "ὁ δὲ, οὐ μὰ Δί', ἔφη, ἐπεὶ αἰσχρὸν, "ἐμὲ τεθυκότα ξενίζεσθαι ὑπὸ σοῦ, ἀλλὰ μὴ "ξενίζειν σέ. μένε οὖν παρ' ἡμῖν· ἐν ᾧ δ' ἂν

---

bat, ne confestim comprehenderetur, aperiri eas mandabat. Itaque Dercyllidas ingressus una cum Midia, pergebat in arcem: ac milites quidem alios propter moenia subsistere in armis jubebat, ipse cum suis Minervae sacrificabat. Facta re sacra mandat, ut etiam Midiae satellites in agminis sui frontem se cum armis conferrent, ut qui stipendia facturi apud se deinceps essent. Nec enim quidquam Midiae periculi amplius imminere. Tum Midias inops consilii: "Ego "vero abeo nunc, ait, ut hos-"pitales epulas tibi parem." Cui Dercyllidas: "Non pro-"fecto, inquit. Nam turpe fu-"erit, epulum abs te mihi hos-"pitale praeberi, qui rem sa-"cram ipse feci; ac non me "potius te velut hospitem ex-

"τὸ δεῖπνον παρασκευάζηται, ἐγὼ καὶ σὺ τὰ "δίκαια πρὸς ἀλλήλους διασκεψόμεθα καὶ "ποιήσομεν." Ἐπεὶ δ' ἐκαθέζοντο, ἠρώτα ὁ Δερκυλλίδας· "Εἰπέ μοι, ὦ Μειδία, ἔφη, "ὁ πατήρ σε ἄρχοντα τοῦ οἴκου κατέλιπε; "μάλιστα, ἔφη. καὶ πόσαι σοι οἰκίαι ἦσαν; "πόσαι δὲ χῶραι; πόσαι δὲ νομαί;" ἀπογράφοντος δ' αὐτοῦ, οἱ παρόντες τῶν Σκηψίων εἶπον· "Ψεύδεταί σε οὗτος, ὦ Δερ-"κυλλίδα." "ὑμεῖς δέ γ', ἔφη, μὴ λίαν μι-"κρολογεῖσθε." Ἐπειδὴ δὲ ἀπεγέγραπτο τὰ πατρῷα, "Εἰπέ μοι, ἔφη, Μανία δὲ τίνος "ἦν;" οἱ δὲ πάντες εἶπον, ὅτι Φαρναβάζου. "οὐκ οὖν καὶ τὰ ἐκείνης, ἔφη, Φαρναβάζου; "μάλιστα, ἔφασαν. ἡμέτερα ἂν εἴη, ἔφη,

---

"cipere. Atque adeo nobis-"cum maneto, ut interea, dum "coena parabitur, inter nos, "quod fieri aequum erit, tum "consideremus, tum reipsa ex-"equamur." Post ubi consedissent, interrogans Dercyllidas Midiam: "Dic mihi Midia, "inquit, an pater tuus te prin-"cipem domus reliquit? Max-"ime, subjecit Midias. Et "quotnam erant domus tibi? "quot agri? quot pascua?" Heic quum Midias omnia referret in tabulas: Scepsii, qui aderant: "Imponit, inquiunt, "hic tibi mendacio, Dercylli-"da." Verum ille: "Non "nimis, ait, sordide rationes "vobis ineundae sunt." Tandem quum patrita Midiae bona tabulis consignata fuissent: "Dic mihi, subjecit, cujusnam "Mania fuerit? Responsum

« ἐπεὶ κρατοῦμεν· πολέμιος γὰρ ἡμῖν Φαρ-
« νάβαζος. ἀλλ' ἡγείσθω τὶς, ἔφη, ὅπου κεῖ-
« ται τὰ Μανίας καὶ τὰ Φαρναβάζου."
Ἡγουμένων δὲ τῶν ἄλλων ἐπὶ τὴν Μανίας οἴκησιν, ἣν παρειλήφει ὁ Μειδίας, ἠκολούθει κἀκεῖνος. ἐπεὶ δ' εἰσῆλθεν, ἐκάλει ὁ Δερκυλλίδας τοὺς ταμίας, φράσας τοῖς ὑπηρέταις, λαβεῖν αὐτοὺς, — προεῖπεν αὐτοῖς, ὡς, εἴ τι κλέπτοντες ἁλώσοιντο τῶν Μανίας, παραχρῆμα ἀποσφαγήσοιντο· οἱ δ' ἐδείκνυσαν. ὁ δ' ἐπεὶ εἶδε πάντα, κατέκλεισεν αὐτὰ, καὶ κατεσημήνατο, καὶ φύλακας κατέστησεν. Ἐξιὼν δὲ, οὓς εὗρεν ἐπὶ ταῖς θύραις τῶν ταξιάρχων καὶ λοχαγῶν, εἶπεν

---

ab omnibus, fuisse hanc Pharnabazi. " Ergó, inquit, etiam
" Maniae bona Pharnabazi
" sunt? Maxime, aiunt. Nimirum jam nostra sunt, in-
" quit, quando victoria nos potiti sumus. Nam Pharnaba-
" zus hostis noster est. Quam-
" obrem eos nos aliquis ducat,
" ubi Maniae ac Pharnabazi
" opes sitae sunt." Heic quum alii ad aedes Maniae Dercyllidam ducerent, quas Midias occuparat, etiam ipse sequebatur. Ingressus Dercyllidas quaestores arcessit, jussisque apparitoribus hos comprehendere, futurum praedixit, ut si quid de Maniae bonis furto surripere deprehenderentur, statim jugularentur. Ibi quum illis commonstrantibus inspexisset universa, rursus obsignata occludit, additis etiam custodibus. Post egressus, ad tribunos, et cohortium praefectos, quoscun-

αὐτοῖς· "μισθὸς μὲν ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, ἐξείρ-
"γασται τῇ στρατιᾷ, ἐγγὺς ἐνιαυτοῦ, ὀκτα-
"κισχιλίοις ἀνδράσιν· ἢν δέ τι προσεργασώ-
"μεθα, καὶ ταῦτα προσέσται." ταῦτα δ' εἶπε, γιγνώσκων, ὅτι ἀκούσαντες πολὺ ἔτι εὐτακτότεροι καὶ θεραπευτικώτεροι ἔσοιντο. ἐρομένου δὲ τοῦ Μειδίου, "ἐμὲ [δὲ] ποῦ χρὴ
"οἰκεῖν, ὦ Δερκυλλίδα; ἀπεκρίνατο, ἔνθα-
"περ καὶ δικαιότατον, ἐν τῇ πατρίδι τῇ σαυ-
"τοῦ Σκήψει, καὶ ἐν τῇ πατρῴᾳ οἰκίᾳ."

β'. Ὁ μὲν δὴ Δερκυλλίδας, ταῦτα διαπραξάμενος, καὶ λαβὼν ἐν ὀκτὼ ἡμέραις ἐννέα πόλεις, ἐβουλεύετο, ὅπως ἂν μὴ, ἐν τῇ Φιλίᾳ χειμάζων, βαρὺς εἴη τοῖς ξυμμάχοις, ὥσπερ Θίμβρων, μηδ' αὖ Φαρνάβαζος καταφρονῶν

---

que pro foribus reperiebat; "Stipendium, inquit, exercitui "partum habemus, quod prope in annum unum vel octies "mille suffecerit. Quod si "quid praeterea consequuti "fuerimus, id etiam habituri "sumus." Atque haec idcirco proferebat, quod futurum non ignoraret; ut his auditis, longe ordinis observantiores, et in officio paratiores essent. Tum vero quaerente Midia: "Ubinam mihi habitandum erit, "Dercyllida? Istic, inquit, ubi "te habitare est aequissimum: "nimirum Scepsi in patria tua, "et quidem in domo paterna."

2. His rebus confectis Dercyllidas, ac diebus octo, novem oppidis captis, secum ipse deliberabat, quo pacto fieri posset, ut neque foederatorum in finibus hybernaret, ac sociis

τῇ ἵππῳ κακουργῇ τὰς Ἑλληνίδας πόλεις. πέμπει οὖν πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐρωτᾷ, πότερον εἰρήνην ἢ πόλεμον ἔχειν βούλεται. ὁ μέντοι Φαρνάβαζος, νομίσας, τὴν Αἰολίδα ἐπιτετειχίσθαι τῇ ἑαυτοῦ οἰκήσει Φρυγίᾳ, σπονδὰς εἵλετο.

Ὡς δὲ ταῦτα ἐγένετο, ἐλθὼν ὁ Δερκυλλίδας ἐς τὴν Βιθυνίδα Θρᾴκην, ἐκεῖ διεχείμαζεν, οὐδὲν τοῦ Φαρναβάζου πάνυ τι ἀχθομένου· πολλάκις γὰρ οἱ Βιθυνοὶ αὐτῷ ἐπολέμουν. καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὁ Δερκυλλίδας ἀσφαλῶς φέρων καὶ ἄγων τὴν Βιθυνίδα, καὶ ἄφθονα ἔχων τὰ ἐπιτήδεια, διετέλει· ἐπεὶ δὲ ἦλθον τότε αὐτῷ παρὰ τοῦ Σεύθου πέραθεν ξύμμαχοι, τῶν Ὀδρυσῶν ἱππεῖς τε ὡς διακόσιοι καὶ

Thymbronis exemplo molestus esset: neque Pharnabazus, se spreto, cum copiis equestribus oppida Graeci nominis infestaret. Quare mittit ad eum, qui interrogaret, pacem an bellum mallet. Pharnabazus, qui existimaret, Aeoliam munitionis instar oppositam esse Phrygiae, quae ipsius domicilium esset; inducias fieri maluit.

Quae res ubi successisset, Bithynicam in Thraciam profectus Dercyllidas, ibidem hybernavit, non admodum hoc graviter ferente Pharnabazo: quod Bithyni saepius illi bellum facerent. Ac Dercyllidas quidem sine ullo periculo res Bithynorum rapiebat, ferebat: et nunquam non ampla commeatus copia abundabat. Post ubi ex littore adverso a Seuthe socii quidam ad eum

πελτασταὶ ὡς τριακόσιοι, οὗτοι, στρατοπεδευσάμενοι καὶ περισταυρωσάμενοι ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὡς εἴκοσι στάδια, αἰτοῦντες φύλακας τοῦ στρατοπέδου τὸν Δερκυλλίδαν τῶν ὁπλιτῶν, ἐξῄεσαν ἐπὶ λείαν, καὶ πολλὰ ἐλάμβανον ἀνδράποδά τε καὶ χρήματα. Ἤδη δ' ὄντος τοῦ στρατοπέδου αὐτοῖς μεστοῦ πολλῶν αἰχμαλώτων, καταμαθόντες οἱ Βιθυνοὶ, ὅσοι τ' ἐξῄεσαν, καὶ ὅσους κατέλιπον φύλακας Ἕλληνας, ξυλλεγέντες παμπληθεῖς, πελτασταὶ καὶ ἱππεῖς, ἅμ' ἡμέρᾳ προσπίπτουσι τοῖς ὁπλίταις, ὡς διακοσίοις οὖσιν. ἐπειδὴ δ' ἐγγὺς ἐγένοντο, οἱ μὲν ἔβαλλον, οἱ δ' ἠκόντιζον ἐς αὐτούς. οἱ δ', ἐπεὶ ἐτιτρώσκοντο μὲν καὶ ἀπέθνησκον, ἐποίουν δ'

---

venissent, nimirum equites Odrysae plus minus cc, et cetrati plus minus ccc: castris illi positis, valloque munitis, intervallo fere xx stadiorum ab agmine Graeco, et a Dercyllida gravis armaturae peditibus quibusdam postulatis, qui eorum in castris excubias agerent, praedatum exierunt, magnamque mancipiorum et rerum copiam nacti sunt. Jam plurimis captivis castra referta erant, quum Bithyni, intellecto quot exiisent, et quot Graecos milites in excubiis reliquissent: magno numero cetratorum equitumque collecto, sub primam auroram in gravis armaturae pedites, qui cc erant, irruunt. Quum propius accessissent, alii telis, jaculis alii adversus eos utebantur. Illi quia vulneribus confecti peribant, atque

οὐδὲν, καθειργμένοι ἐν τῷ σταυρώματι ὡς [ἐν] ἀνδρομήκει ὄντι, διασπάσαντες τὸ αὑτῶν ὀχύρωμα, ἐφέροντο ἐς αὐτούς. οἱ δὲ, ᾗ μὲν ἐκθέοιεν, ὑπεξεχώρουν, καὶ ῥᾳδίως ἀπέφευγον πελτασταὶ ὁπλίτας· ἔνθεν δὲ καὶ ἔνθεν ἠκόντιζον, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἐφ' ἑκάστῃ ἐκδρομῇ κατέβαλλον. τέλος δὲ, ὥσπερ ἐν αὐλίῳ σηκασθέντες, κατηκοντίσθησαν. ἐσώθησαν μέντοι αὐτῶν ἀμφὶ τοὺς πεντεκαίδεκα ἐς τὸ Ἑλληνικὸν, καὶ οὗτοι, ἐπεὶ εὐθέως ᾔσθοντο τὸ πρᾶγμα, ἀποχωρήσαντες, καὶ ἐν τῇ μάχῃ διαπεσόντες, ἀμελησάντων τῶν Βιθυνῶν. Ταχὺ δὲ ταῦτα διαπραξάμενοι οἱ Βιθυνοὶ, καὶ τοὺς σκηνοφύλακας τῶν Ὀδρυσῶν Θρᾳκῶν ἀπο-

---

interim nihil efficiebant, quippe qui intra vallum, quod altitudinem viri aequaret, conclusi essent; perrupta sua munitione, adversus hostes ferebantur. Ii vero, quacunque excurrebatur, cedebant: ac facile, cetrati quum essent, gravis armaturae pedites eludebant: simul hinc et inde jaculando, multos in excursionibus singulis sternebant. Tandem velut in caula conclusi, jaculis confecti fuerunt; exceptis plus minus quindecim, qui Graecorum in castra salvi pervenerunt. Nam ubi primum hi rem intellexissent, discesserant: medioque in proelio, Bithynis haud animadvertentibus, elapsi fuerant. Hac re subito confecta, et Odrysarum e Thracia custodibus interemtis; Bithyni captivos suos recipiunt, atque ita discedunt, ut Graeci re animadversa suis opem feren-

κτείναντες, ἀπολαβόντες πάντα τὰ αἰχμάλωτα, ἀπῆλθον· ὥστε οἱ Ἕλληνες, ἐπεὶ ᾔσθοντο, βοηθοῦντες, οὐδὲν ἄλλο εὗρον, ἢ νεκροὺς γυμνοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ἐπεὶ μέντοι ἐπανῆλθον οἱ Ὀδρύσαι, θάψαντες τοὺς ἑαυτῶν, καὶ πολὺν οἶνον ἐκπιόντες ἐπ' αὐτοῖς, καὶ ἱπποδρομίαν ποιήσαντες, ὁμοῦ δὴ τὸ λοιπὸν τοῖς Ἕλλησι στρατοπεδευσάμενοι, ἦγον καὶ ἔκαιον τὴν Βιθυνίδα.

Ἅμα δὲ τῷ ἦρι πορευόμενος ὁ Δερκυλλίδας ἐκ τῶν Βιθυνῶν, ἀφικνεῖται ἐς Λάμψακον. Ἐνταῦθα δ' ὄντος αὐτοῦ, ἔρχονται ἀπὸ τῶν οἴκοι τελῶν Ἄρακός τε καὶ Ναυάτης καὶ Ἀντισθένης. οὗτοι δ' ἦλθον ἐπισκεψόμενοι τά τε ἄλλα, ὅπως ἔχοι τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, καὶ Δερκυλλίδᾳ ἐροῦντες, μένοντι ἄρχειν καὶ τὸν

---

tes, aliud nihil in castris, quam nuda cadavera reperirent. Odrysae quum rediissent, suis humatis, magnaque vini copia super iis exhausta, et equestri certamine instituto, castra deinceps sua cum Graecorum castris conjungebant, atque Bithynorum agros populationibus ac flammis vastabant.

Ineunte vere Dercyllidas e Bithynorum finibus excedens, Lampsacum venit. Ibi quum esset, Aracus et Navates, et Antisthenes a magistratibus patriae missi ad eum accedunt. Aderant autem partim ut inspicerent, quo pacto se res Asiaticae haberent: partim Dercyllidae significaturi, prorogatum esse ipsi etiam in sequentem annum imperium. Prae-

ἐπιόντα ἐνιαυτόν· ἐπιστεῖλαι δὲ σφίσιν αὐτοῖς τοὺς ἐφόρους, καὶ ξυγκαλέσαντας τοὺς στρατιώτας εἰπεῖν, ὡς, ὧν μὲν πρόσθεν ἐποίουν, μέμφοιντο αὐτοῖς, ὅτι δὲ νῦν οὐδὲν ἠδίκουν, ἐπαινοῖεν· καὶ περὶ τοῦ λοιποῦ χρόνου εἰπεῖν, ὅτι, ἢν μὲν ἀδικῶσιν, οὐκ ἐπιτρέψουσιν· ἢν δὲ δίκαια περὶ τοὺς ξυμμάχους ποιῶσιν, ἐπαινέσονται αὐτούς. Ἐπεὶ μέντοι ξυγκαλέσαντες τοὺς στρατιώτας ταῦτ' ἔλεγον, ὁ τῶν Κυρείων προσεστηκὼς ἀπεκρίνατο· "Ἀλλ', ὦ ἄνδρες "Λακεδαιμόνιοι, ἡμεῖς μὲν ἐσμὲν οἱ αὐτοὶ "νῦν τε καὶ πέρυσιν· ἄρχων δὲ ἄλλος μὲν "νῦν, ἄλλος δὲ τὸ παρελθόν. τὸ οὖν αἴτιον "τοῦ νῦν μὲν μὴ ἐξαμαρτάνειν, τότε δὲ, αὐ-"τοὶ ἤδη ἱκανοί ἐστε γιγνώσκειν." Ξυσκη-

---

terea mandatum esse sibi aiebant ab Ephoris, ut convocatis militibus dicerent, non probare se, quae antehac designassent: quod vero in hoc tempore neminem laesissent, in hoc eos se collaudare. De caetero significare, non passuros se, ut injuria quenquam afficiant: sin erga socios juste se gererent, id se praedicaturos. Haec quum militibus ad concionem advocatis dicta fuissent, praefectus copiarum, quibus Cyrus usus fuerat, in hunc modum respondit: "Nos "quidem, Lacedaemonii, nunc "iidem sumus, qui anno superiore fuimus: sed alium "nunc imperatorem habemus, "quam prius. Quapropter ipsi "jam satis perspicere potestis, "quamobrem id temporis deliquerimus, nunc omnis ex-

νούντων δὲ τῶν τε οἴκοθεν πρέσβεων καὶ τοῦ Δερκυλλίδα, ἐπεμνήσθη τὶς τῶν περὶ τὸν Ἄρακον, ὅτι καταλελοίποιεν πρέσβεις τῶν Χερρονησιωτῶν ἐν Λακεδαίμονι. τούτους δὲ λέγειν ἔφασαν, ὡς νῦν μὲν οὐ δύναιντο τὴν Χερρόνησον ἐργάζεσθαι· φέρεσθαι γὰρ καὶ ἄγεσθαι ὑπὸ τῶν Θρᾳκῶν· εἰ δ' ἀποτειχισθείη ἐκ θαλάττης ἐς θάλατταν, καὶ σφίσιν ἂν γῆν πολλὴν καὶ ἀγαθὴν εἶναι ἐργάζεσθαι, καὶ ἄλλοις, ὁπόσοι βούλοιντο Λακεδαιμονίων· ὥστ' ἔφασαν, οὐκ ἂν θαυμάζειν, εἰ καὶ πεμφθείη τὶς Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῆς πόλεως σὺν δυνάμει ταῦτα πράξων. ὁ οὖν Δερκυλλίδας πρὸς μὲν ἐκείνους οὐκ εἶπεν, ἣν εἶχε γνώμην ταῦτ' ἀκούσας, ἀλλ' ἔπεμψεν αὐτοὺς ἀπ'

"pertes culpae simus." Quum autem legati, qui Lacedaemone venerant, a Dercyllida contubernio exciperentur; quidam ex Araci comitibus memorat, reliquisse se Lacedaemone Cherronesiorum legatos. Eos aiebant dicere, coli Cherronesum hoc tempore non posse, quod a Thracibus omnia raperentur, ferrentur: verum si muro a parte maris una usque ad alteram clauderetur, non solum ipsos terram amplam et fertilem, quam colerent, habituros: sed reliquos etiam Lacedaemonios, qui quidem vellent. Itaque non mirum sibi fore dicebant, si quis Lacedaemoniorum domo cum copiis eo mitteretur, qui hanc rem perficeret. His auditis Dercyllidas, quae sui esset animi sententia tum ad illos dissimula-

Ἐφέσου διὰ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, ἡδόμενος, ὅτι ἔμελλον ὄψεσθαι τὰς Ἑλληνίδας πόλεις ἐν εἰρήνῃ εὐδαιμονικῶς διαγούσας. Οἱ μὲν δὴ ἐπορεύοντο. ὁ δὲ Δερκυλλίδας, ἐπειδὴ ἔγνω μενετέον ὄν, πάλιν πέμψας πρὸς τὸν Φαρνάβαζον, ἐπήρετο, πότερα βούλοιτο σπονδὰς ἔχειν, καθάπερ διὰ τοῦ χειμῶνος, ἢ πόλεμον. ἑλομένου δὲ τοῦ Φαρναβάζου καὶ τότε σπονδὰς, οὕτω καταλιπὼν καὶ τὰς περὶ ἐκεῖνον πόλεις φιλίας [ἐν εἰρήνῃ], διαβαίνει τὸν Ἑλλήσποντον σὺν τῷ στρατεύματι ἐς τὴν Εὐρώπην· καὶ διὰ φιλίας τῆς Θρᾴκης πορευθεὶς, καὶ ξενισθεὶς ὑπὸ Σεύθου, ἀφικνεῖται ἐς Χεῤῥόνησον. Ἣν καταμαθὼν πόλεις μὲν ἕνδεκα ἢ δώδεκα ἔχουσαν, χώραν δὲ παμφορωτά-

bat, Ephesoque per Graeci nominis civitates ipsos dimittebat, laetus interim, quod oppida Graeca tranquillo beatoque in statu visuri essent. Atque hi quidem ita profecti sunt. Caeterum Dercyllidas posteaquam sibi manendum ad exercitum intellexit, rursum missis ad Pharnabazum nuntiis, interrogabat, induciasne, quae per hyemem fuissent, an bellum mallet. Quumque Pharnabazus, etiam id temporis, inducias bello praetulisset: pace oppidis ipsius concessa, cum copiis Hellespontum in Europam trajicit; ac per Thraciam pacatam itinere facto, hospitioque exceptus a Seuthe, Cherronesum ingreditur. In ea quum oppida XI vel XII esse accepisset, ac terram omnis quidem illam generis rerum fertilem et

την καὶ ἀρίστην οὖσαν, κεκακωμένην δὲ, ὥσπερ ἐλέγετο, ὑπὸ τῶν Θρακῶν, ἐπεὶ μετρῶν εὗρε τοῦ Ἰσθμοῦ ἑπτὰ καὶ τριάκοντα στάδια, οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλὰ θυσάμενος ἐτείχιζε, κατὰ μέρη διελὼν τοῖς στρατιώταις τὸ χωρίον· καὶ ἆθλα αὐτοῖς ὑποσχόμενος δώσειν τοῖς πρώτοις ἐκτειχίσασι, καὶ τοῖς ἄλλοις, ὡς ἕκαστοι εἶεν ἄξιοι, ἀπετέλεσε τὸ τεῖχος, ἀρξάμενος ἀπὸ ἠρινοῦ χρόνου, πρὸ ὀπώρας. καὶ ἐποίησεν ἐντὸς τοῦ τείχους ἕνδεκα μὲν πόλεις, πολλοὺς δὲ λιμένας, πολλὴν δὲ καὶ ἀγαθὴν γῆν σπόριμον, πολλὴν δὲ πεφυτευμένην, παμπληθεῖς δὲ καὶ παγκάλας νομὰς παντοδαποῖς κτήνεσι. ταῦτα δὲ πράξας, διέβαινε πάλιν ἐς τὴν Ἀσίαν.

Ἐπισκοπῶν δὲ τὰς πόλεις, ἑώρα τὰ μὲν

---

optimam, sed quae a Thracibus infestari diceretur: dimensus eam, porrigi Isthmum ad triginta septem stadia comperit. Itaque minime rem negligendam ratus, facto prius sacrificio ducere murum coepit, quum locum universum in milites partitus esset, ac praemia non iis solum promisisset, qui primi suam muri partem absolvissent; sed etiam aliis, prout quisque mererentur. Ita murus ante autumnum absolutus fuit, quum verno tempore inchoatus esset. Intra murum ipsum Dercyllidas undecim oppida, portus plures, agrum partim frumentarium amplum ac fertilem, partim consitum, permulta denique pulcherrimaque pascua, in usum omnis generis jumentorum, complexus est. His ita confectis, rursus in Asiam trajicit.

Quumque inspiceret oppida,

ἄλλα καλῶς ἐχούσας, Χίων δὲ φυγάδας εὗρεν Ἀταρνέα ἔχοντας, χωρίον ἰσχυρὸν, καὶ ἐκ τούτου ὁρμωμένους, φέροντας καὶ ἄγοντας τὴν Ἰωνίαν, καὶ ζῶντας ἐκ τούτου. πυθόμενος δὲ, ὅτι πολὺς σῖτος ἐνῆν αὐτοῖς, περιστρατοπεδευσάμενος ἐπολιόρκει· καὶ ἐν ὀκτὼ μησὶ παραστησάμενος αὐτοὺς, καταστήσας ἐν αὐτῷ Δράκοντα Πελληνέα ἐπιμελητὴν, καὶ κατασκευάσας ἐν τῷ χωρίῳ ἔκπλεω πάντα τὰ ἐπιτήδεια, ἵνα εἴη αὐτῷ καταγωγὴ, ὁπότε ἀφικνοῖτο, ἀπῆλθεν ἐς Ἔφεσον, ἣ ἀπέχει ἀπὸ Σάρδεων τριῶν ἡμερῶν ὁδόν.

Καὶ μέχρι τούτου τοῦ χρόνου ἐν εἰρήνῃ διῆγον Τισσαφέρνης τε καὶ Δερκυλλίδας, καὶ οἱ ταύτῃ Ἕλληνες καὶ οἱ βάρβαροι. Ἐπεὶ δὲ

caetera quidem recte se habere videbat: tantum Chiorum exules Atarna occupasse comperit, oppidum munitum, unde factis excursionibus Ioniam populando se alerent. Et quamvis magnam Atarnis frumenti copiam esse intelligeret, nihilo tamen minus castris circumdatam obsedit; et octavo mense compulsis ad deditionem faciendam obsessis, loci curam Draconti Pellenensi committit: ipse largissima commeatus copia in eum convecta, ut illuc veniens diversorium haberet, Ephesum contendit, itinere tridui sitam a Sardibus.

Coluerant inter se pacem hactenus Tissaphernes et Dercyllidas, itidemque Graeci habitantes in his finibus, ac barbari. Verum posteaquam legati Graecorum oppidorum Lace-

ἀφικνούμενοι πρέσβεις ἐς Λακεδαίμονα ἀπὸ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἐδίδασκον, ὅτι εἴη ἐπὶ Τισσαφέρνει, εἰ βούλοιτο, ἀφεῖναι αὐτονόμους τὰς Ἑλληνίδας πόλεις· εἰ οὖν κακῶς πάσχει Καρία, ἔνθαπερ ὁ Τισσαφέρνους οἶκος, οὕτως ἂν ἔφασαν τάχιστα νομίζειν αὐτὸν συγχωρήσειν αὐτονόμους σφᾶς ἀφιέναι· ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἔφοροι ἔπεμψαν πρὸς Δερκυλλίδαν, καὶ ἐκέλευον αὐτὸν διαβαίνειν σὺν τῷ στρατεύματι ἐπὶ Καρίαν, καὶ Φάρακα τὸν ναύαρχον σὺν ταῖς ναυσὶ παραπλεῖν. Οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίουν. ἐτύγχανε δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ Φαρνάβαζος πρὸς Τισσαφέρνην ἀφιγμένος, ἅμα μὲν ὅτι στρατηγὸς τῶν πάντων ἀπεδέδεικτο Τισσαφέρνης, ἅμα

---

daemonem profecti significassent, posse Tissaphernem, si velit, Graeci nominis oppida sui juris efficere: atque addidissent, existimare se, statim ipsum permissurum eis, ut arbitratu suo rempublicam administrarent, si Caria, domicilium Tissaphernis, infestaretur: auditis his Ephori ad Dercyllidam mittunt, et cum copiis eum in Cariam trajicere jubent. Praeterea Pharaci praefecto classis imperant, uti cum navibus oram Cariae legeret. Atque haec quidem ab iis gerebantur. Forte tunc Pharnabazus etiam ad Tissaphernem venerat, partim quod is imperator omnium designatus esset, partim ut testaretur, se paratum esse ad gerendum com-

δὲ διαμαρτυρόμενος, ὅτι ἕτοιμος εἴη κοινῇ πολεμεῖν, καὶ ξυμμάχεσθαι, καὶ συνεκβάλλειν τοὺς Ἕλληνας ἐκ τῆς βασιλέως. (ἄλλως τε γὰρ ὑπεφθόνει τῆς στρατηγίας τῷ Τισσαφέρνει, καὶ τῆς Αἰολίδος χαλεπῶς ἔφερεν ἀπεστερημένος.) ὁ δ' ἀκούων, "Πρῶτον μὲν "τοίνυν, ἔφη, διάβηθι σὺν ἐμοὶ ἐπὶ Καρίαν, "ἔπειτα δὲ καὶ περὶ τούτων βουλευσόμεθα." Ἐπεὶ δ' ἐκεῖ ἦσαν, ἔδοξεν αὐτοῖς, ἱκανὰς φυλακὰς ἐς τὰ ἐρύματα καταστήσαντας, διαβαίνειν πάλιν ἐπὶ τὴν Ἰωνίαν. Ὡς δ' ἤκουσεν ὁ Δερκυλλίδας, ὅτι πάλιν πεπερακότες εἰσὶ τὸν Μαίανδρον, εἰπὼν τῷ Φάρακι, ὡς ὅτι ὀκνοίη, μὴ ὁ Τισσαφέρνης καὶ ὁ Φαρνάβαζος ἐρήμην οὖσαν καταθέοντες φέρωσι

---

muni nomine bellum, ineundamque societatem, quo Graeci finibus regis ejicerentur. Nam caeteroqui summum imperium Tissapherni Pharnabazus invidebat, et Aeolia se spoliatum esse graviter ferebat. Tissaphernes, quum haec e Pharnabazo audiret; "Primum, inquit, mecum in Cariam "transito, deinde de his con- "sultabimus." Quum in Cariam transiissent, impositis in munitiones praesidiis, quae sufficerent, rursus eis in Ioniam transire visum est. Dercyllidas autem, ubi rursus eos Maeandrum transmisisse accepisset; habito cum Pharace colloquio, quo vereri se ostendebat, ne Tissaphernes ac Pharnabazus Ioniam a praesidiis nudam per-

καὶ ἄγουσι τὴν χώραν, διέβαινε καὶ αὐτός. πορευόμενοι δὲ καὶ οὗτοι οὐδέν τι συντεταγμένῳ τῷ στρατεύματι, ὡς προεληλυθότων τῶν Ἐφεσίων ἐς τὴν πολεμίαν, ἐξαίφνης ὁρῶσιν ἐκ τοῦ ἀντιπέρας σκοποὺς ἐπὶ τῶν μνημάτων· καὶ ἀνταναβιβάσαντες ἐς τὰ παρ' ἑαυτοῖς μνημεῖα καὶ τύρσεις τινὰς, καθορῶσι παρατεταγμένους, ᾗ αὐτοῖς ἦν ἡ ὁδὸς, Κᾶρας τε λευκάσπιδας, καὶ τὸ Περσικὸν, ὅσον ἐτύγχανε παρὸν, στράτευμα, καὶ τὸ Ἑλληνικὸν, ὅσον εἶχεν ἑκάτερος αὐτῶν, καὶ τὸ ἱππικὸν μάλα πολὺ, τὸ μὲν Τισσαφέρνους ἐπὶ τῷ δεξιῷ κέρατι, τὸ δὲ Φαρναβάζου ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ. Ὡς δὲ ταῦτα ᾔσθετο ὁ Δερκυλλίδας, τοῖς μὲν ταξιάρχοις καὶ τοῖς λοχαγοῖς εἶπε

---

currendo popularentur: et ipse Maeandrum transiit. Incedebant hi cum copiis ullo absque ordine, quod hostes ante se agrum Ephesiorum ingressos scirent, quum subito de adversa eos specula in monumentis conspiciunt: ipsique contra, quibusdam suorum in monumenta, quae penes se erant, ac turres ascendere jussis; propter viam, qua ipsis erat pergendum, aciem instructam vident, nimirum Cares cum scutis albis, Persicas item copias, quotquot aderant, et Graecas, quas habebat uterque, et ingentem equitatum, cujus pars ea, quae Tissaphernis erat, cornu dextrum obtinebat; altera Pharnabazi, sinistrum. Id quum Dercyllidas sensisset, tribunis et cohortium praefectis imperat, ut quam celerrime in

παρατάττεσθαι τὴν ταχίστην ἐς ὀκτὼ, τοὺς δὲ πελταστὰς ἐπὶ τὰ κράσπεδα ἑκατέρωθεν μὲν καθίστασθαι, καὶ τοὺς ἱππέας, ὅσους γε δὴ καὶ οἵους ἐτύγχανεν ἔχων· αὐτὸς δὲ ἐθύετο. Ὅσον μὲν δὴ ἦν ἐκ Πελοποννήσου στράτευμα, ἡσυχίαν εἶχε, καὶ παρεσκευάζετο ὡς μαχούμενον· ὅσοι δὲ ἦσαν ἀπὸ Πριήνης τε καὶ Ἀχιλλείου, καὶ ἀπὸ νήσων, καὶ τῶν Ἰωνικῶν πόλεων, οἱ μέν τινες καταλιπόντες ἐν τῷ σίτῳ τὰ ὅπλα ἀπεδίδρασκον, (καὶ γὰρ ἦν βαθὺς ὁ σῖτος ἐν τῷ Μαιάνδρου πεδίῳ·) ὅσοι δὲ καὶ ἔμενον, δῆλοι ἦσαν οὐ μενοῦντες. Τὸν μὲν οὖν Φαρνάβαζον ἐξηγγέλλετο μάχεσθαι κελεύειν· ὁ μέντοι Τισσαφέρνης, τό, τε Κύρειον στράτευμα καταλογι-

octonos aciem instruerent, cetratis et equitibus, quot quidem et quales id temporis habebat, ad margines utrinque collocatis: ipse interim exta consulit. Tum quotquot erant e Peloponneso milites, tranquilli subsistebant, et ad praelium se parabant. At quotquot Prienenses et Achillienses aderant, itemque de insulis et oppidis Ionicis, eorum nonnulli, relictis in segete armis, fuga sibi consulebant: (et erat tunc densa in Maeandri planitie seges) de aliis, qui subsistebant, animadverti poterat, minime tamen ipsos in acie mansuros. Nuntiabatur, Pharnabazum proelii committendi hortatorem fuisse: verum Tissaphernes, qui secum ipse cogitaret, quo pacto

ζόμενος, ὡς ἐπολέμησεν αὐτοῖς, καὶ τούτῳ πάντας νομίζων ὁμοίους εἶναι τοὺς Ἕλληνας, οὐκ ἐβούλετο μάχεσθαι· ἀλλὰ πέμψας πρὸς Δερκυλλίδαν, εἶπεν, ὅτι ἐς λόγους βούλοιτο αὐτῷ ἀφικέσθαι. Καὶ ὁ Δερκυλλίδας, λαβὼν τοὺς κρατίστους τὰ εἴδη τῶν περὶ αὐτὸν ἱππέων καὶ πεζῶν, προῆλθε πρὸς τοὺς ἀγγέλους, καὶ εἶπεν· "Ἀλλὰ παρεσκευασάμην "μὲν ἔγωγε μάχεσθαι, ὡς ὁρᾶτε· ἐπεὶ μέντοι "ἐκεῖνος βούλεται ἐς λόγους ἀφικέσθαι, "οὐδ᾽ ἐγὼ ἀντιλέγω. ἂν μέντοι ταῦτα δέῃ "ποιεῖν, πιστὰ [ὁμήρους] δοτέον καὶ ληπ"τέον." Δόξαντα δὲ ταῦτα καὶ περανθέντα, τὰ μὲν στρατεύματα ἀπῆλθε, τὸ μὲν βαρβαρικὸν ἐς Τράλλεις τῆς Φρυγίας, τὸ δὲ

Cyri milites adversus ipsos pugnassent, eisque Graecos omnes similes esse arbitraretur, ut proelium iniret, adduci non poterat. Adeoque missis ad Dercyllidam suis, cupere se cum ipso in colloquium venire significabat. Tum Dercyllidas ex suis equitibus ac peditibus praestantissimos adspectu quosque secum sumens, ad nuntios prodit, et his eos verbis compellat: "Ego vero paratus "eram, inquit, proelio decer"nere, quemadmodum videtis. "Quia tamen mecum colloqui "Tissaphernes cupit, ne id "quidem detrecto. Verum si "colloquium instituendum e"rit, pignora fidei et obsides "ultro citroque dandi sunt." His et approbatis, et executioni mandatis, uterque discessit exercitus: barbarorum, Tral-

Ἑλληνικὸν ἐς Λεύκοφρυν, ἔνθα ἦν Ἀρτέμιδος ἱερὸν μάλα ἅγιον, καὶ λίμνη πλέον ἢ σταδίου, ὑπόψαμμος, ἀέναος, ποτίμου καὶ θερμοῦ ὕδατος. Καὶ τότε μὲν ταῦτα ἐπράχθη. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐς τὸ ξυγκείμενον χωρίον ἦλθον, καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς πυθέσθαι ἀλλήλων, ἐπὶ τίσιν ἂν τὴν εἰρήνην ποιήσαιντο. ὁ μὲν δὴ Δερκυλλίδας εἶπεν, εἰ αὐτονόμους ἐῴη βασιλεὺς τὰς Ἑλληνίδας πόλεις· ὁ δὲ Τισσαφέρνης καὶ Φαρνάβαζος εἶπον, ὅτι, εἰ ἐξέλθοι τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα ἐκ τῆς βασιλέως χώρας, καὶ οἱ Λακεδαιμονίων ἁρμοσταὶ ἐκ τῶν πόλεων. Ταῦτα δὲ εἰπόντες ἀλλήλοις σπονδὰς ἐποιήσαντο, ἕως ἀπαγ-

---

les, oppidum Phrygiae: Graecorum, Leucophryn: quo loco Dianae fanum erat imprimis sacrosanctum, et stagnum majus stadii amplitudine, nonnihil arenosum, aqua jugi, potabili, calida. Haec tum fuere gesta. Postridie loco constituto conveniunt, et visum est utrinque audiendum, quibus conditionibus pax iniri possit. Heic Dercyllidas aiebat, si rex oppida Graeci nominis legibus et institutis suis uti sineret: contra Tissaphernes et Pharnabazus, si Graeciae copiae, regis e finibus, et Lacedaemoniorum praefecti oppidis excederent. Haec inter se loquuti quum essent, inducias pacti sunt, donec de iis, quae acta inter ipsos fuissent, Dercyllidas qui-

γελθείη τὰ λεχθέντα, Δερκυλλίδα μὲν ἐς Λακεδαίμονα, Τισσαφέρνει δὲ ἐπὶ βασιλέα.

Τούτων δὲ πραττομένων ἐν τῇ Ἀσίᾳ ὑπὸ Δερκυλλίδα, Λακεδαιμόνιοι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, πάλαι ὀργιζόμενοι τοῖς Ἠλείοις, καὶ ὅτι ἐποιήσαντο ξυμμαχίαν πρὸς Ἀθηναίους καὶ Ἀργείους καὶ Μαντινέας, καὶ ὅτι, δίκην φάσκοντες καταδεδικάσθαι αὐτῶν, ἐκώλυον καὶ τοῦ ἱππικοῦ καὶ τοῦ γυμνικοῦ ἀγῶνος· καὶ οὐ μόνον ταῦτ' ἤρκει, ἀλλὰ καὶ, Λείχα παραδόντος Θηβαίοις τὸ ἅρμα, ἐπεὶ ἐκηρύττοντο νικῶντες, ὅτε εἰσῆλθε Λείχας στεφανώσων τὸν ἡνίοχον, μαστιγοῦντες αὐτὸν, ἄνδρα γέροντα, ἐξήλασαν. τούτων δὲ ὕστερον, καὶ Ἄγιδος πεμφθέντος θῦσαι τῷ Διῒ κατὰ

---

dem Lacedaemonem; Tissaphernes vero ad regem retulisset.

Eodem hoc tempore, quo ista Dercyllidas in Asia gerebat, hoc quoque contigit: Succensebant Eleis jamdudum Lacedaemonii, quod et societatem cum Atheniensibus, Argivis, Mantineis coivissent; et Lacedaemonios equestri gymnicoque certamine arcerent, quos indictam lata sententia multam sibi debere dicerent. Quanquam Elei non hoc solo contenti, etiam Lichae curru Thebanis tradito, qui victores a praeconibus proclamabantur, ingressum Licham ad coronandum aurigam suum, flagris caedentes, hominem aetate jam provecta, expulerant. Ac praeter haec, interjecto aliquo temporis spatio, quum missus esset

μαντείαν τινὰ, ἐκώλυον οἱ Ἠλεῖοι, μὴ προσεύχεσθαι νίκην πολέμου, λέγοντες, ὡς καὶ τὸ ἀρχαῖον εἴη οὕτω νόμιμον, μὴ χρηστηριάζεσθαι τοὺς Ἕλληνας ἐφ᾽ Ἑλλήνων πολέμῳ· ὥστε ἄθυτος ἀπῆλθεν. Ἐκ τούτων οὖν πάντων ὀργιζομένοις ἔδοξε τοῖς ἐφόροις καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ, σωφρονίσαι αὐτούς. πέμψαντες οὖν πρέσβεις ἐς Ἦλιν, εἶπον, ὅτι τοῖς τέλεσι τῶν Λακεδαιμονίων δίκαιον δοκοίη εἶναι, ἀφιέναι αὐτοὺς τὰς περιοικίδας πόλεις αὐτονόμους. Ἀποκριναμένων δὲ τῶν Ἠλείων, ὅτι οὐ ποιήσειαν ταῦτα· ἐπιληΐδας γὰρ ἔχοιεν τὰς πόλεις· φρουρὰν ἔφηναν οἱ ἔφοροι. ἄγων δὲ τὸ στράτευμα Ἄγις ἐνέβαλε διὰ τῆς Ἀχαΐας

Agis, ut ex oraculi cujusdam praescripto Jovi sacrificaret; prohibuerant Elei, ne vota de prospero belli eventu ab eo fierent, quod esse dicerent, in more majorum, ne qui Graeci bellum adversus Graecos moturi, oracula consulerent: quo factum erat, ut Agis re sacra non peracta discederet. His, inquam, de caussis quum succenserent Eleis Lacedaemonii, decretum ab Ephoris et conventu publico factum est, quo statuebatur, esse coërcendam Eleorum insolentiam. Quapropter missis Elidem legatis denuntiant, aequum videri Lacedaemoniorum magistratibus, ut Elei vicina oppida legibus et institutis suis uti permitterent. Ad quae quum illi respondissent, nequaquam id se facturos, qui haec oppida jure belli acquisivissent; copias adversus eos ducendas Ephori

ἐς τὴν Ἠλείαν κατὰ Λάρισσον. ἄρτι δὲ τοῦ στρατεύματος ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντος, καὶ κοπτομένης τῆς χώρας, σεισμὸς ἐπιγίγνεται· ὁ δ' Ἆγις, θεῖον ἡγησάμενος, ἐξελθὼν πάλιν ἐκ τῆς χώρας, διαφῆκε τὸ στράτευμα. ἐκ δὲ τούτου οἱ Ἠλεῖοι πολὺ θρασύτεροι ἦσαν, καὶ διεπρεσβεύοντο πρὸς τὰς πόλεις, ὅσας δυσμενεῖς οὔσας τοῖς Λακεδαιμονίοις ᾔδεσαν. Περιϊόντι δὲ τῷ ἐνιαυτῷ φαίνουσι πάλιν οἱ ἔφοροι φρουρὰν ἐπὶ τὴν Ἦλιν, καὶ ξυνεστρατεύοντο τῷ Ἄγιδι, πλὴν Βοιωτῶν καὶ Κορινθίων, οἵ τε ἄλλοι ξύμμαχοι, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι. ἐμβαλόντος δὲ τοῦ Ἄγιδος δι' Αὐλῶνος, εὐθὺς μὲν Λεπρεᾶται, ἀποστάντες τῶν Ἠλείων, προσεχώρησαν αὐτῷ· εὐθὺς δὲ Μακίστιοι, ἐχό-

---

decreverunt. Eum exercitum Agis ducens, per Achaiam non procul a Larissa Eleorum agrum est ingressus. Quumque jam in hostico esset exercitus, ac regio vastaretur, terra concuti coepit. Tum Agis, qui divinitus hoc accidisse prodigii duceret, relicto Eleorum agro, dimisit exercitum. Ex eo longe facti audaciores Elei, legatos ad eas urbes mittebant, quotquot infestas esse Lacedaemoniis scirent. Atque hoc anno elapso, rursus Ephori copias adversus Elidem decernunt, sequentibus Agidis signa tum aliis sociis, tum Atheniensibus; exceptis Boeotis, et Corinthiis. Quumque per Aulonem Agis copias in hosticum duceret, mox Lepreatae ab Eleis de-

μενοι δ' Ἐπιταλιεῖς. διαβαίνοντι δὲ τὸν ποταμὸν προσεχώρουν Λετρῖνοι, καὶ Ἀμφίδολοι, καὶ Μαργανεῖς. Ἐκ δὲ τούτου ἐλθὼν ἐς Ὀλυμπίαν, ἔθυε τῷ Διὶ τῷ Ὀλυμπίῳ, κωλύειν δὲ οὐδεὶς ἔτι ἐπειρᾶτο. θύσας δὲ, πρὸς τὸ ἄστυ ἐπορεύετο, κόπτων καὶ κάων τὴν χώραν, καὶ ὑπέρπολλα μὲν κτήνη, ὑπέρπολλα δὲ ἀνδράποδα ἡλίσκετο ἐκ τῆς χώρας· ὥστε ἀκούοντες καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν Ἀρκάδων καὶ Ἀχαιῶν ἑκόντες ἤεσαν ξυστρατευσόμενοι, καὶ μετεῖχον τῆς ἁρπαγῆς. καὶ ἐγένετο αὕτη ἡ στρατεία ὥσπερ ἐπισιτισμὸς Πελοποννήσῳ. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο πρὸς τὴν πόλιν, τὰ μὲν προάστειά καὶ τὰ γυμνάσια,

---

foetione facta, ad ipsius se partes adjungebant. Idem statim et Macistii, et his proximi Epitalienses fecere. Post ubi transiisset amnem, dedunt ei se Letrini, Amphidoli, Marganenses. Deinde profectus Olympiam, nemine amplius prohibente, Jovi Olympio rem sacram facit. Peracto sacrificio, versus urbem pergebat, agrum ferro et igni vastans, atque ex eo permulta tum jumenta tum mancipia secum auferens. Adeoque complures et Arcades et Achaei, quum haec audirent, sponte sua se ad exercitum Agidis conferebant, et in praedae partem aliquam admittebantur. Quo factum, ut haec expeditio quasi quaedam in Peloponneso frumentatio fuerit. Ad urbem ventum quum esset, suburbana et gymnasia, sane pulchra, vastabat Agis: urbem vero, quae qui-

καλὰ ὄντα, ἐλυμαίνετο· τὴν δὲ πόλιν (ἀτείχιστος γὰρ ἦν,) ἐνόμισαν αὐτὸν μὴ βούλεσθαι μᾶλλον, ἢ μὴ δύνασθαι ἑλεῖν. Δηουμένης δὲ τῆς χώρας, καὶ οὔσης τῆς στρατιᾶς περὶ Κυλλήνην, βουλόμενοι οἱ περὶ Ξενίαν τὸ λεγόμενον μεδίμνῳ ἀπομετρήσασθαι παρὰ τοῦ πατρὸς ἀργύριον, — — δι' αὐτῶν προσχωρῆσαι τοῖς Λακεδαιμονίοις — — ἐκπεσόντες ἐξ οἰκίας ξίφη ἔχοντες σφαγὰς ποιοῦσι, καὶ ἄλλους τέ τινας ἀποκτείνουσι, καὶ ὅμοιόν τινα Θρασυδαίῳ ἀποκτείναντες, τῷ τοῦ δήμου προστάτῃ, ᾤοντο Θρασυδαῖον ἀπεκτονέναι. ὥστε ὁ μὲν δῆμος παντελῶς κατηθύμησε, καὶ ἡσυχίαν εἶχεν· οἱ δὲ σφαγεῖς πάντ' ᾤοντο πεπραγμένα εἶναι, καὶ οἱ ὁμογνώμονες

---

dem munita non erat, non tam ipsum existimabant haud potuisse, quam non voluisse occupare. Interim dum vastatur Eleorum ager, ac propter Cyllenen agit exercitus; Xeniae complices, spe metiendi medimno argentum paternum, quod dici solet, Eleos ad Lacedaemonios accedere sua volentes opera, cum gladiis ex aedibus eruptione facta, caedes edunt: quumquè nonnullos interfecissent, et inter eos quendam, qui Thrasydaeum populi ducem facie referret; ipsum Thrasydaeum se peremisse opinabantur. Quo fiebat, ut populus quidem animis protinus dejectis, se tranquille contineret: percussores autem omnia sibi confecta putarent, eorum-

αὐτοῖς ἐξεφέροντο τὰ ὅπλα ἐς τὴν ἀγοράν. ὁ δὲ Θρασυδαῖος ἔτι καθεύδων ἐτύγχανεν, οὗπερ ἐμεθύσθη. ὡς δὲ ᾔσθετο ὁ δῆμος, ὅτι οὐ τέθνηκεν ὁ Θρασυδαῖος, περιεπλήσθη ἡ οἰκία ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ὥσπερ ὑπὸ ἑσμοῦ μελιττῶν ὁ ἡγεμών. ἐπειδὴ δὲ ἡγεῖτο ὁ Θρασυδαῖος, ἀναλαβὼν τὸν δῆμον, γενομένης μάχης ἐκράτησεν ὁ δῆμος. ἐξέπεσον δὲ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους οἱ ἐγχειρήσαντες ταῖς σφαγαῖς. Ἐπεὶ δ' αὖ ὁ Ἆγις ἀπιὼν διέβη [πάλιν] τὸν Ἀλφειὸν, φρουροὺς καταλιπὼν ἐν Ἐπιταλίῳ, πλησίον τοῦ Ἀλφειοῦ, καὶ Λύσιππον ἁρμοστὴν, καὶ τοὺς ἐξ Ἤλιδος φυγάδας, τὸ μὲν στράτευμα διῆκεν, αὐτὸς δὲ οἴκαδε ἀπῆλθε. καὶ τὸ μὲν λοιπὸν θέρος,

---

que complices in forum arma transferrent. At enim Thrasydaeus forte tunc ibidem adhuc dormiebat, ubi ad ebrietatem potaverat. Quamobrem ut intellectum fuit a populo, Thrasydaeum necdum interfectum esse: hinc inde domum illam circumfudere, quemadmodum examen apum ducem suum circumdare consuevit. Ille populo collecto se ducem praebens, pugnam committit; in qua populus victoria potitus est. Tum extra urbem ad Lacedaemonios illi se conferunt, qui caedium auctores extiterant. Agis Alpheo trajecto discedens, quum Epitalio, propter Alpheum amnem, praesidiarios, et Lysippum praetorem, una cum Eleis exulibus imposuisset, dimisit exercitum: atque ipse domum

καὶ τὸν ἐπιόντα χειμῶνα, ὑπὸ τοῦ Λυσίππου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἐφέρετο καὶ ἤγετο ἡ τῶν Ἠλείων χώρα. τοῦ δ' ἐπιόντος θέρους πέμψας Θρασυδαῖος ἐς Λακεδαίμονα ξυνεχώρησε, σφᾶς τε τὸ τεῖχος περιελεῖν, καὶ Κυλλήνην καὶ τὰς Τριφυλίδας πόλεις ἀφεῖναι, Φρίξαν, καὶ Ἐπιτάλιον, καὶ Λεπρίνας, καὶ Ἀμφιδόλους, καὶ Μαργανεῖς· πρὸς δὲ ταύταις, καὶ Ἀκρωρίους, καὶ Λασίωνα, τὸν ὑπ' Ἀρκάδων ἀντιλεγόμενον. Ἤπειον μέντοι, τὴν μεταξὺ πόλιν Ἡραίας καὶ Μακίστου, ἠξίουν οἱ Ἠλεῖοι ἔχειν· πρίασθαι γὰρ ἔφασαν τὴν χώραν ἅπασαν παρὰ τῶν τότε ἐχόντων τὴν πόλιν, τριάκοντα ταλάντων, καὶ τὸ ἀργύριον δεδωκέναι. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, γνόν-

---

profectus est. Quod reliquum erat aestatis, itemque subsequens hyems, a Lysippo, et militibus ejus, diripiendo Eleorum agro consumitur. Aestate proxima Thrasydaeus missis Lacedaemonem suis, de muro dejiciendo adsensus est, et de dimittenda Cyllene, atque aliis oppidis Triphyliae, nimirum Phrixa, Epitalio, Leprina, Amphidolis, Marganensibus: item Acroriis et Lasione, quam Arcades sibi vindicabant. Epeum tamen, situm inter Macistum et Heraeam oppidum, Elei sibi relinqui postulabant. Nam agrum illum omnem se triginta talentis emisse ab iis aiebant, qui prius oppidum possedissent, eamque pecuniam persolutam esse. Lacedaemonii

τες, μηδὲν δικαιότερον εἶναι, βίᾳ πριαμένους, ἢ βίᾳ ἀφελομένους, παρὰ τῶν ἡττόνων λαμβάνειν, ἀφιέναι καὶ ταύτην ἠνάγκασαν· τοῦ μέντοι προεστάναι τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου ἱεροῦ, καίπερ οὐκ ἀρχαίου Ἠλείοις ὄντος, οὐκ ἀπήλασαν αὐτούς· νομίζοντες, τοὺς ἀντιποιουμένους χωρίτας εἶναι, καὶ οὐχ ἱκανοὺς προεστάναι. τούτων δὲ ξυγχωρηθέντων, εἰρήνη τε γίγνεται καὶ ξυμμαχία Ἠλείων πρὸς Λακεδαιμονίους. καὶ οὕτω μὲν δὴ ὁ Λακεδαιμονίων καὶ Ἠλείων πόλεμος ἔληξε.

γ'. Μετὰ δὲ τοῦτο Ἆγις, ἀφικόμενος ἐς Δελφοὺς, καὶ τὴν δεκάτην ἀποθύσας, πάλιν ἀπιὼν, ἔκαμεν ἐν Ἡραίᾳ, γέρων ἤδη ὢν, καὶ

---

vero, qui nihilo judicarent aequius esse, vi aliquid ementem, ac vi auferentem inferioribus extorquere; cogebant eos hanc quoque liberam dimittere. Neque tamen vetabant, quominus Elei Jovis Olympii fano praeessent, quanquam id antiquitus non obtinuissent. Existimabant enim, illos qui deposcere id sibi vellent, rusticos ejus agri esse; nec satis ad hoc idoneos, ut fano praeessent. De his quum convenisset, inita pax est, et societas, inter Lacedaemonios et Eleos. Atque hic finit ejus inter Eleos et Lacedaemonios belli exitus.

3. Secundum haec Delphos profectus Agis, quum decumam obtulisset: in reditu jam senex apud Heraeam aegrotare coepit, ac vivus Lacedaemonem deportatus, statim mor-

ἀπηνέχθη μὲν ἐς Λακεδαίμονα ἔτι ζῶν, ἐκεῖ δὲ ταχὺ ἐτελεύτησε· καὶ ἔτυχε σεμνοτέρας ἢ κατὰ ἄνθρωπον ταφῆς. ἐπεὶ δὲ, ὡς εἰώθεσαν, αἱ ἡμέραι παρῆλθον, καὶ ἔδει βασιλέα καθίστασθαι, ἀντέλεγον περὶ βασιλείας Λεωτυχίδης, υἱὸς φάσκων Ἄγιδος εἶναι, Ἀγησίλαος δὲ ἀδελφός. Εἰπόντος δὲ τοῦ Λεωτυχίδου· ἀλλ' ὁ νόμος, ὦ Ἀγησίλαε, οὐκ ἀδελφὸν, ἀλλ' υἱὸν βασιλέως βασιλεύειν κελεύει· εἰ δὲ υἱὸς ἂν μὴ τυγχάνοι, ὁ ἀδελφὸς βασιλεύει· Ἐμὲ οὖν δέοι, ἔφη ὁ Ἀγησίλαος. Πῶς, ἐμοῦ γε ὄντος; Ὅτι, ὅντινα καλεῖς πατέρα, οὐκ ἔφη σε εἶναι ἑαυτοῦ. Ἀλλ' ἡ πολὺ κάλλιον ἐκείνου εἰδυῖα μήτηρ καὶ νῦν ἔτι φησίν. Ἀλλ' ὁ Ποσειδᾶν ὡς

---

tem obiit: sepulturam nactus augustiorem, quam quae homini conveniret. Posteaquam de more dies aliquot elapsi essent, ac jam regem designari oporteret: contendebant inter se de regno Leotychides, qui se Agidis filium perhiberet; atque Agesilaus, Agidis frater. Quumque Leotychides diceret, jubere legem, ut non frater regis, sed filius regno potiatur; ac si forte filius nullus exstet, fratrem in regno succedere: Me igitur regem esse oportet, subjecit Agesilaus. At qui illud, me superstite? Quod is, quem tu patrem appellas, suum te esse negaverit. Atque id etiam modo profitetur mater, quae rem longe certius ipso tenet. Quin et Neptunus admodum mentiri te significavit, quod patrem tuum terraemotu

μάλα σεῦ ψευδομένω κατεμάνυσεν, ἐκ τοῦ θαλάμου ἐξελάσας σεισμῷ ἐς τὸ φανερὸν τὸν σὸν πατέρα. συμμαρτυρεῖ ταῦτ' αὐτῷ καὶ ὁ ἀληθέστατος λεγόμενος χρόνος εἶναι· ἀφ' οὗ γάρ τοι ἔφυγε, καὶ οὐκ ἐφάνη ἐν τῷ θαλάμῳ, δεκάτῳ μηνὶ ἐγένου. Οἱ μὲν τοιαῦτ' ἔλεγον. Διοπείθης δὲ, μάλα χρησμολόγος ἀνὴρ, Λεωτυχίδῃ ξυναγορεύων εἶπεν, ὡς καὶ Ἀπόλλωνος χρησμὸς εἴη, φυλάξασθαι τὴν χωλὴν βασιλείαν. Λύσανδρος δὲ πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ Ἀγησιλάου ἀντεῖπεν, ὡς οὐκ οἴοιτο, τὸν Θεὸν τοῦτο κελεύειν φυλάξασθαι, μὴ προσπταίσας τὶς χωλεύσῃ, ἀλλὰ μᾶλλον, μὴ οὐκ ὢν τοῦ γένους βασιλεύσῃ. παντάπασι γὰρ ἂν χωλὴν εἶναι τὴν βασιλείαν, ὁπότε μὴ ἀφ'

---

e cubiculo in hominum conspectum expulerit. Est itidem testimonio tempus ipsum, quod esse veracissimum perhibetur. Nam post illud tempus, quo fugit, et amplius in cubiculo conspectus non fuit, tu mense natus es decimo. Hujusmodi ab eis in medium proferebantur, et Diopithes insigniter oraculorum gnarus, Leotychidae caussam adjuvans, aiebat etiam profectum ab ipso Apolline oraculum esse, quo significaretur, regnum claudum vitari debere. Cui Lysander pro Agesilao respondebat, existimare se, non hoc ab Apolline praecipi, ut caveatur, ne quis offendens ad aliquid, claudicet: sed id potius, ne quis alienus a regia familia regno potiatur.

Ἡρακλέους τῆς πόλεως ἡγοῖντο. Τοιαῦτα δὲ ἀκούσασα ἡ πόλις ἀμφοτέρων, Ἀγησίλαον εἵλοντο βασιλέα.

Οὔπω δ' ἐνιαυτὸν ὄντος ἐν τῇ βασιλείᾳ Ἀγησιλάου, θύοντος αὐτοῦ τῶν τεταγμένων τινὰ θυσιῶν ὑπὲρ τῆς πόλεως, εἶπεν ὁ μάντις, ὅτι ἐπιβουλήν τινα τῶν δεινοτάτων φαίνοιεν οἱ Θεοί. ἐπεὶ δὲ πάλιν ἔθυσεν, ἔτι δεινότερα ἔφη τὰ ἱερὰ φαίνεσθαι. τὸ τρίτον ἤδη θύοντος, εἶπεν· "Ὦ Ἀγησίλαε, ὥσπερ εἰ ἐν "αὐτοῖς εἴημεν τοῖς πολεμίοις, οὕτω σημαί"νεται." ἐκ δὲ τούτου θύοντες καὶ τοῖς ἀποτροπαίοις καὶ τοῖς σωτῆρσι, καὶ μόλις καλλιερήσαντες, ἐπαύσαντο. Ληγούσης δὲ τῆς θυσίας, ἐντὸς πέντε ἡμερῶν καταγορεύει

Omnino enim regnum fore claudum, ubi non orti ab Hercule reipublicae sint praefuturi. Haec ut ex ambobus intellexit civitas, Agesilaum regem designat.

Is quum necdum anni unius spatio regnum obtinuisset, atque majorum ex instituto solemne quoddam sacrum pro patria faceret; monuit vates, indicari divinitus in extis occultam conjurationem gravissimam. Quum rursus exta consulerentur, dixit etiam graviora significari. Quum tertio sacrificium iteraretur: "Mi Agesilae, inquit, ejusmodi sunt extorum significationes, quasi si jam ipsos inter hostes versaremur." Tum vero facta re sacra Diis et averruncis et servatoribus, quum vix perlitatum esset,

τὶς πρὸς τοὺς ἐφόρους ἐπιβουλὴν, καὶ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ πράγματος Κινάδωνα. οὗτος δ' ἦν καὶ τὸ εἶδος νεανίσκος [καλὸς], καὶ τὴν ψυχὴν εὔρωστος, οὐ μέντοι τῶν ὁμοίων. Ἐρομένων δὲ τῶν ἐφόρων, πῶς φαίη τὴν πρᾶξιν ἔσεσθαι, εἶπεν ὁ εἰσαγγείλας, ὅτι ὁ Κινάδων, ἀγαγὼν αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἔσχατον τῆς ἀγορᾶς, ἀριθμῆσαι κελεύοι, ὁπόσοι εἶεν Σπαρτιᾶται ἐν τῇ ἀγορᾷ. καὶ ἐγὼ, ἔφη, ἀριθμήσας βασιλέα τε, καὶ ἐφόρους, καὶ γέροντας, καὶ ἄλλους ὡς τετταράκοντα, ἠρόμην· τί δή με τούτους, ὦ Κινάδων, ἐκέλευσας ἀριθμῆσαι; ὁ δὲ εἶπε· τούτους, ἔφη, νόμιζέ σοι πολεμίους εἶναι, τοὺς δ' ἄλλους πάντας ξυμμάχους. καὶ ὅσοι δὴ ἐν τοῖς χωρίοις

---

sacrificare desierunt. Quinto post sacrificia die quidam ad Ephoros conjurationem occultam, et principem ejus auctorem Cinadonem defert. Erat is et forma juvenis pulcher, et animo firmus ac valens, non tamen e parium numero. Quumque interrogarent illum Ephori, qui rem deferebat, quo pacto negotium hoc suscepturi essent; respondit, abductum se in forum extremum a Cinadone fuisse, jussumque numerare, quot in foro Spartani essent. Tum ego, inquit, numerato rege, Ephoris, senioribus caeteris plus minus XL: Quamobrem, inquam, hos me numerare jussisti Cinado? Existimato, inquit, illos hostes esse, reliquos omnes socios.

Σπαρτιατῶν τύχοιεν ὄντες, ἕνα μὲν πολέμιον τὸν δεσπότην, ξυμμάχους δ' ἐν ἑκάστῳ πολλούς. Ἐρωτώντων δὲ τῶν ἐφόρων, πόσους φαίη καὶ τοὺς ξυνειδότας τὴν πρᾶξιν εἶναι, λέγειν καὶ περὶ τούτου ἔφη αὐτὸν, ὡς σφίσι μὲν τοῖς προστατεύουσιν οὐ πάνυ πολλοὶ, ἀξιόπιστοι δὲ συνειδεῖεν· αὐτοὶ μέντοι πᾶσιν ἔφασαν συνειδέναι καὶ εἵλωσι καὶ νεοδαμώδεσι, καὶ τοῖς ὑπομείοσι, καὶ τοῖς περιοίκοις: ὅπου γὰρ ἐν τούτοις τὶς λόγος γένοιτο περὶ Σπαρτιατῶν, οὐδένα δύνασθαι κρύπτειν τὸ μὴ οὐχ ἡδέως ἂν καὶ ὠμῶν ἐσθίειν αὐτῶν. Πάλιν οὖν ἐρωτώντων, ὅπλα δὲ πόθεν ἔφασαν λήψεσθαι, τόνδ' εἰπεῖν, ὅτι οἱ μὲν δήπου συντεταγμένοι ἡμῶν αὐτοὶ (ἔφασάν γε) ὅπλα

Quinetiam quotquot essent Spartanorum in praediis, ex iis unum dominum hostem esse, socios vero in singulis complures. Interrogantibus hinc Ephoris, quot homines hujus instituti conscios esse perhiberet: respondebat, Cinadonem dicere, conjurationis principes non multos habere conscios, sed fide tamen dignos. Hos autem scire, velle hanc rem universos et helotas, et novos populares, et infimae classis homines, et finitimos. Nam ubicunque Spartanorum apud hos aliqua mentio fiat, neminem celare posse, quam cupide vel crudos sint devoraturi. Rursus quum quaererent, unde se arma sumturos perhiberent: dixisse respondisse Cinadonem,

κεκτήμεθα· τῷ δ' ὄχλῳ, ἀγαγόντα ἐς τὸν σίδηρον, ἐπιδεῖξαι αὐτὸν, ἔφη, πολλὰς μὲν μαχαίρας, πολλὰ δὲ ξίφη, πολλοὺς δὲ ὀβελίσκους, πολλοὺς δὲ πελέκεις καὶ ἀξίνας, καὶ πολλὰ δρέπανα. λέγειν δ' αὐτὸν ἔφη, ὅτι καὶ ταῦτα ὅπλα πάντα εἴη, ὁπόσοις ἄνθρωποι καὶ γῆν καὶ ξύλα καὶ λίθους ἐργάζονται, καὶ τῶν ἄλλων δὲ τεχνῶν τὰς πλείστας τὰ ὄργανα ὅπλα ἔχειν ἀρκοῦντα, ἄλλως τε καὶ πρὸς ἀόπλους. πάλιν οὖν ἐρωτώμενος, ἐν τίνι χρόνῳ ταῦτα μέλλει πράττεσθαι, εἶπεν, ὅτι ἐπιδημεῖν οἱ παρηγγελμένον εἴη. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἔφοροι, ἐσκεμμένα τε λέγειν ἡγήσαντο αὐτὸν, καὶ ἐξεπλάγησαν· καὶ οὐδὲ τὴν μικρὰν καλουμέ-

---

ipsos quidem, qui conjuncti essent, habere arma: pro turba vero promiscua sibi ad fabrum ferrariorum officinas deducto multas sicas, multos enses, multa verua, multas bipennes et ascias, multas falces demonstrasse. Praeterea dicere hominem, etiam illa universa arma esse, quibus terram homines colant, ligna lapidesque caedant; itemque opificia caetera quamplurima, habere sua quaedam instrumenta, quae armorum loco sufficiant, praesertim adversus inermes. Rursum interrogatus, quando haec essent inchoanda; dixit, imperatum esse sibi, ut domi maneret. His auditis Ephori, hominem explorata dicere arbitrabantur; metuque perculsi, ne id quidem concilium, quod parvum vocant, cogunt: sed

τὴν ἐκκλησίαν ξυλλέξαντες, ἀλλὰ ξυλλεγόμενοι τῶν γερόντων ἄλλος ἄλλοθι ἐβουλεύσαντο πέμψαι τὸν Κινάδωνα ἐς Αὐλῶνα σὺν ἄλλοις τῶν νεωτέρων, καὶ κελεύσαντες ἥκειν ἄγοντα τῶν Αὐλωνιτῶν τέ τινας, καὶ τῶν εἱλώτων τοὺς ἐν τῇ σκυτάλῃ γεγραμμένους. ἀγαγεῖν δὲ ἐκέλευσαν καὶ τὴν γυναῖκα, ἣ καλλίστη μὲν ἐλέγετο αὐτόθι εἶναι, λυμαίνεσθαι δ᾽ ἐῴκει τοὺς ἀφικνουμένους Λακεδαιμονίων καὶ πρεσβυτέρους καὶ νεωτέρους. (Ὑπηρετήκει δὲ καὶ ἄλλ᾽ ἤδη ὁ Κινάδων τοῖς ἐφόροις τοιαῦτα.) Καὶ τότε δὴ ἔδοσαν τὴν σκυτάλην αὐτῷ, ἐν ᾗ γεγραμμένοι ἦσαν, οὓς ἔδει ξυλληφθῆναι. ἐρομένου δέ, τίνας ἄγοι μεθ᾽ αὐτοῦ τῶν νέων, "Ἴθι, εἶπον, καὶ τὸν

---

seniores alius aliunde convenientes, hoc consilii capiunt; ut Cinadonem cum nonnullis aliis ex juventute Aulonem ablegarent, jussum istinc Aulonitas quosdam et helotas abducere, quorum essent in scytala descripta nomina. Imperant eidem, ut mulierem quandam illinc abduceret, fama quidem illam formosissimam; sed quae commeantes ad se Lacedaemonios tum provectioris aetatis, tum juvenes, corrumpere videretur. Et Cinadonis opera caeteroquin etiam ad hujusmodi negotia usi fuerant Ephori. Quamobrem id quoque temporis ei scytalam tradunt, in qua perscripti erant, quos capi vellent. Quumque interrogaret, quosnam ex juventute sibi adjungere deberet itineris comites; "Abito, inquiunt, et

„ πρεσβύτατον τῶν ἱππαγρετῶν κέλευέ σοι „ ξυμπέμψαι ἓξ ἢ ἑπτά, οἳ ἂν τύχωσι „ παρόντες.“ ἐμεμελήκει δὲ αὐτοῖς, ὅπως ὁ ἱππαγρέτης εἰδείη, οὓς ἂν δέοι πέμπειν, καὶ οἱ πεμπόμενοι εἰδεῖεν, ὅτι Κινάδωνα δέοι συλλαβεῖν. εἶπον δὲ καὶ τοῦτο τῷ Κινάδωνι, ὅτι πέμψοιεν τρεῖς ἁμάξας, ἵνα μὴ πεζοὺς ἄγωσι τοὺς ληφθέντας, ἀφανίζοντες ὡς ἐδύναντο μάλιστα, ὅτι ἐφ' ἕνα ἐκεῖνον ἔπεμπον. Ἐν δὲ τῇ πόλει οὐ ξυνελάμβανον αὐτὸν, ὅτι τὸ πρᾶγμα οὐκ ᾔδεσαν, ὁπόσον τὸ μέγεθος εἴη, καὶ ἀκοῦσαι πρῶτον ἐβούλοντο τοῦ Κινάδωνος, οἵτινες εἶεν οἱ ξυμπράττοντες, πρὶν αἰσθέσθαι αὐτοὺς, ὅτι μεμήνυνται, ἵνα μὴ

„ hippagretae natu maximo „ impera, ut sex vel septem, „ qui forte aderunt, tecum „ mittat.“ Interim ipsis curae fuerat, ut hippagreta ille sciret, quinam mittendi essent: et qui mitterentur, capiendum esse Cinadonem, non ignorarent. Significant etiam Cinadoni, tria se plaustra mittere, ne captos itinere pedestri adducere necesse haberet: uti quam possent maxime tegerent, unius ipsius caussa haec instituta esse. Quod quidem in urbe hominem non comprehendebant, ea de caussa fiebat, quod quanta conjuratorum multitudo esset, ignorarent; et intelligere prius de Cinadone vellent, quinam conjurationis participes essent, quam illi se proditos animadverterent; ne fuga scilicet sibi consulerent. Et futurum erat, ut ii, quibus erat ipsius capiendi negotium

ἀποδρῶσιν. ἔμελλον δὲ οἱ συλλαβόντες αὐτὸν μὲν κατέχειν, τοὺς δὲ ξυνειδότας, πυθόμενοι αὐτοῦ, γράψαντες ἀποπέμπειν τὴν ταχίστην τοῖς ἐφόροις. οὕτω δ' ἔσχον οἱ ἔφοροι πρὸς τὸ πρᾶγμα, ὥστε καὶ μοῖραν ἱππέων ἔπεμψαν τοῖς ἐπ' Αὐλῶνος. Ἐπεὶ δ' εἰλημμένου τοῦ ἀνδρὸς ἧκεν ἱππεὺς, φέρων τὰ ὀνόματα, ὧν ὁ Κινάδων ἀπέγραψε, παραχρῆμα τόν τε μάντιν Τισαμενὸν καὶ τοὺς ἐπικαιριωτάτους ξυνελάμβανον. ὡς δ' ἀνήχθη ὁ Κινάδων, καὶ ἠλέγχετο, καὶ ὡμολόγει πάντα, καὶ τοὺς ξυνειδότας ἔλεγε, τέλος αὐτὸν ἤροντο, τί καὶ βουλόμενος ταῦτα πράττοι· ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, μηδενὸς ἥττων εἶναι ἐν Λακεδαίμονι. ἐκ τούτου μέντοι ἤδη δεδεμέ-

---

datum, hominem secum retinerent; perquisitisque rei consciis, eorum nomina litteris consignata quamprimum Ephoris mitterent. Erat Ephororum in hoc negotio tanta cura, ut eis, qui Aulonem proficiscebantur, etiam cohortem equitum mitterent. Capto Cinadone, quum venisset quidam eques, afferens secum a Cinadone consignata nomina: mox Tisamenum hariolum, et conspirationis principes ad nocendum imprimis idoneos comprehendunt. Deductus Cinado, et convictus, omniaque confessus, indicatis etiam conjurationis consciis, quum tandem interrogaretur, quo haec consilio instituisset: Ut Spartae nullo inferior essem, inquit. Secundum haec

νος καὶ τὼ χεῖρε καὶ τὸν τράχηλον ἐν κλοιῷ, μαστιγούμενος καὶ κεντούμενος, αὐτός τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν πόλιν περιήγοντο. καὶ οὗτοι μὲν δικῆς δίκης ἔτυχον.

δ'. Μετὰ δὲ ταῦτα Ἡρώδας τὶς Συρακούσιος, ἐν Φοινίκῃ ὢν μετὰ ναυκλήρου τινὸς, καὶ ἰδὼν τριήρεις Φοινίσσας, τὰς μὲν καταπλεούσας ἄλλοθεν, τὰς δὲ καὶ αὐτοῦ πεπληρωμένας, τὰς δὲ καὶ ἔτι κατασκευαζομένας, προσακούσας δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι καὶ τριακοσίας δέοι αὐτὰς γενέσθαι, ἐπιβὰς ἐπὶ τὸ πρῶτον ἀναγόμενον πλοῖον ἐς τὴν Ἑλλάδα, ἐξήγγειλε τοῖς Λακεδαιμονίοις, ὡς βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους τὸν στόλον τοῦτον παρασκευαζομένων· ὅποι δὲ, οὐδὲν ἔφη εἰδέναι.

---

ipsius, et conjurationis sociorum manus, et colla, numellis constringuntur; et flagris ac stimulis cruciati per urbem circumducuntur.

4. Posteaquam illi affecti suppliciis essent, Syracusanus quidam Herodas, qui cum nauclero quodam in Phoenicia tum viveret, triremesque Phoenissas partim aliunde istuc appellere, partim ibidem instrui, partim adhuc aedificari videret, audiret etiam, trecentas numero futuras: prima nave, quae in Graeciam tenderet, conscensa, Lacedaemoniis indicat, hanc classem tum a Tissapherne, tum a rege parari: quo autem ea mittenda esset, ignorare se fatebatur. Excitatis hoc nuntio Lacedaemoniis,

Ἀνεπτερωμένων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ τοὺς ξυμμάχους ξυναγαγόντων, καὶ βουλευομένων, τί χρὴ ποιεῖν, Λύσανδρος, νομίζων καὶ τῷ ναυτικῷ πολὺ περιέσεσθαι τοὺς Ἕλληνας, καὶ τὸ πεζὸν λογιζόμενος ὡς ἐσώθη τὸ μετὰ Κύρου ἀναβὰν, πείθει τὸν Ἀγησίλαον ὑποστῆναι, ἢν αὐτῷ δῶσι τριάκοντα μὲν Σπαρτιατῶν, ἐς δισχιλίους δὲ τῶν νεοδαμωδῶν, ἐς ἑξακισχιλίους δὲ τὸ ξύνταγμα τῶν συμμάχων, στρατεύεσθαι ἐς τὴν Ἀσίαν. πρὸς δὲ τούτῳ τῷ λογισμῷ, καὶ αὐτὸς ξυνεξελθεῖν αὐτῷ ἐβούλετο, ὅπως τὰς δεκαρχίας τὰς καταστεθείσας ὑπ᾽ ἐκείνου ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐκπεπτωκυίας δὲ διὰ τοὺς ἐφόρους, οἳ τὰς πατρίους πολιτείας παρήγγειλαν, πάλιν

---

sociosque cogentibus, et quid faciundum esset, deliberantibus; Lysander, qui et Graecos existimaret navalibus copiis fore superiores, et secum ipse perpenderet, quo pacto peditatus ille salvus evasisset, qui cum Cyro ascenderat; Agesilao persuadet, ut ille se susceptu-rum in Asiam expeditionem polliceretur, si triginta Spartani sibi adjungerentur, et tironum IICIƆ, et sociorum VICIƆ agmen. Praeterea cogitabat et ipse cum Agesilao proficisci, ut Decemviratus ab se in oppidis institutos, quos Ephori sustulerant, jussis omnibus more patrio rempublicam gerere, de integro cum Agesilao institueret. Posteaquam ad hanc expeditionem Agesi-

καταστήσειε μετ' Ἀγησιλάου. Ἐπαγγειλαμένου δὲ τοῦ Ἀγησιλάου τὴν στρατείαν, διδόασί τε οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὅσαπερ ᾔτησε, καὶ ἑξαμήνου σῖτον. ἐπεὶ δὲ θυσάμενος καὶ τἄλλα, ὅσα ἔδει, καὶ τὰ διαβατήρια, ἐξῆλθε, ταῖς μὲν πόλεσι διαπέμψας ἀγγέλους προεῖπεν, ὅσους τε δέοι ἑκασταχόθεν πέμπεσθαι, καὶ ὅπου παρεῖναι· αὐτὸς δὲ ἐβουλήθη ἐλθὼν θῦσαι ἐν Αὐλίδι, ἔνθαπερ ὁ Ἀγαμέμνων, ὅτ' ἐς Τροίαν ἔπλει, ἐθύετο. Ὡς δ' ἐκεῖ ἐγένετο, πυθόμενοι οἱ Βοιώταρχοι, ὅτι θύοι, πέμψαντες ἱππέας, τοῦ τε λοιποῦ ἐκέλευον μὴ θύειν, καὶ, οἷς ἐνέτυχον ἱεροῖς τεθυμένοις, διέῤῥιψαν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ. ὁ δὲ, ἐπιμαρτυρόμενος τοὺς θεοὺς, καὶ ὀργιζόμενος, ἀναβὰς

---

laus operam suam obtulisset, cum alia, quae postulabat, concesserunt ei Lacedaemonii, tum annonae tantum quantum in sex menses sufficeret. Hinc ubi tum alia sacrificia, tum etiam pro felici trajectu fecisset; egreditur patria, missisque nuntiis ad oppida, quot milites a singulis mitti, ac ubi praesto esse vellet, denuntiat. Ipsi animus erat Aulidem proficisci, atque istic rem sacram facere: quo loco etiam Agamemnon, quum Trojam navigaret, sacrificaverat. Eo quum venisset Agesilaus, accepto Boeotorum principes de ipsius sacrificiis nuntio, missis equitibus imperant, uti de caeteris sacrificiis abstineret; et quas illi forte mactatas hostias invenere, de ara hinc inde disjiciunt. Agesilaus Deos tes-

ἐπὶ τὴν τριήρη, ἀπέπλει. ἀφικόμενος δ' ἐπὶ Γεραιστὸν, καὶ συλλέξας ἐκεῖ ὅσον ἠδύνατο τοῦ στρατεύματος πλεῖστον, ἐς Ἔφεσον τὸν στόλον ἐποιεῖτο.

Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖσε ἀφίκετο, πρῶτον μὲν Τισσαφέρνης πέμψας ἤρετο αὐτὸν, τίνος δεόμενος ἥκοι. ὁ δ' εἶπεν, "ὅτι αὐτονόμους καὶ τὰς ἐν "τῇ Ἀσίᾳ πόλεις εἶναι, ὥσπερ καὶ τὰς ἐν "τῇ παρ' ἡμῖν Ἑλλάδι." πρὸς ταῦτ' εἶπεν ὁ Τισσαφέρνης· "εἰ τοίνυν θέλεις σπείσασ-"θαι, ἕως ἂν ἐγὼ πρὸς βασιλέα πέμψω, οἶ-"μαι ἄν σε ταῦτα διαπραξάμενον ἀπο-"πλεῖν, εἰ βούλοιο. ἀλλὰ βουλοίμην ἂν, "ἔφη, εἰ μὴ οἰοίμην ὑπὸ σοῦ ἐξαπατᾶσθαι. "ἀλλ' ἔξεστιν, ἔφη, σοι τούτων πίστιν λα-

---

tari, triremem iratus conscendere, navigio solvere. Geraestum quum venisset, ibique copias amplissimas coëgisset: Ephesum cum classe petiit.

Eo delatus ut erat, Tissaphernes missis ad ipsum suis, cujus rei gratia venisset, quaerebat. Agesilaus autem; "Ut "Asiae civitates, inquit, perin-"de legibus suis utantur, at-"que aliae quotquot apud nos "in Graecia sitae sunt." Tissaphernes ad illa vicissim: "Ergo si voles, inquit, indu-"cias pacisci tantisper, dum "ad regem misero; futurum "arbitror, ut his impetratis ad "tuos, si velis, redire possis. "Equidem hoc non nollem, "subjecit Agesilaus, ni me "deceptum iri abs te existi-"marem. At tibi licet, ait, "ut a nobis fide data certus

" ζεῖν, ἦ μὴν, ἀδόλως σοῦ πράττοντος ταῦτα, " ἡμᾶς μηδὲν τῆς σῆς ἀρχῆς ἀδικήσειν ἐν " ταῖς σπονδαῖς." Ἐπὶ τούτοις ῥηθεῖσι Τισσαφέρνης μὲν ὤμοσε τοῖς πεμφθεῖσι πρὸς αὐτὸν Ἡριππίδᾳ, καὶ Δερκυλλίδᾳ, καὶ Μεγιαλίῳ, ἦ μὴν πράξειν ἀδόλως τὴν εἰρήνην· ἐκεῖνοι δὲ ἀντώμοσαν ὑπὲρ Ἀγησιλάου Τισσαφέρνει, ἦ μὴν, ταῦτα πράττοντος αὐτοῦ, ἐμπεδώσειν τὰς σπονδάς. ὁ μὲν δὴ Τισσαφέρνης, ἃ ὤμοσεν, εὐθὺς ἐψεύσατο· ἀντὶ γὰρ τοῦ εἰρήνην ἔχειν, στράτευμα πολὺ παρὰ βασιλέως, πρὸς ᾧ εἶχε πρόσθεν, μετεπέμπετο. Ἀγησίλαος δὲ, καίπερ αἰσθανόμενος ταῦτα, ὅμως ἐπέμενε ταῖς σπονδαῖς.

" sis, omnino sine fraude fu-" turum, ut siquidem haec " ipse praestes, nos durantibus " induciis, quae tui sunt im-" perii, minime damno afficia-" mus." His ita conventis, Tissaphernes Herippidae, Dercyllidae, Megialio, missis ad se, sacramentum praestitit, omnino sine dolo malo se pacem procuraturum. Contra illi jurarunt Agesilai nomine, si hoc Tissaphernes faceret, se sancte ratas habituros inducias. Enimvero Tissaphernes jusjurandum mox violavit. Nam pace rejecta, quam promiserat; ad priores, quas habebat, copias, magnam militum manum a rege arcessebat. Et quanquam haec Agesilaus persentisceret, nihilo tamen minus inducias servabat.

Ὡς δὲ ἡσυχίαν τε καὶ σχολὴν ἄγων ὁ Ἀγησίλαος διέτριβεν ἐν τῇ Ἐφέσῳ, ἅτε συντεταραγμένων ἐν ταῖς πόλεσι τῶν πολιτειῶν, καὶ οὔτε δημοκρατίας ἔτι οὔσης, ὥσπερ ἐπ' Ἀθηναίων, οὔτε δεκαρχίας, ὥσπερ ἐπὶ Λυσάνδρου, ἅτε γιγνώσκοντες πάντες τὸν Λύσανδρον, προσέκειντο αὐτῷ, ἀξιοῦντες, διαπράττεσθαι αὐτὸν παρ' Ἀγησιλάου, ὧν ἐδέοντο· καὶ διὰ ταῦτα ἀεὶ παμπληθὴς ὄχλος θεραπεύων αὐτὸν ἠκολούθει. ὥστε ὁ μὲν Ἀγησίλαος ἰδιώτης ἐφαίνετο, ὁ δὲ Λύσανδρος βασιλεύς. Ὅτι μὲν οὖν ἔμεινε καὶ τὸν Ἀγησίλαον ταῦτα, ἐδήλωσεν ὕστερον· οἱ γεμὴν ἄλλοι τριάκοντα ὑπὸ τοῦ φθόνου οὐκ ἐσίγων, ἀλλ' ἔλεγον πρὸς τὸν Ἀγησίλαον, ὡς

Quumque in hoc otio apud Ephesum commoraretur, quod rerumpublicarum status in oppidis perturbati essent, neque populariter amplius illae administrarentur, quod Atheniensium dominatu factum fuerat: neque decemviratus in eis essent, qui Lysandro rerum potito instituti erant: urgebant Lysandrum omnes, hominem scilicet notum sibi, et obsecrabant, uti quae cuperent ipsi, ab Agesilao impetraret. Eam ob caussam factum, ut magna hominum turba semper eum et coleret, et sectaretur: adeoque privatus quidam Agesilaus, Lysander rex esse videbatur. Et haec quidem etiam Agesilao irascendi caussam praebuisse, deinceps intellectum ex ipso fuit: caeteri vero Trigintaviri prae invidia non

παράνομα ποιοίη Λύσανδρος, τῆς βασιλείας ὀγκηρότερον διάγων. ἐπεὶ δὲ καὶ ἤρξατο προσάγειν τινὰς τῷ Ἀγησιλάῳ ὁ Λύσανδρος, πάντας, οἷς γνοίη αὐτὸν συμπράττοντά τι, ἡττωμένους ἀπέπεμπεν. ὡς δ' ἀεὶ τὰ ἐναντία, ὧν ἐβούλετο, ἀπέβαινε τῷ Λυσάνδρῳ, ἔγνω δὴ τὸ γιγνόμενον· καὶ οὔτε ἕπεσθαι ἑαυτῷ ἔτι εἴα ὄχλον, τοῖς τε συμπρᾶξαί τι δεομένοις σαφῶς ἔλεγεν, ὅτι ἔλαττον ἕξοιεν, εἰ αὐτὸς παρείη. Βαρέως δὲ φέρων τῇ ἀτιμίᾳ, προσελθὼν εἶπεν· "Ὦ Ἀγησίλαε, "μειοῦν μὲν ἀεὶ ἄρα σύ γε τοὺς φίλους "ἠπίστω; καὶ μὰ Δί', ἔφη, τούς γε βουλο- "μένους ἐμοῦ μείζους φαίνεσθαι· τοὺς δέ γε "αὔξοντας εἰ μὴ ἐπισταίμην ἀντιτιμᾷν, αἰ-

---

tacebant, sed monebant Agesilaum, in leges Lysandrum committere, qui regium fastum longe superaret. Post ubi Lysander adducere quosdam ad Agesilaum coepisset, omnes ille, quibus operam dare Lysandrum intelligeret, infecta re dimittebat. Quumque semper contra Lysandri sententiam cuncta fierent, animadvertit is rem omnem, neque deinceps sectari se turbam hominum patiebatur, et non dissimulanter ad eos aiebat, qui se juvari cuperent ipsius opera; futurum, ut se praesente minus impetrarent. Quumque graviter ignominiam hanc ferret, accedens ad Agesilaum; "Tune, inquit, Agesilae, semper amicorum auctoritatem "imminuere noras? Illorum "profecto, ait ille, quotquot

" σχυνοίμην ἄν. καὶ ὁ Λύσανδρος ἔφη, ἴσως " σὺ καὶ μᾶλλον εἰκότα ποιεῖς, ἢ ἐγὼ " ἔπραττον. τάδε οὖν μοι ἐκ τοῦ λοιποῦ " χάρισαι, ὅπως μήτ' αἰσχύνωμαι ἀδυνατῶν " παρὰ σοὶ, μήτ' ἐμποδὼν σοι ὦ· ἀπόπεμψόν " ποι με. ὅπου γὰρ ἂν ὦ, πειράσομαι ἐν " καιρῷ σοι εἶναι". Εἰπόντος δὲ ταῦτα, ἔδοξε καὶ τῷ Ἀγησιλάῳ οὕτω ποιῆσαι, καὶ πέμπει αὐτὸν ἐφ' Ἑλλήσποντον. ἐκεῖ δὲ ὁ Λύσανδρος, αἰσθόμενος Σπιθριδάτην τὸν Πέρσην ἐλαττούμενόν τι ὑπὸ Φαρναβάζου, διαλέγεται αὐτῷ, καὶ πείθει ἀποστῆναι, ἔχοντα τούς τε παῖδας καὶ τὰ περὶ αὐτὸν χρήματα, καὶ ἱππεῖς ὡς διακοσίους. καὶ τὰ μὲν ἄλλα

" me majores videri vellent. " At idem existimabam probrosum esse, non me vicissim " eos honore prosequi nosse, " qui me auctum cuperent." Et Lysander: " Fortasse tu, " inquit, magis decoro consentanea facis, quam ego fecerim. De reliquo tamen hanc " mihi gratiam facito, ut aliquo me ableges; ne vel ipse " pudore suffundar ob amissam " apud te auctoritatem, vel " tibi sim impedimento. Nam " ubicunque tandem fuero, " commodis tuis subservire " conabor." Haec quum Lysander dixisset, visum est etiam Agesilao sic agendum esse: adeoque in Hellespontum hominem ablegat. Ibi quum Spithridatem Persam a Pharnabazo nonnihil opprimi comperisset, ad colloquium invitato persuadet, ut cum liberis, pecuniis, quas ad manum habe-

κατέλιπεν ἐν Κυζίκῳ, αὐτὸν δὲ καὶ τὸν υἱὸν ἀναβιβασάμενος ἧκεν ἄγων πρὸς Ἀγησίλαον. ἰδὼν δὲ ὁ Ἀγησίλαος ἥσθη τε τῇ πράξει, καὶ εὐθέως ἀντεπυνθάνετο περὶ τῆς Φαρναβάζου χώρας τε καὶ ἀρχῆς.

Ἐπεὶ δὲ μέγα φρονήσας ὁ Τισσαφέρνης ἐπὶ τῷ καταβάντι στρατεύματι παρὰ βασιλέως, προεῖπεν Ἀγησιλάῳ πόλεμον, εἰ μὴ ἀπίοι ἐκ τῆς Ἀσίας· οἱ μὲν ἄλλοι σύμμαχοι, καὶ Λακεδαιμονίων οἱ παρόντες, μάλα ἀχθεσθέντες φανεροὶ ἐγένοντο, νομίζοντες, ἐλάττω τὴν παροῦσαν δύναμιν εἶναι Ἀγησιλάῳ τῆς βασιλέως παρασκευῆς· Ἀγησίλαος δὲ μάλα φαιδρῷ τῷ προσώπῳ ἀπαγγεῖλαι Τισσαφέρνει τοὺς πρέσβεις ἐκέλευσεν, ὡς πολ-

---

ret, et ec equitibus deficeret. Ac fortunas quidem hujus alias apud Cyzicum relinquit, ipsum una cum filio ad Agesilaum subvehendo perducit. Is re perspecta, mirifice delectatus, vicissim et ipse mox de Pharnabazi regione ac imperio percunctabatur.

Caeterum posteaquam elatus animo Tissaphernes ob missas sibi a rege copias, bellum Agesilao denuntiasset, ni Asia excederet: reliqui socii, et omnes, qui aderant Lacedaemonii; graviter admodum id accidisse sibi prae se ferebant, quod impares apparatui regio copias esse ducerent, quas Agesilaus tunc secum habebat. Agesilaus autem vultu perquam hilari legatos renuntiare Tissapherni

λὴν χάριν αὐτῷ ἔχοι, ὅτι ἐπιορκήσας αὐτὸς μὲν πολεμίους τοὺς θεοὺς ἐκτήσατο, τοῖς δὲ Ἕλλησι συμμάχους ἐποίησεν. ἐκ δὲ τούτου εὐθὺς τοῖς μὲν στρατιώταις παρήγγειλε συσκευάζεσθαι ὡς ἐς στρατείαν· ταῖς δὲ πόλεσιν, ἐς ἃς ἀνάγκη ἦν ἀφικνεῖσθαι στρατευομένῳ ἐπὶ Καρίαν, προεῖπεν, ἀγορὰν παρασκευάζειν. ἐπέστειλε δὲ καὶ Ἴωσι, καὶ Αἰολεῦσι, καὶ Ἑλλησποντίοις, πέμπειν πρὸς ἑαυτὸν ἐς Ἔφεσον τοὺς συστρατευσομένους. Ὁ δὲ Τισσαφέρνης, καὶ ὅτι ἱππικὸν οὐκ εἶχεν ὁ Ἀγησίλαος, ἡ δὲ Καρία ἄφιππος ἦν, καὶ ὅτι ἡγεῖτο, αὐτὸν ὀργίζεσθαι αὐτῷ διὰ τὴν ἀπάτην, τῷ ὄντι νομίσας, ἐπὶ τὸν αὐτοῦ οἶκον εἰς Καρίαν αὐτὸν ὁρμήσειν, τὸ μὲν πεζὸν ἅπαν

jubet, magnam se ipsi gratiam habere, quod pejerando Deos sibi quidem infestos, Graecis vero socios et auxiliares reddidisset. Secundum haec statim militi edicit, ut ad expeditionem suscipiendam res suas colligerent: oppidis vero, ad quae moturum cum copiis in Cariam accedere necesse erat, denunciat, uti venalium rerum forum instruerent. Ionibus quoque, et Aeolensibus, et Hellespontiis per litteras significat, ut copias secum hac expeditione militaturas Ephesum ad se mitterent. Tissaphernes partim quod a copiis equestribus non instructus esset Agesilaus, quibus etiam Caria non satis esset apta, partim quod eum sibi succensere putaret ob fraudem; reapse ratus ipsum in Cariam, hoc est, domicilium

διεβίβασεν ἐκεῖσε, τὸ δὲ ἱππικὸν ἅπαν ἐς τὸ Μαιάνδρου περιῆγε πεδίον, νομίζων, ἱκανὸς εἶναι καταπατῆσαι τῇ ἵππῳ τοὺς Ἕλληνας, πρὶν ἐς τὰ δύσιππα ἀφικέσθαι. ὁ δὲ Ἀγησίλαος, ἀντὶ τοῦ ἐπὶ Καρίαν ἰέναι, εὐθὺς τἀναντία ἀποστρέψας, ἐπὶ Φρυγίας ἐπορεύετο, καὶ τάς τε ἐν τῇ πορείᾳ πόλεις κατεστρέφετο, καὶ ἐμβαλὼν ἀπροσδοκήτως, παμπληθῆ χρήματα ἐλάμβανε. Καὶ τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἀσφαλῶς διεπορεύετο· οὐ πόῤῥω δ' ὄντος Δασκυλίου, προϊόντες αὐτοῦ οἱ ἱππεῖς ἤλαυνον ἐπὶ λόφον τινὰ, ὡς προΐδοιεν, τί τἄμπροσθεν εἴη. κατὰ τύχην δέ τινα καὶ οἱ τοῦ Φαρναβάζου ἱππεῖς, οἱ περὶ Ῥαθίνην καὶ Βαγαῖον, τὸν νόθον ἀδελφὸν, ὄντες παρόμοιοι

---

suum, impetum facturum: peditatum omnem eo traducit, equitatu in Maeandri planiciem circumducto. Arbitrabatur enim, se copiis equestribus Graecos proterere prius posse, quam ad loca equitatui non apta pervenirent. Agesilaus autem, omisso in Cariam itinere, statim copiis in contrarium aversis, Phrygiam petiit; oppidaque in itinere sita subegit, et nec opinata irruptione magnam opum copiam cepit. Fuit hoc toto tempore tutum iter Agesilai, donec haud procul Dascylio abesset. Ibi quum equites ipsum praecedentes, in collem quendam proveherentur, ut quid ulterius ipsis esset a fronte, prospicerent: forte fortuna Pharnabazi equites, ducibus Rathine, ac notho fratre Bagaeo, numero Graecis

τοῖς Ἕλλησι τὸν ἀριθμὸν, πεμφθέντες ὑπὸ Φαρναβάζου, ἤλαυνον καὶ οὗτοι ἐπὶ τὸν αὐτὸν τοῦτον λόφον. ἰδόντες δὲ ἀλλήλους, οὐδὲ τέτταρα πλέθρα ἀπέχοντας, τὸ μὲν πρῶτον ἔστησαν ἀμφότεροι, οἱ μὲν Ἕλληνες ἱππεῖς, ὥσπερ φάλαγξ, ἐπὶ τεττάρων παρατεταγμένοι, οἱ δὲ βάρβαροι, τοὺς πρώτους οὐ πλέον ἢ ἐκ δώδεκα ποιήσαντες, τὸ βάθος δ' ἐπὶ πολλῶν. Ἔπειτα μέντοι πρόσθεν ὥρμησαν οἱ βάρβαροι. ὡς δ' ἐς χεῖρας ἦλθον, ὅσοι μὲν τῶν Ἑλλήνων ἔπαισάν τινας, πάντες ξυνέτριψαν τὰ δόρατα· οἱ δὲ Πέρσαι, κρανέϊνα παλτὰ ἔχοντες, ταχὺ δώδεκα μὲν ἱππεῖς, δύο δὲ ἵππους ἀπέκτειναν. ἐκ δὲ τούτου ἐτρέφθησαν οἱ Ἕλληνες ἱππεῖς. βοηθήσαντος δὲ

---

pares, a Pharnabazo missi, eundem collem subeunt. Conspicati se mutuo, posteaquam plethrorum quatuor intervallo ab se invicem aberant; primum utrique constitere, Graeci quidem equites phalangis instar in quaternos dispositi; barbari vero, in fronte non pluribus quam duodecim collocatis, in latitudine autem multos habebant. Hinc in nostros impetum primi barbari faciunt: quumque ventum ad manus esset, quotquot hostem feriebant Graeci, hastas suas universi contrivere: Persae tragulis corneis instructi, mox equites duodecim, et equos duos interfecere. Tum Graecis terga dantibus, et opem gravi cum armatura ferente Agesilao;

Ἀγησιλάου σὺν τοῖς ὁπλίταις, πάλιν ἀπεχώρουν οἱ βάρβαροι, καὶ [Περσῶν] εἷς αὐτῶν ἀποθνήσκει. Γενομένης δὲ ταύτης τῆς ἱππομαχίας, θυομένῳ τῷ Ἀγησιλάῳ τῇ ὑστεραίᾳ ἐπὶ προόδῳ ἄλοβα γίγνεται τὰ ἱερά. τούτου μέντοι φανέντος, στρέψας ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν θάλασσαν. Γιγνώσκων δὲ, ὅτι, εἰ μὴ ἱππικὸν ἱκανὸν κτήσαιτο, οὐ δυνήσοιτο κατὰ τὰ πεδία στρατεύεσθαι, ἔγνω τοῦτο κατασκευαστέον εἶναι, ὡς μὴ δραπετεύοντα πολεμεῖν δέοι. καὶ τοὺς μὲν πλουσιωτάτους ἐκ πασῶν τῶν ἐκεῖ πόλεων ἱπποτροφεῖν κατέλεξε· προειπὼν δὲ, ὅστις παρέχοιτο ἵππον καὶ ὅπλα καὶ ἄνδρα δόκιμον, ὅτι ἐξέσται αὐτῷ μὴ στρατεύεσθαι, ἐποίησεν, οὕτω ταῦτα ξυντόμως πράττεσ-

---

vicissim barbari uno ex suis amisso cedunt. Secundum hoc certamen equestre, Agesilao postridie exta consulente, num progrediendum esset, exta fibris caruerunt. Id quum apparuisset, itinere converso ad mare pergebat. Quumque animadverteret, bellum se planis in locis gerere non posse, nisi satis magnas equitum copias pararet; statuit sibi has instruendas esse, ne fugiens in hostem pugnare cogeretur. Itaque delectis ex omnibus istic sitis oppidis, opulentioribus, ut equos alerent, edixit. Quumque futurum denuntiasset, ut quicunque daret equum, et arma, et hominem idoneum, immunis esset a militia; perfecit, ut haec non aliter quasi compendio quodam facerent, atque si quis alacriter aliquem

θαι, ὥσπερ ἄν τις τὸν ὑπὲρ αὑτοῦ ἀποθανούμενον προθύμως ζητοίη. Ἐκ δὲ τούτου, ἐπειδὴ ἔαρ ὑπέφαινε, ξυνήγαγε μὲν ἅπαν τὸ στράτευμα ἐς Ἔφεσον· ἀσκῆσαι δ' αὐτὸ βουλόμενος, ἆθλα προὔθηκε ταῖς τε ὁπλιτικαῖς τάξεσιν, ἥτις ἄριστα σωμάτων ἔχοι, καὶ ταῖς ἱππικαῖς, ἥτις κράτιστα ἱππεύοι· καὶ πελτασταῖς δὲ καὶ τοξόταις ἆθλα προὔθηκεν, ὅσοι κράτιστοι πρὸς τὰ προσήκοντα ἔργα φανεῖεν. ἐκ δὲ τούτου παρῆν ὁρᾷν τὰ μὲν γυμνάσια πάντα μεστὰ ἀνδρῶν τῶν γυμναζομένων, τὸν δὲ ἱπποδρόμον τῶν ἱππαζομένων, τοὺς δ' ἀκοντιστὰς καὶ τοὺς τοξότας μελετῶντας. Ἀξίαν δὲ καὶ ὅλην τὴν πόλιν, ἐν ᾗ ἦν, [τὴν Ἔφεσον] θέας ἐποίησεν. ἥτε γὰρ

---

suo loco moriturum quaereret. Secundum haec, ineunte vere, copias universas Ephesum coëgit: quumque vellet eas exercere, tum gravis armaturae cohortibus praemia proposuit, qui scilicet corporibus optime comparatis essent: tum equestribus, qui equitandi essent peritissimi. Quin et cetratis, et sagittariis omnibus proposita fuere praemia, quotquot égregie praestare viderentur ea, quae ipsorum officii ratio posceret. Tum vero gymnasia cuncta viris exercentibus se referta videre erat, refertumque hippodromum iis qui equitabant: jaculatores etiam sagittariique se exercebant. Itaque factum, ut totum Ephesinum oppidum, in quo versabatur, spectatu dignum esset. Nam et forum omnigenis re-

ἀγορὰ ἦν μεστὴ παντοδαπῶν καὶ ἵππων καὶ ὅπλων ὠνίων· οἵτε χαλκοτύποι, καὶ οἱ τέκτονες, καὶ οἱ χαλκεῖς, καὶ οἱ σκυτοτόμοι, καὶ οἱ ζωγράφοι, πάντες πολεμικὰ ὅπλα κατεσκεύαζον, ὥστε τὴν πόλιν ὄντως οἴεσθαι πολέμου ἐργαστήριον εἶναι. Ἐπεῤῥώσθη δ' ἄν τις καὶ ἐκεῖνο ἰδὼν, Ἀγησίλαον μὲν πρῶτα, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας ἐστεφανωμένους ἀπὸ τῶν γυμνασίων ἀπιόντας, καὶ ἀνατιθέντας τοὺς στεφάνους τῇ Ἀρτέμιδι. Ὅπου γὰρ ἄνδρες θεοὺς μὲν σέβοιντο, τὰ δὲ πολεμικὰ ἀσκοῖεν, πειθαρχεῖν δὲ μελετῷεν, πῶς οὐκ εἰκὸς, ἐνταῦθα πάντα μεστὰ ἐλπίδων ἀγαθῶν εἶναι; Ἡγούμενος δὲ, καὶ τὸ καταφρονεῖν τῶν πολεμίων ῥώμην τινὰ ἐμβάλ-

---

fertum erat equis armisque venalibus, et fabri lignarii, et aerarii, et sutores, et pictores, universi arma bellica parabant: ut reapse belli officinam esse urbem ipsam existimares. Confirmabat hoc quoque alicujus animum, quod primum Agesilaum ipsum, deinde milites caeteros corollis redimitos e gymnasiis abire cerneret, ipsasque corollas Dianae suspendere. Nam ubi homines religiose Deos venerantur, et bellicis in rebus exercentur, et se, ut dicto sint audientes, condocefaciunt; qui non istic consentaneum sit optima spe cuncta plena esse? Quum item existimaret, contemtum hostium robur quoddam in animis ad pugnandum excitare: praeconibus edixit, ut capti a praedonibus barbari nudi venderen-

λειν πρὸς τὸ μάχεσθαι, προεῖπε τοῖς κήρυξι, τοὺς ὑπὸ τῶν λῃστῶν ἁλισκομένους βαρβάρους γυμνοὺς πωλεῖν. ὁρῶντες οὖν οἱ στρατιῶται λευκοὺς μὲν, διὰ τὸ μηδέποτε ἐκδύεσθαι, μαλακοὺς δὲ καὶ ἀπόνους, διὰ τὸ ἀεὶ ἐπ' ὀχημάτων εἶναι, ἐνόμισαν, οὐδὲν διοίσειν τὸν πόλεμον, ἢ εἰ γυναιξὶ δέοι μάχεσθαι.

Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἤδη, ἀφ' οὗ ἐξέπλευσεν ὁ Ἀγησίλαος, διεληλύθει. ὥστε οἱ μὲν περὶ Λύσανδρον τριάκοντα οἴκαδε ἀπέπλεον· διάδοχοι δ' αὐτῶν οἱ περὶ Ἡριππίδαν παρῆσαν. τούτων Ξενοκλέα μὲν καὶ ἄλλον ἔταξεν ἐπὶ τοὺς ἱππεῖς, Σκύθην δὲ ἐπὶ τοὺς νεοδαμώδεις ὁπλίτας, Ἡριππίδαν δ' ἐπὶ τοὺς Κυρείους, Μίγδωνα δὲ ἐπὶ τοὺς ἀπὸ τῶν

tur. Itaque milites, qui albos quidem eos esse cernerent, quod nunquam exuere se consuevissent; sed molles, nullisque laboribus exercitos, quod semper vehiculis uterentur; bellum hoc non aliud fore putabant, atque si praelio cum feminis decernendum esset.

Appetierat jam id tempus, quo anni spatium exactum erat a discessu Agesilai e patria. Ea re factum, ut Trigintaviri, quorum princeps erat Lysander, patriam repeterent: eorumque successores, Herippida principe, adessent. Ex his Xenoclem Agesilaus, una cum quodam alio, copiis equestribus praefecit; tironibus, qui armatura gravi utebantur, Scythen; Cyri militibus, Herippidam; Migdonem, missis ab oppidis militibus. Denuntiat etiam,

πόλεων στρατιώτας, καὶ προεῖπεν αὐτοῖς, ὅτι ὡς εὐθὺς ἡγήσοιτο τὴν συντομωτάτην ἐπὶ τὰ κράτιστα τῆς χώρας, ὅπως αὐτόθεν οὕτω τὰ σώματα καὶ τὴν γνώμην παρασκευάζοιντο, ὡς ἀγωνιούμενοι. Ὁ μέντοι Τισσαφέρνης ταῦτα μὲν ἐνόμισε λέγειν αὐτὸν, πάλιν βουλόμενον ἐξαπατῆσαι, ἐς Καρίαν δὲ νῦν τῷ ὄντι ἐμβαλεῖν, καὶ τό, τε πεζὸν, καθάπερ τὸ πρόσθεν, ἐς Καρίαν διεβίβασε, καὶ τὸ ἱππικὸν ἐς τὸ Μαιάνδρου πεδίον κατέστησεν. ὁ δ' Ἀγησίλαος οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ', ὥσπερ προεῖπεν, εὐθὺς ἐς τὸν Σαρδιανὸν τόπον ἐνέβαλε. καὶ τρεῖς μὲν ἡμέρας δι' ἐρημίας πολεμίων πορευόμενος, πολλὰ τὰ ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ εἶχε· τῇ δὲ τετάρτῃ ἧκον οἱ τῶν

---

ducturum se statim via maxime compendiaria versus hostilis agri partem uberrimam: ut ex ea re tum corpora tum animi ad pugnam praepararentur. Enimvero Tissaphernes haec Agesilaum dicere putabat, volentem rursus dolo se circumvenire; nimirum jam revera facturum in Cariam impetum. Itaque peditatum, uti prius quoque factum erat, in Cariam traducit: equitatu in Meandri planicie subsistere jusso. At vero Agesilaus, quod praedixerat, praestitit; ac recta Sardianam in regionem impetum fecit. Quumque triduum hoste nullo conspecto, progrederetur; magnam rerum necessariarum copiam pro exercitu habebat. Die quarto equites hostium aderant. Tunc equitatus Persici dux impedimento-

πολεμίων ἱππεῖς. Καὶ τῷ μὲν ἄρχοντι τῶν σκευοφόρων εἶπε, διαβάντι τὸν Πακτωλὸν ποταμὸν στρατοπεδεύεσθαι· αὐτοὶ δὲ, κατιδόντες τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἀκολούθους ἐσπαρμένους ἐς ἁρπαγὴν, πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. αἰσθόμενος δὲ ὁ Ἀγησίλαος, βοηθεῖν ἐκέλευσε τοὺς ἱππέας. οἱ δ' αὖ Πέρσαι, ὡς εἶδον τὴν βοήθειαν, ἠθροίσθησαν, καὶ ἀντιπαρετάξαντο παμπληθέσι τῶν ἱππέων τάξεσιν. Ἔνθα δὴ ὁ Ἀγησίλαος, γιγνώσκων, ὅτι τοῖς μὲν πολεμίοις οὔπω παρείη τὸ πεζὸν, αὐτῷ δὲ οὐδὲν ἀπείη τῶν παρεσκευασμένων, καλὸν ἡγήσατο μάχην ξυνάψαι, εἰ δύναιτο. σφαγιασάμενος οὖν, τὴν μὲν φάλαγγα εὐθὺς ἦγεν ἐπὶ τοὺς παρατεταγμένους ἱππέας. ἐκ

---

rum praefecto imperat, ut amne. Pactolo trajecto, castra metaretur. Hostes autem conspicati eos, qui Graecorum agmen sequebantur, hinc inde palatos praedam agere: complures ex eis trucidant. Id animadvertens Agesilaus, equites suis opem ferre jubet. Persae quum his auxiliares copias summitti viderent, colligunt sese, ac universas equestres turmas in aciem explicatas Graecis opponunt. Ibi vero Agesilaus secum ipse cogitans, necdum hostibus peditatum adesse, sibi vero nihil eorum, quae ad bellum paraverat, deesse: opportune se facturum arbitrabatur, si decernere proelio cum hoste posset. Itaque caesis victimis, recta phalangem adversus instructos equites ducebat; mandans ut ex

δὲ τῶν ἱππέων ἐκέλευσε τοὺς δέκα ἀφ' ἥβης θεῖν ὁμόσε αὐτοῖς· τοῖς δὲ πελτασταῖς εἶπε δρόμῳ ὑφηγεῖσθαι. παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἱππεῦσιν ἐμβάλλειν, ὡς αὐτοῦ τε καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος ἑπομένου. Τοὺς μὲν δὴ ἱππέας ἐδέξαντο οἱ Πέρσαι· ἐπεὶ δὲ ἅμα πάντα τὰ δεινὰ παρῆν, ἐνέκλιναν, καὶ οἱ μὲν αὐτῶν εὐθὺς ἐν τῷ ποταμῷ ἔπεσον, οἱ δ' ἄλλοι ἔφυγον. οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπακολουθοῦντες αἱροῦσι καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν. καὶ οἱ μὲν πελτασταὶ, ὥσπερ εἰκὸς, ἐς ἁρπαγὴν ἐτράποντο· ὁ δ' Ἀγησίλαος κύκλῳ πάντα καὶ φίλια καὶ πολέμια περιεστρατοπεδεύσατο. καὶ ἄλλ' ἄττα πολλὰ χρήματα ἐλήφθη, ἃ εὗρε, πλέον ἢ ἑβδομήκοντα τάλαντα, καὶ αἱ

peditibus armatis, quotquot annis decem pubertatem excessissent, secum in hostem cursu ferrentur, et jussis itidem cetratis cursu subsequi. Equitatui quoque denuntiat, ut in aciem adversam impetum faceret; se. cum copiis universis subsequuturum pollicitus. Excepere impressionem equitum Persae. At ubi simul imminere omnia terribilia vident, acie inclinata, partim recta in flumen decidunt, partim fuga sibi consulunt. Eos subsequuti Graeci, etiam castris hostium potiuntur. Tum vero cetrati ut sit, ad praedas se convertunt. Agesilaus undique copiis universa tum sua tum hostilia complexus, inter alias opes, quas captas talenta LXX

κάμηλοι δὲ τότε ἐλήφθησαν, ἃς Ἀγησίλαος ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπήγαγεν.

Ὅτε δὲ αὕτη ἡ μάχη ἐγένετο, Τισσαφέρνης ἐν Σάρδεσιν ἔτυχεν ὤν· ὥστε ᾐτιῶντο οἱ Πέρσαι προδεδόσθαι ὑπ᾽ αὐτοῦ. γνοὺς δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Περσῶν βασιλεὺς, Τισσαφέρνην αἴτιον εἶναι τοῦ κακῶς φέρεσθαι τὰ αὑτοῦ, Τιθραύστην καταπέμψας, ἀποτέμνει αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. τοῦτο δὲ ποιήσας ὁ Τιθραύστης, πρέσβεις πέμπει πρὸς τὸν Ἀγησίλαον, λέγοντας· Ὦ Ἀγησίλαε, ὁ μὲν αἴτιος τῶν πραγμάτων καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν, ἔχει τὴν δίκην· βασιλεὺς δὲ ἀξιοῖ, σὲ μὲν ἀποπλεῖν οἴκαδε, τὰς δ᾽ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις αὐτονόμους οὔσας τὸν ἀρχαῖον δασμὸν αὐτῷ ἀποφέρειν.

---

excedere comperit, etiam camelis iis potitus est, quas deinde in Graeciam abduxit.

Dum haec pugna committeretur, forte Sardibus Tissaphernes erat. Quare factum, ut ipsum Persae insimularent, quasi ab eo deserti proditique fuissent. Et vero quia rex ipse Persarum intellexisset, unius culpa Tissaphernis fieri, quod essent res suae male comparatae; misso Tithrauste, caput homini praecidi jussit. Ea re confecta, legatos ad Agesilaum Tithraustes mittit, qui eum in hanc sententiam compellarent: Belli hujus, Agesilae, tum vobis tum nobis auctor, merito supplicio multatus est: Aequum autem rex arbitratur esse, ut tu domum naviges; et Asiae civitates suis utendi legibus impetrata facultate, pristinum regi

Ἀποκρινομένου δὲ τοῦ Ἀγησιλάου, ὅτι οὐκ ἂν ποιήσειε ταῦτα ἄνευ τῶν οἴκοι τελῶν· σὺ δ' ἀλλὰ, ἕως ἂν πύθῃ τὰ παρὰ τῆς πόλεως, μεταχώρησον, ἔφη, ἐς τὴν Φαρναβάζου, ἐπειδὴ καὶ ἐγὼ τὸν σὸν ἐχθρὸν τετιμώρημαι. ἕως ἂν τοίνυν, ἔφη ὁ Ἀγησίλαος, ἐκεῖσε πορεύωμαι, δίδου τῇ στρατιᾷ τὰ ἐπιτήδεια. ἐκείνῳ μὲν δὴ ὁ Τιθραύστης δίδωσι τριάκοντα τάλαντα· ὁ δὲ λαβὼν ᾔει ἐπὶ τὴν Φαρναβάζου Φρυγίαν. Ὄντι δ' αὐτῷ ἐν τῷ πεδίῳ τῷ ὑπὲρ κώμης, ἔρχεται ἀπὸ τῶν οἴκοι τελῶν, ἄρχειν καὶ τοῦ ναυτικοῦ, ὅπως γιγνώσκοι, καὶ καταστήσασθαι ναύαρχον, ὅντινα αὐτὸς βούλοιτο. τοῦτο δ' ἐποίησαν οἱ Λακεδαιμό-

---

tributum pendant. Ad ea respondente Agesilao, nunquam se id absque magistratuum in patria consensu facturum: Ergo tu, inquit Tithraustes, donec quid patria tibi denuntiet, intelligas, in Pharnabazi ditionem recedito: quando tuum hostem ego supplicio affeci. Et Agesilaus: Da igitur, inquit, commeatum exercitui meo, donec eo perveniamus. Itaque Tithraustes talenta xxx dedit: quibus acceptis Agesilaus Phrygiam versus, quae Pharnabazo parebat, pergit. Quumque in campo esset supra Cumam sito a magistratibus e patria quidam missus aderat, qui jubebat, ut etiam classis imperium arbitratu suo caperet; ac praefectum classis constituere, quem ipse vellet. Id ex hujusmodi

νιοι τοιῷδε λογισμῷ, ὡς, εἰ ὁ αὐτὸς ἀμφοτέρων ἄρχει, τό, τε πεζὸν πολὺ ἂν ἰσχυρότερον εἶναι, καθ' ἓν οὔσης τῆς ἰσχύος ἀμφοτέροις, τό, τε ναυτικὸν, ἐπιφαινομένου τοῦ πεζοῦ, ἔνθα δέοι. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀγησίλαος, πρῶτον μὲν ταῖς πόλεσι παρήγγειλε, ταῖς ἐν ταῖς νήσοις, καὶ ταῖς ἐπιθαλαττιδίοις, τριήρεις ποιεῖσθαι, ὁπόσας ἑκάστη βούλοιτο τῶν πόλεων. καὶ ἐγένοντο καιναὶ, ἐξ ὧν αἵ τε πόλεις ἐπηγγείλαντο, καὶ οἱ ἰδιῶται ἐποιοῦντο, χαρίζεσθαι βουλόμενοι, ἐς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. Πείσανδρον δὲ τὸν τῆς γυναικὸς ἀδελφὸν ναύαρχον κατέστησε, φιλότιμον μὲν καὶ ἐῤῥωμένον τὴν ψυχὴν, ἀπειρότερον δὲ τοῦ

---

causa quadam ac ratione Lacedaemonii faciebant. Arbitrabantur fore, ut si utrinque idem imperaret, conjunctis ambabus copiis, tum terrestris exercitus longe firmior esset, tum classis, succurrente huic terrestri, ubi res ita posceret. Ea quum accepisset Agesilaus, primum insulanis et maritimis oppidis denuntiat, ut triremes, quot quidem cuique oppido visum esset, aedificaret. Factae triremes novae, partim eae, quas oppida pollicebantur, partim quas homines privati studio gratificandi Agesilao exstruxere, circiter CXX. Classi Pisandrum, uxoris suae fratrem, praefecit; hominem quidem illum honoris laudisque cupidum, et praesentis animi: sed imperitiorem tamen instruendi omnia, prout usus

παρασκευάζεσθαι ὡς δεῖ. καὶ Πείσανδρος μὲν ἀπελθὼν τὰ ναυτικὰ ἔπραττεν· ὁ δ' Ἀγησίλαος, ὥσπερ ὥρμησεν, ἐπὶ τὴν Φρυγίαν ἐπορεύετο.

έ. Ὁ μέντοι Τιθραύστης, καταμαθεῖν δοκῶν τὸν Ἀγησίλαον καταφρονοῦντα τῶν βασιλέως πραγμάτων, καὶ οὐδαμῇ διανοούμενον ἀπιέναι ἐκ τῆς Ἀσίας, ἀλλὰ μᾶλλον ἐλπίδας ἔχοντα μεγάλας αἱρήσειν βασιλέα, ἀπορῶν, τί χρῷτο τοῖς πράγμασι, πέμπει Τιμοκράτην τὸν Ῥόδιον ἐς τὴν Ἑλλάδα, δοὺς χρυσίον ἐς πεντήκοντα τάλαντα ἀργυρίου, καὶ κελεύει πειρᾶσθαι, πιστὰ τὰ μέγιστα λαμβάνοντα, διδόναι τοῖς προεστηκόσιν ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐφ' ᾧ τε πόλεμον ἐξοίσειν πρὸς

postularet. Ille digressus a castris, rem classiariam tractare coepit: Agesilao ita, ut instituerat, in Phrygiam contendente.

5. Interim Tithraustes, qui animadvertere sibi videretur, Agesilao regis Persici res spernenti, nequaquam esse in animo, Asia excedere; sed potius magnas ipsum, de rege superando, spes concepisse: suspensus aliquantisper animo, quid potissimum ageret, tandem in Graeciam Timocratem Rhodium mittit; datoque huic auro, quod argenti talenta quinquaginta aequaret, operam daret, imperat; ut maximis fidei pignoribus acceptis, id in praesides civitatum distribueret, quo bellum illi Lacedae-

Λακεδαιμονίους. ἐκεῖνος δ' ἐλθὼν δίδωσιν ἐν Θήβαις μὲν Ἀνδροκλείδᾳ τε καὶ Ἰσμηνίᾳ καὶ Γαλαξιδώρῳ· ἐν Κορίνθῳ δὲ Τιμολάῳ τε καὶ Πολυάνθει· ἐν Ἄργει δὲ Κύκλωνί τε καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ. Ἀθηναῖοι δὲ, καὶ οὐ μεταλαβόντες τούτου τοῦ χρυσίου, ὅμως πρόθυμοι ἦσαν ἐς τὸν πόλεμον, νομίζοντές τε αὐτῶν ἄρχεσθαι. Οἱ μὲν δὴ δεξάμενοι τὰ χρήματα ἐς τὰς οἰκείας πόλεις διέβαλον τοὺς Λακεδαιμονίους· ἐπεὶ δὲ ταύτας ἐς μῖσος αὐτῶν προήγαγον, συνίστασαν καὶ τὰς μεγίστας πόλεις πρὸς ἀλλήλας.

Γιγνώσκοντες δὲ οἱ ἐν ταῖς Θήβαις προεστῶτες, ὅτι, εἰ μή τις ἄρξοι πολέμου, οὐκ ἐθελήσουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι λύειν τὰς σπον-

---

moniis facerent. Profectus hic in Graeciam, Thebis quidem Androclidae, et Ismeniae, et Galaxidoro aurum numerat: Corinthi vero, Timolao et Polyanthi: Argis, Cycloni et ipsius complicibus. Athenienses quamvis participes auri hujus facti non essent, nihilo tamen minus ad bellum propensi erant, simulque sibi deberi summum in bello imperium existimabant. Igitur quotquot has pecunias sua intra oppida receperant, Lacedaemonios criminabantur. Quumque apud civitates suas odium horum excitassent, perfecerunt, ut urbes amplissimae inter se conspirarent.

Et quia Thebanae civitatis principes intelligebant, haudquaquam futurum, ut foedera cum sociis inita Lacedaemonii

δὰς πρὸς τοὺς συμμάχους, πείθουσι Λοκροὺς τοὺς Ὀπουντίους, ἐκ τῆς ἀμφισβητησίμου χώρας Φωκεῦσί τε καὶ ἑαυτοῖς χρήματα τελέσαι, νομίζοντες, τοὺς Φωκέας, τούτου γενομένου, ἐμβαλεῖν ἐς τὴν Λοκρίδα. καὶ οὐκ ἐψεύσθησαν, ἀλλ' εὐθὺς οἱ Φωκεῖς, ἐμβαλόντες ἐς τὴν Λοκρίδα, πολλαπλάσια χρήματα ἔλαβον. Οἱ οὖν περὶ τὸν Ἀνδροκλείδαν ταχὺ ἔπεισαν τοὺς Θηβαίους βοηθεῖν τοῖς Λοκροῖς, ὡς οὐκ ἐς τὴν ἀμφισβητήσιμον, ἀλλ' ἐς τὴν ὁμολογουμένην φίλην τε καὶ σύμμαχον εἶναι Λοκρίδα ἐμβεβληκότων αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ οἱ Θηβαῖοι, ἀντεμβαλόντες ἐς τὴν Φωκίδα, ἐδῄουν τὴν χώραν, εὐθὺς οἱ Φωκεῖς πέμπουσι πρέσβεις ἐς Λακεδαίμονα, καὶ

violarent, nisi quis initium bello faceret: Locris Opuntiis persuadent, ut ex agro inter Phocenses et Thebanos controverso pecunias penderent; quod existimarent, si id fieret, Phocenses Locridem invasuros. Neque spes eos sua fefellit. Nam mox Phocenses in Locridem irruentes, pecuniam multo majorem eis ademerunt. Tum Androclidae adhaerentes celeriter Thebanis persuadent, opem Locris esse ferendam; non jam illos in regionem controversam, sed in eam Locridem, quae se Thebanis amicam foederatamque profiteretur, impetum fecisse. Thebanis igitur e contrario Phocidem invadentibus, et eorum populantibus agrum: mox Phocenses Lacedaemonem legatos mittunt, opem exposcunt, non

ἠξίουν βοηθεῖν αὐτοῖς, διδάσκοντες, ὡς οὐκ ἤρξαντο πολέμου, ἀλλ᾽ ἀμυνόμενοι ἦλθον ἐπὶ τοὺς Λοκρούς. Οἱ μέντοι Λακεδαιμόνιοι ἄσμενοι ἔλαβον πρόφασιν στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Θηβαίους, πάλαι ὀργιζόμενοι αὐτοῖς τῆς τε ἀντιλήψεως τῆς τοῦ Ἀπόλλωνος δεκάτης ἐν Δεκελείᾳ, καὶ τοῦ ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ μὴ ἐθελῆσαι ἀκολουθῆσαι. ἠτιῶντο δ᾽ αὐτοὺς, καὶ Κορινθίους πεῖσαι μὴ συστρατεύειν. ἀνεμιμνήσκοντο δὲ καὶ, ὡς θύειν τ᾽ ἐν Αὐλίδι τὸν Ἀγησίλαον οὐκ εἴων, καὶ τὰ τεθυμένα ἱερὰ ὡς ἔῤῥιψαν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ· καὶ ὅτι οὐδ᾽ ἐς τὴν Ἀσίαν ξυνεστράτευον Ἀγησιλάῳ. ἐλογίζοντο δὲ καὶ καλὸν καιρὸν εἶναι τοῦ ἐξάγειν

belli se auctores esse docent, qui sui defendendi caussa profecti adversus Locros essent. Enimvero Lacedaemonii perlubentes occasionem movendi adversus Thebanos belli arripiunt, jam olim eis infensi, quod apud Deceleam Apollinis decumam sibi vindicassent: et quod adversus Piraeum sequi Lacedaemonios noluissent. Hanc quoque culpam in eos conferebant, quod Corinthiis auctores extitissent, ne in eadem expeditione se Lacedaemoniis adjungerent. Succurrebat itidem animis, quod non solum in Aulide rem divinam Agesilaum facere prohibuissent: verum etiam mactatas hostias de ara dejecissent: Eosdem ne quidem in Asiam ducentis Agesilai signa sequi voluisse. Tempus ipsum perop-

στρατιὰν ἐπ᾽ αὐτοὺς, καὶ παῦσαι τῆς ἐς αὐτοὺς ὕβρεως· τά τε γὰρ ἐν τῇ Ἀσίᾳ καλῶς σφίσιν ἔχειν, κρατοῦντος Ἀγησιλάου, καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι οὐδένα ἄλλον πόλεμον ἐμποδὼν σφίσιν εἶναι. Οὕτω δὲ γιγνωσκούσης τῆς πόλεως τῶν Λακεδαιμονίων, φρουρὰν μὲν οἱ ἔφοροι ἔφαινον, Λύσανδρον δ᾽ ἐξέπεμψαν ἐς Φωκέας, καὶ ἐκέλευσαν, αὐτούς τε τοὺς Φωκέας ἄγοντα παρεῖναι, καὶ Οἰταίους, καὶ Ἡρακλεώτας, καὶ Μηλιέας, καὶ Αἰνιᾶνας, ἐς Ἁλίαρτον. ἐκεῖσε δὲ καὶ Παυσανίας, ὅσπερ ἔμελλεν ἡγεῖσθαι, ξυνετίθετο παρέσεσθαι ἐς ῥητὴν ἡμέραν, ἔχων Λακεδαιμονίους τε καὶ τοὺς ἄλλους ξυμμάχους τῶν Πελοποννησίων. καὶ ὁ μὲν Λύσανδρος τά τε ἄλλα τὰ

---

portunum se nactos arbitrabantur ducendi adversus eos copias, et reprimendae ipsorum contra se insolentiae: Quippe res in Asia secundas esse, Agesilao rerum potiente: nec ullum sibi aliud in Graecia bellum esse impedimento. Haec quum esset civitatis Lacedaemoniorum sententia, copias decernunt Ephori, et Lysandrum Phocensibus mittunt; jussum Phocenses ipsos, et Oetaeos, et Heraclienses, et Melienses, et Aenianes adducere, cumque his apud Haliartum praesto esse. Nam istic etiam Pausanias, hujus belli dux, se ad diem constitutum una cum Lacedaemoniis, caeterisque Peloponnesiorum sociis adfuturum condixerat: Lysander cum alia sibi

κελευόμενα ἔπραττε, καὶ προσέτι Ὀρχομενίους ἀπέστησε Θηβαίων. Ὁ δὲ Παυσανίας, ἐπεὶ τὰ διαβατήρια ἐγένετο αὐτῷ, καθεζόμενος ἐν τῇ Τεγέᾳ, τούς τε ξεναγοὺς διέπεμπε, καὶ τοὺς ἐκ τῶν περιοικίδων πόλεων στρατιώτας περιέμενεν. ἐπεὶ γεμὴν δῆλον τοῖς Θηβαίοις ἐγένετο, ὅτι ἐμβάλλοιεν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐς τὴν χώραν αὐτῶν, πρέσβεις ἔπεμψαν Ἀθήναζε, λέγοντας τάδε·

« Ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἃ μὲν μέμφεσθε « ἡμῖν, ὡς ψηφισαμένοις χαλεπὰ περὶ ὑμῶν « ἐν τῇ καταλύσει τοῦ πολέμου, οὐκ ὀρθῶς « μέμφεσθε· οὐ γὰρ ἡ πόλις ἐκεῖνα ἐψηφίσατο, ἀλλ' εἷς ἀνὴρ εἶπεν, ὃς ἔτυχε τότε « ἐν τοῖς συμμάχοις καθήμενος. ὅτε δὲ

---

imperata faciebat, tum etiam Orchomenios a fide Thebanorum avertit. At Pausanias, posteaquam de traducendis copiis facta re sacra perlitasset, apud Tegeam subsistebat, ac partim conductitii militis duces hinc inde mittebat, partim finitimorum oppidum milites operiebatur. Interea facti certiores Thebani, Lacedaemonios ipsorum fines invadere: legatos Athenas mittunt, qui haec dicerent:

" Quod de nobis querimini " Athenienses, quasi dura quaedam sub belli finem adversus " vos decreverimus, haud recte " facitis. Nam id decretum " non a republica nostra factum, sed ab uno prolatum " homine fuit, qui tunc foederatorum in concessu erat. " Quo vero tempore Lacedae-

" παρεκάλουν ἡμᾶς οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπὶ
" τὸν Πειραιᾶ, τότε ἅπασα ἡ πόλις ἀπεψη-
" φίσατο, μὴ συστρατεύειν αὐτοῖς. Δι'
" ὑμᾶς οὖν οὐχ ἥκιστα ὀργιζομένων ἡμῖν τῶν
" Λακεδαιμονίων, δίκαιον εἶναι νομίζομεν,
" βοηθεῖν ὑμᾶς τῇ πόλει ἡμῶν. Πολὺ δ'
" ἔτι μᾶλλον ἀξιοῦμεν, ὅσοι τῶν ἐν ἄστει
" ἐγένεσθε, προθύμως ἐπὶ τοὺς Λακεδαιμο-
" νίους ἰέναι. ἐκεῖνοι γὰρ, καταστήσαντες
" ὑμᾶς ἐς ὀλιγαρχίαν καὶ ἐς ἔχθραν τῷ
" δήμῳ, ἀφικόμενοι πολλῇ δυνάμει, ὡς ὑμῖν
" σύμμαχοι, παρέδοσαν ὑμᾶς τῷ πλήθει·
" ὥστε τὸ μὲν ἐπ' ἐκείνοις εἶναι, ἀπολώλατε,
" ὁ δὲ δῆμος οὑτοσὶ ὑμᾶς ἔσωσε. Καὶ μὴν

" monii nos adversus Piraeeum " invitabant, tum scilicet universa respublica, decreto " promulgato, esse juvandos " eo bello Lacedaemonios negavit. Quare quum non " minima ex parte vestri caussa " nobis illi succenseant, aequum " censemus esse, ut vos civitati " nostrae opem feratis. Quin " et longe ducimus aequius, ex " vobis eos potissimum, quot- " quot eratis in urbe, cupidis " animis Lacedaemonios invadere. Nam illi statu rei" publicae vestrae paucorum " in dominationem converso, " et odio populi contra vos " concitato, deinde magnis cum " copiis, velut socii vestri, ve" nientes; multitudini plebeae " vos objecerunt. Itaque quod " ipsos attinet, jamdudum peri" issetis: quod autem conser-

" ὅτι μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, βούλοισθ' ἂν
" τὴν ἀρχὴν, ἣν πρότερον ἐκέκτησθε, ἀναλα-
" βεῖν, πάντες ἐπιστάμεθα· τοῦτο δὲ πῶς
" μᾶλλον εἰκὸς γενέσθαι, ἢ εἰ αὐτοὶ τοῖς ὑπ'
" ἐκείνων ἀδικουμένοις βοηθοῖτε; ὅτι δὲ πολ-
" λῶν ἄρχουσι, μὴ φοβηθῆτε, ἀλλὰ πολὺ
" μᾶλλον διὰ τοῦτο θαῤῥεῖτε, ἐνθυμούμενοι,
" ὅτι καὶ ὑμεῖς, ὅτε πλείστων ἤρχετε, τότε
" πλείστους ἐχθροὺς ἐκέκτησθε. ἀλλ' ἕως
" μὲν οὐκ εἶχον, ὅποι ἀποσταῖεν, ἔκρυπτον
" τὴν πρὸς ὑμᾶς ἔχθραν· ἐπεὶ δέ γε Λακε-
" δαιμόνιοι προέστησαν, τότε ἔφηναν, οἷα περὶ
" ὑμῶν ἐγίγνωσκον. καὶ νῦν γε, ἂν φανεροὶ
" γενώμεθα ἡμεῖς τε καὶ ὑμεῖς ξυνασπιδοῦν-

" vati estis, id huic plebi ves-
" trae debetur. Enimvero cu-
" pere vos, Athenienses, im-
" perium pristinum recupe-
" rare, nemo nostrum nescit.
" At qui fieri possit hoc com-
" modius quam si per injuriam
" laesis a Lacedaemoniis, au-
" xilio fueritis? Neque vobis
" idcirco metuendum est, quod
" illi multis imperent: sed
" potius eam ob caussam ani-
" mis fidentibus estote. Nam
" cogitare debetis, vos quoque
" tum temporis, quum in plu-
" rimos vobis imperium esset,
" plurimos itidem hostes ha-
" buisse. Nimirum quousque
" non erant, ad quos defice-
" rent, hostilem erga vos ani-
" mum occultabant. Sed ubi
" se Lacedaemonii duces prae-
" buere, tum scilicet, quae es-
" set ipsorum de vobis senten-

" τες ἐναντία τοῖς Λακεδαιμονίοις, εὖ ἴστε,
" ἀναφανήσονται πολλοὶ οἱ μισοῦντες αὐτούς.
" Ὡς δὲ ἀληθῆ λέγομεν, ἐὰν ἀναλογίσησθε,
" αὐτίκα γνώσεσθε. τίς γὰρ ἤδη καταλεί-
" πεται αὐτοῖς εὐμενής; οὐκ Ἀργεῖοι μὲν ἀεί
" ποτε δυσμενεῖς αὐτοῖς ὑπάρχουσιν; Ἠλεῖοι
" γεμὴν, νῦν ἐστερημένοι καὶ χώρας πολλῆς
" καὶ πόλεων, ἐχθροὶ αὐτοῖς προσγεγένηνται.
" Κορινθίους δὲ, καὶ Ἀρκάδας, καὶ Ἀχαιοὺς
" τί φῶμεν; οἳ ἐν μὲν τῷ πρὸς ὑμᾶς πολέμῳ,
" μάλα λιπαρούμενοι ὑπ' ἐκείνων πάντων καὶ
" πόνων καὶ κινδύνων καὶ τῶν δαπανημάτων
" μετεῖχον· ἐπεὶ δ' ἔπραξαν, ἃ ἐβούλοντο, οἱ
" Λακεδαιμόνιοι, ποίας ἢ ἀρχῆς, ἢ τιμῆς, ἢ

" tia, declararunt. Nunc quo-
" que si palam et vos et nos
" ostenderimus, adversus La-
" cedaemonios socia nos arma
" conjungere; sat scitote, mul-
" tos apparituros, qui eos ode-
" rint. Vera nos dicere, sta-
" tim intelligetis; si rem cum
" animis vestris expendetis.
" Nam quis jam reliquus est,
" qui benevolo sit in eos ani-
" mo? An non Argivi semper
" eis infesti sunt? Accesserunt
" hostes recentes Elei, magna
" et agri et oppidorum parte
" multati. Quid de Corinthi-
" is, Arcadibus, Achaeis dicen-
" dum erit? qui quidem in
" eo, quod gestum adversus
" vos est, bello vehementer ab
" iis universis rogati; laborum,
" periculorum, sumtuum in
" partem venerunt. Post ubi
" Lacedaemonii, quae volue-

" ποίων χρημάτων μεταδεδώκασιν αὐτοῖς;
" ἀλλὰ τοὺς μὲν εἵλωτας ἁρμοστὰς καθισ-
" τάναι ἀξιοῦσι, τῶν δὲ ξυμμάχων ἐλευθέρων
" ὄντων, ἐπεὶ εὐτύχησαν, δεσπόται ἀναπεφή-
" νασιν. Ἀλλὰ μὴν καὶ οὓς ὑμῶν ἀπέστη-
" σαν, φανεροί εἰσιν ἐξηπατηκότες· ἀντὶ γὰρ
" ἐλευθερίας διπλῆν αὐτοῖς δουλείαν παρεσχή-
" κασιν· ὑπό τε γὰρ τῶν ἁρμοστῶν τυραν-
" νοῦνται, καὶ ὑπὸ δέκα ἀνδρῶν, οὓς Λύσαν-
" δρος κατέστησεν ἐν ἑκάστῃ πόλει. ὁ γεμὴν
" τῆς Ἀσίας βασιλεὺς, καὶ τὰ μέγιστα
" αὐτοῖς συμβαλόμενος πρὸς τὸ ὑμῶν κρατῆ-
" σαι, νῦν τί διάφορον πάσχει, ἢ εἰ μεθ'
" ὑμῶν κατεπολέμησεν αὐτούς; Πῶς οὖν οὐκ

" rant, perfecere; quodnam " quaeso vel imperium, vel " honorem, vel opes cum his " communicarunt? Nimirum " helotes dignos arbitrantur, " quos urbium praetores con- " stituant: sociorum vero, in- " genuorum scilicet hominum, " posteaquam fortuna sunt usi " prospera, dominos se decla- " rant. Quin illos etiam, quos " ab amicitia vestra dijunxe- " runt, deceptos ab iis esse " constat. Etenim pro liber- " tate, duplici eos servitute " gravarunt. Nam et ab op- " pidorum praetoribus, et a " decemviris, quos Lysander " qualibet in urbe constituit, " indigna tyrannide premun- " tur. Asiae quidem regi, qui " plurimum eis adjumento fuit, " ut suo vos imperio subjice- " rent, quid aliud accidit modo,

“ εἰκὸς, ἐὰν ὑμεῖς αὖ προστῆτε τῶν οὕτω φα-
“ νερῶς ἀδικουμένων, νῦν ὑμᾶς πολὺ ἤδη
“ μεγίστους τῶν πώποτε γενέσθαι; ὅτε μὲν
“ γὰρ ἤρχετε, τῶν κατὰ θάλατταν μόνον
“ δήπου ἡγεῖσθε· νῦν δὲ πάντων, καὶ ἡμῶν,
“ καὶ Πελοποννησίων, καὶ ὧν πρόσθεν ἤρχετε,
“ καὶ αὐτοῦ βασιλέως, τοῦ μεγίστην δύναμιν
“ ἔχοντος, ἡγεμόνες ἂν γένησθε. Καίτοι ἦ-
“ μεν πολλοῦ ἄξιοι καὶ ἐκείνοις σύμμαχοι,
“ ὡς ὑμεῖς ἐπίστασθε· νῦν δέ γε εἰκὸς τῷ
“ παντὶ, ὑμῖν ἐῤῥωμενεστέρως ἡμᾶς ἕψεσθαι,
“ ἢ τότε Λακεδαιμονίοις· οὐδὲ γὰρ ὑπὲρ
“ νησιωτῶν ἢ Συρακουσίων, οὐδ' ὑπὲρ ἀλλο-
“ τρίων, ὥσπερ τότε, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν

“ quam si et ipse bello vobis-
“ cum eos oppressisset? Qui
“ ergo non fore consentaneum
“ sit, ut si vos jam duces iis
“ praebueritis, qui adeo mani-
“ festis injuriis affecti sunt,
“ longe modo potentissimi om-
“ nium, qui unquam extite-
“ runt, evadatis? Nam quo
“ tempore vos rerum potieba-
“ mini, tantum duces maritimi
“ scilicet eratis. At nunc et
“ omnium nostrum, et Pelo-
“ ponnesiorum, et eorum, qui-
“ bus olim praeeratis, et ipsius
“ denique regis, cujus amplis-
“ sima est potentia, vobis esse
“ ducibus licet. Atqui nos
“ Lacedaemoniis foederati ma-
“ ximo eramus usui, quod ne
“ vos quidem ignoratis. Nunc
“ tamen vero est simile, nos
“ omnino firmioribus animis
“ vos sequuturos, quam tunc
“ sequuti Lacedaemonios si-
“ mus. Nec enim vel insula-
“ norum gratia, vel Syracusa-
“ norum, vel omnino in aliena

" ἀδικουμένων βοηθήσομεν. Καὶ τοῦτό μέν-
" τοι χρὴ εὖ εἰδέναι, ὅτι ἡ Λακεδαιμονίων
" πλεονεξία πολὺ εὐκαταλυτωτέρα ἐστὶ τῆς
" ὑμετέρας γενομένης ἀρχῆς. ὑμεῖς μὲν
" γὰρ, ἔχοντες ναυτικὸν, οὐχ ἑκόντων ἤρχετε·
" οὗτοι δὲ, ὀλίγοι ὄντες, πολλαπλασίων ὄν-
" των, καὶ οὐδὲν χεῖρον ὡπλισμένων πλεονεκ-
" τοῦσι. ταῦτ' οὖν λέγομεν ἡμεῖς· εὖγε
" μέντοι ἐπίστασθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι
" νομίζομεν, ἐπὶ πολὺ μείζω ἀγαθὰ παρα-
" καλεῖν ὑμᾶς τῇ ὑμετέρᾳ πόλει, ἢ τῇ
" ἡμετέρᾳ".

Ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν, ἐπαύσατο. τῶν δ' Ἀθηναίων πάμπολλοι μὲν ξυνηγόρευον, πάντες

" caussa, quod tunc factum " fuit; sed in nostra, qui in- " juste laesi sumus, opem " feremus. Hoc quoque sci- " endum est, statum hunc " Lacedaemoniorum, potiorem " conditione reliquorum, everti " posse multo facilius; quam " imperium illud, quod vos " obtinuistis. Nam vos a na- " valibus copiis instructi, vel " invitos in officio continebatis: " at hi perpauci numero supra " caeteros, longe ipsis plures, " nec quidquam deterius armis " instructos, semet efferunt. " Atque haec sunt, quae vobis " exponere visum fuit. Illud " quidem certe scire debetis, " Athenienses, existimare nos, " ad ea vos invitari a nobis, " quae reipublicae vestrae plus " allatura sint boni, quam " nostrae."

His expositis, legatus Thebanus dicendi finem fecit. Ea vero complures ex Atheniensibus probata suadebant, omnes

δ' ἐψηφίσαντο βοηθεῖν αὐτοῖς. Θρασύβουλος δὲ, ἀποκρινάμενος τὸ ψήφισμα, καὶ τοῦτο ἀνεδείκνυτο, ὅτι, ἀτειχίστου τοῦ Πειραιῶς ὄντος, ὅμως παρακινδυνεύσοιεν χάριτα αὐτοῖς ἀποδοῦναι μείζονα, ἢ ἔλαβον. ὑμεῖς μὲν γὰρ, ἔφη, οὐ ξυνεστρατεύσατε ἐφ' ἡμᾶς, ἡμεῖς δέ γε μεθ' ὑμῶν μαχούμεθα ἐκείνοις, ἂν ἴωσιν ἐφ' ὑμᾶς. Οἱ μὲν δὴ Θηβαῖοι ἀπελθόντες παρεσκευάζοντο ὡς ἀμυνούμενοι, οἱ δ' Ἀθηναῖοι ὡς βοηθήσοντες. καὶ μὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐκέτι ἔμελλον, ἀλλὰ Παυσανίας μὲν ὁ βασιλεὺς ἐπορεύετο ἐς τὴν Βοιωτίαν, τό, τε οἴκοθεν ἔχων στράτευμα καὶ τὸ ἐκ Πελοποννήσου· πλὴν Κορίνθιοι οὐκ ἠκολού-

---

ferendam Thebanis opem decernebant. Quumque plebiscitum hoc Thrasybulus responsi loco eis exposuisset, id etiam significabat; populum Atheniensem, tametsi Piraeeus nec dum muris cinctus esset, nihilominus suo cum periculo majorem Thebanis gratiam referre conaturum, quam ipse beneficium accepisset. Nam vos Thebani, ait, expeditioni adversus nos haud interfuistis: at nos vobiscum adversus Lacedaemonios pugnabimus, si quidem vos bello petiverint. Itaque Thebani domum profecti, ad defensionem se comparabant: Athenienses, ad opem eis ferendam. Nec Lacedaemonii quidem amplius cunctabantur, sed rex Pausanias cum Laconicis domo productis, ac Peloponnesi copiis in Boeotiam pergebat. Soli Corinthii . non sequebantur.

θουν αὐτοῖς. ὁ δὲ Λύσανδρος, ἄγων τὸ ἀπὸ Φωκέων καὶ Ὀρχομενοῦ καὶ τῶν κατ᾽ ἐκεῖνα χωρίων στράτευμα, ἔφθη τὸν Παυσανίαν ἐν τῷ Ἁλιάρτῳ γενόμενος. Ἥκων δὲ, οὐκέτι ἡσυχίαν ἔχων ἀνέμενε τὸ ἀπὸ Λακεδαιμονίων στράτευμα, ἀλλὰ, σὺν οἷς εἶχεν, ᾖει πρὸς τὸ τεῖχος τῶν Ἁλιαρτίων. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἔπειθεν αὐτοὺς ἀφίστασθαι Θηβαίων, καὶ αὐτονόμους γίγνεσθαι· ἐπεὶ δὲ τῶν Θηβαίων τινὲς ὄντες ἐν τῷ τείχει διεκώλυον, προσέβαλε πρὸς τὸ τεῖχος. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Θηβαῖοι, δρόμῳ ἐβοήθουν οἵ τε ὁπλῖται καὶ οἱ ἱππεῖς. ὁπότερα μὲν οὖν εἴτε λαθόντες τὸν Λύσανδρον ἐπέπεσον αὐτῷ, εἴτε καὶ αἰσθόμενος προσιόντας ὡς κρατήσων ὑπέμενεν, ἄδη-

---

Interea Lysander, qui Phocensium, Orchomeniorum, hisque vicinorum oppidorum ducebat copias, prius ad Haliartum, quam Pausanias, praésto fuit. Quumque jam eo venisset, quiescere non poterat, neque missum a Lacedaemoniis exercitum expectare: sed cum iis, quos habebat, militibus ad Haliartiorum moenia pergens, primum suadebat, a Thebanis uti deficerent, seque in libertatem assererent. Id vero quum Thebani quidam in oppido fieri prohibuissent, muro copias admovit. Ea re Thebani audita, cursu, ad ferendas suppetias, cum gravis armaturae peditibus, et equitum copiis, Haliartum contendunt. Utrum vero in Lysandrum clam ipse

λον· τοῦτο δ' οὖν σαφὲς, ὅτι παρὰ τὸ τεῖχος ἡ μάχη ἐγένετο, καὶ τρόπαιον ἕστηκε πρὸς τὰς πύλας τῶν Ἁλιαρτίων. ἐπεὶ δὲ ἀποθανόντος Λυσάνδρου ἔφευγον οἱ ἄλλοι πρὸς τὸ ὄρος, ἐδίωκον ἐρρωμένως οἱ Θηβαῖοι. Ὡς δὲ ἄνω ἤδη ἦσαν διώκοντες, καὶ στενοχωρία τε καὶ δυσπορία ἐλάμβανεν αὐτοὺς, ὑποστρέψαντες οἱ ὁπλῖται ἠκόντιζόν τε καὶ ἔβαλλον. ὡς δὲ ἔπεσον αὐτῶν δύο ἢ τρεῖς οἱ πρῶτοι, καὶ ἐπὶ τοὺς λοιποὺς ἐπεκυλίνδουν πέτρους ἐς τὸ κάταντες, καὶ πολλῇ προθυμίᾳ ἐνέκειντο, ἐτρέφθησαν οἱ Θηβαῖοι ἀπὸ τοῦ κατάντους, καὶ ἀποθνήσκουσιν αὐτῶν πλείους ἢ διακόσιοι. Ταύτῃ μὲν οὖν τῇ ἡμέρᾳ οἱ Θηβαῖοι ἠθύμουν, νομίζοντες, οὐκ ἐλάττω κακὰ πε-

---

inciderint, an potius animadvertens ille Thebanos adventare, substiterit, quasi qui sibi victoriam polliceretur, incertum est. Hoc constat, ad ipsa moenia pugnatum, et tropaeum ad portas Haliartiorum constitutum fuisse. Lysandro interfecto, quum ad montem alii fugerent, acriter Thebani eos persequebantur. Nam in montis cacumen evaserant persequendo, quum in delatos ad angusta transituque difficilia loca, gravis armaturae pedites se convertunt, et jaculis ac telis eos feriunt. Quumque duo vel tres, qui erant in fronte, cecidissent; et in reliquos per loca declivia Lacedaemonii

πονθέναι, ἢ πεποιηκέναι· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ, ἐπεὶ ᾔσθοντο ἀπεληλυθότας ἐν νυκτὶ τούς τε Φωκέας καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας οἴκαδε ἑκάστους, ἐκ τούτου δὴ μεῖζον ἐφρόνησαν ἐπὶ τῷ γεγενημένῳ. ἐπεὶ δ' αὖ ὁ Παυσανίας ἀνεφαίνετο ἔχων τὸ ἐκ Λακεδαίμονος στράτευμα, πάλιν αὖ ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ ἡγοῦντο εἶναι, καὶ πολλὴν ἔφασαν σιωπήν τε καὶ ταπεινότητα ἐν τῷ στρατεύματι εἶναι αὐτῶν. Ὡς δὲ τῇ ὑστεραίᾳ οἵ τε Ἀθηναῖοι ἐλθόντες ξυμπαρετάξαντο, ὅ,τε Παυσανίας οὐ προσῆγεν, οὐδὲ ἐμάχετο, ἐκ τούτου τὸ μὲν Θηβαίων πολὺ μεῖζον φρόνημα ἐγένετο· ὁ δὲ Παυσανίας, συγκαλέσας πολεμάρχους καὶ

---

saxa devolverent, magnaque cum alacritate animorum eos urgerent; vertuntur ab adverso monte in fugam Thebani, ac plures cc occiduntur. Itaque dies is in moerore consumtus, quod non minus se detrimenti accepisse quam intulisse ducerent. Postridie quum Phocenses et caeteros omnes noctu domum quosque suam profugisse comperissent, majores ob rem gestam animos sumebant. At ubi Pausaniam cum Laconicis copiis conspexere, ingenti se rursus in periculo esse arbitrabantur, adeoque magnum in eorum exercitu silentium, animorumque dejectionem fuisse, commemorabatur. Sed quum postridie non solum Athenienses ad eos venissent, seque cum ipsis in acie conjunxissent, verumetiam

πεντηκοστῆρας, ἐβουλεύετο, πότερον μάχην ξυνάπτοι, ἢ ὑπόσπονδον τόν τε Λύσανδρον ἀναιροῖτο, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ πεσόντας. Λογιζόμενος δὲ ὁ Παυσανίας, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐν τέλει τῶν Λακεδαιμονίων, ὡς Λύσανδρος τετελευτηκὼς εἴη, καὶ τὸ μετ' αὐτοῦ στράτευμα ἡττημένον ἀποκεχωρήκοι, καὶ Κορίνθιοι μὲν παντάπασιν οὐκ ἠκολούθουν αὐτοῖς, οἱ δὲ παρόντες οὐ προθύμως στρατεύοιντο· ἐλογίζοντο δὲ καὶ τὸ ἱππικὸν, ὡς τὸ μὲν ἀντίπαλον πολὺ, τὸ δ' αὐτῶν ὀλίγον εἴη, καὶ ὅτι οἱ νεκροὶ ὑπὸ τῷ τείχει ἔκειντο, ὥστε οὐδὲ κρείττοσιν οὖσι διὰ τοὺς ἀπὸ τῶν πύργων ῥᾴδιον εἴη ἀνελέσθαι· διὰ οὖν πάντα ταῦτα ἔδοξεν αὐτοῖς, τοὺς νεκροὺς ὑποσπόν-

---

Pausanias exercitum non adduceret, neque proelii copiam faceret: tum vero crevere plurimum Thebanis animi. Pausanias autem ubi polemarchos et militum quinquagenorum praefectos convocaverat, manumne contereret, an per inducias Lysandrum et alios cum ipso caesos tolleret, deliberabat. Quumque tam Pausanias ipse, quam caeteri Lacedaemoniorum magistratus secum reputarent, Lysandrum occubuisse: milites, quos habuerat, victos profugisse: Corinthios prorsus sequi noluisse: caeteros, qui aderant, non satis alacres esse hac in militia: hostium equitatum magnum esse, suum exiguum: occisorum cadavera sub ipsis jacere moenibus, ut jam ne victoribus quidem, propter vim hostium de turri-

δους ἀναιρεῖσθαι. Οἱ μέντοι Θηβαῖοι εἶπον, ὅτι οὐκ ἂν ἀποδοῖεν τοὺς νεκρούς· εἰ μὴ ἐφ' ᾧ τε ἀπιέναι ἐκ τῆς χώρας. οἱ δὲ ἄσμενοί τε ταῦτα ἤκουσαν, καὶ ἀνελόμενοι τοὺς νεκροὺς ἀπῄεσαν ἐκ τῆς Βοιωτίας. τούτων δὲ πραχθέντων, οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι ἀθύμως ἀπῄεσαν· οἱ δὲ Θηβαῖοι μάλ' ὑβριστικῶς, εἰ καὶ μικρόν τις τῶν χωρίων που ἐπιβαίη, παίοντες ἐδίωκον ἐς τὰς ὁδούς. αὕτη μὲν δὴ οὕτως ἡ στρατεία τῶν Λακεδαιμονίων διελύθη. Ὁ μέντοι Παυσανίας ἐπεὶ ἀφίκετο οἴκαδε, ἐκρίνετο περὶ θανάτου. κατηγορουμένου δ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὑστερήσειεν ἐς Ἁλίαρτον τοῦ Λυσάνδρου, ξυνθέμενος ἐς τὴν αὐτὴν ἡμέραν παρέσεσθαι, καὶ ὅτι ὑπο-

bus, ea tollere sit proclive; de hisce caussis omnibus decreverunt, interfectorum corpora per inducias esse tollenda. Negant ea Thebani se redditu-ros alia conditione, quam ut finibus suis Lacedaemonii excederent. Ea res perlubenter audita, sublatisque cadaveribus, e Boeotia discessum. Atque his ita gestis, abiere moesti Lacedaemonii. Thebani autem petulanter admodum, si quis vel parumper in villas divertisset, caedendo ad vias usque persequebantur. Hic ejus expeditionis Lacedaemoniorum exitus fuit. Enimvero Pausanias, posteaquam domum rediisset, capitis judicium subiit. Quumque accusaretur, quod serius Lysandro apud Haliartum praesto fuisset, quanquam conventum inter ipsos esset, ut

σπόνδους, ἀλλ' οὐ μάχῃ, ἐπειρᾶτο τοὺς νεκροὺς ἀναιρεῖσθαι, καὶ ὅτι τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, λαβὼν ἐν τῷ Πειραιεῖ, ἀνῆκε, καὶ πρὸς τούτοις, οὐ παρόντος ἐν τῇ δίκῃ, θάνατος αὐτοῦ κατεγνώσθη· καὶ ἔφυγεν ἐς Τεγέαν, καὶ ἐτελεύτησε μέντοι ἐκεῖ νόσῳ. κατὰ μὲν οὖν τὴν Ἑλλάδα ταῦτ' ἐπράχθη.

---

ad eundem diem eo venirent: quod per inducias, non, commissa pugna, tollere mortuorum cadavera conatus fuisset: quod plebem Athenienseni captam in Piraeeo dimisisset; quod denique judicio se non stitisset, capitis damnatus fuit. Ipse Tegeam fuga se recepit, atque istic morbo extinctus est. Haec tum in Graecia gesta sunt.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΚΕΦ. α.

Ὁ δὲ Ἀγησίλαος, ἐπεὶ ἀφίκετο ἅμα μετοπώρῳ ἐς τὴν τοῦ Φαρναβάζου Φρυγίαν, τὴν μὲν χώραν ἔκαε καὶ ἐπόρθει, πόλεις δὲ τὰς μὲν βίᾳ, τὰς δὲ ἑκούσας προσελάμβανε. λέγοντος δὲ τοῦ Σπιθριδάτου, ὡς, εἰ ἔλθοι πρὸς

XENOPHONTIS

HISTORIARUM GRAECARUM

LIBER QUARTUS.

Cap. I.

Agesilaus autem, posteaquam sub autumnum Pharnabazi Phrygiam ingressus esset, agrum incendiis ac populationibus infestabat; urbes partim vi partim deditione spontanea sibi adjungebat. Quumque diceret Spithridates, se, si ad

τὴν Παφλαγονίαν, τὸν τῶν Παφλαγόνων βασιλέα καὶ ἐς λόγους ἄξοι, καὶ ξύμμαχον ποιήσοι, προθύμως ἐπορεύετο, πάλαι τούτου ἐπιθυμῶν, τοῦ ἀφιστάναι τὸ ἔθνος ἀπὸ βασιλέως.

Ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο ἐς τὴν Παφλαγονίαν, ἦλθε Κότυς, καὶ ξυμμαχίαν ἐποιήσατο· καὶ γὰρ καλούμενος ὑπὸ βασιλέως οὐκ ἀναβεβήκει. πείσαντος δὲ τοῦ Σπιθριδάτου, κατέλιπε τῷ Ἀγησιλάῳ Κότυς χιλίους μὲν ἱππέας, δισχιλίους δὲ πελταστάς. χάριν δὲ τούτων εἰδὼς Ἀγησίλαος τῷ Σπιθριδάτῃ· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Σπιθριδάτα, οὐκ ἂν δοίης Κότυϊ τὴν θυγατέρα; πολύ γε, ἔφη, μᾶλλον, ἢ ἐκεῖνος ἂν λάβοι φυγάδος ἀνδρὸς, βασιλεύων πολλῆς χώρας καὶ δυνάμεως. Τότε μὲν οὖν ταῦ-

---

Paphlagoniam secum accederet, perfecturum, ut Paphlagonum rex in colloquium societatemque veniret: lubens hanc profectionem suscepit, jamdudum cupiens eam nationem a fide regis avertere.

Quum ventum in Paphlagoniam esset, aderat Cotys, et foedus inibat. Etenim a rege Persico arcessitus, ad eum profectus non fuerat. Deinde suasu Spithridatae Agesilao CIↃ quidem equites reliquit Cotys, cetratos autem IICIↃ. Ob eam rem quia gratias habebat Spithridatae Agesilaus: Dic mihi, ait, mi Spithridata, num Cotyi filiam uxorem dares? Multo quidem lubentius, subjecit ille, quam Cotys, amplae ditionis et copiarum imperio

τα μόνον ἐῤῥήθη περὶ τοῦ γάμου. ἐπεὶ δὲ Κότυς ἔμελλεν ἀπιέναι, ἦλθε πρὸς τὸν Ἀγησίλαον ἀσπασόμενος. λόγου δὲ ἦρξατο ὁ Ἀγησίλαος, παρόντων τῶν τριάκοντα, μεταστησάμενος τὸν Σπιθριδάτην. Λέξον μοι, ἔφη, ὦ Κότυ, ποίου τινὸς γένους ἐστὶν ὁ Σπιθριδάτης; ὁ δ' εἶπεν, ὅτι Περσῶν οὐδενὸς ἐνδεέστερος. τὸν δὲ υἱὸν, ἔφη, ἑώρακας αὐτοῦ ὡς καλός ἐστι; τί δ' οὐ μέλλω; καὶ γὰρ ἑσπέρας ξυνεδείπνουν αὐτῷ. τούτου μέν φασι τὴν θυγατέρα αὐτῷ καλλίονα εἶναι. νὴ Δί', ἔφη ὁ Κότυς· καλὴ γάρ ἐστι. Καὶ ἐγὼ μὲν, ἔφη, ἐπεὶ φίλος ἡμῖν γεγένησαι, συμβουλεύσαιμ' ἄν σοι τὴν παῖδα γενέσθαι γυναῖκα, καλλίστην μὲν οὖσαν· οὗ τί ἀνδρὶ ἥδιον;

praepotens, filiam exulis duceret. Haec tum de nuptiis hisce tantum facta est mentio. Quum autem discessurus Cotys esset, Agesilaum salutaturus adit. Ibi sermonem hunc in praesentia Trigintavirum, Spithridata remoto, Agesilaus occepit: Dic mihi, ait, mi Coty, quo genere natus est Spithridates? Et ille: Natus est, inquit, genere apud Persas nulli secundo. At filium ipsius, quam sit elegans, vidisti? Quid ni? ait. Heri cum eo coenatus sum. At perhibent ei filiam hoc ipso formosiorem esse. Profecto admodum pulchra est, respondet Cotys. Hanc ego, subjecit Agesilaus, quando nobis amicus esse coepisti, auctor essem, ut duceres: primum longe formosissimam, quo quid esse marito jucundi-

πατρὸς δ' εὐγενεστάτου, δύναμιν δ' ἔχοντος τοσαύτην· ὃς, ὑπὸ Φαρναβάζου ἀδικηθεὶς, οὕτω τιμωρεῖται αὐτὸν, ὥστε φυγάδα πάσης τῆς χώρας, ὡς ὁρᾷς, πεποίηκεν. εὖ ἴσθι μέντοι, ἔφη, ὥσπερ ἐκεῖνον ἐχθρὸν ὄντα δύναται τιμωρεῖσθαι, οὕτω καὶ φίλον ἄνδρα εὐεργετεῖν δύναιτο. νόμιζε δὲ, τούτων πραχθέντων, μὴ κεῖνον ἄν σοι μόνον κηδεστὴν εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ, καὶ τοὺς ἄλλους Λακεδαιμονίους· ἡμῶν δὲ ἡγουμένων τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα. καὶ μὴν μεγαλειοτέρως γε σοῦ εἰ ταῦτα πράττοις, τίς ἄν ποτε γήμειε; ποίαν γὰρ νύμφην πώποτε τοσοῦτοι ἱππεῖς καὶ πελτασταὶ καὶ ὁπλῖται προὔπεμψαν, ὅσοι τὴν σὴν γυναῖκα ἐς τὸν σὸν οἶκον προπέμψειαν

---

us possit? deinde natam patre apprime nobili, tantaque potentia praedito, ut injuriis Pharnabazi laesus, eas de ipso poenas sumat; ut eum, ceu vides, universa ditione sua fugitivum expulerit. Itaque sat scito, inquit, eum, perinde ac hostem illum ulcisci potuit, etiam hominem amicum afficere beneficiis posse. Planeque velim existimes, si haec fiant, non illum modo tibi socerum fore: sed et me, et Lacedaemonios caeteros; quumque nos Graeciae principatum obtineamus, omnem praeterea Graeciam. Atenim si haec facias, quis unquam te magnificentius uxorem duxerit? Quam enim sponsam tot equites, cetrati, gravis armaturae pedites unquam deduxerunt, quot hanc uxorem tuam nunc domum tuam sunt

ἄν; Καὶ ὁ Κότυς ἐπήρετο· δοκοῦντα δ', ἔφη, ὦ Ἀγησίλαε, καὶ Σπιθριδάτῃ ταῦτα λέγεις; μὰ τοὺς θεοὺς, ἔφη, ὦ Κότυ. ἐκεῖνος μὲν ἐμέ γε οὐκ ἐκέλευσε ταῦτα λέγειν· ἐγὼ μέντοι, καίπερ ὑπερχαίρω, ὅταν ἐχθρὸν τιμωρῶμαι, πολὺ μᾶλλόν μοι δοκῶ ἥδεσθαι, ὅταν τι τοῖς φίλοις ἀγαθὸν ἐξευρίσκω. Τί οὖν, ἔφη, οὐ πυνθάνῃ, εἰ καὶ ἐκείνῳ βουλομένῳ ταῦτ' ἐστί; καὶ ὁ Ἀγησίλαος, ἴτ', ἔφη, ὑμεῖς, ὦ Ἡριππίδα, καὶ διδάσκετε αὐτὸν βουληθῆναι, ἅπερ ἡμεῖς. Οἱ μὲν δὴ ἀναστάντες ἐδίδασκον. ἐπεὶ δὲ διέτριβον, Βούλει, ἔφη, ὦ Κότυ, καὶ ἡμεῖς δεῦρο καλέσωμεν αὐτόν; πολύ γ' ἂν οἶμαι μᾶλλον, ἔφη, ὑπὸ σοῦ πεισθῆναι αὐτὸν, ἢ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων. ἐκ τούτου δὲ ἐκάλει ὁ Ἀγη-

---

deducturi? Tum Cotys Agesilaum interrogans: Haeccine, inquit, etiam Spithridatae probantur, quae dicis? Et ille: Profecto, inquit, mi Coty, non ille me jussit haec dicere: sed ego, tametsi mirifice gaudeam, quoties de hoste poenas sumo; longe tamen majore mihi voluptate frui videor, quum quid amicis boni reperio. Cur igitur, inquit Cotys, non sciscitaris, an haec ille velit? Et Agesilaus: Abite vos, ait, Herippida, et hominem edocete; ut eadem, quae nos, velit. Tum illi surgentes Spithridatae rem exponebant: quumque nonnihil intercederet morae: Visne, inquit Agesilaus, mi Coty, nos etiam huc ipsum arcessamus? Nimirum multo facilius, ait, te persuasurum arbitror, quam caeteros omnes. Tum deinde

σίλαος τὸν Σπιθριδάτην τε καὶ τοὺς ἄλλους. Προσιόντων δ' αὐτῶν, εἶπεν ὁ Ἡριππίδας· τὰ μὲν ἄλλα, ὦ Ἀγησίλαε, τὰ ῥηθέντα τί ἄν τις μακρολογοίη; τέλος δὲ λέγει Σπιθριδάτης, πᾶν ποιεῖν ἂν ἡδέως, ὅ,τι σοι δοκοίη. ἐμοί μὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Ἀγησίλαος, δοκεῖ, σὲ μὲν, ὦ Σπιθριδάτα, τύχῃ ἀγαθῇ διδόναι Κότυϊ τὴν θυγατέρα, σὲ δὲ λαμβάνειν. τὴν μέντοι παῖδα πρὸ ἦρος οὐκ ἂν δυναίμεθα πεζῇ ἀγαγεῖν. ἀλλὰ ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κότυς, κατὰ θάλατταν ἤδη ἂν πέμποιτο, εἰ [σὺ] βούλοιο. Ἐκ τούτου δεξιὰς δόντες καὶ λαβόντες ἐπὶ τούτοις, ἀπέπεμπον τὸν Κότυν.

Καὶ εὐθὺς ὁ Ἀγησίλαος, ἐπεὶ ἔγνω αὐτὸν σπεύδοντα, τριήρη πληρώσας, καὶ Καλλίαν

Spithridatem Agesilaus cum reliquis arcessit. Quumque illi accederent, Herippidas: Caetera quidem, ait, mi Agesilae, quae dicta sunt, quid prolixe commemorari necesse fuerit? Hoc Spithridatae verbum extremum fuit, perlubenter se facturum, quidquid tibi videatur. Igitur mihi videtur, inquit Agesilaus, ut tu quidem Spithridata, quod felix faustumque sit, Cotyi filiam des uxorem: tu vero eam, Coty, ducas. Puella tamen ante vernum tempus itinere terrestri a nobis ad te deduci non poterit. Atenim, subjecit Cotys, mari ad me profecto mitti poterit, si quidem ita tu velis. Secundum haec datis acceptisque dextris, Cotys dimissus fuit.

Quumque properare hominem Agesilaus intellexisset,

Λακεδαιμόνιον κελεύσας ἀπαγαγεῖν τὴν παῖδα, αὐτὸς ἐπὶ Δασκυλίου ἐπορεύετο, ἔνθα καὶ τὰ βασίλεια ἦν Φαρναβάζῳ, καὶ κῶμαι περὶ αὐτὰ πολλαὶ καὶ μεγάλαι, καὶ ἄφθονα ἔχουσαι τὰ ἐπιτήδεια, καὶ θῆραι, αἱ μὲν ἐν περιειργασμένοις παραδείσοις, αἱ δὲ καὶ ἀναπεπταμένοις τόποις, πάγκαλαι. περιέῤῥει δὲ καὶ ποταμὸς, παντοδαπῶν ἰχθύων πλήρης. ἦν δὲ καὶ τὰ πτηνὰ ἄφθονα τοῖς ὀρνιθεῦσαι δυναμένοις. ἐνταῦθα μὲν δὴ διεχείμαζε, [καὶ] αὐτόθεν [καὶ] σὺν προνομαῖς τὰ ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ λαμβάνων. Καταφρονητικῶς δέ ποτε καὶ ἀφυλάκτως, διὰ τὸ μηδὲν πρότερον ἐσφάλθαι, λαμβανόντων τῶν στρατιωτῶν τὰ ἐπιτήδεια, ἐπέτυχεν αὐτοῖς ὁ Φαρνάβαζος,

---

statim instructa trireme, datoque Calliae Lacedaemonio avehendae puellae negotio; Dascylium ipse profectus est, quo in loco regia Pharnabazi erat, et circum eam vici frequentes, ampli, copia commeatus abundantes. Erant et peramoenae venationes partim in hortis undique septis, partim patentibus in locis. Circumfluebat amnis plenus omnigenis piscibus. Nec deerat illis ingens volatilium copia, qui uti aucupio poterant. Atque heic in hybernis mansit, et partim indidem, partim praedas actum suos educendo, commeatum exercitui parabat. Quumque milites aliquando contemtis hostibus, et incaute commeatum quaererent, quod ante id temporis adversi nihil eis accidisset; forte Pharnabazus in eos per

κατὰ τὸ πεδίον ἐσπαρμένοις, ἅρματα μὲν ἔχων δύο δρεπανηφόρα, ἱππεῖς δὲ ὡς τετρακοσίους. οἱ δὲ Ἕλληνες ὡς εἶδον αὐτὸν προσελαύνοντα, ξυνέδραμον ὡς ἐς ἑπτακοσίους. ὁ δ' οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ προστησάμενος τὰ ἅρματα, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἱππεῦσιν ὄπισθεν γενόμενος, ἐκέλευσεν ἐλαύνειν ἐς αὐτούς. ὡς δὲ τὰ ἅρματα ἐμβαλόντα διεσκέδασε τὸ ἀθρόον, ταχὺ οἱ ἱππεῖς κατέβαλον ὡς ἐς ἑκατὸν ἀνθρώπους, οἱ δ' ἄλλοι κατέφυγον πρὸς Ἀγησίλαον· ἐγγὺς γὰρ ἔτυχε σὺν τοῖς ὁπλίταις ὤν. Ἐκ δὲ τούτου, τρίτῃ ἢ τετάρτῃ ἡμέρᾳ, αἰσθάνεται ὁ Σπιθριδάτης τὸν Φαρνάβαζον ἐν Καυῇ κώμῃ μεγάλῃ στρατοπεδευόμενον, ἀπέχοντα στάδια ὡς ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν, καὶ

planiciem palatos, cum duobus falcatis curribus, et cccc equitibus incidit. Eum Graeci adequitantem conspicati, ad septingentos celeriter unum in globum coëunt. Ille nihil cunctatus, constitutis in fronte curribus, quos ipse a tergo cum equitatu subsequebatur, agi eos in hostem jubet. Posteaquam immissi currus globum Graecorum disjecissent, mox equites ad centum homines prosternunt: caeteri fuga se ad Agesilaum recepere, qui cum gravi armatura non procul aberat. Secundum haec tertio vel quarto die Spithridates castra Pharnabazum habentem amplo in vico, cui nomen Cave, plus minus CLX stadiis abesse comperit, ac mox ea de re certiorem

εὐθὺς λέγει πρὸς τὸν Ἡριππίδαν. καὶ ὁ Ἡριππίδας, ἐπιθυμῶν ἀεὶ λαμπρόν τι ἐργάζεσθαι, αἰτεῖ τὸν Ἀγησίλαον ὁπλίτας τε ἐς δισχιλίους, καὶ πελταστὰς ἄλλους τοσούτους, καὶ ἱππέας τούς τε Σπιθριδάτου καὶ τοὺς Παφλαγόνας, καὶ τῶν Ἑλλήνων ὁπόσους πείσειεν. ἐπεὶ δὲ ὑπέσχετο αὐτῷ, ἐθύετο· καὶ ἅμα δείλῃ καλλιερησάμενος, κατέλυσε τὴν θυσίαν. ἐκ δὲ τούτου δειπνήσαντας παρήγγειλε παρεῖναι πρόσθεν τοῦ στρατοπέδου. σκότους δὲ γενομένου, οὐδ' οἱ ἡμίσεις ἑκάστων ἐξῆλθον. ὅπως δὲ μὴ, εἰ ἀποτρέποιτο, καταγελῷεν αὐτοῦ οἱ ἄλλοι τριάκοντα, ἐπορεύετο σὺν ᾗ εἶχε δυνάμει. Ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐπιπεσὼν τῇ Φαρναβάζου στρατοπεδείᾳ, τῆς

Herippidam facit. Ille patrandi praeclari facinoris cupidus, gravis armaturae pedites ııcıɔ, totidemque cetratos; et Spithridatae, Paphlagonum, Graecorum equites ab Agesilao postulat, quoscunque permovere suadendo posset. Hos quum Agesilaus promisisset, exta consulit. Quumque sub vesperam perlitasset, sacrificii finem fecit. Post illa milites coenatos adesse pro castris jussit. Tenebris ingruentibus, ne dimidia quidem singulorum pars egressa est. Ne tamen, si reverteretur in castra, ludibrio reliquis Trigintaviris esset, cum ea, quam habebat, militum manu profectus est. Ubi prima luce castra Pharnabazi aggressus esset, collocati ante ea cus-

μὲν προφυλακῆς αὐτοῦ, Μυσῶν ὄντων, πολλοὶ ἔπεσον, αὐτοὶ δὲ διαφεύγουσι, τὸ δὲ στρατόπεδον ἁλίσκεται, καὶ πολλὰ μὲν ἐκπώματα, καὶ ἄλλα δὴ, οἷα Φαρναβάζου κτήματα, πρὸς δὲ τούτοις σκεύη πολλὰ, καὶ ὑποζύγια σκευοφόρα. διὰ γὰρ τὸ φοβεῖσθαι, μὴ, εἴ που κατασταίη, κυκλωθεὶς πολιορκοῖτο, ἄλλοτε ἄλλῃ τῆς χώρας ἐπῄει, ὥσπερ οἱ νομάδες, καὶ μάλα ἀφανίζων τὰς στρατοπεδεύσεις. Ὑποστήσας δὲ Ἡριππίδας ταξιάρχους καὶ λοχαγοὺς, ἀφείλετο ἅπαντα τόν τε Σπιθριδάτην καὶ τοὺς Παφλαγόνας, ἵνα δὴ πολλὰ ἀπαγάγοι τὰ αἰχμάλωτα τοῖς λαφυροπώλαις. ἐκεῖνοι μέντοι ταῦτα παθόντες,

---

todes Mysi magna ex parte trucidantur: fugiunt Persae: castra multis cum poculis, et aliis rebus, supellectile praesertim Pharnabazi, magna impedimentorum copia, jumentis impedimenta vehentibus capiuntur. Etenim quod sibi metueret, ne sicubi subsisteret, circumdatus obsideretur: Nomadum instar alias aliam regionis partem adibat, et castrorum metationes, quantum poterat, occultabat. Posteaquam deinde res captas Paphlagones et Spithridates avehebant, collocatis Herippidas alicubi cohortium manipulorumque ductoribus, omnia Spithridatae ac Paphlagonibus ademit, ut magnam mancipiorum copiam manubiarum venditoribus afferret. At illi, posteaquam hoc eis accidisset, non tulerunt: sed ut injuria contumeliaque affecti, rebus suis noctu collectis, Sar-

οὐκ ἤνεγκαν, ἀλλ' ὡς ἀδικηθέντες, καὶ ἀτιμασθέντες, νυκτὸς συσκευασάμενοι ᾤχοντο ἀπιόντες ἐς Σάρδεις πρὸς Ἀριαῖον, πιστεύοντες, ὅτι καὶ ὁ Ἀριαῖος ἀποστὰς βασιλέως ἐπολέμησεν αὐτῷ. Ἀγησιλάῳ μὲν δὴ τῆς ἀπολείψεως τοῦ Σπιθριδάτου καὶ τοῦ Μεγαβάζου καὶ τῶν Παφλαγόνων οὐδὲν ἐγένετο βαρύτερον ἐν τῇ στρατείᾳ.

Ἦν δέ τις Ἀπολλοφάνης Κυζικηνὸς, ὃς καὶ Φαρναβάζῳ ἐτύγχανεν ἐκ παλαιοῦ ξένος ὢν, καὶ Ἀγησιλάῳ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐξενώθη. οὗτος οὖν εἶπε πρὸς τὸν Ἀγησίλαον, ὡς οἴοιτο, συναγαγεῖν ἂν αὐτῷ ἐς λόγους περὶ φιλίας Φαρνάβαζον· ὡς δ' ἤκουσεν αὐτοῦ, σπονδὰς λαβὼν καὶ δεξιὰν, παρῆν ἄγων τὸν Φαρνάβαζον ἐς συγκείμενον χωρίον. Ἔνθα

---

des ad Ariaeum se conferunt, habita ei fide propterea, quod etiam ipse aliquando defecerat, ac bellum cum rege gesserat. Agesilao quidem ista Spithridatae, Megabyzi, Paphlagonum desertione, nihil hac in expeditione gravius accidit.

Caeterum Cyzicenus quidam erat Apollophanes, cui jam olim cum Pharnabazo hospitii necessitudo erat, et hoc fere tempore in hospitii necessitudinem admissus ab Agesilao fuerat. Is Agesilao significat, existimare se, posse opera sua Pharnabazum in colloquium de ineunda amicitia adduci. Ea re audita, induciis ac fide ab Agesilao acceptis, Pharnabazum ad locum constitutum adducit. In eo jam Agesilaus,

δὴ Ἀγησίλαος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν τριάκοντα χαμαὶ ἐν πόᾳ τινὶ κατακείμενοι ἀνέμενον· ὁ δὲ Φαρνάβαζος ἧκεν ἔχων στολὴν, πολλοῦ χρυσοῦ ἀξίαν. ὑποτιθέντων δὲ τῶν θεραπόντων ῥαπτὰ, ἐφ' ὧν καθίζουσιν οἱ Πέρσαι μαλακῶς, ᾐσχύνθη ἐντρυφῆσαι, ὁρῶν τοῦ Ἀγησιλάου τὴν φαυλότητα. κατεκλίνθη οὖν καὶ αὐτὸς, ὥσπερ εἶχε, χαμαί. καὶ πρῶτα μὲν ἀλλήλοις χαίρειν προσεῖπον, ἔπειτα τὴν δεξιὰν προτείναντος τοῦ Φαρναβάζου, ἀντιπρούτεινε καὶ ὁ Ἀγησίλαος. μετὰ δὲ τοῦτο ἤρξατο λόγου ὁ Φαρνάβαζος· καὶ γὰρ ἦν πρεσβύτερος· "Ὦ Ἀγησίλαε, καὶ πάντες οἱ "παρόντες Λακεδαιμόνιοι, ἐγὼ ὑμῖν, ὅτε τοῖς "Ἀθηναίοις ἐπολεμεῖτε, φίλος καὶ ξύμμα-

---

et adjuncti ei Trigintaviri, in gramine humi decumbentes, Pharnabazum opperiebantur. Veniebat is amictu maximi pretii ornatus, quumque ministri pulvinos subtiles substernerent, in quos se molliter Persae collocant; conspecto vili cultu Agesilai, deliciis illis uti prae verecundia noluit. Quapropter et ipse ita, uti vestitus erat, humi se reclinat. Deinde dicta primum utrinque salute, mox dextram Pharnabazo porrigente, suam vicissim ei porrigit Agesilaus. Eo peracto, Pharnabazus, qui natu grandior esset, ita loqui coepit: "Ego vobis, Agesilae, vosque "Lacedaemonii omnes, qui adestis, amicus et foederatus "fui, quo tempore bellum ad-

" χος ἐγενόμην· καὶ τὸ μὲν ὑμέτερον ναυτι-
" κὸν, χρήματα παρέχων, ἰσχυρὸν ἐποίουν·
" ἐν δὲ τῇ γῇ, αὐτὸς ἀπὸ τοῦ ἵππου μαχόμε-
" νος μεθ' ὑμῶν, ἐς τὴν θάλατταν κατεδίω-
" κον τοὺς πολεμίους. καὶ διπλοῦν, ὥσπερ
" Τισσαφέρνους, οὐδὲν πώποτέ μου οὔτε ποιή-
" σαντος οὔτ' εἰπόντος πρὸς ὑμᾶς ἔχοιτ' ἂν
" κατηγορῆσαι. τοιοῦτος δὲ γενόμενος, οὕτω
" νῦν διάκειμαι ὑφ' ὑμῶν, ὡς οὐδὲ δεῖπνον
" ἔχω ἐν τῇ ἐμαυτοῦ χώρᾳ, εἰ μή τι, ὧν ἂν
" ὑμεῖς λίπητε, ξυλλέξομαι, ὥσπερ τὰ θη-
" ρία. ἃ δέ μοι ὁ πατὴρ καὶ οἰκήματα κα-
" λὰ, καὶ παραδείσους καὶ δένδρων καὶ θη-
" ρίων μεστοὺς κατέλιπεν, ἐφ' οἷς εὐφραινό-
" μην, ταῦτα πάντα ὁρῶ τὰ μὲν κατακεκαυ-

" versus Athenienses gereba-
" tis; neque tantum classem
" vestram suppeditatis pecu-
" niis corroboravi: verumeti-
" am ipse in terra ex equo vo-
" biscum pugnans, hostes us-
" que in ipsum mare perseque-
" bar. Neque vero accusare
" me potestis, quasi unquam
" Tissaphernis more duplici
" erga vos animo vel in sermo-
" ne vel factis fuerim. Talem
" quum me gesserim, eo nunc
" a vobis redactus sum, ut ne
" coena quidem mihi mea in
" ditione sit reliqua, nisi forte
" bestiarum instar id colligam,
" quod a vobis sit relictum.
" Omnia quae relicta mihi a
" patre acceperam, aedificia
" pulchra, horti arboribus ac
" feris referti, quibus animum
" oblectabam, nunc partim ex-
" usta, partim excisa video,

" μένα, τὰ δὲ κατακεκομμένα. εἰ οὖν ἐγὼ " μὴ γιγνώσκω μήτε τὰ δίκαια, μήτε τὰ " ὅσια, ὑμεῖς δὴ διδάξατέ με, ὅπως ταῦτ' " ἐστὶν ἀνδρῶν ἐπισταμένων χάριτας ἀποδιδό- " ναι." Ὁ μὲν ταῦτ' εἶπεν. οἱ δὲ τριάκον- τα πάντες μὲν ἐπησχύνθησαν αὐτὸν, καὶ ἐσι- ώπησαν· ὁ δὲ Ἀγησίλαος χρόνῳ ποτὲ εἶπεν· " Ἀλλ' οἶμαι μέν σε, ὦ Φαρνάβαζε, εἰδέναι, " ὅτι καὶ ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσι ξένοι " ἀλλήλοις γίνονται οἱ ἄνθρωποι. οὗτοι δὲ, " ὅταν αἱ πόλεις πολέμιαι γένωνται, σὺν ταῖς " πατρίσι καὶ τοῖς ἐξενωμένοις πολεμοῦσι, " καὶ, ἐὰν οὕτω τύχωσιν, ἔστιν ὅτε καὶ ἀπέ- " κτειναν ἀλλήλους. καὶ ἡμεῖς οὖν νῦν, βασι- " λεῖ τῷ ὑμετέρῳ πολεμοῦντες, πάντα ἠναγ-

---

" Proinde si, quid aequum " sanctumque sit, ego non in- " telligo; vos me velim docea- " tis, quinam existimari debe- " at, haec ab hominibus refe- " rendae gratiae non ignaris " proficisci." His dictis, Tri- gintaviri omnes verecundia ducti silebant. Tandem ali- quando Agesilaus in hanc sen- tentiam respondit: " Atenim, " Pharnabaze, non ignorare te " arbitror, etiam Graecis in " urbibus hospitiorum necessi- " tudines inter homines con- " trahi. Nihilominus ubi bel- " lum inter urbes ipsas geri " coeptum est, una cum patria " quilibet hospitibus bellum " facit. Quinetiam si res ita " ferat, nonnunquam mutuo se " hospites occidunt. Eadem " ratione nos quoque bellum " adversus regem vestrum ge-

“ κάσμεθα τὰ ἐκείνου πολέμια νομίζειν· σοί
“ γε μέντοι φίλοι γενέσθαι περὶ παντὸς ἂν
“ ποιησαίμεθα. καὶ εἰ μὲν ἀλλάξασθαί σοι
“ ἔδει ἀντὶ δεσπότου βασιλέως ἡμᾶς δεσπό-
“ τας, οὐκ ἂν ἔγωγέ σοι ξυνεβούλευον· νῦν δὲ
“ ἔξεστί σοι, μεθ' ἡμῶν γενομένῳ, μηδένα
“ προσκυνοῦντα, μηδὲ δεσπότην ἔχοντα, ζῇν
“ καρπούμενον τὰ σαυτοῦ. καίτοι ἐλεύθερον
“ εἶναι, ἐγὼ μὲν οἶμαι ἀντάξιον εἶναι τῶν
“ πάντων χρημάτων. οὐδὲ μέντοι τοῦτό σε
“ κελεύομεν, πένητα μὲν, ἐλεύθερον δ' εἶναι,
“ ἀλλ' ἡμῖν ξυμμάχοις χρώμενον αὔξειν μὴ
“ τὴν βασιλέως, ἀλλὰ τὴν σαυτοῦ ἀρχὴν,
“ τοὺς νῦν ὁμοδούλους σοι καταστρεφόμενον,

“ rentes, necesse fuit omnia, “ quae ipsius essent, hostilia “ ducere: quanquam tecum “ amicitiam colere summopere “ cuperemus. Quod si tibi pro “ rege domino commutandi “ nos essemus, quos domino- “ rum deinde loco haberes; “ equidem tibi nequaquam hac “ in parte quidquam consule- “ rem. Nunc tibi licet, si qui- “ dem nobiscum te velis con- “ jungere, neminem summisse “ veneranti, neminem agnos- “ centi dominum, ita vivere, “ tuis ut rebus nihilominus fru- “ are. Atqui libertatem opi- “ bus ego universis anteferen- “ dam arbitror. Nec interim “ id nos volumus, ut liber qui- “ dem, et pauper sis; sed ut “ societate nostra fretus, non “ regis, sed tuum imperium “ propages, ac redactis in po- “ testatem tuam hoc tempore “ conservis, loco subditorum

" ὥστε σοὺς ὑπηκόους εἶναι. καίτοι εἰ ἅμα
" τ' ἐλεύθερος εἴης, καὶ πλούσιος γένοιο, τίνος
" ἂν δέοιο, μὴ οὐχὶ πάμπαν εὐδαίμων εἶναι;
" Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Φαρνάβαζος, ἁπλῶς ὑμῖν
" ἀποκρίνομαι, ἅπερ ποιήσω; Πρέπει γοῦν
" σοι. Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, ἐὰν βασιλεὺς ἄλ-
" λον μὲν στρατηγὸν πέμπῃ, ἐμὲ δὲ ὑπήκοον
" ἐκείνου τάττῃ, βουλήσομαι ὑμῖν καὶ φίλος
" καὶ σύμμαχος εἶναι· ἐὰν μέντοι μοι τὴν
" ἀρχὴν προστάττῃ, (τοιοῦτόν τι, ὡς ἔοικε,
" φιλοτιμία ἐστὶ) εὖ χρὴ εἰδέναι, ὅτι πολε-
" μήσω ὑμῖν ὡς ἂν δύνωμαι ἄριστα." Ἀκού-
σας ταῦτα ὁ Ἀγησίλαος, ἐλάβετο τῆς χει-
ρὸς αὐτοῦ, καὶ εἶπεν· " εἴθ', ὦ λῷστε, σὺ,
" τοιοῦτος ὢν, φίλος ἡμῖν γένοιο. ἓν δ' οὖν,

" eis utare. Quod si pariter
" et liber sis, et opulentus fias:
" quid tibi defuerit, quo mi-
" nus plane sis beatus? Ergo
" vobis, inquit Pharnabazus,
" simpliciter, quid facturus
" sim, respondebo. Id vero
" te decet, subjecit Agesilaus.
" Quod si rex, ait, praetorem
" alium miserit, cui me jubeat
" dicto audientem esse; vobis
" et amicus et sociusesse volam.
" Sin me praeesse cum impe-
" rio jusserit, quandoquidem
" hujusmodi quiddam est, uti
" videtur, gloriae cupiditas,
" omnino scitote, me pro mea
" virili bellum adversus vos
" fortissime gesturum." Ea
verba quum audiisset Agesi-
laus, Pharnabazi manu prehen
sa: " Utinam, inquit, vir op-
" time, quum talis sis, amico
" te utamur. Unum quidem

" ἔφη, ἐπίστω, ὅτι νῦν τε ἄπειμι ὡς ἂν δύνα-
" μαι τάχιστα ἐκ τῆς χώρας τῆς σῆς, τοῦ
" τε λοιποῦ, κἂν πόλεμος ᾖ, ἕως ἂν ἐπ' ἄλ-
" λον ἔχωμεν στρατεύεσθαι, σοῦ τε καὶ τῶν
" σῶν ἀφεξόμεθα."

Τούτων δὲ λεχθέντων, διέλυσαν τὸν σύλλογον. καὶ ὁ μὲν Φαρνάβαζος, ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον, ἀπῄει· ὁ δὲ ἐκ τῆς Παραπίτας υἱὸς αὐτοῦ, καλὸς ἔτι ὤν, ὑπολειφθεὶς καὶ προσδραμὼν, ξένον σε, ἔφη, ὦ 'Αγησίλαε, ποιοῦμαι. 'Εγὼ δέ γε δέχομαι. Μέμνησο νῦν, ἔφη. Καὶ εὐθὺς τὸ παλτὸν (εἶχε δὲ καλὸν) ἔδωκε τῷ 'Αγησιλάῳ. ὁ δὲ δεξάμενος, φάλαρα ἔχοντος περὶ τῷ ἵππῳ 'Ιδαίου τοῦ γραφέως πάγκαλα, περιελὼν ἀντέδωκεν αὐτῷ.

" hoc scito, me jam quanta celeritate potero, tuis e finibus excessurum; ac deinceps, tametsi bellum inter nos geretur, fore tamen, ut quam diu supererit alius, quem bello petamus, abs te rebusque tuis abstineamus."

His dictis, finem is congressus habuit. Et jam equo conscenso Pharnabazus abibat, quum ejus ex Parapita filius perelegans, nonnihil remanens, et ad Agesilaum adcurrens: Jus, ait, hospitii tecum, Agesilae, jungo. Tum ille: Accipio vero, inquit. At memineris, ait alter: statimque spiculum, quod sane pulchrum erat, Agesilao dedit. Id quum accepisset Agesilaus, quia phaleris ornatum equum pulcherrimis Idaeus pictor habebat: eas detractas vicissim puero do-

τότε μὲν οὖν ὁ παῖς, ἀναπηδήσας ἐπὶ τὸν ἵππον, μετεδίωκε τὸν πατέρα. Ὡς δ' ἐν τῇ τοῦ Φαρναβάζου ἀποδημίᾳ, ἀποστερῶν ὁ ἀδελφὸς τὴν ἀρχὴν, φυγάδα ἐποίησε τὸν τῆς Παραπίτας υἱὸν, τά τ' ἄλλα ὁ Ἀγησίλαος ἐπεμελεῖτο αὐτοῦ, καὶ, ἐρασθέντος αὐτοῦ τοῦ Εὐαλκοῦς υἱέως Ἀθηναίου, πάντ' ἐποίησεν, ὅπως ἂν δι' ἐκεῖνον ἐγκριθείη εἰς τὸ στάδιον ἐν Ὀλυμπίᾳ, μέγιστος ὢν τῶν παίδων.

Καὶ τότε δὴ, ὥσπερ εἶπε πρὸς τὸν Φαρνάβαζον, εὐθὺς ἀπεπορεύετο ἀπὸ τῆς χώρας. σχεδὸν δέ τι καὶ ἔαρ ὑπέφαινεν ἤδη. ἀφικόμενος δὲ ἐς Θήβης πεδίον, κατεστρατοπεδεύσατο περὶ τὸ τῆς Ἀστυρίνης Ἀρτέμιδος ἱερὸν, καὶ ἐκεῖ, πρὸς ᾧ εἶχε, ξυνέλεγε πανταχόθεν παμ-

---

nat. Qui tum quidem in equum insiliens, patrem est insequutus. Caeterum deinceps, quum per absentiam Pharnabazi erepto frater imperio filium hunc Parapitae in exilium egisset: non solum Agesilaus caeteris in rebus eum fovit, sed etiam amante ipso quendam Atheniensis Eualcis filium, nihil non fecit ut is ipsius caussa Olympicum in stadium admitteretur, quanquam inter pueros maximus esset.

Agesilaus, uti Pharnabazo facturum se dixerat, statim ex ipsius finibus discessit. Neque jam procul ver aberat. Ubi Thebes in campum pervenisset, propter Astyrinae Dianae fanum castra posuit: atque istic praeter eum, quem habebat, exercitum, ampliores ex omnibus locis copias cogebat.

πληθὲς στράτευμα. παρεσκευάζετο γὰρ πορευσόμενος ὡς δύναιτο ἀνωτάτω, νομίζων, ὁπόσα ὄπισθεν ποιήσαιτο ἔθνη, πάντα ἀποστερήσειν βασιλέως.

β'. Ἀγησίλαος μὲν δὴ ἐν τούτοις ἦν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ σαφῶς ᾔσθοντο τά τε χρήματα ἐληλυθότα ἐς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὰς μεγίστας πόλεις ξυνεστηκυίας ἐπὶ πολέμῳ πρὸς ἑαυτούς, ἐν κινδύνῳ τε τὴν πόλιν ἐνόμισαν, καὶ στρατεύειν ἀναγκαῖον ἡγήσαντο εἶναι. καὶ αὐτοὶ μὲν ταῦτα παρεσκευάζοντο· εὐθὺς δὲ ἐπὶ τὸν Ἀγησίλαον πέμπουσιν Ἐπικυδίδαν. ὁ δ' ἐπεὶ ἀφίκετο, τά τε ἄλλα διηγεῖτο ὡς ἔχοι, καὶ ὅτι ἡ πόλις ἐπιστέλλοι αὐτῷ, βοηθεῖν ὡς τάχιστα τῇ πα-

---

Nam ita se parabat, ut quam posset longissime sursum progrederetur; existimans se nationes omnes, quotquot a tergo relinqueret, regi ademturum.

2. Hic tum conatus Agesilai erat, quum Lacedaemonii plane cognito, missas esse pecunias in Graeciam, urbesque maximas ad opprimendum ipsos belloconspirasse; versari rempublicam suam in periculo arbitrabantur, et expeditionem necessario suscipiendam esse. Ad eam se comparabant, simulque ad Agesilaum Epicydidam mittunt. Is posteaquam ad eum venisset, cum aliarum rerum statum exponebat; tum hoc etiam, mandare ipsi rempublicam, quamprimum patriae laturus suppetias adesset. Ea re Agesilaus audita, graviter quidem ille ferre, quum secum ip-

τρίδι. Ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἐπεὶ ἤκουσε, χαλεπῶς μὲν ἤνεγκεν, ἐνθυμούμενος, οἵων τιμῶν καὶ οἵων ἐλπίδων ἀπεστέρητο· ὅμως δὲ ξυγκαλέσας τοὺς ξυμμάχους, ἐδήλωσε τὰ ὑπὸ τῆς πόλεως παραγγελλόμενα, καὶ εἶπεν, ὅτι ἀναγκαῖον εἴη βοηθεῖν τῇ πατρίδι· "κἂν τοι "ἐκεῖνα καλῶς γένηται, εὖ ἐπίστασθε, ἔφη, "ὦ ἄνδρες ξύμμαχοι, ὅτι οὐ μὴ ἐπιλάθωμαι "ὑμῶν, ἀλλὰ πάλιν παρέσομαι, πράξων, "ὧν ὑμεῖς δεῖσθε." ἀκούσαντες δὲ ταῦτα, πολλὰ μὲν ἐδάκρυσαν, πάντες δ' ἐπεψηφίσαντο βοηθεῖν μετ' Ἀγησιλάου τῇ Λακεδαίμονι· εἰ δὲ καλῶς τἀκεῖ γένοιτο, λαβόντες αὐτὸν, πάλιν ἥκειν ἐς τὴν Ἀσίαν. Καὶ οἱ μὲν δὴ ξυνεσκευάζοντο ὡς ἀκολουθήσοντες. ὁ

---

se quantis honoribus, quantaque spe dejiceretur, expenderet: sed nihilominus advocare socios ad concionem, quid respublica mandaret, indicare; dicere, necessarium omnino esse, ut auxilium patriae feratur. "Quod si res, inquit, eae ge-"rentur ex animi sententia; "certo scitote, socii, nequa-"quam futurum ut vestri obli-"viscar. Revertar scilicet ad "vos, perfecturus ea quae vos "cupitis." Haec illi audientes, multis cum lacrumis universi ferendam esse cum Agesilao Lacedaemoni opem statuunt, ac si res istic feliciter gererentur, cum eodem in Asiam redeundum esse. Interea dum illi sua colligunt, Agesilaum sequuturi; Euxenum ipse praefectum in Asia cum praesidiariis non paucioribus,

δ' Ἀγησίλαος ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ κατέλιπεν Εὔξενον ἁρμοστὴν, καὶ φρουροὺς παρ' αὐτῷ οὐκ ἔλαττον τετρακισχιλίων, ἵνα δύναιτο διασώζειν τὰς πόλεις· αὐτὸς δὲ, ὁρῶν, ὅτι οἱ πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν μένειν ἐπεθύμουν μᾶλλον, ἢ ἐφ' Ἕλληνας στρατεύεσθαι, βουλόμενος ὡς βελτίστους καὶ πλείστους ἄγειν μεθ' ἑαυτοῦ, ἆθλα προὔθηκε ταῖς πόλεσιν, ἥτις ἄριστον στράτευμα πέμποι, καὶ τῶν μισθοφόρων τοῖς λοχαγοῖς, ὅστις εὐοπλότατον λόχον ἔχων συστρατεύοιτο, καὶ ὁπλιτῶν καὶ τοξοτῶν καὶ πελταστῶν. προεῖπε δὲ καὶ τοῖς ἱππάρχοις, ὅστις εὐιπποτάτην καὶ εὐοπλοτάτην τάξιν παρέχοιτο, ὡς καὶ τούτοις νικητήριον δώσων. Τὴν δὲ κρίσιν ἔφη ποιήσειν, ἐπεὶ διαβαίησαν ἐκ τῆς

---

quam IIIICIↃ relinquit, ut eorum auxilio tueri ac retinere oppida in fide posset. Et vero quia magnam militum partem istic manere malle videbat, quam adversus Graecos arma ferre: quo fortissimos et plurimos secum abduceret, praemia civitatibus constituit, quae copias lectissimas mitterent: itemque conductitiorum ductoribus, si qui cum instructissima vel gravis armaturae peditum, vel sagittariorum, vel cetratorum cohorte huic expeditioni se adjungerent. Quin et praefectis equitum denuntiavit, ei se victoriae praemium largiturum, qui turmam longe peritissimam equitandi et instructissimam exhiberent. Eaque de re se cogniturum ait instituto judicio in Cherroneso, postea-

Ἀσίας ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐν Χεῤῥονήσῳ, ὅπως εὖ εἰδείησαν, ὅτι τοὺς στρατευσομένους δεῖ εὐκρινεῖν. ἦν δὲ τὰ ἆθλα, τὰ μὲν πλεῖστα, ὅπλα ἐκπεπονημένα ἐς κόσμον, καὶ ὁπλιτικὰ, καὶ ἱππικά· ἦσαν δὲ καὶ στέφανοι χρυσοῖ. τὰ δὲ πάντα ἆθλα οὐκ ἔλαττον ἐγένοντο, ἢ ἀπὸ τεττάρων ταλάντων. τοσούτων μέντοι ἀναλωθέντων, παμπόλλων χρημάτων ὅπλα ἐς τὴν στρατιὰν κατεσκευάσθη. Ἐπεὶ δὲ διέβη τὸν Ἑλλήσποντον, κριταὶ κατέστησαν Λακεδαιμονίων μὲν Μένασκος καὶ Ἡριππίδας καὶ Ὄρσιππος· τῶν δὲ ξυμμάχων εἷς ἀπὸ πόλεως. καὶ Ἀγησίλαος μὲν, ἐπεὶ τὴν κρίσιν ἐποίησεν ἔχων τὸ στράτευμα, ἐπορεύετο τὴν αὐτὴν ὁδὸν,

---

quam ex Asia in Europam trajecissent: ut certo scirent, eorum, qui essent expeditioni huic interfuturi, accuratum delectum fore. Praemiorum loco magna ex parte proposita erant arma elaborata quam elegantissime, tam militum gravis armaturae, quam equestria. Nec aureae coronae deerant. Omnia quidem praemia talentis non minus quatuor constitere. Tantis sumtibus factis, etiam pro exercitu maximis pecuniis arma comparata fuerunt. Posteaquam Hellespontum trajecisset, judices lecti sunt; ex Lacedaemoniis, Menascus, Herippidas, Orsippus: ex sociis, unus ex oppido quolibet. Peracto judicio, cum copiis Agesilaus eadem via progrediebatur

ἥνπερ βασιλεὺς, ὅτε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἐστρά-τευεν.

Ἐν δὲ τούτῳ οἱ μὲν ἔφοροι φρουρὰν ἔφαινον· ἡ δὲ πόλις, ἐπεὶ Ἀγησίπολις παῖς ἔτι ἦν, Ἀριστόδημον, τοῦ γένους ὄντα, καὶ τοῦ παιδὸς πρόδικον, ἡγεῖσθαι τῇ στρατιᾷ ἐκέλευον. Ἐπεὶ δ' ἐξῄεσαν μὲν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ξυνειλεγμένοι δ' ἦσαν οἱ ἐναντίοι, ξυνελθόντες ἐβουλεύοντο, πῶς ἂν τὴν μάχην ξυμφορώτατα σφίσιν αὐτοῖς ποιήσοιντο. Τιμόλαος μὲν δὴ Κορίνθιος ἔλεξεν· " Ἀλλ' ἐμοὶ δοκεῖ, ἔφη, ὦ " ἄνδρες ξύμμαχοι, ὅμοιον εἶναι τὸ τῶν Λα-" κεδαιμονίων πρᾶγμα, οἷόν περ τὸ τῶν ποτα-" μῶν. οἵ τε γὰρ ποταμοὶ πρὸς μὲν ταῖς " πηγαῖς οὐ μεγάλοι εἰσὶν, ἀλλ' εὐδιάβατοι·

---

tur, qua rex profectus fuerat id temporis, quum Graeciae bellum faceret.

Interea contrahebant Ephori copias et praesidia; cives autem, quod Agesipolis adhuc puer esset, Aristodemum adgnatum, ac tutorem pueri, ducem exercitus esse jubent. Posteaquam Lacedaemonii copias eduxissent, hostes eorum collecti, quo pacto cum ipsis maximo suo commodo manum consererent, in conventu deliberabant. Ibi Timolaus Corinthius hac oratione usus est: " Res Lacedaemoniorum, so-" cii, fluminum instar habere " se mihi videntur. Quippe " flumina juxta fontes suos non " magna sunt, trajicique non " difficulter possunt. Verum " quo profluunt longius, eo ma-" gis ab aliis adaucta fluviis,

" ὅσῳ δ' ἂν πορρωτέρω γένωνται, ἐπεμβάλλον-
" τες ἕτεροι ποταμοὶ ἰσχυρότερον αὐτῶν τὸ ῥεῦ-
" μα ποιοῦσι. καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὡσαύτως,
" ἔνθεν μὲν ἐξέρχονται αὐτοὶ, μόνοι εἰσί· προϊ-
" όντες δὲ, καὶ παραλαμβάνοντες τὰς πόλεις,
" πλείονές τε καὶ δυσμαχώτεροι γίγνονται.
" ὁρῶ δ' ἔγωγ', ἔφη, καὶ ὁπόσοι σφῆκας ἐξαι-
" ρεῖν βούλονται, ἐὰν μὲν ἐκθέοντας τοὺς
" σφῆκας πειρῶνται θηρᾷν, ὑπὸ πολλῶν τυπ-
" τομένους· ἐὰν δ' ἔτι ἔνδον ὄντων τὸ πῦρ
" προσφέρωσι, πάσχοντας μὲν οὐδὲν, χειρου-
" μένους δὲ τοὺς σφῆκας. Ταῦτ' οὖν ἐνθυ-
" μούμενος ἡγοῦμαι κράτιστον εἶναι, μάλισ-
" τα μὲν ἐν αὐτῇ· εἰ δὲ μὴ, ὅτι ἐγγύτατα
" τῆς Λακεδαίμονος τὴν μάχην ποιεῖσθαι."

" vehementiori cum impetu
" proruunt. Itidem Lacedae-
" monii soli sunt, ubi primum
" egrediuntur: ac progredien-
" do, et oppida sibi adjungendo,
" tum copias augent, tum illud
" efficiunt, ut expugnari diffi-
" cilius possint. Equidem eos
" quoque video, qui vespas ex-
" tinguere volunt, si egressas
" venari conentur, a multis
" pungi: at si tum ignem ad-
" moveant, quum adhuc in-
" clusae sunt, nullo suo cum
" incommodo eas opprimere.
" Quapropter nos haec cum
" animis nostris expendentes,
" rectissime facturos arbitror;
" si ad ipsam in primis Lace-
" daemonem, vel si hoc fieri
" nequeat, proxime ad eam
" manus conseramus." Haec

Δόξαντος δ' εὖ λέγειν αὐτοῦ, ἐψηφίσαντο ταῦτα. ἐν ᾧ δὲ περὶ ἡγεμονίας τε διεπράττοντο, καὶ διωμολογοῦντο, ἐς ὁπόσους δέοι τάττεσθαι πᾶν τὸ στράτευμα, ὅπως μὴ, λίαν βαθείας τὰς φάλαγγας ποιούμεναι αἱ πόλεις, κύκλωσιν τοῖς πολεμίοις παρέχοιεν, ἐν τούτῳ οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ δὴ Τεγεάτας παρειληφότες καὶ Μαντινέας, ἐξήεσαν τὴν ἀμφίαλον. Καὶ πορευόμενοι, σχεδόν τι ἅμα οἱ μὲν περὶ τοὺς Κορινθίους ἐν τῇ Νεμέᾳ ἦσαν, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐν τῷ Σικυῶνι. ἐμβαλόντων δὲ αὐτῶν κατὰ τὴν Ἐπιεικίαν, τὸ μὲν πρῶτον ἐκ τῶν ὑπερδεξίων βάλλοντες αὐτοὺς καὶ τοξεύοντες μάλα κα-

---

quum recte dici ab eo statuerentur, decretum in eandem sententiam factum est. Interea vero, dum illi transigunt inter se de belli hujus principatu, et in quot homines instrui aciem totius exercitus oporteat, constituunt; ne si densas admodum phalanges efficerent urbes Lacedaemoniis infestae, circumdandi se potestatem hosti facerent: Lacedaemonii, adjunctis sibi Tegeaeis ac Mantinensibus, via maritima egrediuntur. Quumque pergerent eodem fere tempore, Corinthii quidem cum suis erant in Nemea, Lacedaemonii vero cum sociis, Sicyone. Hinc propter Epieceam facta impressione, primum velites adversariorum de superioribus locis tela sagittasque jacientes, vehementer Lacedaemonios premebant. Verum ubi ad mare descendissent, per campum progredie-

κῶς ἐποίουν οἱ γυμνῆτες τῶν ἀντιπάλων· ὡς δὲ κατέβησαν ἐπὶ τὴν θάλατταν, ταύτῃ προήεσαν διὰ τοῦ πεδίου, τέμνοντες καὶ κάοντες τὴν χώραν· καὶ οἱ ἕτεροι μέντοι ἐλθόντες κατεστρατοπεδεύσαντο, ἔμπροσθεν ποιησάμενοι τὴν χαράδραν· ἐπεὶ δὲ προϊόντες οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐκέτι δέκα στάδια ἀπεῖχον τῶν πολεμίων, κἀκεῖνοι αὐτοῦ στρατοπεδευσάμενοι ἡσυχίαν εἶχον.

Φράσω δὲ καὶ τὸ πλῆθος ἑκατέρων. ξυνελέγησαν γὰρ ὁπλῖται Λακεδαιμονίων μὲν ἐς ἑξακισχιλίους, Ἠλείων δὲ καὶ Τριφυλλίων καὶ Ἀκρωρείων καὶ Λασιωνέων ἐγγὺς τρισχίλιοι, καὶ οἱ Σικυωνίων πεντακόσιοι καὶ χίλιοι, Ἐπιδαυρίων δὲ καὶ

---

bantur, ferroque ac flamma agrum omnem vastabant. Tum hostes propius accedentes ita castra sunt metati, ut ante se torrentis alveum haberent. Et Lacedaemonii progressi, quum non amplius decem stadiis ab hostibus abessent: ipsi quoque locatis castris ibidem se continebant.

Exponam et copias amborum. Lacedaemonii gravis armaturae pedites plus minus ᴠɪᴄɪↄ collecti erant: ex Eleis, Triphyliis, Acroriis, Lasionensibus, ɪɪɪᴄɪↄ propemodum: ex Sicyoniis, ᴄɪↄɪↄ: ex Epidauriis, Troezeniis, Hermionensibus, Haliensibus, non pauciores ɪɪɪᴄɪↄ adfuere. Praeter hos, habebant equites Lacedaemonios ɪↄᴄ, et sagittarios Cretenses ᴄᴄᴄ: et funditores Marganenses, Ledrini, Amphidoli

Τροιζηνίων καὶ Ἑρμιονίων καὶ Ἁλιέων ἐγένοντο οὐκ ἐλάττους τρισχιλίων. πρὸς δὲ τούτοις ἱππεῖς μὲν Λακεδαιμονίων περὶ ἑξακοσίους, Κρῆτες δὲ τοξόται ἠκολούθουν ὡς τριακόσιοι. καὶ μὴν σφενδονῆται Μαργανέων καὶ Λετρίνων καὶ Ἀμφιδόλων οὐκ ἐλάττους τετρακοσίων. Φλιάσιοι μέντοι οὐκ ἠκολούθουν· ἐκεχειρίαν γὰρ ἔφασαν ἔχειν. αὕτη μὲν δὴ μετὰ Λακεδαιμονίων δύναμις ἦν. Ἡ γεμὴν τῶν πολεμίων ἠθροίσθη, Ἀθηναίων μὲν ἐς ἑξακισχιλίους ὁπλίτας, Ἀργείων δ' ἐλέγοντο περὶ ἑπτακισχιλίους· Βοιωτῶν δὲ, ἐπεὶ Ὀρχομένιοι οὐ παρῆσαν, περὶ πεντακισχιλίους· Κορινθίων γεμὴν ἐς τρισχιλίους· καὶ μὴν ἐξ Εὐβοίας ἁπάσης οὐκ ἐλάττους τρισχιλίων· ὁπ-

non pauciores cccc. Phliasii, quod inducias esse sibi dicerent, sequuti non sunt. Et haec quidem erant Lacedaemoniorum copiae. Apud hostes autem, VICIↃ collecti gravis armaturae pedites Athenienses erant; Argivi, quemadmodum ferebatur, plus minusve VIICIↃ: Boeoti, quod Orchomenii non adessent, circiter IↃↃ: Corinthii, ad IIICIↃ: ex universa Euboea, non pauciores IIICIↃ. Et haec quidem gravis erat hostium armatura. Iidem habebant equites Boeotos, quanquam Orchomenii non adessent, IↃCCC: Athenienses, IↃC: Chalcidenses ex Euboea, fere centum: Locros Opuntios, ad quinquaginta. Hunc numerum levis armaturae peditum mul-

λιτικὸν μὲν δὴ τοσοῦτον. ἱππεῖς δὲ, Βοιωτῶν μὲν, ἐπεὶ Ὀρχομένιοι οὐ παρῆσαν, ἐς ὀκτακοσίους, Ἀθηναίων δ' ἐς ἑξακοσίους, καὶ Χαλκιδέων τῶν ἐξ Εὐβοίας ἐς ἑκατὸν, Λοκρῶν δὲ τῶν Ὀπουντίων ἐς πεντήκοντα. καὶ ψιλὸν δὲ, ξὺν τοῖς τῶν Κορινθίων, πλέον ἦν. καὶ γὰρ Λοκροὶ οἱ Ὀζόλαι, καὶ Μηλιεῖς, καὶ Ἀκαρνᾶνες παρῆσαν αὐτοῖς.

Αὕτη μὲν δὴ ἑκατέρων ἡ δύναμις ἐγένετο· οἱ δὲ Βοιωτοὶ, ἕως μὲν τὸ εὐώνυμον εἶχον, οὐδέν τι κατήπειγον τὴν μάχην ξυνάπτειν· ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι κατὰ Λακεδαιμονίους ἐγένοντο, αὐτοὶ δὲ τὸ δεξιὸν ἔσχον, καὶ κατ' Ἀχαιοὺς ἀντετάχθησαν, εὐθὺς τά τε ἱερὰ καλὰ ἔφασαν εἶναι, καὶ παρήγγειλαν πα-

---

titudo, Corinthiis adnumeratis, superabat. Etenim Locri, qui cognominantur Ozolae, et Melienses, et Acarnanes eis aderant.

Tantae igitur erant partis utriusque copiae. Caeterum Boeoti, quam quidem diu latus sinistrum tenebant, non admodum ad conserendum manus properabant. Verum ubi contra Lacedaemonios Athenienses constiterunt, et ipsi dextro in latere Achaeos adversos habuere; mox et exta peroptata sibi offerri confirmabant, et suos ad pugnam ineundam parare se jubebant. Hinc omissa ratione struendi aciem in denos ac senos, densam protinus phalangem instituunt. Praeterea dextram versus ducebant, ut

ρασκευάζεσθαι, ὡς μάχης ἐσομένης. καὶ πρῶτον μὲν ἀμελήσαντες τοῦ ἐς ἑκκαίδεκα, βαθεῖαν παντελῶς ἐποιήσαντο τὴν φάλαγγα, ἔτι δὲ καὶ ἦγον ἐπὶ τὰ δεξιά, ὅπως ὑπερέχοιεν τῷ κέρατι τῶν πολεμίων· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἵνα μὴ διασπασθῶσιν, ἐπηκολούθουν, καίπερ γιγνώσκοντες, ὅτι κίνδυνος εἴη κυκλωθῆναι. Τέως μὲν οὖν οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ᾔσθάνοντο προσιόντων τῶν πολεμίων· καὶ γὰρ ἦν λάσιον τὸ χωρίον· ἐπεὶ δ' ἐπαιάνισαν, τότε δὴ ἔγνωσαν, καὶ εὐθὺς ἀντιπαρήγγειλαν ἅπαντας διασκευάζεσθαι ὡς ἐς μάχην. ἐπεὶ δὲ ξυνετάχθησαν, ὡς ἑκάστους οἱ ξεναγοὶ ἔταξαν, παρηγγύησαν μὲν ἀκολουθεῖν τῷ ἡγουμένῳ, ἦγον δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπὶ τὰ δεξιά·

---

altero cornu hostem excederent: Athenienses, ne acies divelleretur, sequebantur eos; quanquam esse periculum intelligerent, ne ab hostibus circumdarentur. Hactenus hostem accedere Lacedaemonii non animadverterant, quod locus ex arboribus spissus esset. At ubi paean inchoatus fuisset, mox re intellecta, et ipsi suis universis imperant, ad proelium uti se pararent. Quumque jam ita dispositi starent in acie, quemadmodum eam conductitiorum militum duces struxerant; edicunt Lacedaemonii, ut quisque ducem sequeretur; simul et ipsi dextram versus ducunt, ac hostium cornu, semet extendendo, usque adeo superant; ut sex Atheniensi-

καὶ οὕτω πολὺ ὑπερέτεινον τὸ κέρας, ὥστε τῶν Ἀθηναίων αἱ μὲν ἓξ φυλαὶ κατὰ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐγένοντο, αἱ δὲ τέτταρες κατὰ Τεγεάτας. οὐκέτι δὲ στάδιον ἀπεχόντων, σφαγιασάμενοι οἱ Λακεδαιμόνιοι τῇ Ἀγροτέρᾳ, ὥσπερ νομίζεται, τὴν χίμαιραν, ἡγοῦντο ἐπὶ τοὺς ἐναντίους, τὸ ὑπερέχον ἐπικάμψαντες ἐς κύκλωσιν. Ἐπεὶ δὲ ξυνέμιξαν, οἱ μὲν ἄλλοι ξύμμαχοι πάντες οἱ τῶν Λακεδαιμονίων ἐκρατήθησαν ὑπὸ τῶν ἐναντίων· Πελληνεῖς δὲ, κατὰ Θεσπιέας γενόμενοι, ἐμάχοντό τε, καὶ ἐν χώρᾳ ἔπιπτον ἑκατέρων. αὐτοὶ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὅσον τε κατέσχον, τῶν Ἀθηναίων ἐκράτησαν, καὶ, κυκλωσάμενοι τῷ ὑπερέχοντι,

---

um cohortes Lacedaemoniis, quatuor oppositae Tegeaeis essent. Jam non amplius unius intervallo stadii ab se invicem aberant, quum Lacedaemonii de more capram Silvicultrici mactant, primique in adversos pergunt, et partem copiarum, qua hostilem aciem excedebant, circumdaturi hostem, in orbem flectunt. Ad manus quum ventum esset, reliqui socii Lacedaemoniorum omnes ab hostibus superati fuere: soli Pellenenses, Thespiensibus oppositi, sic pugnabant, ut utrinque nonnulli caderent. Lacedaemonii, quotquot Athenienses sibi oppositos nacti sunt, vincunt: parteque copiarum, qua ipsorum aciem excedebant, multos circumdatos interfici-

πολλοὺς ἀπέκτειναν αὐτῶν, καὶ, ἅτε δὴ ἀπαθεῖς ὄντες, ξυντεταγμένοι ἐπορεύοντο, καὶ τὰς μὲν τέτταρας φυλὰς τῶν Ἀθηναίων, πρὶν ἐκ τῆς διώξεως ἐπαναχωρῆσαι, παρῆλθον· ὥστε οὐκ ἀπέθανον αὐτῶν, πλὴν εἴ τις ἐν τῇ ξυμβολῇ ὑπὸ Τεγεατῶν· τοῖς δὲ Ἀργείοις ἐπιτυγχάνουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀναχωροῦσι, καὶ μέλλοντος τοῦ πρώτου πολεμάρχου ἐκ τοῦ ἐναντίου ξυμβάλλειν αὐτοῖς, λέγεται ἄρα τις ἀναβοῆσαι, παριέναι τοὺς πρώτους. ὡς δὲ τοῦτ᾽ ἐγένετο, παραθέοντας δὴ παίοντες ἐς τὰ γυμνὰ, πολλοὺς ἀπέκτειναν αὐτῶν. ἐπελάβοντο δὲ καὶ Κορινθίων ἀναχωρούντων. ἔτι δ᾽ ἐπέτυχον οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ τῶν Θηβαίων τισὶν ἀναχωροῦσιν ἐκ τῆς διώξεως, καὶ ἀπέ-

---

unt; simul, quod damni nihil accepissent, integra prorsus acie procedunt, et quatuor illas Atheniensium cohortes, priusquam a persequendo reverterentur, praetereunt. Ea re factum, ut ex illis nulli occiderentur, extra eos, qui in conflictu a Tegeaeis interfecti sunt. At in Argivos recedentes incidere Lacedaemonii, quumque primus polemarchus eos adversos invasurus esset, exclamasse quidam fertur, permittendum esse, ut primi praeterirent. Id quum fieret, praetercurrentes, qua nudi erant, feriunt; ac multos interficiunt. Itidem Corinthios pedem referentes adorti sunt. Praeterea Lacedaemonii quosdam in Thebanos etiam inciderunt, ex persequutione recedentes, ac plurimos eorum peremerunt. Quod

κτειναν συχνοὺς αὐτῶν. τούτων δὲ γενομένων, οἱ ἡττώμενοι τὸ μὲν πρῶτον ἔφευγον ἐς τὰ τείχη· ἔπειτα δ' εἰρξάντων Κορινθίων, πάλιν κατεσκήνωσαν ἐς τὸ ἀρχαῖον στρατόπεδον. Λακεδαιμόνιοι δ' αὖ ἐπαναχωρήσαντες, ἔνθα τὸ πρῶτον τοῖς πολεμίοις ξυνέμιξαν, ἐστήσαντο τρόπαιον. καὶ αὕτη μὲν δὴ ἡ μάχη οὕτως ἐγένετο.

γ'. Ὁ δ' Ἀγησίλαος σπεύδων μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας ἐβοήθει· ὄντι δ' αὐτῷ ἐν Ἀμφιπόλει ἀγγέλλει Δερκυλλίδας, ὅτι νικῷέν τε αὖ Λακεδαιμόνιοι, καὶ αὐτῶν μὲν τεθνάναι ὀκτὼ, τῶν δὲ πολεμίων παμπληθεῖς. ἐδήλου δὲ, ὅτι καὶ τῶν ξυμμάχων οὐκ ὀλίγοι πεπτωκότες εἶεν. Ἐρομένου δὲ τοῦ Ἀγησιλάου· ἆρ' ἂν,

---

quum fieret, victi primum ad oppida fugiebant: deinde facientibus initium ejus rei Corinthiis, ad priora se castra recipiebant. Lacedaemonii vero et ipsi redeuntes ad eum locum, quo primum cum hoste manus conseruerant, tropaeum constituunt. Atque haec quidem pugna in hunc modum pugnata fuit.

3. Interim Agesilaus ad ferendum opem suis ex Asia properabat: quumque jam apud Amphipolim esset, Dercyllidas ad eum rei gestae nuntium perfert; vicisse scilicet Lacedaemonios, eorumque tantum octo cecidisse, ingenti hostium multitudine interemta. Significat etiam non paucos ex sociis periisse. Tum quaerente Agesi-

ὦ Δερκυλλίδα, ἐν καιρῷ γένοιτο, εἰ αἱ ξυμπέμπουσαι πόλεις ἡμῖν τοὺς στρατιώτας τὴν νίκην ὡς τάχιστα πύθοιντο; ἀπεκρίνατο δὴ ὁ Δερκυλλίδας· εὐθυμοτέρους γοῦν εἰκὸς ταῦτ' ἀκούσαντας εἶναι. οὐκοῦν σὺ, ἐπεὶ παρεγένου, κάλλιστ' ἂν ἀπαγγείλαις; ὁ δὲ, ἄσμενος ἀκούσας, (καὶ γὰρ ἀεὶ φιλαπόδημος ἦν) εἶπεν· εἰ σὺ τάττοις. ἀλλὰ τάττω, ἔφη, καὶ προσαπαγγέλλειν λέγω, ὅτι, ἐὰν καὶ τάδε εὖ γένηται, πάλιν παρεσόμεθα, ὥσπερ καὶ ἔφαμεν. Ὁ μὲν δὴ Δερκυλλίδας ἀφ' Ἑλλησπόντου ἤδη ἐπορεύετο· ὁ δ' Ἀγησίλαος διαλλάξας Μακεδονίαν, ἐς Θετταλίαν ἀφίκετο. Λαρισσαῖοι μὲν οὖν καὶ Κρανώνιοι

---

lao: Fueritne opportunum, Dercyllida, victoriam hanc celeritate, quanta fieri maxima poterit, iis civitatibus nuntiari, quae copias hasce nobiscum miserunt? respondit Dercyllidas, non abs re videri futurum ut eo nuntio accepto, majorem animis fiduciam conciperent. Ergo tu, subjecit Agesilaus, quando huc venisti, nuntius in primis idoneus fueris? Iis verbis perlubenter auditis Dercyllidas homo caeteroqui peregre degendi semper cupidus: Si quidem tu mandas, inquit. Mando vero, subjecit Agesilaus, ac praeterea volo significes; nos ita, uti polliciti sumus, ad ipsos reversuros. si res ex sententia cesserint. Secundum haec ab Hellesponto Dercyllidas discedit. Agesilaus autem Macedonia peragrata, in Thessaliam venit. Heic et Larissaei, et Cranonii, et Scotusaei,

καὶ Σκοτουσαῖοι καὶ Φαρσάλιοι, ξύμμαχοι ὄντες Βοιωτοῖς, καὶ πάντες δὲ Θετταλοὶ, πλὴν ὅσοι αὐτῶν φυγάδες τότ' ἐτύγχανον, ἐκακούργουν αὐτὸν ἐπακολουθοῦντες. ὁ δὲ τέως μὲν ἦγεν ἐν πλαισίῳ τὸ στράτευμα, τοὺς ἡμίσεις μὲν ἔμπροσθεν, τοὺς ἡμίσεις δ' ἐπ' οὐρᾷ ἔχων τῶν ἱππέων· ἐπεὶ δὲ ἐκώλυον τῆς πορείας οἱ Θετταλοὶ, ἐπελαύνοντες τοῖς ὄπισθεν, παραπέμπει ἐπ' οὐρὰν καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ στόματος ἱππικὸν, πλὴν τῶν περὶ αὐτόν. Ὡς δὲ παρετάξαντο ἀλλήλοις, οἱ μὲν Θετταλοὶ, νομίσαντες οὐκ ἐν καλῷ εἶναι πρὸς τοὺς ὁπλίτας ἱππομαχεῖν, στρέψαντες, βάδην ἀπεχώρουν. οἱ δὲ μάλα σωφρόνως ἐπηκολούθουν. γνοὺς δὲ ὁ Ἀγησίλαος, ἃ ἑκάτεροι ἡμάρτα-

---

et Pharsalii, Boeotis confoederati, adeoque Thessali omnes, exceptis tantum iis, qui tunc in exilio degebant, carpendo extremum agmen infestabant. Duxerat autem hactenus copias Agesilaus agmine quadrato, equitum parte dimidia translata in frontem, alteraque dimidia relicta a tergo. Verum posteaquam Thessali ultimum agmen adorti, quo minus in itinere pergeret, impedivere: tunc et illos equites, qui erant a fronte, postremum ad agmen traducit, exceptis tantum iis quos penes se habebat. Quumque acies utrinque structae essent, Thessali, qui existimarent, non satis commode se adversus armaturam gravem equestribus cum copiis dimicaturos; converso agmine, pedetentim abscedebant. Eos Age-

νον, πέμπει τοὺς περὶ αὐτὸν μάλα εὐρώστους ἱππέας, καὶ κελεύει τοῖς τε ἄλλοις παραγγέλλειν, καὶ αὐτοὺς διώκειν ὡς τάχιστα, καὶ μηκέτι δοῦναι αὐτοῖς ἀναστροφήν. Οἱ δὲ Θετταλοὶ ὡς εἶδον παρὰ δόξαν ἐλαύνοντας, οἱ μὲν αὐτῶν ἔφυγον, οἱ δ' ἀνέστρεψαν. οἱ δὲ πειρώμενοι τοῦτο ποιεῖν, πλαγίους ἔχοντες τοὺς ἵππους ἡλίσκοντο· Πολύμαχος μέντοι ὁ Φαρσάλιος ἱππαρχῶν ἀνέστρεψέ τε, καὶ μαχόμενος ξὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἀποθνήσκει. ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, φυγὴ τῶν Θετταλῶν ἐξαισία γίγνεται· ὥστε οἱ μὲν ἀπέθνησκον αὐτῶν, οἱ δὲ καὶ ἡλίσκοντο. ἔστησαν δ' οὖν οὐ πρόσθεν, πρὶν ἐν τῷ ὄρει Ναρθακίῳ ἐγένοντο. Καὶ

---

silai equites imprudenter admodum sequebantur. Quare, animadverso Agesilaus, utrosque peccare; summissis equitibus, quos circum se habebat robustissimos, jubet ut et ipsi quam celerrime hostem persequerentur, idemque caeteris etiam denuntiarent, ne convertendi se facultas amplius hosti concederetur. Hos ubi praeter opinionem suam adequitare Thessali conspexerunt, partim terga dabant, partim se hosti obvertebant: quod sane quicunque facere nitebantur, ab equitibus a latere ingruentibus capiebantur. Polymachus quidem Pharsalius et se convertit, et pugnans una cum iis, quos circum se habebat, est interemptus. Quo facto, fuga Thessalorum ingens sequuta est, in qua nonnulli ex eis perierunt, nonnulli hostium in manus venerunt. Prius quidem non sub-

τότε μὲν δὴ ὁ Ἀγησίλαος τρόπαιόν τ' ἐστήσατο μεταξὺ Πραντὸς καὶ Ναρθακίου, καὶ αὐτοῦ ἔμεινε, μάλα ἡδόμενος τῷ ἔργῳ, ὅτι τοὺς μέγιστον φρονοῦντας ἐπὶ ἱππικῇ ἐνενικήκει, ξὺν ᾧ αὐτὸς ξυνέλεξεν ἱππικῷ. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ὑπερβάλλων τὰ Ἀχαϊκὰ τῆς Φθίας ὄρη, τὴν λοιπὴν πᾶσαν διὰ φιλίας ἐπορεύετο, μέχρι πρὸς τὰ Βοιωτῶν ὅρια.

Ὄντος δ' αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐμβολῇ, ὁ ἥλιος μηνοειδὴς ἔδοξε φανῆναι· καὶ ἠγγέλθη, ὅτι ἡττημένοι εἶεν Λακεδαιμόνιοι τῇ ναυμαχίᾳ, καὶ ὁ ναύαρχος Πείσανδρος τεθναίη. ἐλέγετο δὲ καὶ, ᾧ τρόπῳ ἡ ναυμαχία ἐγένετο. Εἶναι μὲν γὰρ περὶ Κνίδον τὸν ἐπίπλουν ἀλλήλοις· Φαρνάβαζον δὲ, ναύαρχον ὄντα, ξὺν ταῖς

---

stitere, quam in montem Narthacium pervenissent. Agesilaus tropaeo inter Prantem et Narthacium excitato, ibidem mansit, mirifice delectatus hoc proelio; quod homines ob equestris rei peritiam confidentissimos, usus equitatu eo, quem ipse coëgerat, vicisset. Postridie superatis Achaicis Phthiae montibus, reliquum iter omne per regionem pacatam faciebat, usque ad Boeotorum fines.

In eos quum irrumperet, et sol instar lunae falcatus conspici visus est, et allatus est nuntius, quo significaretur; victos esse navali proelio Lacedaemonios, classisque praefectum Pisandrum occubuisse. Narratum etiam, quo pacto proelium illud navale commissum fuis-

Φοινίσσαις εἶναι, Κόνωνα δὲ, τὸ Ἑλληνικὸν ἔχοντα, τετάχθαι ἔμπροσθεν αὐτοῦ. ἀντιπαραταξαμένου δὲ τοῦ Πεισάνδρου, καὶ πολὺ ἐλαττόνων αὐτῷ τῶν νεῶν φανεισῶν τῶν αὐτοῦ τοῦ μετὰ Κόνωνος Ἑλληνικοῦ, τοὺς μὲν ἀπὸ τοῦ εὐωνύμου ξυμμάχους εὐθὺς αὐτῷ φεύγειν, αὐτὸν δὲ, ξυμμίξαντα τοῖς πολεμίοις ἐμβολὰς ἐχούσῃ τῇ τριήρει πρὸς τὴν γῆν ἐξωσθῆναι· καὶ τοὺς μὲν ἄλλους, ὅσοι ἐς τὴν γῆν ἐξεώσθησαν, ἀπολιπόντας τὰς ναῦς, σώζεσθαι, ὅποι δύναιντο, ἐς τὴν Κνίδον, αὐτὸν δὲ ἐπὶ τῇ νηῒ μαχόμενον ἀποθανεῖν. Ὁ μὲν οὖν Ἀγησίλαος, πυθόμενος ταῦτα, τὸ μὲν πρῶτον χαλεπῶς ἔφερεν· ἐπεὶ μέντοι ἐνεθυμήθη, ὅτι τοῦ στρατεύματος τὸ πλεῖστον εἴη αὐτῷ οἷον

---

set: nimirum haud procul a Cnido classes utrinque concurrisse: cum navibus Phoenissis Pharnabazum classis praefectum adfuisse, Cononem cum classe Graeca, prima fuisse in acie. Quumque Pisander et ipse struxisset aciem, ac longe pauciores habere sibi naves videretur, quam essent in Graeca Cononis classe: statim socios, qui laevum obtinuissent cornu, fugisse: ipsum cum hostibus congressum triremi rostrata, compulsum ad terram fuisse: Tum caeteros, qui et ipsi ad terram compulsi essent, relictis navibus, qua quisque potuisset, in Cnidum se incolumes recepisse: Pisandrum in navi pugnantem occubuisse. Atque haec Agesilaus audiens, primum permoleste ferebat. Verum ubi ad animum ei accidit,

ἀγαθῶν μὲν γιγνομένων ἡδέως μετέχειν, εἰ δέ τι χαλεπὸν ὁρῴη, οὐκ ἀνάγκην εἶναι κοινωνεῖν αὐτοῖς, ἐκ τούτου μεταβαλὼν ἔλεγεν, ὡς ἀγγέλλοιτο ὁ μὲν Πείσανδρος τετελευτηκὼς, νικῴη δὲ τῇ ναυμαχίᾳ. ἅμα δὲ ταῦτα λέγων, καὶ ἐβουθύτει ὡς εὐαγγέλια, καὶ πολλοῖς διέπεμπε τῶν τεθυμένων· ὥστε, ἀκροβολισμοῦ ὄντος πρὸς τοὺς πολεμίους, ἐκράτησαν οἱ τοῦ Ἀγησιλάου, τῷ λόγῳ, ὡς Λακεδαιμονίων νικώντων τῇ ναυμαχίᾳ.

Ἦσαν δὲ οἱ μὲν ἀντιτεταγμένοι τῷ Ἀγησιλάῳ Βοιωτοὶ, Ἀθηναῖοι, Ἀργεῖοι, Κορίνθιοι, Αἰνιᾶνες, Εὐβοεῖς, Λοκροὶ ἀμφότεροι· σὺν Ἀγησιλάῳ δὲ, Λακεδαιμονίων μὲν μόρα ἡ

---

ejusmodi maximam esse suorum militum partem, ut qui perlubenter rerum prosperarum participes esse cuperent; contraque, necessarium haudquaquam esse, ut si quid ipse adversi cerneret, cum eis communicaret: mutato consilio, nuntiatum esse sibi dixit, Pisandrum quidem vitam cum morte commutasse, sed nihilominus navali proelio victorem extitisse. Atque haec dicens, etiam boves mactabat, quasi gratulatoria sacra faciens: partemque victimarum ad multos hinc inde mittebat. Quo factum, ut in quadam adversus hostes velitatione, Agesilai milites, hac fama excitati, victoria potirentur; quasi navali proelio Lacedaemonii vicissent.

Erant in acie adversus Agesilaum Boeoti, Athenienses, Argivi, Corinthii, Aenianes,

ἐκ Κορίνθου διαβᾶσα, ἥμισυ δὲ μόρας τῆς ἐξ Ὀρχομενοῦ· ἔτι δὲ οἱ ἐκ Λακεδαίμονος νεοδαμώδεις συστρατευσάμενοι αὐτῷ· πρὸς δὲ τούτοις, οὗ Ἡριππίδας ἐξενάγει ξενικοῦ· ἔτι δὲ οἱ ἀπὸ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεων Ἑλληνίδων, καὶ ἀπὸ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ πόλεων Ἑλληνίδων, ὅσας διϊὼν παρέλαβεν. αὐτόθεν δὲ προσεγένοντο ὁπλῖται Ὀρχομένιοι καὶ Φωκεῖς. πελτασταὶ γεμὴν πολλῷ πλέονες οἱ μετ' Ἀγησιλάου· ἱππεῖς δ' αὖ παραπλήσιοι ἀμφοτέροις τὸ πλῆθος. Ἡ μὲν δὴ δύναμις αὕτη ἀμφοτέρων· διηγήσομαι δὲ καὶ τὴν μάχην, καὶ πῇ ἐγένετο, οἵα οὐκ ἄλλη τῶν γ' ἐφ' ἡμῶν. συνῄεσαν μὲν γὰρ ἐς τὸ κατὰ Κορώνειαν πεδίον οἱ μὲν σὺν Ἀγησιλάῳ ἀπὸ τοῦ Κηφισ-

Euboici, utrique Locri: ab Agesilai vero partibus, una Lacedaemoniorum cohors, quae Corintho advenerat, et cohors ex Orchomeno dimidia. Praeterea tirones Lacedaemone missi, quorum in expeditione priori opera fuerat usus. Tum copiae conductitiae, quibus Herippidas praeerat. Item missi a Graeci nominis tum in Asia tum in Europa civitatibus, quotquot earum peragrando, in fidem acceperat. Denique de iis locis, in quibus tum erat, accessere gravis armaturae pedites Orchomenii ac Phocenses. Cetratorum numero Agesilaus superior erat, equitatus utrinque par. Atque has tunc utrique copias habebant. Etiam proelium commemorabo, et quo pacto commissum fuerit: tale quidem illud, quale non

σοῦ, οἱ δὲ σὺν Θηβαίοις ἀπὸ τοῦ Ἑλικῶνος. εἶχε δ' Ἀγησίλαος μὲν δεξιὸν τὸ μετ' αὐτοῦ, Ὀρχομένιοι δ' αὐτῷ ἔσχατοι ἦσαν τοῦ εὐωνύμου. οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι αὐτοὶ μὲν δεξιὸν εἶχον, Ἀργεῖοι δ' αὐτοῖς τὸ εὐώνυμον. Συνιόντων δὲ, τέως μὲν σιγὴ πολλὴ ἐπ' ἀμφοτέρων ἦν· ἡνίκα δ' ἀπεῖχον ἀλλήλων ὅσον στάδιον, ἀλαλάξαντες οἱ Θηβαῖοι δρόμῳ ὁμόσε ἐφέροντο. ὡς δὲ τριῶν ἔτι πλέθρων ἐν μέσῳ ὄντων, ἀντεξέδραμον ἀπὸ τῆς Ἀγησιλάου φάλαγγος, ὧν Ἡριππίδας ἐξενάγει, καὶ σὺν αὐτοῖς Ἴωνες, καὶ Αἰολεῖς καὶ Ἑλλησπόντιοι. καὶ πάντες οὗτοι τῶν συνεκδραμόντων τε ἐγένοντο, καὶ ἐς δόρυ ἀφικόμενοι ἔτρεψαν τὸ καθ' αὐ-

---

est aliud ex iis quae nostra memoria commissa fuere. Nam convenerunt in campum, propter Coroneam situm, Agesilai quidem copiae a Cephisso, Thebanorum verbo ab Helicone. Agesilaus in exercitu suo dextrum cornu tenebat, in sinistro postremi erant Orchomenii. Ex adverso dextrum Thebani latus habebant, Argivi sinistrum. Cum congrederentur, altum erat tantisper apud utrosque silentium; donec intervallo unius stadii ab se invicem abessent. Tum sublato Thebani ululatu, in adversum hostem cursu feruntur. Jam trium plethrum spatium inter utrosque intererat, quum de phalange Agesilai vicissim excurrunt ilii conductitii milites, quos Herippidas ducebat; itemque cum his Iones, Aeoles, Hellespontii. Hi omnes eorum in numero erant, qui si-

τούς. Ἀργεῖοι μέντοι οὐκ ἐδέξαντο τοὺς περὶ Ἀγησίλαον, ἀλλ' ἔφυγον ἐπὶ τὸν Ἑλικῶνα. Κἀνταῦθα οἱ μέν τινες τῶν ξένων ἐστεφάνουν ἤδη τὸν Ἀγησίλαον, ἀγγέλλει δέ τις αὐτῷ, ὅτι οἱ Θηβαῖοι, τοὺς Ὀρχομενίους διακόψαντες, ἐν τοῖς σκευοφόροις εἴησαν. καὶ ὁ μὲν εὐθὺς ἐξελίξας τὴν φάλαγγα ἦγεν ἐπ' αὐτούς· οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι ὡς εἶδον τοὺς ξυμμάχους πρὸς Ἑλικῶνι πεφευγότας, διαπεσεῖν βουλόμενοι πρὸς τοὺς ἑαυτῶν, συσπειραθέντες ἐχώρουν ἐῤῥωμένως. Ἐνταῦθα δὴ Ἀγησίλαον ἀνδρεῖον μὲν ἔξεστιν εἰπεῖν ἀναμφισβητήτως· οὐ μέντοι εἵλετό γε τὰ ἀσφαλέστατα. ἐξὸν γὰρ αὐτῷ, παρέντι τοὺς διαπίπτοντας, ἀκολουθοῦντι χειροῦσθαι τοὺς ὄπισθεν, οὐκ

---

mul in adversos hostes cursu ferebantur; et quum intra hastam pervenissent, in fugam oppositos sibi vertebant. Enimvero nec Argivi eorum qui apud Agesilaum erant, impetum sustinuere: sed in Heliconem fuga se receperunt. Heic quum nonnulli hospites Agesilaum jam coronarent, quidam ei nuntiat, Thebanos, Orchomeniis caesis, ad impedimenta pervasisse. Tum Agesilaus mox evoluta phalange, adversus eos ducit. Thebani vero, ubi socios suos ad Heliconem fugisse vident; ut ad eos evaderent, per cohortes conglobati magno cum impetu procedebant. Heic Agesilaum, extra omnem controversiam, virum fortem dicamus, licet: neque tamen quod tutissimum erat, elegit. Nam quum posset, o-

ἐποίησε τοῦτο, ἀλλ' ἀντιμέτωπος συνέῤῥαξε τοῖς Θηβαίοις· καὶ συμβαλόντες τὰς ἀσπίδας, ἐωθοῦντο, ἐμάχοντο, ἀπέκτεινον, ἀπέθνησκον. τέλος δὲ, τῶν Θηβαίων οἱ μὲν διαπίπτουσι πρὸς τὸν Ἑλικῶνα, πολλοὶ δὲ ἀποχωροῦντες ἀπέθανον. Ἐπεὶ δὲ ἡ μὲν νίκη Ἀγησιλάου ἐγεγένητο, τετρωμένος δ' αὐτὸς προσενήνεκτο πρὸς τὴν φάλαγγα, προσελάσαντές τινες τῶν ἱππέων, λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι τῶν πολεμίων ὡς ὀγδοήκοντα σὺν ὅπλοις ὑπὸ τῷ νεῷ εἰσί· καὶ ἠρώτων, τί χρὴ ποιεῖν. ὁ δὲ, καίπερ πολλὰ τραύματα ἔχων, ὅμως οὐκ ἐπελάθετο τοῦ θείου, ἀλλ' ἐᾷν τ' ἀπιέναι ᾗ βούλοιντο ἐκέλευσε, καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἴα. τότε μὲν οὖν

---

missis iis qui elabi conabantur, a tergo subsequi, agmenque postremum caedere: non hoc fecit; sed a fronte in adversos Thebanos irruit. Itaque collisis utrinque clypeis urgebantur, pugnabant, occidebant, occidebantur. Tandem Thebani, partim ad Heliconem evadunt, partim dum abscedunt, interficiuntur. Quum Agesilaus victoria potitus esset, atque ipse vulneratus ad phalangem delatus fuisset; nonnulli equis advecti significant, plus minus LXXX ex hostibus armatos templo se continere: quid de his faciundum sit, rogant. Ille quanquam multis affectus vulneribus esset, numinis tamen haudquaquam oblitus; ut abeundi, quo vellent, potestatem eis facerent, edixit; neque laedi eos passus est. Ac tum quidem, quod advenisset vespera, coena sumta, quieti se dede-

(καὶ γὰρ ἦν ἤδη ὀψὲ) δειπνοποιησάμενοι ἐκοιμήθησαν. Πρωῒ δὲ Γῦλιν τὸν πολέμαρχον παρατάξαι τε ἐκέλευσε τὸ στράτευμα, καὶ τρόπαιον ἵστασθαι, καὶ στεφανοῦσθαι πάντας τῷ θεῷ, καὶ τοὺς αὐλητὰς πάντας αὐλεῖν. καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἐποίουν· οἱ δὲ Θηβαῖοι ἔπεμψαν κήρυκας, ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς αἰτοῦντες θάψαι. καὶ οὕτω δὴ αἵ τε σπονδαὶ γίγνονται, καὶ Ἀγησίλαος μὲν ἐς Δελφοὺς ἀφικόμενος δεκάτην τῶν ἐκ τῆς λείας τῷ θεῷ ἀπέθυσεν, οὐκ ἐλάττω ἑκατὸν ταλάντων· Γῦλις δὲ ὁ πολέμαρχος, ἔχων τὸ στράτευμα, ἀπεχώρησεν ἐς Φωκέας, ἐκεῖθεν δ' ἐς τὴν Λοκρίδα ἐμβάλλει. Καὶ τὴν μὲν ἄλλην ἡμέραν οἱ στρατιῶται καὶ σκεύη ἐκ τῶν κωμῶν

---

runt. Mane vero Gylim polemarchum copias instruere jubet, ac tropaeum excitare; simul universos in honorem Dei coronis se redimire, omnesque tibicines tibia canere. Interim dum hoc illi faciunt, Thebani, caduceatoribus missis, per inducias ad sepulturam mortuorum cadavera repetunt. Ita tum factis induciis, Delphos profectus Agesilaus, decumam de manubiis Deo consecrat, talentis centum non minorem. Gylis autem polemarchus cum copiis in agrum Phocensem abiit, atque ex eo in Locridem irrupit. Die secundum haec alio milites, omnis generis supellectilem, cum frumento, ex vicis rapiunt. Verum ubi jam advesperasceret, Lacedaemo-

καὶ σῖτον ἥρπαζον· ἐπεὶ δὲ πρὸς ἑσπέραν ἦν, τελευταῖον ἀποχωρούντων τῶν Λακεδαιμονίων, ἐπηκολούθουν αὐτοῖς οἱ Λοκροὶ, βάλλοντες καὶ ἀκοντίζοντες. ὡς δ' αὐτῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑποστρέψαντες καὶ διώξαντες κατέβαλόν τινας, ἐκ τούτου ὄπισθεν μὲν οὐκέτι ἐπηκολούθουν, ἐκ δὲ τῶν ὑπερδεξίων ἔβαλλον. Οἱ δ' ἐπεχείρησαν μὲν καὶ πρὸς τὸ σιμὸν διώκειν· ἐπεὶ δὲ σκότος ἐγίγνετο, καὶ ἀποχωροῦντες οἱ μὲν διὰ τὴν δυσχωρίαν ἔπιπτον, οἱ δὲ καὶ διὰ τὸ μὴ προορᾷν τοὺς ἔμπροσθεν, οἱ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν βελῶν· ἐνταῦθα ἀποθνήσκουσι Γῦλίς τε ὁ πολέμαρχος, καὶ τῶν παραστατῶν πολλοὶ, καὶ οἱ πάντες ὡς ὀκτωκαίδεκα τῶν στρατιωτῶν, οἱ μὲν καταλευσθέντες, οἱ δὲ καὶ τραυ-

---

niis tum demum pedem referentibus, sequuntur eos a tergo Locri, telisque ac jaculis petunt. Quum autem conversi Lacedaemonii vicissim eos persequerentur, ac nonnullos prostravissent, non jam Locri amplius a tergo sequebantur, sed de superioribus eos locis petebant. Tum Lacedaemonii conabantur ipsos etiam per acclivia loca persequi: sed quia tenebrae ingruebant, pedem referentes, partim ob locorum difficultatem cadunt, partim quod nihil a fronte prospicerent, partim denique telis confossi. Perierunt hoc loco Gylis polemarchus, et adstitum e numero complures, et Spartani omnino XIIX, partim lapidibus obruti, partim confecti vulne-

ματισθέντες. εἰ δὲ μὴ ἐβοήθησαν αὐτοῖς ἐκ τοῦ στρατοπέδου δειπνοῦντες, ἐκινδύνευσαν ἂν ἅπαντες ἀπολέσθαι.

δ. Μετὰ τοῦτο γεμὴν ἀφείθη μὲν κατὰ πόλεις τὸ ἄλλο στράτευμα, ἀπέπλευσε δὲ καὶ ὁ Ἀγησίλαος ἐπ' οἴκου. Ἐκ δὲ τούτου ἐπολέμουν Ἀθηναῖοι μὲν, καὶ Βοιωτοὶ, καὶ Ἀργεῖοι, καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν, ἐκ Κορίνθου ὁρμώμενοι, Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ οἱ σύμμαχοι ἐκ Σικυῶνος. ὁρῶντες δὲ οἱ Κορίνθιοι ἑαυτῶν μὲν καὶ τὴν χώραν δηουμένην, καὶ — ἀποθνήσκοντας, διὰ τὸ ἀεὶ τῶν πολεμίων ἐγγὺς εἶναι, τοὺς δ' ἄλλους συμμάχους καὶ αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ ὄντας, καὶ τὰς χώρας αὐτῶν ἐνεργοὺς οὔσας, οἱ πλεῖστοι καὶ βέλτιστοι

---

ribus. Quod si e castris milites jam coenantes opem eis non tulissent, periclitati de vita fuissent omnes.

4. Secundum haec dimissae sunt ad civitates singulas reliquae copiae, ac domum Agesilaus navigio vectus fuit. Tum e Corintho factis eruptionibus Athenienses, Boeoti, Argivi, eorumque socii bellum gerebant; Lacedaemonii vero, cum foederatis suis, e Sicyone. Quum autem Corinthii viderent, agrum suum populationibus infestari, ac suos interfici, quod semper ab hostibus prope abessent, reliquis interim foederatis pace fruentibus, agrosque suos colentibus; plurimi eorum, atque optimi quique, pacem expetebant, communicatisque consiliis, mutuo se hac in parte monebant. Ea

αὐτῶν εἰρήνης ἐπεθύμησαν, καὶ συνιστάμενοι ἐδίδασκον ταῦτα ἀλλήλους. Γνόντες δὲ οἱ Ἀργεῖοι, καὶ Βοιωτοὶ, καὶ Ἀθηναῖοι, καὶ Κορινθίων οἵ τε τῶν παρὰ βασιλέως χρημάτων μετεσχηκότες, καὶ οἱ τοῦ πολέμου αἰτιώτατοι γεγενημένοι, ὡς, εἰ μὴ ἐκποδὼν ποιήσαιντο τοὺς ἐπὶ τὴν εἰρήνην τετραμμένους, κινδυνεύσει πάλιν ἡ πόλις λακωνίσαι· οὕτω δὴ καὶ σφαγὰς ἐπεχείρουν ποιεῖσθαι. καὶ πρῶτον μὲν τὸ πάντων ἀνοσιώτατον ἐβουλεύσαντο. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι, κἂν νόμῳ τὶς καταγνωσθῇ, οὐκ ἀποκτιννύουσιν ἐν ἑορτῇ· ἐκεῖνοι δ' Εὐκλείων τὴν τελευταίαν προείλοντο, ὅτι πλείους ἂν ᾤοντο λαβεῖν ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὥστε ἀποκτεῖναι. Ὡς δ' ἐσημάνθη, οἷς εἴρητο, οὓς ἔδει ἀποκτεῖ-

---

re Argivi, Boeoti, Athenienses, Corinthii, quotquot vel missae ab rege pecuniae participes facti fuerant, vel imprimis auctores belli extiterant, cognita, quod periculum esse viderent, ne rursum Corinthus Lacedaemoniorum partes sequeretur, si non e medio tollerentur ii, qui ad pacem inclinabant; caedes moliri sunt aggressi, ac primum id, quod maxime impium erat, consilium cepere. Nam caeteri homines neminem, ne legitime quidem damnatum, feriis perimunt. At hi diem sibi Ecleorum postremum praestituere, quod eo se plures in foro, quos occiderent, deprehensuros existimarent. Quumque significatum iis esset, quibuscum res erat communicata, quosnam interfici oporteret; strictis illi

ναι, σπασάμενοι τὰ ξίφη, ἔπαιον τὸν μέν τινα συνεστηκότα ἐν κύκλῳ, τὸν δὲ καθήμενον, τὸν δέ τινα ἐν θεάτρῳ, ἔστι δὲ ὃν καὶ κριτὴν καθήμενον. ὡς δ' ἐγνώσθη τὸ πρᾶγμα, εὐθὺς ἔφευγον οἱ βέλτιστοι, οἱ μὲν πρὸς τὰ ἀγάλματα τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ θεῶν, οἱ δ' ἐπὶ τοὺς βωμούς· ἔνθα δὴ οἱ ἀνοσιώτατοι καὶ παντάπασι μηδὲν νόμιμον φρονοῦντες, οἵ τε κελεύοντες καὶ οἱ πειθόμενοι, ἔσφαττον καὶ πρὸς τοῖς ἱεροῖς· ὥστ' ἐνίους καὶ τῶν οὐ τυπτομένων, νομίμων δ' ὄντων ἀνθρώπων, ἀδημονῆσαι τὰς ψυχὰς, ἰδόντας τὴν ἀσέβειαν. Ἀποθνήσκουσι δὲ οὕτω τῶν μὲν πρεσβυτέρων πολλοί· (μᾶλλον γὰρ ἔτυχον ἐν τῇ ἀγορᾷ ὄντες·) οἱ δὲ νεώτεροι, ὑποπτεύσαντος Πασιμήλου τὸ

---

gladiis alium consistentem in circulo feriunt, alium sedentem, alium in theatro, nonnullos etiam tunc sedentes ut judices. Re patefacta, mox optimates partim ad signa Deorum, quae in foro erant, partim ad aras fugiunt. Tum vero et illi, qui jubebant, et qui parebant, longe omnium sceleratissimi homines, quorum in animis nihil recti et aequi reliquum esset, ad ipsa Deum fana mactabant eos: ut jam nonnulli, tametsi non caederentur, homines tamen justi ac legum observantes, gravissime animis, conspecta impietate hujusmodi, angerentur. Ita complures ex senioribus occisi fuere, quod eorum pars major in foro forte tunc adesset. Juniores vero, suspicante Pasimelo, futurum hujusmodi quiddam,

μέλλον ἔσεσθαι, ἡσυχίαν ἔσχον ἐν τῷ Κρανίῳ. ὡς δὲ τῆς κραυγῆς ᾔσθοντο, καὶ φεύγοντές τινες ἐκ τοῦ πράγματος ἀφίκοντο πρὸς αὐτοὺς, ἐκ τούτου ἀναδραμόντες κατὰ τὴν Ἀκροκόρινθον, προσβαλόντας μὲν Ἀργείους καὶ τοὺς ἄλλους ἀπεκρούσαντο· βουλευομένων δὲ, τί χρὴ ποιεῖν, πίπτει τὸ κιονόκρανον ἀπὸ τοῦ κίονος, οὔτε σεισμοῦ, οὔτε ἀνέμου γενομένου. καὶ θυομένοις δὲ τοιαῦτα ἦν τὰ ἱερὰ, ὥστε οἱ μάντεις ἔφασαν, ἄμεινον εἶναι, καταβαίνειν ἐκ τοῦ χωρίου. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον, ὡς φευξόμενοι ἔξω τῆς Κορινθίας, ἀπεχώρησαν· ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ φίλοι αὐτοὺς ἔπειθον, καὶ μητέρες ἰοῦσαι, καὶ ἀδελφοὶ, καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ἐν δυνάμει ὄντων ἦσαν, οἳ ὀμνύ-

---

in Cranio se continebant. At ubi clamor auditus esset, et quidam ex ipsa caede fugientes ad eos pervenissent, ad Acrocorinthum cursu ascendunt, objectosque tum Argivos tum alios loco pellunt. Quumque secum ipsi deliberarent, quid faciundum esset; capitellum de columna decidit, nullo neque terraemotu, neque vento decussum. Eam ob rem quum sacrificium facerent, ejusmodi fuerunt exta, ut vates dicerent, rectius facturos, si de loco descenderent. Itaque primo tanquam in exilium abituri, agro Corinthio excedebant: at ubi suaderent amici, matres, fratres, atque etiam nonnulli e magistratu sub jurisjurandi religione futurum pollicerentur, ut nihil eis incommodi accideret, nonnulli domum se rece-

οντες ὑπισχνοῦντο μηδὲν χαλεπὸν αὐτοὺς πείσεσθαι, οὕτω δὴ ἀπῆλθόν τινες οἴκαδε αὐτῶν. Ὁρῶντες δὲ τοὺς τυραννεύοντας, αἰσθόμενοι δὲ ἀφανιζομένην τὴν πόλιν, διὰ τὸ καὶ ὅρους ἀνασπᾶσθαι, καὶ Ἄργος ἀντὶ Κορίνθου τὴν πατρίδα αὐτῶν ὀνομάζεσθαι, καὶ πολιτείας μὲν ἀναγκαζόμενοι τῆς ἐν Ἄργει μετέχειν, ἧς οὐδὲν ἐδέοντο, ἐν δὲ τῇ πόλει μετοίκων ἔλαττον δυνάμενοι. ἐγένοντό τινες αὐτῶν, οἳ ἐνόμισαν, οὕτω μὲν οὐκ ἀξιοβίωτον εἶναι, πειρωμένους δὲ τὴν πατρίδα, ὥσπερ ἦν καὶ ἐξ ἀρχῆς, Κόρινθον ποιῆσαι, καὶ ἐλευθέραν ἀποδεῖξαι, καὶ τῶν μὲν μιαιφόνων καθαρὰν, εὐνομίᾳ δὲ χρωμένην, ἄξιον εἶναι, εἰ μὲν δύναιντο καταπρᾶξαι ταῦτα, σωτῆρας γενέσθαι τῆς

---

perunt. Quumque conspicerent eos, qui tyrannidem exercebant, et urbem deleri animadverterent, quod et limites revellerentur, et Argus pro Corintho appellaretur ipsorum patria, cogerentur denique civitatis Argivae jus obtinere, quo minime indigebant, quum ipsa in urbe minus etiam, quam illi cives advenae, possent: extitere nonnulli ex ipsis, qui sic nequaquam sibi vivendum existimarent, sed dandam operam, ut pristinum in statum ac libertatem Corinthus vindicaretur, et ab homicidis expurgata, legibus optimis administraretur. Dignum ipsis esse, ut conservatores patriae fierent, si quidem id perficere possent; sin autem, ut pulcherrimorum

πατρίδος· εἰ δὲ μὴ δύναιντο, τῶν τε καλλίστων καὶ μεγίστων ἀγαθῶν ὀρεγομένους, ἀξιεπαινετωτάτης τελευτῆς τυχεῖν. Οὕτω δὴ ἐπιχειρεῖτον ἄνδρε δύο, Πασίμηλός τε καὶ Ἀλκιμένης, διαδύντε διὰ χειμάῤῥου, συγγενέσθαι Πραξίτᾳ τῷ Λακεδαιμονίων πολεμάρχῳ, ὃς ἐτύγχανε μετὰ τῆς ἑαυτοῦ μόρας φρουρῶν ἐν Σικυῶνι, καὶ εἶπον, ὅτι δύναιντ' ἂν αὐτῷ παρασχεῖν εἴσοδον ἐς τὰ κατατείνοντα ἐπὶ Λέχαιον τείχη· ὁ δὲ, καὶ πρόσθεν γιγνώσκων τὼ ἄνδρε ἀξιοπίστω ὄντε, ἐπίστευσε, καὶ διαπραξάμενος, ὥστε καὶ τὴν ἀπιέναι μέλλουσαν ἐκ Σικυῶνος μόραν καταμεῖναι, ἔπραττε τὴν εἴσοδον. Ἐπεὶ δὲ τὼ ἄνδρε, κατὰ τύχην, καὶ κατ' ἐπιμέλειαν, ἐγενέσθην φύλα-

---

maximorumque bonorum cupiditate ducti, exitu vitae cum primis laudabili potirentur. Ita viri duo, Pasimelus et Alcimenes, torrentem quendam transeunt, et Praxitam Polemarchum Lacedaemoniorum convenire instituunt, qui sua cum cohorte tum Sicyonem praesidio tenebat. Exponunt huic, intra muros ei se aditum posse patefacere, qui Lechaeum versus pertinerent. Ille jampridem cognito, utrumque fide dignum esse, assensus est ipsis; impetratoque, ut illa quoque cohors, quae discessura Sicyone fuerat, ibidem maneret: Corinthum ut ingrederetur, operam dabat. Erant jam illi duo tum fortuna quadam, tum industria sua custodes ea-

κει κατὰ τὰς πύλας ταύτας, ἔνθαπερ τὸ τρόπαιον ἕστηκεν, οὕτω δὴ ἔρχεται ὁ Πραξίτας, ἔχων τήν τε μόραν, καὶ Σικυωνίους, καὶ Κορινθίων ὅσοι φυγάδες ἐτύγχανον ὄντες. ἐπεὶ δ' ἦν πρὸς ταῖς πύλαις, φοβούμενος τὴν εἴσοδον, ἠβουλήθη τῶν πιστῶν ἄνδρα ἐσπέμψαι, σκεψόμενον τὰ ἔνδον. τὼ δὲ εἰσηγαγέτην, καὶ οὕτως ἁπλῶς ἀπεδειξάτην, ὥστε ὁ εἰσελθὼν ἐξήγγειλε, πάντα εἶναι ἀδόλως, οἷά περ ἐλεγέτην. Ἐκ τούτου δ' εἰσέρχεται· ὡς δὲ, πολὺ διεχόντων τῶν τειχῶν ἀπ' ἀλλήλων, παρατασσόμενοι ὀλίγοι ἑαυτοῖς ἔδοξαν εἶναι, σταύρωμά τ' ἐποιήσαντο καὶ τάφρον, οἵαν ἐδύναντο, πρὸ αὑτῶν, ἕως δὴ οἱ σύμμαχοι αὐτοῖς βοηθήσαιεν. (ἦν δὲ καὶ ὄπισθεν αὐτῶν ἐν τῷ λιμένι

---

rum portarum, ad quas tropaeum stabat: quum Praxitas secum et cohortem illam, et Sicyonios, et exules Corinthios ducens advenit. Ad portas quum accessisset propius, ab ingressu sibi metuens, quendam hominem fidum in urbem mittere cogitabat, qui omnia prius exploraret. Hunc illi duo introducunt, ac simpliciter commonstrant omnia: quo factum, ut is renunciaret, omnia sine fraude geri, quemadmodum uterque dixisset. Secundum haec Praxitas Corinthum ingreditur. Quum autem acie instructa, muris admodum a se invicem distantibus, pauci esse sibi viderentur, vallo se muniunt, itemque fossa tali, quali quidem poterant, donec eis opem socii ferrent. Ipso in portu Boeoticum praesidio a

Βοιωτῶν φυλακή.) τὴν μὲν οὖν ἐπὶ τῇ νυκτὶ, ᾗ εἰσῆλθον, ἡμέραν ἄμαχοι διήγαγον· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἧκον οἱ Ἀργεῖοι πασσυδὶ βοηθοῦντες, καὶ εὑρόντες τεταγμένους Λακεδαιμονίους μὲν ἐπὶ τῷ δεξιῷ ἑαυτῶν, Σικυωνίους δὲ ἐχομένους, Κορινθίων δὲ τοὺς φυγάδας ὡς ἐς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν πρὸς τῷ ἑῴῳ τείχει, ἀντιτάττονται ἐχόμενοι [δὲ] τοῦ ἑῴου τείχους οἱ περὶ Ἰφικράτην μισθοφόροι, πρὸς δὲ τούτοις Ἀργεῖοι. εὐώνυμον δ' εἶχον αὐτοῖς Κορίνθιοι οἱ ἐκ τῆς πόλεως. καταφρονήσαντες δὲ τῷ πλήθει, εὐθὺς ἐχώρουν. καὶ τοὺς μὲν Σικυωνίους ἐκράτησαν, καὶ διασπάσαντες τὸ σταύρωμα ἐδίωκον ἐπὶ θάλατταν, καὶ ἐκεῖ πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτει-

---

tergo habebant. Ac die quidem illo, qui ab ea nocte proximus erat, qua fuerant ingressi, proelium nullum cum eis committebatur. Verum die ab hoc altero Argivi omnes exciti, suppetias laturi adcurrunt. Quumque Lacedaemonios adversus cornu dextrum sibi oppositos in acie offendissent, proximos his Sicyonios, et exules plus minus centum et quinquaginta Corinthios ad murum, qui solem orientem spectat; aciem et ipsi suam instruunt. Atque huic quidem, versus orientem spectanti muro, Philocratis conductitii milites erant proximi: secundum hos, Argivi: laevum cornu Corinthii, quotquot ex urbe aderant, obtinebant. Hostibus ob copiarum suarum amplitudinem contemtis, recta in eos

καν. Πασίμαχος δὲ ὁ ἱππαρμοστὴς, ἔχων ἱππέας οὐ πολλοὺς, ὡς ἑώρα τοὺς Σικυωνίους πιεζομένους, καταδήσας ἀπὸ δένδρων τοὺς ἵππους, καὶ ἀφελόμενος τὰς ἀσπίδας αὐτῶν, μετὰ τῶν ἐθελοντῶν ᾔει ἐναντίον τοῖς Ἀργείοις. οἱ δὲ Ἀργεῖοι, ὁρῶντες τὰ σίγματα ἐπὶ τῶν ἀσπίδων, ὡς Σικυωνίους οὐδὲν ἐφοβοῦντο. ἔνθα δὴ λέγεται εἰπὼν ὁ Πασίμαχος· Ναὶ τὼ σιώ, Ἀργεῖοι, ψεύσει ὔμμε τὰ σίγματα ταῦτα· χωρεῖν ὁμόσε· καὶ οὕτω μαχόμενος μετ' ὀλίγων πρὸς πολλοὺς ἀποθνήσκει, καὶ ἄλλοι τῶν περὶ αὐτόν. Οἱ μέντοι φυγάδες τῶν Κορινθίων, νικῶντες τοὺς καθ' αὑτοὺς, διέδυσαν ἄνω, καὶ ἐγένοντο ἐγγὺς τοῦ περὶ τὸ ἄστυ κύκλου· οἱ δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι, ὡς ᾔσθοντο κρατούμενα τὰ κατὰ τοὺς

pergunt. Mox Sicyonios superatos, vallo diruto, ad mare usque persequuntur, magnamque partem eorum occidunt. Eos ut premi vidit equitum praefectus Pasimachus, qui tamen equites secum non multos habebat: religatis ad arbores equis, et clypeos eis adimit, et cum illis, qui se sponte adjungerent, adversus Argivos properat. Illi conspectis litteris S in clypeis, plane nihil ab eis sibi metuebant, ut qui Sicyonii essent. Ibi Pasimachus dixisse perhibetur, Per geminos Deos, Argivi, hae S literae vos fallent: itaque pedem cum eis contulisse. Quumque adversus multos cum paucis dimicaret, non ipse solum, sed etiam alii milites, eum sequuti, occu-

Σικυωνίους, βοηθοῦσιν ἐξελθόντες, ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὸ σταύρωμα. οἱ γεμὴν Ἀργεῖοι, ἐπεὶ ἤκουσαν ὄπισθεν ὄντας τοὺς Λακεδαιμονίους, στραφέντες δρόμῳ πάλιν ἐκ τοῦ σταυρώματος ἐξέπιπτον. καὶ οἱ μὲν ἐν δεξιᾷ ἔσχατοι αὐτῶν, παιόμενοι ἐς τὰ γυμνὰ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἀπέθνησκον· οἱ δὲ πρὸς τῷ τείχει, ἀθρόοι σὺν πολλῷ ὄχλῳ πρὸς τὴν πόλιν ἀπεχώρουν. ὡς δ' ἐνέτυχον τοῖς φυγάσι τῶν Κορινθίων, καὶ ἔγνωσαν πολεμίους ὄντας, ἀπέκλιναν πάλιν. ἐνταῦθα μέντοι οἱ μὲν, κατὰ τὰς κλίμακας ἀναβαίνοντες, ἥλλοντο κατὰ τοῦ τείχους, καὶ διεφθείροντο· οἱ δὲ, περὶ τὰς κλίμακας ὠθούμενοι καὶ

---

buerunt. Exules autem Corinthii, victis hostibus oppositis sibi, sursum penetrant; adeoque propius ad murum, urbem ambientem, accedunt. Interea cognito Lacedaemonii, victos esse Sicyonios, opem laturi egrediuntur, ac vallum ad sinistrum retinent. Argivi, quum audiissent Lacedaemonios a tergo esse, conversi extra vallum se cursu proripiunt. Tum quotquot eorum ad dextram postremi fugiebant, a Lacedaemoniis caesi, qua inermes erant, occumbunt: qui autem muro erant proximi, magno cum tumultu versus urbem se conferti recipiebant. Quumque Corinthios in exules incidissent, eosque hostes esse intellexissent, rursus declinabant. Atque heic nonnulli scalas ascendentes, de muro desiliebant, ac peribant;

παιόμενοι, ἀπέθνησκον· οἱ δὲ καὶ καταπατούμενοι ὑπ' ἀλλήλων ἀπεπνίγοντο. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἠπόρουν, τίνα ἀποκτείνοιεν· ἔδωκε γὰρ τότε γε ὁ θεὸς αὐτοῖς ἔργον, οἷον οὐδ' εὔξαιντό ποτ' ἄν. τὸ γὰρ ἐγχειρισθῆναι αὐτοῖς πολεμίων πλῆθος πεφοβημένον, ἐκπεπληγμένον, τὰ γυμνὰ παρέχον, ἐπὶ τὸ μάχεσθαι οὐδένα τρεπόμενον, ἐς δὲ τὸ ἀπόλλυσθαι πάντας πάντα ὑπηρετοῦντας, πῶς οὐκ ἄν τις θεῖον ἡγήσαιτο; τότε γοῦν οὕτως ἐν ὀλίγῳ πολλοὶ ἔπεσον, ὥστε, εἰθισμένοι ὁρᾶν οἱ ἄνθρωποι σωροὺς σίτου, ξύλων, λίθων, τότε ἐθεάσαντο σωροὺς νεκρῶν. ἀπέθανον δὲ καὶ οἱ ἐν τῷ λιμένι τῶν Βοιωτῶν φύλακες, οἱ μὲν ἐπὶ τῶν τειχῶν, οἱ δὲ

---

alii dum juxta scalas urgentur et caeduntur, occumbunt: alii ab suis conculcati, suffocantur. Nec Lacedaemoniis deerant, quos occiderent. Nam Deus hoc eis tempore patrandi facinoris ejusmodi potestatem fecit, quale ne unquam quidem optassent. Quippe cur non divinitus factum quis existimet, ut ingens hostium copia in eorum potestatem veniret, perterrita metu, perturbata, partes corporis inermes eis caedendas praebens, nemine ad pugnandum se convertente, sed potius universis in perniciem suam omnia suggerentibus? Tum quidem exiguo tempore tam multi ceciderunt, ut homines, qui frumenti, lignorum, lapidum acervos intueri consuessent, hoc tempore, cadaverum acervos adspicerent.

ἐπὶ τὰ τέγη τῶν νεωσοίκων ἀναβάντες. Μετὰ μὲν τοίνυν τοῦτο οἱ μὲν Κορίνθιοι καὶ Ἀργεῖοι τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπήγοντο· οἱ δὲ ξύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων ἐβοήθουν. ἐπεὶ δὲ ἠθροίσθησαν, ἔγνω Πραξίτας πρῶτον μὲν τῶν τειχῶν καθελεῖν, ὥστε δίοδον στρατοπέδῳ ἱκανὴν εἶναι· ἔπειτα ἀναλαβὼν τὸ στράτευμα, ἦγε τὴν ἐπὶ Μέγαρα· καὶ αἱρεῖ προσβαλὼν πρῶτον μὲν Σιδοῦντα, ἔπειτα δὲ Κρομμυῶνα. καὶ ἐν τούτοις τοῖς τείχεσι καταστήσας φρουρούς, τοὔμπαλιν ἐπορεύετο· καὶ τειχίσας Ἐπιεικίαν, ἵνα φρούριον εἴη πρὸ τῆς φιλίας τοῖς ξυμμάχοις, οὕτω διαφῆκε τὸ στράτευμα, καὶ αὐτὸς τὴν ἐπὶ Λακεδαίμονα ἀπεχώρει.

EtiamBoeoticum in portu praesidium interemtum fuit partim in muris, partim in ipsis navalium tectis quae conscenderant. Secundum haec Corinthii et Argivi per inducias interfectos auferunt, et jam Lacedaemoniorum socii suis opem laturi aderant. Eis collectis, Praxitas primum demoliendam murorum partem censuit, ut ingredi copiae possent. Deinde cum exercitu via qua Megarensem ad urbem itur, profectus est: ac primo copiis admotis Siduntem capit, deinde Crommyonem: quibus in oppidis relicto praesidio, via, qua venerat, reverti coepit: munitaque Epiecia, ut ea socii propugnaculi loco, non procul ab amicorum regione dissiti, uterentur; dimisit exercitum, ac Lacedaemonem se recepit.

Ἐκ δὲ τούτου στρατιαὶ μὲν μεγάλαι ἑκατέρων διεπέπαυντο, φρουροὺς δὲ πέμπουσαι αἱ πόλεις, αἱ μὲν ἐς Κόρινθον, αἱ δὲ ἐς Σικυῶνα, ἐφύλαττον τὰ τείχη· μισθοφόρους γεμὴν ἑκάτεροι ἔχοντες, διὰ τούτων ἐῤῥωμένως ἐπολέμουν.

Ἔνθα δὴ καὶ Ἰφικράτης, ἐς Φλιοῦντα ἐμβαλὼν, καὶ ἐνεδρευσάμενος, ὀλίγοις δὲ λεηλατῶν, βοηθησάντων τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἀφυλάκτως, ἀπέκτεινε τοσούτους, ὥστε, καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους πρόσθεν οὐ δεχόμενοι ἐς τὸ τεῖχος οἱ Φλιάσιοι, φοβούμενοι, μὴ τοὺς φάσκοντας ἐπὶ Λακωνισμῷ φεύγειν κατάγοιεν, τότε οὕτω κατεπλάγησαν τοὺς ἐκ Κορίνθου, ὥστε μετεπέμψαντό τε τοὺς Λακεδαι-

---

His ita gestis, expeditiones utrinque magnae non suscipiebantur; tantum urbes missis partim Corinthum, partim Sicyonem praesidiariis, moenia tutabantur. Mercenario tamen milite, quem utrinque conduxerant, summis viribus inter eos confligebatur.

Tunc et Iphicrates Phliuntem cum copiis invadens, locatis insidiis, praedas cum paucis agebat. Quumque cives ex urbe non satis caute suis opem ferrent, tot ex eis occidit, ut Phliasii, qui antehac Lacedaemonios intra moenia non admiserant, quod vererentur, ne illi exules reducerent, qui se profiterentur ejectos idcirco, quia Lacedaemoniorum sequuti partes essent, sic tum ab iis sibi metuerint, qui Corintho venerant, ut arcessitis Lacedae-

μονίους, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν ἄκραν φυλάττειν αὐτοῖς παρέδωκαν. οἱ μέντοι Λακεδαιμόνιοι, καίπερ εὐνοϊκῶς ἔχοντες τοῖς φυγάσιν, ὅσον χρόνον εἶχον αὐτῶν τὴν πόλιν, οὐδ' ἐμνήσθησαν παντάπασι περὶ καθόδου φυγάδων· ἀλλ' ἐπεὶ ἀναθαῤῥῆσαι ἐδόκει ἡ πόλις, ἐξῆλθον, καὶ τὴν πόλιν καὶ τοὺς νόμους παραδόντες, οἵανπερ καὶ παρέλαβον. Οἱ δ' αὖ περὶ τὸν Ἰφικράτην, πολλαχόσε καὶ τῆς Ἀρκαδίας ἐμβαλόντες, ἐλεηλάτουν τε καὶ προσέβαλον πρὸς τὰ τείχη· ἔξω γὰρ οἱ τῶν Ἀρκάδων ὁπλῖται παντάπασιν οὐκ ἀντεξῄεσαν· οὕτω τοὺς πελταστὰς ἐπεφόβηντο. τοὺς μέντοι Λακεδαιμονίους οὕτως αὖ οἱ πελτασταὶ ἐδεδίεσαν, ὡς ἐντὸς ἀκοντίσματος οὐ προσῄε-

moniis, urbem et arcem tuendam traderent. Illi vero, quanquam benevolis essent in exules animis; tamen quamdiu Phliasiorum oppidum habebant in potestate sua, nullam de reducendis exulibus mentionem faciebant. Immo quum jam illi fidentiores facti viderentur, urbem ac leges civibus itidem, ut ipsi acceperant, restituunt, atque egrediuntur. Caeterum Iphicratis milites saepenumero factis etiam in Arcadiam irruptionibus, praedas abigebant, et ipsos oppidorum muros aggrediebantur. Nam extra haec Arcadum gravis armaturae pedites eis omnino non occurrebant: Adeo sibi a cetratis metuebant. Itidem cetrati usque adeo metuebant Lacedaemonios, ut intra ictum teli ad gravem ipsorum arma-

σαν τοῖς ὁπλίταις· ἤδη γάρ ποτε, καὶ ἐκ τοσούτου διώξαντες οἱ νεώτεροι τῶν Λακεδαιμονίων, ἑλόντες ἀπέκτεινάν τινας αὐτῶν. Καταφρονοῦντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι τῶν πελταστῶν, ἔτι μᾶλλον τῶν ἑαυτῶν συμμάχων κατεφρόνουν· καὶ γὰρ οἱ Μαντινεῖς, βοηθήσαντές ποτε, ἐπεκδραμόντες πελτασταῖς, ἐκ τοῦ ἐπὶ Λέχαιον τείνοντος τείχους ἀκοντιζόμενοι ἐνέκλινάν τε, καὶ ἀπέθανόν τινες αὐτῶν φεύγοντες· ὥστε οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι καὶ ἐπισκώπτειν ἐτόλμων, ὡς οἱ σύμμαχοι φοβοῖντο τοὺς πελταστὰς, ὥσπερ μορμῶνας παιδάρια. αὐτοὶ δ' ἐκ τοῦ Λεχαίου ὁρμώμενοι σὺν μόρᾳ, καὶ τοῖς τῶν Κορινθίων φυγάσι, κύκλῳ περὶ τὸ ἄστυ τῶν Κορινθίων

turam non accederent. Nam quum hos quoque juniores quidam ex Lacedaemoniis aliquando persequuti essent, nonnullos et ceperant, et occiderant. Quumque jam cetratos Lacedaemonii prae se contemnerent, multo etiam magis socios suos contemnebant. Nam quum Mantinei aliquando latum opem adcurrerent, cetratos invasere; conjectisque de muro, qui Lechaeum versus pertinet, in ipsos jaculis, terga dedere, nonnullis in fuga pereuntibus. Itaque illos etiam salse Lacedaemonii perstringere sunt ausi, quum dicerent, sociis suis cetratos perinde terrori esse, ac larvas puelli metuant. Caeterum profecti e Lechaeo Lacedaemonii cum cohorte sua, et cum exulibus Corinthiis, undique Corinthiorum urbem

ἐστρατεύοντο. Οἱ δ' αὖ Ἀθηναῖοι, φοβούμενοι τὴν ῥώμην τῶν Λακεδαιμονίων, μὴ ἐπὶ τὰ μακρὰ τείχη τῶν Κορινθίων, ἃ διῄρητο, ἔλθοιεν ἐπὶ σφᾶς, ἡγήσαντο κράτιστον εἶναι, ἀνατειχίσαι τὰ διῃρημένα ὑπὸ Πραξίτα τείχη. καὶ ἐλθόντες πανδημεὶ μετὰ λιθολόγων καὶ τεκτόνων, τὸ μὲν πρὸς Σικυῶνα καὶ πρὸς ἑσπέραν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις πάνυ καλὸν ἐξετείχισαν· τὸ δὲ ἑῷον μᾶλλον κατὰ ἡσυχίαν ἐτείχιζον.

Οἱ δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι, ἐνθυμηθέντες τοὺς Ἀργείους τὰ μὲν οἴκοι καρπουμένους, ἡδομένους δὲ τῷ πολέμῳ, στρατεύουσιν ἐπ' αὐτούς. Ἀγησίλαος δὲ ἡγεῖτο, καὶ δῃώσας πᾶσαν

castris cingebant. Tum Athenienses, qui robur Lacedaemoniorum metuerent, ne per longos Corinthiorum muros jam dirutos, in se irruerent; nihil se facturos rectius existimabant, quam si dirutos a Praxita muros instaurarent. Itaque magna totius cum populi manu veniunt, fabros caementarios et tignarios secum afferunt, partemque muri, quae Sicyonem et occasum spectabat, paucis omnino diebus egregie perficiunt. Quae vero spectabat orientem solem, eam magis per otium aedificabant.

Interim Lacedaemonii, qui secum ipsi cogitarent, Argivos domi copia rerum augeri, ac bello delectari, expeditionem adversus eos suscipiunt. In ea dux erat Agesilaus, qui quidem agrum omnem Argivo-

αὐτῶν τὴν χώραν, εὐθὺς ἐκεῖθεν ὑπερβαλὼν κατὰ Τεγέαν ἐς Κόρινθον, αἱρεῖ τὰ ἀνοικοδομηθέντα ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων τείχη. παρεγένετο δὲ αὐτῷ καὶ ὁ ἀδελφὸς Τελευτίας κατὰ θάλατταν, ἔχων τριήρεις περὶ δώδεκα· ὥστε μακαρίζεσθαι αὐτῶν τὴν μητέρα, ὅτι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὧν ἔτεκεν ὁ μὲν κατὰ γῆν τὰ τείχη τῶν πολεμίων, ὁ δὲ κατὰ θάλατταν τὰς ναῦς καὶ τὰ νεώρια ᾕρηκε. καὶ τότε μὲν ταῦτα πράξας ὁ Ἀγησίλαος, τό, τε τῶν συμμάχων στράτευμα διῆκε, καὶ τὸ πολιτικὸν οἴκαδε ἀπήγαγεν.

έ. Ἐκ δὲ τούτου οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀκούσαντες τῶν φευγόντων, ὅτι ἐν τῇ πόλει πάντα μὲν τὰ βοσκήματα ἔχοιεν, καὶ σώζοιντο οἱ ἐν

---

rum populatus, mox inde superatis angustiis Corinthum versus, muros ab Atheniensibus instauratos capit. Venit ad ipsum etiam Teleutias frater, mari, cum duodecim fere triremibus; ut jam mater ipsorum beata praedicaretur, quod alter ex iis, quos ipsa genuisset, hostium muros terra; mari alter naves ac navalia cepisset. Atque his tum rebus gestis, sociorum Agesilaus dimisit exercitum, et patriae copias domum reduxit.

5. Postea vero quam Lacedaemonii de indiciis exulum accepissent, Corinthios illos, qui urbem obtinerent, habere suas in portu Piraeo pecudes,

τῷ Πειραίῳ, πολλοὶ δὲ τρέφοιντο αὐτόθι, στρατεύουσι πάλιν ἐς τὴν Κόρινθον, Ἀγησιλάου καὶ τότε ἡγουμένου. καὶ πρῶτον μὲν ἦλθεν ἐς Ἰσθμὸν, (καὶ γὰρ ἦν ὁ μὴν, ἐν ᾧ Ἴσθμια γίγνεται) καὶ οἱ Ἀργεῖοι αὐτοῦ ἐτύγχανον τότε ποιοῦντες τὴν θυσίαν τῷ Ποσειδῶνι, ὡς Ἄργους τῆς Κορίνθου ὄντος. ὡς δ' ᾔσθοντο προσιόντα τὸν Ἀγησίλαον, καταλιπόντες καὶ τὰ τεθυμένα καὶ τὰ ἀριστοποιούμενα, σὺν πολλῷ φόβῳ ἀπεχώρουν ἐς τὸ ἄστυ κατὰ τὴν ἐπὶ Κεγχρέας ὁδόν. Ὁ μέντοι Ἀγησίλαος ἐκείνους μὲν, καίπερ ὁρῶν, οὐκ ἐδίωκε· κατασκηνήσας δὲ, ἐν τῷ ἱερῷ αὐτός τε τῷ θεῷ ἔθυε, καὶ περιέμενεν, ἕως οἱ φυγάδες τῶν Κορινθίων ἐποίησαν τῷ

---

et ibidem adservare, atque illic etiam se complures alere: rursum adversus Corinthum expeditionem, Agesilao duce, suscipiunt. Is primum accessit ad Isthmum. Nam is mensis erat, quo Isthmia celebrantur: et Argivi tum istic forte Neptuno sacrificabant, quasi Corinthus esset Argos. Quum autem adventare Argivi Agesilaum animadvertissent, tam iis, quae immolata erant, quam aliis ad prandium paratis rebus relictis, via Cenchreas ducente magno cum metu in urbem se recipiunt. Eos quanquam conspiceret Agesilaus, non tamen est insequutus: sed in templum divertens, sacrum Deo fecit, ac dum exules Corinthii Neptuno sacrificarent, ludosque

Ποσειδῶνι τὴν θυσίαν καὶ τὸν ἀγῶνα. ἐποίησαν δὲ καὶ οἱ Ἀργεῖοι, ἀπελθόντος Ἀγησιλάου, ἐξαρχῆς πάλιν Ἴσθμια. καὶ ἐκείνῳ τῷ ἔτει ἔστι μὲν ἃ τῶν ἄθλων δὶς ἕκαστος ἐνικήθη, ἔστι δὲ ἃ δὶς οἱ αὐτοὶ ἐκηρύχθησαν. Τῇ δὲ τετάρτῃ ἡμέρᾳ ὁ Ἀγησίλαος ἦγε πρὸς τὸ Πείραιον τὸ στράτευμα. ἰδὼν δὲ ὑπὸ πολλῶν φυλαττόμενον, ἀπεχώρησε πρὸς τὸ ἄστυ μετ᾽ ἄριστον, ὡς προδιδομένης τῆς πόλεως· ὥστε οἱ Κορίνθιοι, δείσαντες, μὴ προδιδοῖτο ἡ πόλις ὑπό τινων, μετεπέμψαντο τὸν Ἰφικράτην σὺν τοῖς πλείστοις τῶν πελταστῶν. αἰσθόμενος δὲ ὁ Ἀγησίλαος τῆς νυκτὸς παρεληλυθότας αὐτούς, ὑποστρέψας ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, ἐς τὸ Πείραιον ἦγε. καὶ

---

celebrarent, ibidem mansit. Post Agesilao digresso, Argivi de integro Isthmia peregerunt. Itaque hoc anno fuere, qui bis in certaminibus victi sunt; et alii, qui bis victores sunt pronuntiati. Caeterum Agesilaus die quarto ad Piraeum copias duxit. Quumque magno id teneri praesidio videret, prandio peracto, ad urbem ipsam abscessit, quasi ea sibi proderetur. Qua re factum, ut veriti Corinthii, ne essent, qui urbem proderent, Iphicratem cum maxima parte cetratorum arcesserent. Hos quum noctu transiisse animadvertisset Agesilaus, prima luce converso itinere Piraeum copias ducit: ac

αὐτὸς μὲν κατὰ τὰ θερμὰ παρῄει, μόραν δὲ κατὰ τὸ ἀκρότατον ἀνεβίβασε. καὶ ταύτην μὲν τὴν νύκτα ὁ μὲν πρὸς τοῖς θερμοῖς ἐστρατοπεδεύετο, ἡ δὲ μόρα τὰ ἄκρα κατέχουσα ἐνυκτέρευεν. Ἔνθα δὴ καὶ ὁ Ἀγησίλαος μικρῷ μὲν, καιρίῳ δ' ἐνθυμήματι εὐδοκίμησε. τῶν γὰρ τῇ μόρᾳ φερόντων τὰ σιτία οὐδενὸς πῦρ εἰσενεγκόντος, ψύχους δὲ ὄντος, διά τε τὸ πάνυ ἐφ' ὑψηλοῦ εἶναι, καὶ διὰ τὸ γενέσθαι ὕδωρ καὶ χάλαζαν πρὸς τὴν ἑσπέραν· (καὶ ἀναβεβήκεσαν δὲ ἔχοντες, οἷα δὴ θέρους, σπειρία) ῥιγούντων δ' αὐτῶν, καὶ ἐν σκότῳ ἀθύμως πρὸς τὸ δεῖπνον ἐχόντων, πέμπει ὁ Ἀγησίλαος οὐκ ἔλαττον δέκα, φέροντας πῦρ

---

ipse quidem secundum aquas calidas proficiscebatur, cohorti vero uni, ut ad supremum montis verticem ascenderet, imperabat. Ea nocte castra non procul ab aquis calidis Agesilaus habebat, cohors autem illa in vertice, quem occuparat, pernoctabat. Heic Agesilaus excogitata re non magna quidem illa, sed tamen peropportuna, claruit. Nam quum eorum, qui cohorti cibum ferebant, ignem attulisset nemo: et frigus tamen quoddam esset, partim quod loco admodum essent arduo, partim quod sub vesperam pluvias cum grandine habuissent, partim denique quod, ut aestivo tempore, tenuibus induti pannis ascendissent; rigentibus jam frigore militibus, et mediis in tenebris non admodum coenae cupidis, Agesilaus non pauciores quam decem mittit, qui ad

ἐν χύτραις. ἐπεὶ δὲ ἀνέβησαν ἄλλος ἄλλῃ, καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα πυρὰ ἐγένετο, ἅτε πολλῆς ὕλης παρούσης, πάντες μὲν ἠλείφοντο, πολλοὶ δὲ καὶ ἐδείπνησαν ἐξαρχῆς. Φανερὸς δὲ ἐγένετο καὶ ὁ νεὼς τοῦ Ποσειδῶνος ταύτῃ τῇ νυκτὶ καιόμενος· ὑφ' ὅτου δὲ ἐνεπρήσθη, οὐδεὶς οἶδεν. Ἐπεὶ δὲ ᾔσθοντο οἱ ἐν τῷ Πειραίῳ τὰ ἄκρα ἐχόμενα, ἐπὶ μὲν τὸ ἀμύνασθαι οὐκέτι ἐτράποντο, ἐς δὲ τὸ Ἡραῖον κατέφυγον καὶ ἄνδρες, καὶ γυναῖκες, καὶ δοῦλοι, καὶ ἐλεύθεροι, καὶ τῶν βοσκημάτων τὰ πλεῖστα. καὶ Ἀγησίλαος μὲν δὴ σὺν τῷ στρατεύματι παρὰ θάλατταν ἐπορεύετο· ἡ δὲ μόρα ἅμα καταβαίνουσα ἀπὸ τῶν ἄκρων, Οἰνόην, τὸ ἐντετειχισμένον τεῖχος,

---

eos ignem in ollis deferrent. Hi quum in verticem, alius alia via, evasissent; ac jam frequentes, iique non parvi ignes, ut in magna lignorum copia, excitarentur: omnes ungebant se, nonnulli etiam denuo coenam sumebant. Eadem nocte Neptuni fanum ardere conspectum fuit: incertum, a quo succensum. Posteaquam ii qui erant in Piraeo, vertices ipsos captos animadverterunt; non jam amplius ad defensionem se comparabant, sed viri, foeminae, ingenui, servi, cum maxima pecorum parte, Junonis ad fanum confugiebant. Pergebat secundum mare suis cum copiis Agesilaus. Interim de vertice Lacedaemoniorum cohors descendens, Oenoam castellum muris cinctum cum omnibus, quae erant in eo, cepit. Ea-

αἱρεῖ, καὶ τὰ ἐνόντα ἔλαβε, καὶ πάντες δὲ οἱ στρατιῶται ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ πολλὰ τὰ ἐπιτήδεια ἐκ τῶν χωρίων ἐλάμβανον. οἱ δ' ἐν τῷ Ἡραίῳ καταπεφευγότες ἐξῄεσαν, ἐπιτρέψοντες Ἀγησιλάῳ γνῶναι, ὅ, τι βούλοιτο περὶ σφῶν. ὁ δ' ἔγνω, ὅσοι μὲν τῶν σφαγέων ἦσαν, παραδοῦναι αὐτοὺς τοῖς φυγάσι, τὰ δ' ἄλλα πάντα πραθῆναι. Ἐκ τούτου δὴ ἐξῄει μὲν ἐκ τοῦ Ἡραίου πάμπολλα τὰ αἰχμάλωτα· πρεσβεῖαι δὲ ἄλλοθέν τε πολλαὶ παρῆσαν, καὶ ἐκ Βοιωτῶν ἧκον ἐρησόμενοι, τί ἂν ποιοῦντες εἰρήνης τύχοιεν. ὁ δὲ Ἀγησίλαος μάλα μεγαλοφρόνως τούτους μὲν οὐδ' ὁρᾷν ἐδόκει, καίπερ Φάρακος τοῦ προξένου παρεστηκότος αὐτοῖς, ὅπως προσαγάγοι·

---

dem die milites universi ex his locis magnam commeatus copiam acquisivere. Tandem et illi, qui ad Junonis confugerant, egressi permiserunt Agesilai arbitrio, ut de ipsis ex animi sui sententia statueret. Agesilaus exulibus tradi omnes, quotquot e numero illorum erant, qui caedes perpetraverant; caetera vendi universa jussit. Post haec de Junonis fano mancipia permulta sunt egressa. Aderant itidem cum aliis ex locis legati, tum e Boeotia, quaesituri, quid faciundum esset, ut pacem impetrarent. Eos Agesilaus elato admodum animo ne adspicere quidem visus fuit, quanquam ipsis adstaret Pharax, hospes eorum publicus, ut ad Agesilaum eos adduceret. Sedebat ipse rotundo in aedificio, quod

καθήμενος δ' ἐπὶ τοῦ περὶ τὸν λιμένα κυκλοτεροῦς οἰκοδομήματος, ἐθεώρει πολλὰ τὰ ἐξαγόμενα. τῶν δὲ Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῶν ὅπλων σὺν τοῖς δόρασι παρηκολούθουν φύλακες τῶν αἰχμαλώτων, μάλα ὑπὸ τῶν παρόντων θεωρούμενοι· οἱ γὰρ εὐτυχοῦντες καὶ κρατοῦντες ἀεί πως ἀξιοθέατοι δοκοῦσιν εἶναι. Ἔτι δὲ καθημένου Ἀγησιλάου, καὶ ἐοικότος ἀγαλλομένῳ τοῖς πεπραγμένοις, ἱππεύς τις προσήλαυνε, καὶ μάλα ἰσχυρῶς ἱδροῦντι τῷ ἵππῳ. ὑπὸ πολλῶν δὲ ἐρωτώμενος, ὅ, ˋτι ἀγγέλλοι; οὐδενὶ ἀπεκρίνατο· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγγὺς ἦν τοῦ Ἀγησιλάου, καθαλόμενος ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ προσδραμὼν αὐτῷ, μάλα σκυθρωπὸς ὢν, λέγει τὸ τῆς ἐν Λεχαίῳ μόρας πάθος.

---

est propter portum; ac multa, quae de fano educebantur, spectabat. Comitabantur captivos cum hastis Lacedaemonii milites, qui eos custodirent. In hos illorum, qui aderant, mirifice conjecti erant oculi. Nam fieri plerumque consuevit, ut ii, quibus res secundae sunt, et qui victoria potiuntur, spectatu quodam modo digni videantur. Dum adhuc sederet istic Agesilaus, ac laetitiam capere se de iis, quae gesta erant, prae se ferret; quidam totis viribus equo sudante advehitur. Quumque a compluribus, quid rei novae afferret, interrogaretur: nullo cuiquam responso dato, propius ad Agesilaum adequitat, equo desilit, vultu tristi accedit, cohortis ejus, quae erat in Lechaeo, cladem exponit. Ille re cognita, statim

ὁ δὲ ὡς ἤκουσεν, εὐθύς τε ἐκ τῆς ἕδρας ἀνεπήδησε, καὶ τὸ δόρυ ἔλαβε, καὶ πολεμάρχους καὶ πεντηκοστῆρας καὶ ξεναγοὺς καλεῖν τὸν κήρυκα ἐκέλευεν. Ὡς δὲ συνέδραμον οὗτοι, τοῖς μὲν ἄλλοις εἶπεν, (οὐ γάρ πω ἠριστοπεποίηντο) ἐμφαγοῦσιν, ὅ, τι δύναιντο, ἥκειν τὴν ταχίστην, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς περὶ δαμοσίαν ὑφηγεῖτο ἀνάριστος. καὶ οἱ δορυφόροι, τὰ ὅπλα ἔχοντες, παρηκολούθουν σπουδῇ, τοῦ μὲν ὑφηγουμένου, τῶν δὲ μετιόντων. ἤδη δ' ἐκπεπερακότος αὐτοῦ τὰ θερμὰ ἐς τὸ πλατὺ τοῦ Λεχαίου, προσελάσαντες ἱππεῖς τρεῖς ἀγγέλλουσιν, ὅτι οἱ νεκροὶ ἀνῃρημένοι εἴησαν. ὁ δ' ἐπεὶ τοῦτο ἤκουσε, θέσθαι κελεύσας τὰ ὅπλα, καὶ ὀλίγον χρόνον ανα-

---

e sella se proripit: hastam capit: polemarchos, quinquagenum militum praefectos, conductitiorum ductores per praeconem advocari jubet. Hi quamprimum concurrissent, reliquis (necdum enim pransi erant) ut quod possent cibi sumerent, seque celerrime sequerentur, edixit: ipse cum militibus convictoribus impransus praecedebat. Comitabantur Agesilaum magno studio satellites armati, quum ipse ceu dux anteiret, illi una sequerentur. Jam calidas aquas praeterierat, et in latam Lechaei planiciem pervenerat; quum tres adequitantes recepta jam esse interfectorum cadavera nuntiant. Quod quum accepisset, jussis subsistere militibus, ac paulis-

παύσας, ἀπῆγε πάλιν τὸ στράτευμα ἐπὶ τὸ Ἡραιον· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τὰ αἰχμάλωτα διετίθετο.

Οἱ δὲ πρέσβεις τῶν Βοιωτῶν προσκληθέντες, καὶ ἐρωτώμενοι, ὅ, τι ἥκοιεν, περὶ μὲν τῆς εἰρήνης οὐκέτι ἐμέμνηντο, εἶπον δὲ, ὅτι, εἰ μή τι κωλύοι, βούλοιντο ἐς τὸ ἄστυ πρὸς τοὺς σφετέρους στρατιώτας παρελθεῖν. ὁ δ' ἐπιγελάσας, "ἀλλ' οἶδα μὲν, ἔφη, ὅτι οὐ "τοὺς στρατιώτας ἰδεῖν βούλεσθε, ἀλλὰ "[τί] τὸ εὐτύχημα τῶν φίλων ὑμῶν θεάσασ- "θαι, πόσον τὶ γεγένηται. περιμείνατε οὖν, "ἔφη· ἐγὼ γὰρ αὐτὸς ὑμᾶς ἄξω· καὶ "μᾶλλον, μετ' ἐμοῦ ὄντες, γνώσεσθε, ποῖόν "τι τὸ γεγενημένον ἐστί." Καὶ οὐκ ἐψεύ-

---

per quiete recreatis, ad fanum Junonis copias reduxit. Postridie mancipia sunt vendita.

Quumque legati Boeotorum arcessiti, et interrogati, quamobrem venissent, nullam pacis amplius mentionem facerent, tantumque dicerent, cupere se suos in urbe milites, si nihil esset impedimenti, convenire: subridens Agesilaus, "Ego vero non ignoro, inquit, cupere "vos non milites videre vestros: sed quantus ille suc- "cessus sit, quo amici vestri "sint usi, spectare. Quamob- "rem opperimini, ut ipse vos "deducam. Nimirum si me- "cum fueritis, accuratius, quid "acciderit, cognoscetis." Ne-

σατο, ἀλλὰ τῇ ὑστεραίᾳ θυσάμενος, ἦγε πρὸς τὴν πόλιν τὸ στράτευμα. καὶ τὸ μὲν τρόπαιον οὐ κατέβαλεν, εἰ δέ τι ἦν λοιπὸν δένδρον, κόπτων καὶ κάων ἀπεδείκνυεν, ὡς οὐδεὶς ἀντεξῄει. ταῦτα δὲ ποιήσας, ἐστρατοπεδεύσατο περὶ τὸ Λέχαιον· καὶ τοὺς Θηβαίους μέντοι πρέσβεις ἐς μὲν τὸ ἄστυ οὐκ ἀνῆγε, κατὰ θάλατταν δὲ ἐς Κρεῦσιν ἀπέπεμψεν. Ἅτε δὲ ἀήθους τοῖς Λακεδαιμονίοις γεγενημένης τῆς τοιαύτης συμφορᾶς, πολὺ πένθος ἦν κατὰ τὸ Λακωνικὸν στράτευμα, πλὴν ὅσων ἐτέθνασαν ἐν χώρᾳ ἢ υἱοὶ, ἢ πατέρες, ἢ ἀδελφοί· οὗτοι δὲ, ὥσπερ νικηφόροι, λαμπροὶ καὶ ἀγαλλόμενοι τῷ οἰκείῳ πάθει περιῄεσαν.

---

que fefellit eos, sed postridie facta re sacra, copias ad urbem ipsam duxit: ac tropaeum quidem non dejecit: si qua tamen arbor erat reliqua, eam succidens ac urens neminem egredi audere demonstrabat. Haec quum fecisset, propter Lechaeum castra metatus est, ac Thebanorum legatos in urbem non deductos, mari Creusim ablegavit. Quia vero clades haec inusitata Lacedaemoniis acciderat, magnus in exercitu Laconico plerorumque luctus erat: exceptis iis, quorum ipso in pugnae loco vel filii, vel parentes, vel fratres occubuerant. Nam illi, tanquam si victoria potiti essent, magno cum splendore, suamet ipsi calamitate velut exultantes, obambulabant.

Ἐγένετο δὲ τὸ τῆς μόρας πάθος τρόπῳ τοιῷδε. οἱ Ἀμυκλαῖοι ἀεί ποτε ἀπέρχονται ἐς τὰ Ὑακίνθια ἐπὶ τὸν παιᾶνα, ἐάν τε στρατοπεδευόμενοι τυγχάνωσιν, ἐάν τε ἄλλως πως ἀποδημοῦντες. καὶ τότε δὴ τοὺς ἐκ πάσης τῆς στρατιᾶς Ἀμυκλαίους κατέλιπεν Ἀγησίλαος ἐν Λεχαίῳ. ὁ δ' ἐκεῖ φρουρῶν πολέμαρχος τοὺς μὲν ἀπὸ τῶν συμμάχων φρουροὺς παρέταξε φυλάττειν τὸ τεῖχος, αὐτὸς δὲ σὺν τῇ τῶν ὁπλιτῶν καὶ τῇ τῶν ἱππέων μόρᾳ παρὰ τὴν πόλιν τῶν Κορινθίων τοὺς Ἀμυκλαιεῖς παρῆγεν. Ἐπεὶ δὲ ἀπεῖχον ὅσον εἴκοσιν ἢ τριάκοντα στάδια τοῦ Σικυῶνος, ὁ μὲν πολέμαρχος σὺν τοῖς ὁπλίταις, οὖσιν ὡς ἑξακοσίοις, ἀπῄει πάλιν ἐπὶ τὸ

Caeterum ei cohorti casus hic adversus in hunc modum accidit: Consueverant Hyacinthiis ad paeana semper Amyclaei ventitare, sive adeo in castris essent, seu alioqui peregre abessent domo. Et quoniam Agesilaus omnes Amyclaeos, quotquot erant in exercitu, apud Lechaeum reliquerat: polemarchus is, qui praesidiariis eo loco praeerat, commendata militibus caeteris, quos reliqui socii miserant, tuendorum moenium cura, ipse cum gravis armaturae peditum, et alia equitum cohorte, secundum ipsam Corinthum Amyclaeos deducebat. Aberant jam plus minus XX vel XXX stadiis ab Sicyone, quum polemarchus una cum gravis armaturae peditibus, quorum erant prope ɪɔc, Lechaeum revertitur;

Λέχαιον. τὸν δὲ ἱππαρμοστὴν ἐκέλευσε σὺν τῇ τῶν ἱππέων μόρᾳ, ἐπειδὴ προπέμψειαν τοὺς Ἀμυκλαιεῖς, μέχρις ὁπόσου αὐτοὶ κελεύοιεν, μεταδιώκειν. καὶ ὅτι μὲν πολλοὶ ἦσαν ἐν τῇ Κορίνθῳ καὶ πελτασταὶ καὶ ὁπλῖται, οὐδὲν ἠγνόουν· κατεφρόνουν δὲ, διὰ τὰς ἔμπροσθεν τύχας, — — μηδένα ἂν ἐπιχειρῆσαι σφίσιν. Οἱ δ' ἐκ τῶν Κορινθίων τοῦ ἄστεος, Καλλίας τε ὁ Ἱππονίκου, τῶν Ἀθηναίων ὁπλιτῶν στρατηγῶν, καὶ Ἰφικράτης, τῶν πελταστῶν ἄρχων, καθορῶντες αὐτοὺς, καὶ οὐ πολλοὺς ὄντας, καὶ ἐρήμους καὶ πελταστῶν καὶ ἱππέων, ἐνόμισαν ἀσφαλὲς εἶναι ἐπιθέσθαι αὐτοῖς τῷ πελταστικῷ. εἰ μὲν γὰρ πορεύοιντο τῇ ὁδῷ, ἀκοντιζομένους

---

jusso equitum praefecto, cum equestri cohorte, quamprimum eo deduxissent Amyclaeos, quo ipsi vellent, celeriter se subsequi. Non ignorabant autem, multos in urbe Corinthia tum cetratos tum gravis armaturae pedites esse: sed eos prae se contemnebant, ob superiores rerum successus, arbitrati, neminem se adoriri audere. Verum plerique Corinthii, de iis qui erant in urbe, itemque Callias Hipponici filius, dux Atheniensium gravis armaturae peditum, et cetratorum praefectus Iphicrates, quum ex alto conspexissent eos et paucos esse numero, et nudos a cetratorum equitumque praesidio: tuto se cum cetratis eos aggredi posse arbitrabantur. Nam sive pergere suo vellent in itinere, futurum existimabant, ut qua

ἂν αὐτοὺς ἐς τὰ γυμνὰ ἀπόλλυσθαι· εἰ δ' ἐπιχειροῖεν διώκειν, ῥᾳδίως ἂν ἀποφυγεῖν πελτασταῖς τοῖς ἐλαφροτάτοις τοὺς ὁπλίτας. Γνόντες δὲ ταῦτα, ἐξάγουσι. καὶ ὁ μὲν Καλλίας παρέταξε τοὺς ὁπλίτας, οὐ πόῤῥω τῆς πόλεως· ὁ δὲ Ἰφικράτης, λαβὼν τοὺς πελταστὰς, ἐπέθετο τῇ μόρᾳ. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ ἠκοντίζοντο, καὶ ὁ μέν τις ἐτέτρωτο, ὁ δὲ καὶ ἐπεπτώκει, τούτους μὲν ἐκέλευον τοὺς ὑπασπιστὰς ἀραμένους ἀποφέρειν ἐς Λέχαιον· (οὗτοι καὶ μόνοι τῆς μόρας τῇ ἀληθείᾳ ἐσώθησαν·) ὁ δὲ πολέμαρχος ἐκέλευσε τὰ δέκα ἀφ' ἥβης ἐπιδιῶξαι τοὺς προειρημένους. ὡς δὲ ἐδίωκον, ᾕρουν τε οὐδένα ἐξ ἀκοντίου βολῆς, ὁπλῖται ὄντες πελταστάς·

---

nudi essent, jaculis petiti occumberent: seu persequi hostem conarentur, facile cetratos, qui milites essent imprimis agiles, e gravis armaturae manibus elapsuros. Haec quum illis ita fuissent visa, copias educunt. Et Callias quidem, cum armaturae gravis acie, non procul ab urbe substitit: Iphicrates autem, sumtis secum cetratis, hostium cohortem adoriebatur. Heic Lacedaemonii, quum jaculis ferirentur, eorumque nonnulli vulnerarentur, nonnulli caderent; satellitibus imperant, ut hos sublatos Lechaeum deferrent, qui quidem soli ex tota cohorte revera salvi evaserunt. Inde polemarchus jubet, uti quotquot annis decem pubertatem excessissent, cetratos, quos diximus, persequendo abigerent.

(καὶ γὰρ ἀναχωρεῖν αὐτοὺς ἐκέλευσε, πρὶν τοὺς ὁπλίτας ὁμοῦ γίγνεσθαι·) ἐπεὶ δὲ ἀνεχώρουν ἐσπαρμένοι, ἅτε διώξαντες, ὡς τάχους ἕκαστος εἶχεν, ἀναστρέφοντες οἱ περὶ τὸν Ἰφικράτην, οἵ τ' ἐκ τοῦ ἐναντίου, πάλιν ἠκόντιζον, καὶ ἄλλοι, ἐκ πλαγίου παραθέοντες, ἐς τὰ γυμνά. καὶ εὐθὺς μὲν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διώξει κατηκόντισαν ἐννέα ἢ δέκα αὐτῶν· ὡς δὲ τοῦτ' ἐγένετο, πολὺ ἤδη θρασύτερον ἐπέκειντο. Ἐπεὶ δὲ κακῶς ἔπασχον, πάλιν ἐκέλευσεν ὁ πολέμαρχος διώκειν τὰ πεντεκαίδεκα ἀφ' ἥβης. ἀναχωροῦντες δὲ, ἔτι πλείονες αὐτῶν, ἢ τὸ πρόσθεν, ἔπεσον. ἤδη δὲ τῶν βελτίστων ἀπολωλότων, οἱ ἱππεῖς αὐτοῖς παραγίγνονται, καὶ σὺν τούτοις αὐτῶν δίωξιν

Hi quum gravis ipsi armaturae pedites, cetratos persequerentur; neminem ictu teli assequi poterant. Nam prius ut pedem referrent, quam in gravem hostium armaturam inciderent, polemarchus edixerat. Post ubi sparsim pedem referebant, ut qui in hoste persequendo pro suis quisque viribus usi celeritate maxima fuissent; conversi milites Iphicratis partim jacula rursus adversi vibrabant, partim eos a latere currendo, qua erant nudi, feriebant. Ita statim primo incursu novem, aut decem, jaculis confixos interimunt. Quod ubi accidisset, longe jam audacius Lacedaemonios urgebant: qui quum graviter premerentur, rursum polemarchus eos, qui annis quindecim pubertatem excessissent, persequi hostem

ἐποιήσαντο. ὡς δ' ἐνέκλιναν οἱ πελτασταὶ, ἐν τούτῳ καλῶς οἱ ἱππεῖς ἐπέθεντο· οὐ γὰρ, ἕως ἀπέκτειναν τινὰς αὐτῶν, ἐδίωξαν· ἀλλὰ ξὺν τοῖς ἐκδρόμοις ἰσομέτωποι καὶ ἐδίωκον, καὶ ἐπέστρεφον. ποιοῦντες δὲ καὶ πάσχοντες τὰ ὅμοια τούτοις καὶ αὖθις, αὐτοὶ μὲν ἀεὶ ἐλάττους τε καὶ μαλακώτεροι ἐγίγνοντο, οἱ δὲ πολέμιοι θρασύτεροί τε, καὶ ἀεὶ πλείους οἱ ἐγχειροῦντες. Ἀποροῦντες δὴ συνίστανται ἐπὶ βραχύν τινα γήλοφον, ἀπέχοντα τῆς μὲν θαλάττης ὡς δύο στάδια, τοῦ δὲ Λεχαίου ὡς ἓξ ἢ ἑπτακαίδεκα. αἰσθόμενοι δὲ οἱ ἀπὸ τοῦ Λεχαίου, ἐσβάντες ἐς πλοιάρια, παρέπλεον, ἕως ἐγένοντο κατὰ τὸν γήλοφον. οἱ δ'

---

jubet. Hi quoque dum pedem referrent, longe plures quam prius, cecidere. Jam ex eis fortissimus quisque perierat, quum equites eis advenere; cum quibus rursum persequi hostem incipiunt. Quum autem cetrati declinarent, imprudenter eos adorti sunt equites. Quippe non, quoad aliquos occidissent, persequebantur: sed cum ipsis excursoribus aequatis frontibus tum persequebantur, tum sese convertebant. Atque his similia quum iterum facerent ac perpeterentur; semper ipsi pauciores ac languidiores, hostes vero audaciores evadebant, eorumque plures Lacedaemoniis negotium facessebant. Tandem inopes consilii, non magnum quendam in tumulum sese colligunt, qui duobus a mari stadiis, a Lechaeo XVI vel XVII aberat. Igitur re ab iis animad-

ἀπορούντες ἤδη, ὅτι ἔπασχον μὲν κακῶς καὶ ἀπέθνησκον, ποιεῖν δὲ οὐδὲν ἐδύναντο, πρὸς δὲ τούτοις, ὁρῶντες καὶ τοὺς ὁπλίτας ἐπιόντας, ἐγκλίνουσι. καὶ οἱ μὲν πίπτουσιν αὐτῶν ἐς τὴν θάλατταν, ὀλίγοι δέ τινες μετὰ τῶν ἱππέων ἐς Λέχαιον διεσώθησαν. ἐν πάσαις δὲ ταῖς μάχαις καὶ τῇ φυγῇ ἀπέθανον περὶ πεντήκοντα καὶ διακοσίους. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐπέπρακτο.

Ἐκ δὲ τούτου ὁ Ἀγησίλαος τὴν μὲν σφαλεῖσαν μόραν ἔχων ἀπῄει, ἄλλην δὲ κατέλιπεν ἐν τῷ Λεχαίῳ. διϊὼν δὲ ἐπ' οἴκου, ὡς μὲν ἐδύνατο ὀψιαίτατα κατήγετο ἐς τὰς πόλεις, ὡς δ' ἐδύνατο πρωϊαίτατα ἐξωρμᾶτο.

---

versa, qui erant in Lechaeo, conscensis illi naviculis, propter litus navigent, donec ad eum collem pervenirent. Interim Lacedaemonii rerum suarum anxii, quod nullo cum hostium detrimento affligerentur misere, atque interirent, ubi gravem insuper armaturam adversum se tendere vident, terga dant hosti, partimque se in mare abjiciunt, partim una cum equitibus (et erant horum non multi) Lechaeum salvi perveniunt. In omnibus quidem hisce conflictibus ipsaque fuga, plus minus CCL sunt interemti. Atque haec sic gesta fuerunt.

Agesilaus autem secundum ea cum cohorte, quae succubuerat, discessit; relicta apud Lechaeum alia. Quumque domum ita pergeret, quam maxime sero poterat, ingrediebatur urbes: rursumque

παρὰ δὲ Μαντίνειαν, ἐξ Ὀρχομενοῦ ὄρθρου ἀναστὰς, ἔτι σκοτιαῖος παρῆλθεν. οὕτω χαλεπῶς ἂν ἐδόκουν οἱ στρατιῶται τοὺς Μαντινέας, ἐφηδομένους τῷ δυστυχήματι, θεάσασθαι. Ἐκ τούτου δὲ μάλα καὶ τἄλλα ἐπετύγχανεν Ἰφικράτης. καθεστηκότων γὰρ φρουρῶν ἐν Σιδοῦντι μὲν καὶ Κρομμυῶνι ὑπὸ Πραξίτου, ὅτε ἐκεῖνος εἷλε τὰ τείχη ταῦτα, ἐν Οἰνόῃ δὲ ὑπὸ Ἀγησιλάου, ὅτε περ τὸ Πείραιον ἑάλω, πάνθ' εἷλε ταῦτα τὰ χωρία. τὸ μέντοι Λέχαιον ἐφρούρουν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι. οἱ φυγάδες δὲ τῶν Κορινθίων, οὐκέτι πεζῇ παριόντες ἐκ Σικυῶνος, διὰ τὴν τῆς μόρας δυστυχίαν, ἀλλὰ παραπλέοντες, καὶ ἐντεῦθεν

---

summo mane initium proficiscendi faciebat. Mantineam quidem ipsis in tenebris praeteriit, quum Orchomeno diluculo movisset. Adeo graviter conspectum Mantinaeorum laturi milites videbantur, qui ex hac ipsorum calamitate voluptatem caperent. Post haec Iphicrati alia quoque feliciter cessere. Quamvis enim Siduntem et Crommyonem, oppida ab se capta, Praxitas; Oenoem Agesilaus, occupato Piraeo, praesidiis munivissent: ea tamen Iphicrates omnia recepit, excepto Lechaeo, quod a Lacedaemoniorum sociorumque praesidio defendebatur. Exules autem Corinthii propter adversum cohortis illius casum, non jam pedestri amplius itinere, sed navigiis Sicyone profecti negotium eis exhibebant,

ὁρμώμενοι, πράγματα εἶχόν τε καὶ παρεῖχον τοῖς ἐν τῷ ἄστει.

ϛʹ. Μετὰ δὲ τοῦτο οἱ Ἀχαιοὶ, ἔχοντες Καλυδῶνα, ἣ τὸ παλαιὸν Αἰτωλίας ἦν, καὶ πολίτας πεποιημένοι τοὺς Καλυδωνίους, φρουρεῖν ἠναγκάζοντο ἐν αὐτῇ. οἱ γὰρ Ἀκαρνᾶνες ἐπεστράτευον, καὶ τῶν Ἀθηναίων τε καὶ Βοιωτῶν ξυμπαρῆσάν τινες αὐτοῖς, διὰ τὸ ξυμμάχους εἶναι. πιεζόμενοι οὖν ὑπ' αὐτῶν οἱ Ἀχαιοὶ, πρέσβεις πέμπουσιν ἐς τὴν Λακεδαίμονα· οἱ δ' ἐλθόντες ἔλεγον, ὅτι οὐ δίκαια πάσχοιεν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων. "Ἡμεῖς γὰρ, "ἔφασαν, ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, ὅπως ἂν ὑμεῖς "παραγγέλλητε, στρατευόμεθα, καὶ ἑπό-"μεθα, ὅπου ἂν ἡγῆσθε· ὑμεῖς δὲ, πολιορ-

---

qui erant in urbe, ac vicissim ab ipsis vexabantur.

6. Secundum haec Achaei, qui Calydoniis in civitatem suam adscitis, Calydonem obtinebant, quondam Aetolici juris oppidum, imposito illud praesidio tueri cogebantur. Nam bello ab Acarnanibus infestabatur, quibus se nonnulli Athenienses ac Boeoti adjungebant, quod eorum societate continerentur. Quapropter Achaei, quum ab hoste premerentur, legatos Lacedaemonem mittunt. Ii quum Spartam venissent, injuste secum agere Lacedaemonios aiunt: " Quippe nos, inquiunt, " vobiscum arma sumimus, " Lacedaemonii, prout ipsi de-" nunciatis, et quocunque du-

" κουμένων ἡμῶν ὑπὸ Ἀκαρνάνων καὶ τῶν
" ξυμμάχων αὐτοῖς, Ἀθηναίων καὶ Βοιωτῶν,
" οὐδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθε. οὐκ ἂν οὖν
" δυναίμεθα ἡμεῖς, τούτων οὕτω γιγνομένων,
" ἀντέχειν· ἀλλ' ἢ ἐάσαντες τὸν ἐν Πελο-
"ποννήσῳ πόλεμον, διαβάντες πολεμήσομεν
" Ἀκαρνᾶσί τε καὶ τοῖς ξυμμάχοις αὐτῶν,
" ἢ εἰρήνην ποιησόμεθα, ὁποίαν τινὰ δυνώ-
" μεθα." Ταῦτα δ' ἔλεγον, ὑπαπειλοῦντες τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀπαλλαγήσεσθαι τῆς ξυμμαχίας, εἰ μὴ αὐτοῖς ἀντεπικουρήσουσι. τούτων δὲ λεγομένων, ἔδοξε τοῖς ἐφόροις καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀναγκαῖον εἶναι στρατεύεσθαι μετὰ τῶν Ἀχαιῶν ἐπὶ τοὺς Ἀκαρνᾶνας.

" citis, sequimur. Vos contra, quum ab Acarnanibus, eorumque sociis, Atheniensibus et Boeotis, bello premamur, nulla nostri cura tangimini. Quod si porro fieri hoc debet, minime vim hanc sustinere poterimus; omnineque vel omittendum nobis bellum hoc in Peloponneso vestrum erit, ac in hostilem agrum transeundum, ut adversus Acarnanes, eorumque socios, bellum geramus: vel ineunda cum eis pax, qualis quidem iniri poterit." Haec tum ab eis dicebantur, obscure minantibus, se a Lacedaemoniorum societate discessuros, ni vicissim suppetias sibi ferrent. Ephori autem, hac oratione audita, una cum publico concilio statuunt, necessarium esse, ut adversus Acarnanes cum

καὶ ἐκπέμπουσι τὸν Ἀγησίλαον, δύο μόρας ἔχοντα, καὶ τῶν ξυμμάχων τὸ μέρος. οἱ μέντοι Ἀχαιοὶ πανδημεὶ ξυνεστρατεύοντο. Ἐπεὶ δὲ διέβη ὁ Ἀγησίλαος, πάντες μὲν οἱ ἐκ τῶν ἀγρῶν Ἀκαρνᾶνες ἔφυγον ἐς τὰ ἄστη, πάντα δὲ τὰ βοσκήματα ἀπεχώρησε πόῤῥω, ὅπως μὴ ἁλίσκηται ὑπὸ τοῦ στρατεύματος. ὁ δ' Ἀγησίλαος, ἐπειδὴ ἐγένετο ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς πολεμίας, πέμψας ἐς Στρατὸν παρὰ τὸ κοινὸν τῶν Ἀκαρνάνων, εἶπεν, ὡς, εἰ μὴ, παυσάμενοι τῆς πρὸς Βοιωτοὺς καὶ Ἀθηναίους ξυμμαχίας, ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ξυμμάχους αἱρήσονται, δῃώσοι πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν ἐφεξῆς, καὶ παραλείψοι οὐδέν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐπείθοντο, οὕτως ἐποίει· καὶ κόπτων ξυνεχῶς

Achaeis arma caperentur. Itaque duabus cum cohortibus, et parte sociorum, Agesilaus huic expeditioni praeficitur; cui se, cum copiis suis universis, Achaei adjungunt. Quum versus hostes exercitum traduceret, Acarnanes omnes, quotquot degebant in agris, in oppida fugiebant; pecoribus etiam, ne a militibus interciperentur, procul abactis. Jam soli hostilis fines attigerat Agesilaus, quum misso Stratum ad communitatem Acarnanum quodam, ni ab societate Boeotorum et Atheniensium discederent, eorumque loco se Lacedaemoniis, ipsorumque sociis adjungerent: vastaturum se continenter omnem ipsorum agrum, nihilque reliqui facturum, denunciat. Illis non obtemperantibus, fecit quod mi-

τὴν χώραν, οὐ προῄει πλέον τῆς ἡμέρας [ἢ δέκα] ἢ δώδεκα σταδίων. Οἱ μὲν οὖν Ἀκαρνᾶνες, ἡγησάμενοι ἀσφαλὲς εἶναι διὰ τὴν βραδυτῆτα τοῦ στρατεύματος, τά τε βοσκήματα κατεβίβαζον ἐκ τῶν ὀρῶν, καὶ τῆς χώρας τὰ πλεῖστα εἰργάζοντο. Ἐπειδὴ δὲ ἐδόκουν τῷ Ἀγησιλάῳ πάνυ ἤδη θαῤῥεῖν, ἡμέρᾳ πέμπτῃ ἢ ἕκτῃ καὶ δεκάτῃ, ἀφ᾽ ἧς εἰσέβαλε, θυσάμενος πρωῒ, διεπορεύθη πρὸ δείλης ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν στάδια ἐπὶ τὴν λίμνην, περὶ ἣν τὰ βοσκήματα τῶν Ἀκαρνάνων σχεδὸν πάντα ἦν, καὶ ἔλαβε παμπληθῆ καὶ βουκόλια, καὶ ἱπποφόρβια, καὶ ἄλλα παντοδαπὰ βοσκήματα, καὶ ἀνδράποδα πολ-

natus erat. Nam et agrum eorum continuo vastabat, et quotidie ultra decem et duodecim stadia non progrediebatur. Itaque pecora de montibus Acarnanes deducebant, magnamque partem agri sui colebant; quod tuto id sibi licere propterea ducerent, quia copiae Agesilai lente progrederentur. Tandem die decimo quinto vel decimo sexto, ex quo fines eorum ingressus erat, quum jam eos fiduciae plenos nihil metuere sibi Agesilaus existimaret: mane facta re sacra, prius quam appeteret vespera, CLX stadiis emensis ad eam paludem pervenit, propter quam Acarnanum pecora fere universa erant. Itaque permulta boum et equorum armenta, aliaque diversi generis pecora, atque etiam mancipia

λά. λαβὼν δὲ, καὶ μείνας αὐτοῦ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν, διεπώλει τὰ αἰχμάλωτα. Τῶν μέντοι Ἀκαρνάνων πολλοὶ πελτασταὶ ἦλθον, καὶ, πρὸς τῷ ὄρει σκηνοῦντος τοῦ Ἀγησιλάου, βάλλοντες καὶ σφενδονῶντες ἔπασχον μὲν οὐδὲν, κατεβίβασαν δὲ ἐς τὸ ὁμαλὸν τὸ στρατόπεδον ἀπὸ τῆς ἀκρωνυχίας τοῦ ὄρους, καίπερ ἤδη περὶ δεῖπνον παρασκευαζόμενον. ἐς δὲ τὴν νύκτα οἱ μὲν Ἀκαρνᾶνες ἀπῆλθον, οἱ δὲ στρατιῶται φυλακὰς καταστησάμενοι ἐκάθευδον. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἀπῆγεν ὁ Ἀγησίλαος τὸ στράτευμα. καὶ ἦν μὲν ἡ ἔξοδος ἐκ τοῦ περὶ τὴν λίμνην λειμῶνός τε καὶ πεδίου στενὴ, διὰ τὰ κύκλῳ περιέχοντα ὄρη· καταλαβόντες δὲ οἱ Ἀκαρνᾶνες, ἐκ τῶν

---

capta sunt. Quo facto, ibidem postridie substitit; et quae ceperat, vendidit. Interim multi Acarnanum cetrati aderant, qui et telis et fundis utebantur: quumque castra ad montem Agesilaus haberet, detrimenti quidem nihil Acarnanes accipiebant; Agesilai vero milites in planitiem de cacumine montis descendere coacti sunt, licet jam coenae parandae intenti essent. Posteaquam nox ingruisset, et Acarnanes discessissent; milites, constitutis excubiis, quieti se dedere. Postridie copias Agesilaus abduxit. Erat autem exitus e prato et planicie, stagnum illud ambiente, propter montes undique circumjectos angustus; et occupatis iis, Acarnanes de

ὑπερδεξίων ἔβαλλόν τε καὶ ἠκόντιζον, καὶ ὑποκαταβαίνοντες ἐς τὰ κράσπεδα τῶν ὀρῶν, προσέκειντο, καὶ πράγματα παρεῖχον, ὥστε οὐκέτι ἐδύνατο τὸ στράτευμα πορεύεσθαι. Ἐπιδιώκοντες δὲ ἀπὸ τῆς φάλαγγος οἵ τε ὁπλῖται καὶ οἱ ἱππεῖς τοὺς ἐπιτιθεμένους, οὐδὲν ἔβλαπτον· ταχὺ γὰρ ἦσαν, ὁπότε ἀποχωροῖεν, πρὸς τοῖς ἰσχυροῖς οἱ Ἀκαρνᾶνες. χαλεπὸν δὲ ἡγησάμενος ὁ Ἀγησίλαος, διὰ τοῦ στενοπόρου ἐξελθεῖν ταῦτα πάσχοντας, ἔγνω διώκειν τοὺς ἐκ τῶν εὐωνύμων προσκειμένους, μάλα πολλοὺς ὄντας· εὐβατώτερον γὰρ ἦν τοῦτο τὸ ὄρος καὶ ὁπλίταις καὶ ἵπποις. Καὶ ἐν ᾧ μὲν ἐσφαγιάζετο, μάλα κατεῖχον βάλλοντες καὶ ἀκοντίζοντες οἱ

---

superioribus locis telis ac jaculis hostes petebant, atque etiam descendentes ad montium crepidines, urgebant eos, tantumque negotii exhibebant, ut copiae progredi amplius non possent. Quod si maxime gravis armaturae pedites et equites hostem invadentem persequerentur, nullo tamen eum damno afficiebant. Nam quoties pedem referebant Acarnanes, celeriter ad munita se loca recipiebant. Itaque ratus Agesilaus, militem suum haec incommoda perpetientem per arctam illam viam difficulter evasurum, statuit, eos, qui magna cum manu ad laevam suos urgebant, persequendos esse. Nam is mons tum gravis armaturae peditibus, tum equitibus accessu facilior erat. Dum hac de caussa sacrum

Ἀκαρνᾶνες, καὶ [οὐκ] ἐγγὺς προσιόντες πολλοὺς ἐτίτρωσκον. ἐπεὶ δὲ παρήγγειλεν, ἔθει μὲν ἐκ τῶν ὁπλιτῶν τὰ πεντεκαίδεκα ἀφ' ἥβης, ἤλαυνον δὲ οἱ ἱππεῖς, αὐτὸς δὲ ξὺν τοῖς ἄλλοις ἠκολούθει. Οἱ μὲν οὖν ὑποκαταβεβηκότες τῶν Ἀκαρνάνων καὶ ἀκροβολιζόμενοι ταχὺ ἐνέκλιναν, καὶ ἀπέθνησκον φεύγοντες πρὸς τὸ ἄναντες· ἐπὶ μέντοι τοῦ ἀκροτάτου οἱ ὁπλῖται ἦσαν τῶν Ἀκαρνάνων παρατεταγμένοι, καὶ τῶν πελταστῶν τὸ πολὺ, καὶ ἐνταῦθα ἐπέμενον, καὶ τά τε ἄλλα βέλη ἠφίεσαν, καὶ τοῖς δόρασιν ἐξακοντίζοντες ἱππέας τε κατέτρωσαν, καὶ ἵππους τινὰς ἀπέκτειναν. ἐπεὶ μέντοι μικροῦ ἔδεον ἤδη ἐν χερσὶ τῶν Λακεδαιμονίων ὁπλιτῶν εἶναι,

---

facit, interim Acarnanes telis ac jaculis graviter premebant militem; atque etiam propius accedentes, multos vulnerabant. At ubi persequi suos jussit, tum vero quotquot inter gravis armaturae milites annis XV pubertatem excesserant, cursu in hostem ferebantur, equitibus in eundem equos agentibus, et cum caeteris Agesilao subsequente. Mox Acarnanes qui descenderant, ac levibus hostem proeliis tentabant, terga vertunt, atque inter fugiendum per acclivia trucidantur. At gravis eorum armatura, magnaque cetratorum manus, supremo in monte instructa, subsistebat; ac praeter alia tela, quae jaciebant, emissis etiam hastis tum equites vulnerabant, tum quosdam equos interficiebant. Verum ubi jamjam

ἐνέκλιναν, καὶ ἀπέθανον αὐτῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ περὶ τριακοσίους. Τούτων δὲ γενομένων, ὁ Ἀγησίλαος τρόπαιον ἐστήσατο. καὶ τὸ ἀπὸ τούτου, περιϊὼν κατὰ τὴν χώραν, ἔκοπτε καὶ ἔκαε. πρὸς ἐνίας δὲ τῶν πόλεων καὶ προσέβαλεν, ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἀναγκαζόμενος· οὐ μὴν εἷλέ γε οὐδεμίαν. ἡνίκα δὲ ἤδη ἐπεγίγνετο τὸ μετόπωρον, ἀπῄει ἐκ τῆς χώρας. Οἱ δὲ Ἀχαιοὶ πεποιηκέναι τε οὐδὲν ἐνόμιζον αὐτὸν, ὅτι πόλιν οὐδεμίαν προσειλήφει, οὔτε ἑκοῦσαν οὔτε ἄκουσαν, ἐδέοντό τε, εἰ μηδὲν ἄλλο, ἀλλὰ τοσοῦτόν γε χρόνον καταμεῖναι αὐτὸν, ἕως ἂν τὸν σπορητὸν διακωλύσῃ τοῖς Ἀκαρνᾶσιν. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι τὰ ἐναντία λέγοιεν τοῦ ξυμφέροντος.

Lacedaemoniorum gravis armatura manus cum eis consertura esset, in fugam conjecti, plus minus ccc eo die desiderarunt. Quibus ita gestis, tropaeum Agesilaus excitat; ac deinceps agrum hostilem cum exercitu peragrans, passim omnia ferro ac flamma vastabat. Etiam oppidis quibusdam copias admovebat, Achaeis ita cogentibus; quorum tamen nullum omnino cepit. Tandem quum autumnus appetiisset, hostium finibus excessit. Tum Achaei nihil ab eo gestum existimare, quod oppidum nullum vel deditione, vel vi cepisset: simul obsecrare, saltem tantisper maneret, si quidem aliud impetrare non possent, donec impediisset, quominus Acarnanes sementem facerent. Respondebat Agesilaus, pro-

ἐγὼ μὲν γὰρ, ἔφη, στρατεύομαι πάλιν δεῦρο ἐς τὸ ἐπιὸν θέρος· οὗτοι δὲ, ὅσῳ ἂν πλείω σπείρωσι, τοσούτῳ μᾶλλον τῆς εἰρήνης ἐπιθυμήσουσι. Ταῦτα δ' εἰπὼν, ἀπῄει πεζῇ δι' Αἰτωλίας τοιαύτας ὁδοὺς, ἃς οὔτε πολλοὶ, οὔτε ὀλίγοι δύναιντ' ἂν ἀκόντων Αἰτωλῶν πορεύεσθαι· ἐκεῖνον μέντοι εἴασαν διελθεῖν· ἤλπιζον γὰρ, Ναύπακτον αὐτοῖς ξυμπράξειν ὥστ' ἀπολαβεῖν. ἐπεὶ δ' ἐγένετο κατὰ τὸ Ῥίον, ταύτῃ διαβὰς, οἴκαδε ἀπῆλθε· κατὰ γὰρ τὸν ἐκ Καλυδῶνος ἔκπλουν ἐς Πελοπόννησον οἱ Ἀθηναῖοι ἐκώλυον τριήρεσιν, ὁρμώμενοι ἐκ Οἰνιαδῶν.

ζ'. Παρελθόντος δὲ τοῦ χειμῶνος, ὥσπερ

---

ferri ab ipsis ejusmodi, quae minime fieri expediret. Nam aestate, inquit, proxima rursum adversus hostes expeditionem suscipiam: qui sane quanto majorem sementem fecerint, tanto avidius pacem expetent. His dictis, terrestre per Aetoliam iter ejusmodi fecit, cujusmodi neque magnae neque parvae hominum copiae possint invitis Aetolis facere. Sed illi tunc facultatem ei transeundi faciebant, quod futurum sperarent, ut ipsius opera Naupactum reciperent. Tandem quum propter Rhium transiisset, in patriam reversus est. Nam quominus Calydone in Peloponnesum navigaretur, Athenienses eductis ex Oeniadis triremibus prohibebant.

7. Posteaquam hyems praeteriisset, Agesilaus, quemad-

ὑπέσχετο τοῖς Ἀχαιοῖς, εὐθὺς ἀρχομένου τοῦ ἦρος πάλιν φρουρὰν ἔφαινεν ἐπὶ τοὺς Ἀκαρνᾶνας. οἱ δὲ αἰσθόμενοι, καὶ νομίσαντες, διὰ τὸ ἐν μεσογείᾳ σφίσι τὰς πόλεις εἶναι, ὁμοίως ἂν πολιορκεῖσθαι ὑπὸ τῶν τὸν σῖτον φθειρόντων, ὥσπερ εἰ περιστρατοπεδευσάμενοι πολιορκοῖντο, ἔπεμψαν πρέσβεις ἐς τὴν Λακεδαίμονα, καὶ εἰρήνην μὲν πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς, ξυμμαχίαν δὲ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ἐποιήσαντο. καὶ τὰ μὲν περὶ Ἀκαρνᾶνας οὕτω διεπέπρακτο.

Ἐκ δὲ τούτου τοῖς Λακεδαιμονίοις τὸ μὲν ἐπ' Ἀθηναίους ἢ Βοιωτοὺς στρατεύειν οὐκ ἐδόκει ἀσφαλὲς εἶναι, ὄπισθεν καταλιπόντας

---

modum facturum se receperat, statim ineunte vere copias adversus Acarnanes colligebat. Quod quum illi comperissent, atque existimarent, se, qui sita media in regione haberent oppida, perinde ab illis obsideri, qui segetem corrumperent, atque si qui castris circum urbes positis eos oppugnarent: Lacedaemonem legatos mittunt, et pacem cum Achaeis, societatem cum Lacedaemoniis ineunt. Hic rerum adversus Acarnanes gestarum fuit exitus.

Secundum haec Lacedaemonii non satis tutum fore arbitrabantur, si a tergo relicta urbe Argiva, Lacedaemoni finitima, quae et ampla, et ipsis infesta esset, arma Boeotis et Atheniensibus inferrent. Quapropter adversus Argos decretae copiae: quas ut sibi

ὅμορον τῇ Λακεδαίμονι πολεμίαν οὕτω καὶ μεγάλην τὴν τῶν Ἀργείων πόλιν· εἰς δὲ τὸ Ἄργος φρουρὰν φαίνουσιν. ὁ δὲ Ἀγησίπολις, ἐπεὶ ἔγνω, ὅτι εἴη αὐτῷ ἡγητέον τῆς φρουρᾶς, καὶ τὰ διαβατήρια θυομένῳ ἐγένετο, ἐλθὼν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν χρηστηριαζόμενος, ἐπηρώτα τὸν θεὸν, εἰ ὁσίως ἂν ἔχοι αὐτῷ, μὴ δεχομένῳ τὰς σπονδὰς τῶν Ἀργείων· ὅτι, οὐχ ὁπότε καθήκοι ὁ χρόνος, ἀλλ' ὁπότε ἐμβάλλειν μέλλοιεν Λακεδαιμόνιοι, τότε ὑπέφερον τοὺς μῆνας. ὁ δὲ θεὸς ἐπεσήμαινεν αὐτῷ, ὅσιον εἶναι μὴ δεχομένῳ σπονδὰς, ἀδίκως ὑποφερομένας. Ἐκεῖθεν δ' εὐθὺς πορευθεὶς εἰς Δελφοὺς, ἐπήρετο αὖ τὸν Ἀπόλλω, εἰ κἀκείνῳ δοκοίη περὶ τῶν σπονδῶν, καθάπερ τῷ πατρί. ὁ δ'

---

ducendas esse intellexit Agesipolis; posteaquam exta de felici copiarum traductione consulens perlitasset, Olympiam oraculi sciscitandi caussa profectus, Jovem interrogat; fasne sit ipsi, oblatas ab Argivis inducias non admittere, quando illi non ubi tempus ipsum postularet, sed Lacedaemoniis eos jamjam invasuris, impediendi belli caussas quaererent. Ei significabat Jupiter, fas esse inique oblatas inducias aspernari. Mox inde Delphos recta profectus, Apollinem interrogabat; an et ipsi de induciis idem, quod patri, videretur. Is vero prorsus in eandem sententiam respondit. Quapropter

ἀπεκρίνατο, καὶ μάλα κατὰ ταὐτά. Καὶ οὕτω δὴ Ἀγησίπολις, ἀναλαβὼν ἐκ Φλιοῦντος τὸ στράτευμα, (ἐκεῖσε γὰρ αὐτῷ ξυνελέγετο, ἕως πρὸς τὰ ἱερὰ ἀπεδήμει) ἐνέβαλε διὰ Νεμέας. οἱ δ' Ἀργεῖοι, ἐπεὶ ἔγνωσαν οὐ δυνησόμενοι κωλύειν, ἔπεμψαν, ὥσπερ εἰώθεσαν, ἐστεφανωμένους δύο κήρυκας, ὑποφέροντας σπονδάς. ὁ δὲ Ἀγησίπολις ἀποκρινάμενος, ὅτι οὐ δοκοῖεν τοῖς θεοῖς δικαίως ὑποφέρειν, οὐκ ἐδέχετο τὰς σπονδὰς, ἀλλ' ἐνέβαλε, καὶ πολλὴν ἀπορίαν καὶ ἔκπληξιν κατά τε τοὺς ἀγροὺς καὶ ἐν τῇ πόλει ἐποίησε. Δειπνοποιουμένου δ' αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀργείᾳ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, καὶ σπονδῶν τῶν μετὰ τὸ δεῖπνον ἤδη γενομένων, ἔσεισεν ὁ θεός. καὶ

Agesipolis, sumtis secum Phliunte copiis, (quod istic cogerentur interea dum ipse ad utrumque fanum proficisceretur,) per Nemeam fines hostium ingressus est. Argivi quum resistere se non posse animadverterent, more suo caduceatores duos sertis redimitos, qui inducias offerrent, mittunt. Eis respondens Agesipolis, non videri Diis has inducias recte offerri, rejectis illis, fines hostium invasit, magnamque rerum difficultatem ac perturbationem tum in agris tum in urbe excitavit. Quumque die primo Argivo in solo coenaret, jamque libationes, quae fieri a coena solent, haberentur, terram Neptunus succussit. Tum Lacedaemonii,

οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι, ἀρξαμένων αὐτῶν ἀποδημίας, πάντες ὕμνησαν τὸν περὶ τὸν Ποσειδῶ παιᾶνα· οἱ δ' ἄλλοι στρατιῶται ᾤοντο ἀπιέναι, ὅτι καὶ Ἄγις, σεισμοῦ ποτε γενομένου, ἀπήγαγεν ἐξ Ἤλιδος. ὁ δὲ Ἀγησίπολις, εἰπὼν, ὅτι, εἰ μὲν μέλλοντος αὐτοῦ ἐμβάλλειν σείσειε, κωλύειν ἂν αὐτὸν ἡγεῖτο· ἐπεὶ δὲ ἐμβεβληκότος, ἐπικελεύειν νομίζει. καὶ οὕτω τῇ ὑστεραίᾳ, θυσάμενος τῷ Ποσειδῶνι, ἡγεῖτο οὐ πόῤῥω εἰς τὴν χώραν. ἅτε δὲ νεωστὶ τοῦ Ἀγησιλάου ἐστρατευμένου εἰς τὸ Ἄργος, πυνθανόμενος ὁ Ἀγησίπολις τῶν στρατιωτῶν, μέχρι μέν ποι πρὸς τὸ τεῖχος ἤγαγεν ὁ Ἀγησίλαος, μέχρι δέ ποι τὴν χώραν ἐδῄωσεν, ὥσπερ πένταθλος πάντῃ ἐπὶ τὸ πλέον ὑπερ-

quod jam abesse domo coepissent, paeanem omnes, qui Neptuno solet accini, exorsi sunt hymni loco: caeteri milites discedendum arbitrabantur; propterea quod et Agis olim quum mota esset terra, Elide copias abduxisset. Agesipolis autem arbitrari se dixit, Deum impediturum fuisse conatum suum, si prius movisset terram, quam in hostium fines irruisset: nunc quia traducto in hos exercitu id accidisset, ultro Deum etiam ipsum exhortari. Quamobrem postridie facta Neptuno re sacra, copias itinere non magno in agrum Argivum duxit. Et quia recens adversus Argivam urbem Agesilaus expeditionem susceperat, interrogatis Agesipolis militibus, quam prope ad muros Agesilaus suos duxisset, ac

βάλλειν ἐπειρᾶτο. Καὶ ἤδη μέν ποτε βαλλόμενος ἀπὸ τῶν πύργων, τὰς περὶ τὸ τεῖχος τάφρους πάλιν διέβη· ἦν δὲ ὅτε, οἰχομένων τῶν πλείστων Ἀργείων εἰς τὴν Λακωνικὴν, οὕτως ἐγγὺς πυλῶν προσῆλθεν, ὥστε οἱ πρὸς ταῖς πύλαις ὄντες τῶν Ἀργείων ἀπέκλεισαν τοὺς τῶν Βοιωτῶν ἱππέας, εἰσελθεῖν βουλομένους, δείσαντες, μὴ συνεισπέσοιεν κατὰ τὰς πύλας οἱ Λακεδαιμόνιοι· ὥστε ἠναγκάσθησαν οἱ ἱππεῖς, ὥσπερ νυκτερίδες, πρὸς τοῖς τείχεσιν ὑπὸ ταῖς ἐπάλξεσι προσαρηρέναι. καὶ εἰ μὴ ἔτυχον τότε οἱ Κρῆτες εἰς Ναυπλίαν καταδεδραμηκότες, πολλοὶ ἂν καὶ ἄνδρες καὶ ἵπποι κατετοξεύθησαν. Ἐκ δὲ τούτου περὶ τὰς εἱρκτὰς στρατευομένου αὐτοῦ, πίπτει

---

quousque ditionem hostilem vastasset; ipse, veluti quinquertio, longe in omnibus Agesilaum superare nitebatur. Aliquando de propugnaculis moenium telis petitus, fossas, quae muros ambiunt, iterum transiit. Quodam etiam tempore, quum maxima pars Argivorum Laconicam ingressa esset, adeo prope ad portas accessit, ut Argivi, qui ad portas stabant, Boeotos equites ingredi urbem volentes excluderent; veriti, ne una cum his Lacedaemonii per portas irrumperent. Quo factum, ut equites, vespertilionum instar, propter muros, sub propugnaculis haerere cogerentur; ac nisi tum forte Cretenses quidam Naupliam excurrissent, multi tum viri tum

κεραυνὸς εἰς τὸ στρατόπεδον· καὶ οἱ μέν τινες πληγέντες, οἱ δὲ καὶ ἐμβροντηθέντες, ἀπέθανον. ἐκ δὲ τούτου βουλόμενος τειχίσαι φρούριόν τι ἐπὶ ταῖς παρὰ Κοιλῶσσαν ἐμβολαῖς, ἐθύετο· καὶ ἐφάνη αὐτῷ τὰ ἱερὰ ἄλοβα. ὡς δὲ τοῦτ' ἐγένετο, ἀπήγαγε τὸ στράτευμα καὶ διέλυσε, μάλα πολλὰ βλάψας τοὺς Ἀργείους, ἅτε ἀπροσδοκήτως αὐτοῖς ἐμβαλών.

ή. Καὶ ὁ μὲν δὴ κατὰ γῆν πόλεμος οὕτως ἐπολεμεῖτο. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα πάντα ἐπράττετο, τὰ κατὰ θάλατταν αὖ καὶ τὰς πρὸς θαλάττῃ πόλεις γενόμενα διηγήσομαι· καὶ τῶν πράξεων τὰς μὲν ἀξιομνημονεύτους γράψω, τὰς δὲ μὴ ἀξίας λόγου παρήσω.

---

equi sagittis confixi fuissent. Secundum haec quum castra circa muros haberet, fulmen in ipsa castra decidit, quo nonnulli tacti, nonnulli attoniti expirarunt. Quo facto quum castellum quoddam munire vellet ad Coelossae fauces, sacrum faciebat, hostiaeque sine fibris apparuere. Quod ubi accidisset, copias abductas dimisit, magno admodum detrimento affectis Argivis; quippe quos nihil tale metuentes invaserat.

8. Ac bellum quidem hoc modo terra gerebatur. Nunc ea quae et mari et maritimis in oppidis interim acciderunt, dum haec omnia gererentur, exponam: omissisque non magni momenti rebus, ea, quae me-

Πρῶτον μὲν τοίνυν Φαρνάβαζος καὶ Κόνων, ἐπεὶ ἐνίκησαν τοὺς Λακεδαιμονίους τῇ ναυμαχίᾳ, περιπλέοντες καὶ τὰς νήσους, καὶ πρὸς τὰς ἐπιθαλαττιδίας πόλεις, τούς τε Λακωνικοὺς ἁρμοστὰς ἐξήλαυνον, καὶ παρεμυθοῦντο τὰς πόλεις, ὡς οὔτε ἀκροπόλεις ἐντειχίσαιεν, ἐάσαιέν τε αὐτονόμους. Οἱ δ' ἀκούοντες ταῦτα, ἥδοντό τε καὶ ἐπῄνουν, καὶ ξένια προθύμως ἔπεμπον τῷ Φαρναβάζῳ. καὶ γὰρ ὁ Κόνων τὸν Φαρνάβαζον ἐδίδασκεν, ὡς οὕτω μὲν ποιοῦντι πᾶσαι αὐτῷ αἱ πόλεις φίλιαι ἔσοιντο· εἰ δὲ δουλώσασθαι βουλόμενος φανερὸς ἔσοιτο, ἔλεγεν, ὡς μία ἑκάστη πόλις πολλὰ πράγματα ἱκανὴ εἴη παρέχειν, καὶ

---

moria digna sunt, scribendo complectar. Primum Pharnabazus et Conon, posteaquam navali proelio Lacedaemonios vicissent, classe tum insulas circumvecti, tum ad oppida maritima, praefectos Lacedaemonios ejiciebant; et spem oppidis faciebant, nullas se in eis arces extructuros, atque etiam permissuros ut sui juris essent. Haec qui audiebant, non solum delectati ea laudabant, verumetiam hospitalia Pharnabazo munera cupide mittebant. Nam monebat hunc Conon futurum, ut id si faceret, civitates universae ad ipsius sese amicitiam adjungerent. Sin eas se in servitutem redacturum prae se ferret, aiebat, civitatibus singulis ad exhibendum ipsi negotium satis virium fore: atque etiam periculum esse, ne

κίνδυνος εἴη, μὴ καὶ οἱ Ἕλληνες, εἰ ταῦτα αἴσθοιντο, συσταῖεν. Ταῦτα μὲν οὖν ἐπείθετο ὁ Φαρνάβαζος. ἀποβὰς δ' εἰς Ἔφεσον, τῷ μὲν Κόνωνι δοὺς τετταράκοντα τριήρεις, εἰς Σηστὸν εἶπεν ἀπαντᾷν· αὐτὸς δὲ πεζῇ παρῄει ἐπὶ τὴν αὑτοῦ ἀρχήν. καὶ γὰρ ὁ Δερκυλλίδας, ὅσπερ καὶ πάλαι πολέμιος ἦν αὐτῷ, ἔτυχεν ἐν Ἀβύδῳ ὤν, ὅτε ἡ ναυμαχία ἐγένετο· καὶ οὐχ ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἁρμοσταὶ ἐξέλιπεν, ἀλλὰ κατέσχε τὴν Ἄβυδον, καὶ διέσωζε φίλην τοῖς Λακεδαιμονίοις. καὶ γὰρ πρόσθεν συγκαλέσας τοὺς Ἀβυδηνούς, ἔλεξε τοιάδε· "Ὦ ἄνδρες, νῦν ἔξεστιν ὑμῖν, καὶ " πρόσθεν φίλοις οὖσι τῇ πόλει ἡμῶν, εὐεργέ- " τας φανῆναι τῶν Λακεδαιμονίων. καὶ γὰρ

Graeci hoc instituto animadverso, sese conjungerent. Itaque parebat in his Cononi Pharnabazus. Quumque descendisset Ephesum, triremibus ei quadraginta traditis, ut ad Sestum sibi occurreret, jussit; ipse terra suam ad ditionem profectus est. Nam Dercyllidas jam olim infestus ipsi, forte tunc apud Abydum fuerat, quum proelio navali decerneretur: neque caeterorum praefectorum exemplo civitate excesserat, sed sua eam in potestate, ac Lacedaemoniorum fide, continuerat. Quippe convocatis prius Abydenis, oratione hujusmodi eos compellarat: " Est quod modo, " Abydeni, qui jam ante reipublicae nostrae amici estis,

" τὸ μὲν ἐν ταῖς εὐπραξίαις πιστοὺς φαίνεσ-
" θαι, οὐδὲν θαυμαστόν· ὅταν δέ τινες, ἐν
" συμφοραῖς γενομένων φίλων, βέβαιοι φανῶ-
" σι, τοῦτ' εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον μνημονεύε-
" ται. ἔστι δὲ οὐχ οὕτως ἔχον. — εἰ τῇ
" ναυμαχίᾳ ἐκρατήθημεν, οὐδὲν ἄρα ἔτι
" ἐσμέν· ἀλλὰ καὶ τὸ πρόσθεν δήπου, 'Αθη-
" ναίων ἀρχόντων τῆς θαλάττης, ἱκανὴ ἦν ἡ
" ἡμετέρα πόλις καὶ εὖ φίλους, καὶ κακῶς
" ἐχθροὺς ποιεῖν. Ὅσῳ δὲ μᾶλλον αἱ ἄλ-
" λαι πόλεις σὺν τῇ τύχῃ ἀπεστράφησαν ἡ-
" μῶν, τοσούτῳ ὄντως ἡ ὑμετέρα πιστότης
" μείζων φανείη ἄν. εἰ δέ τινι τοῦτο φανεῖ-
" ται, μὴ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν

" bene de Lacedaemoniis me-
" reamini. Nam secundis re-
" bus fidelem se declarare,
" magnum quiddam videri non
" debet: sed demonstrare con-
" stantiam suam afflictis amico-
" rum rebus, id scilicet memo-
" riam meretur sempiternam.
" Neque vero is rerum nostra-
" rum status est, ut quia navali
" proelio victi sumus, nihil jam
" simus amplius. Immo supe-
" riori etiam tempore, quum
" maris esset imperium penes
" Athenienses, satis respublica
" nostra virium habebat et ad
" bene de amicis merendum,
" et ad laedendum hostes.
" Quanto certe magis oppida
" caetera cum fortuna se a
" nobis dijunxerunt, tanto erit
" vestra fides illustrior. Quod
" si quis est, qui ne heic terra
" marique obsideamur, vere-

"ἐνθάδε πολιορκώμεθα, ἐννοείτω, ὅτι Ἑλληνι-"κὸν μὲν οὔπω ναυτικόν ἐστιν ἐν τῇ θαλάττῃ· "οἱ δὲ βάρβαροι εἰ ἐπιχειρήσουσι τῆς "θαλάττης ἄρχειν, οὐκ ἀνέξεται ταῦτα ἡ "Ἑλλάς. ὥσθ' ἑαυτῇ ἐπικουροῦσα, καὶ ὑ-"μῖν ξύμμαχος γενήσεται." Οἱ μέντοι, ταῦτα ἀκούοντες, οὐκ ἀκόντως, ἀλλὰ προθύμως ἐπείσθησαν· καὶ τοὺς μὲν ἰόντας ἁρμοστὰς φίλως ἐδέχοντο, τοὺς δὲ ἀπόντας μετεπέμποντο. ὁ δὲ Δερκυλλίδας, ὡς ξυνελέγησαν πολλοὶ καὶ χρήσιμοι ἄνδρες εἰς τὴν πόλιν, διαβὰς καὶ εἰς Σηστὸν, καταντικρὺ ὄντα Ἀβύδου, καὶ ἀπέχοντα οὐ πλεῖον ὀκτὼ σταδίων, ὅσοι τε διὰ Λακεδαιμονίους γῆν ἔσχον ἐν Χεῤῥονήσῳ, ἤθροιζε, καὶ ὅσοι αὖ ἐκ τῶν ἐν

"tur; is mihi consideret ve-"lim, modo classem in mari "Graecam nullam esse, neque "laturam Graeciam, ut barba-"ri maris imperium ad se "transferant. Quo fiet, ut si "quidem sibi opitulabitur, no-"bis etiam praesidio futura "sit." Hac oratione Abydeni audita, non invite sed percupide paruerunt: Simul venientes ad se praefectos amanter in oppidum admittebant, et arcessebant absentes. Jam complures et utiles reipublicae homines Abydum confluxerant, quum Dercyllidas Sestum trajicit, oppidum e regione Abydi non amplius quam octo stadiorum intervallo situm, et quotquot agros in Cherroneso, Lacedaemoniorum beneficio posside-

τῇ Εὐρώπῃ πόλεων ἁρμοσταὶ ἐξέπιπτον, καὶ τούτους ἐδέχετο, λέγων, ὅτι οὐδ' ἐκείνους ἀθυμεῖν δεῖ, ἐννοουμένους, ὅτι καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἣ ἐξαρχῆς βασιλέως ἐστὶ, καὶ Τῆμνος, οὐ μεγάλη πόλις, καὶ Αἰγαὶ, καὶ ἄλλα γε χωρία δύνανται οἰκεῖν, οὐχ ὑπήκοα ὄντα βασιλέως. καίτοι, ἔφη, ποῖον μὲν ἰσχυρότερον Σηστοῦ λάβοιτε χωρίον, ποῖον δὲ δυσπολιορκητότερον; ὃ καὶ νεῶν καὶ πεζῶν δεῖται, εἰ μέλλοι πολιορκηθήσεσθαι. τούτους αὖ, τοιαῦτα λέγων, ἔσχε, τοῦ μὴ ἐκπεπλῆχθαι. Ὁ δὲ Φαρνάβαζος, ἐπεὶ εὗρε τήν τε Ἄβυδον καὶ τὸν Σηστὸν οὕτως ἔχοντα, προηγόρευσεν αὐτοῖς, ὡς, εἰ μὴ ἐκπέμψοιεν τοὺς Λακεδαιμονίους, πόλεμον ἐξοίσει κατ' αὐτῶν.

---

bant, quotquot item praefecti ex Europae oppidis ejecti fuerant, ad se colligit; non nimium dejectis eos animis esse debere, dicens: cogitandum potius, ipsa in Asia, quae ab initio regis fuerit, et Temnum, oppidum sane haud amplum, et Aegae, et alia quaedam oppida rempublicam suam administrare, regis imperio minime subjecta. Atqui, ait, quodnam Sesto magis munitum occupare possitis oppidum? quodnam oppugnatu difficilius? tum naves, tum pedestres copiae necesse est adsint, si quidem obsideri debeat. Ita tum illis hac oratione terrorem eximebat. Pharnabazus autem, posteaquam in hoc statu Sestum et Abydum reperit; denuntiat eis, ni Lacedaemonios ejicerent, se bellum adversus

ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐπείθοντο, Κόνωνι μὲν προσέταξε κωλύειν αὐτοὺς τὴν θάλατταν πλεῖν, αὐτὸς δὲ ἐδῄου τὴν τῶν Ἀβυδηνῶν χώραν. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἐπέραινε πρὸς τὸ καταστρέφεσθαι, αὐτὸς μὲν ἐπ' οἴκου ἀπῆλθε, τὸν δὲ Κόνωνα ἐκέλευεν εὐτρεπίζεσθαι τὰς καθ' Ἑλλήσποντον πόλεις, ὅπως εἰς τὸ ἔαρ ὀτιπλεῖστον ναυτικὸν ἀθροισθείη. ὀργιζόμενος γὰρ τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἀνθ' ὧν ἐπεπόνθει, περὶ παντὸς ἐποιεῖτο ἐλθεῖν τε εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, καὶ τιμωρήσασθαι, ὅ, τι δύναιτο.

Καὶ τὸν μὲν χειμῶνα ἐν τούτοις ὄντες διῆγον· ἅμα δὲ τῷ ἔαρι ναῦς τε πολλὰς συμπληρώσας, καὶ ξενικὸν προσμισθωσάμενος, ἔπλευσεν ὁ Φαρνάβαζός τε καὶ ὁ Κόνων μετ'

---

ipsos moturum. Illis non obtemperantibus, Cononi mandat, ut ab usu maris eos arceret: ipse Abydenorum agrum vastat. Ea re quum nihil efficere se in subjiciendis eis videret, domum profectus est; dato Cononi negotio permovendi oppida propter Hellespontum sita, uti ad ver proximum quam maxima classis cogeretur. Nam quia Lacedaemoniis, ob ea quae perpessus fuerat, infensus Pharnabazus erat, nihil malebat quam uti fines ipsorum invaderet, seque totis viribus ulcisceretur.

Ac hyems quidem hoc in conatu exacta fuit. Ineunte vere, magno navium numero instructo, praetereaque conducto externo milite, Pharnabazus una cum Conone per

αὐτοῦ διὰ νήσων εἰς Μῆλον· ἐκεῖθεν δὲ ὁρμώμενοι εἰς τὴν Λακεδαίμονα. καταπλεύσας δὲ πρῶτον εἰς Φερὰς, ἐδήωσε ταύτην τὴν χώραν· ἔπειτα καὶ ἄλλοσε ἀποβαίνων τῆς παραθαλαττίας, ἐκακούργει, ὅ, τι ἐδύνατο. φοβούμενος δὲ τήν τε ἀλιμενότητα τῆς χώρας, καὶ τὰ τῆς βοηθείας, καὶ τὰ τῆς σπανοσιτίας, ταχύ τε ἀνέστρεψε, καὶ ἀποπλέων ὡρμίσθη τῆς Κυθηρίας εἰς Φοινικοῦντα. Ἐπεὶ δὲ οἱ ἔχοντες τὴν πόλιν τῶν Κυθηρίων, φοβηθέντες, μὴ κατὰ κράτος ἁλοῖεν, ἐξέλιπον τὰ τείχη, ἐκείνους μὲν ὑποσπόνδους ἀφῆκεν εἰς τὴν Λακωνικήν· αὐτὸς δὲ, ἐπισκευάσας τὸ τῶν Κυθηρίων τεῖχος, φρουρούς τε καὶ Νικόφημον, Ἀθηναῖον ἁρμοστὴν, ἐν τοῖς Κυθηρίοις κατέλιπε. Ταῦ-

---

medias insulas cum classe Melum petiit, atque inde solventes Lacedaemonem versus navigarunt. Primum Pheras delatus, agrum istic omnem vastabat: deinde in alia quoque maritima loca descendens, quantum poterat, damni dabat. Quum autem partim oram hanc, ut importuosam, partim hostium ad ferendam suis opem concursiones, partim commeatus penuriam metueret; mox converso cursu discedit, seque in portum Cytheriae Phoenicuntem recipit. Heic quum Cytherii cives, veriti, ne vi adhibita caperentur, moenia deseruissent: illos quidem per inducias in Laconicam dimisit, ipse Cytheriorum muro refecto, Nicophemum Atheniensem praefectum, cum praesidiariis, ibidem reliquit. Qui-

τα δὲ ποιήσας, καὶ εἰς Ἰσθμὸν τῆς Κορινθίας καταπλεύσας, καὶ παρακελευσάμενος τοῖς συμμάχοις προθύμως τε πολεμεῖν, καὶ ἄνδρας πιστοὺς φαίνεσθαι βασιλεῖ, καταλιπὼν αὐτοῖς χρήματα, ὅσα εἶχεν, ᾤχετο ἐπ᾽ οἴκου ἀποπλέων. Λέγοντος δὲ τοῦ Κόνωνος, ὡς εἰ ἐῴη αὐτὸν ἔχειν τὸ ναυτικὸν, θρέψει μὲν ἀπὸ τῶν νήσων, καταπλεύσας δ᾽ εἰς τὴν πατρίδα, συναναστήσει τά τε μακρὰ τείχη τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ τὸ περὶ τὸν Πειραιᾶ τεῖχος, οὗ εἰδέναι, ἔφη, ὅτι Λακεδαιμονίοις οὐδὲν ἂν βαρύτερον γένοιτο· καὶ τοῦτο οὖν, ἔφη, σὺ τοῖς μὲν Ἀθηναίοις κεχαρισμένος ἔσῃ, τοὺς δὲ Λακεδαιμονίους τετιμωρημένος· ἐφ᾽ ᾧ γὰρ πλεῖστα ἐπόνησαν, ἀτελὲς αὐτοῖς ποιήσεις· ὁ

---

bus rebus gestis ad Isthmum Corinthium navigat: socios, ut alacriter bellum gerant, seque regi fidos declarent, hortatur: pecuniis, quas habebat, iisdem relictis, domum navigat. Quumque diceret Conon, si classis utendae potestatem sibi faceret, velle se navales copias ex insulis alere, domumque proficisci, ac longos muros, adlaborantibus secum Atheniensibus, una cum Piraeei moenibus, instaurare; quo sciret accidere Lacedaemoniis gravius nihil posse: adderet etiam, eadem opera Pharnabazum gratificaturum Atheniensibus, et Lacedaemonios ulturum, illa re facta irrita, in qua plurimum hi laborassent: Pharnabazus, iis auditis, perlubenter homi-

δὲ Φαρνάβαζος, ἀκούσας ταῦτα, ἀπέστειλεν αὐτὸν προθύμως εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ χρήματα προσέθηκεν αὐτῷ εἰς τὸν ἀνατειχισμόν. Ὁ δὲ ἀφικόμενος πολὺ τοῦ τείχους ὤρθωσε, τά τε αὐτοῦ πληρώματα παρέχων, καὶ τέκτοσι καὶ λιθολόγοις μισθὸν διδοὺς, καὶ ἄλλο, εἴ τι ἀναγκαῖον ἦν, δαπανῶν. ἦν μέντοι τοῦ τείχους, ἃ καὶ αὐτοὶ Ἀθηναῖοι καὶ Βοιωτοὶ καὶ ἄλλαι πόλεις ἐθελούσιαι συνετείχισαν. Οἱ μέντοι Κορίνθιοι, ἀφ᾽ ὧν ὁ Φαρνάβαζος κατέλιπε χρημάτων, ναῦς πληρώσαντες, καὶ Ἀγαθῖνον ναύαρχον ἐπιστήσαντες, ἐθαλαττοκράτουν ἐν τῷ περὶ Ἀχαΐαν καὶ Λέχαιον κόλπῳ. Ἀντεπλήρωσαν δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ναῦς, ὧν ἦρχε Πολέμαρχος.

---

nem Athenas mittit, datis etiam pecuniis ad murorum instaurationem. Itaque Conon profectus Athenas, partimque remigum suorum usus opera, partim fabris tignariis et caementariis stipendio numerato, aliisque necessariis sumtibus subministratis, magnam muri partem restituit. Etiam partem aliquam Athenienses ipsi, et Boeoti, et urbes caeterae sua sponte absolvunt. Corinthii navibus de pecunia, quam Pharnabazus ipsis reliquerat, instructis; praefectoque classi Agathino, in sinu, propter Achaiam et Lechaeum sito, maris imperium occupant. Contra, Lacedaemonii quoque classem comparant, eique Polemarchum praeficiunt; qui post-

ἐπεὶ δὲ οὗτος ἐν προσβολῇ τινι γενόμενος ἀπέθανε, καὶ Πόλλις αὖ, ἐπιστολεὺς ὤν, τρωθεὶς ἀπῆλθεν, Ἡριππίδας ταύτας ἀναλαμβάνει τὰς ναῦς. Πρόαινος μέντοι Κορίνθιος, τὰς παρ' Ἀγαθίνου παραλαβὼν ναῦς, ἐξέλιπε τὸ Ῥίον· Λακεδαιμόνιοι δ' αὐτὸ παρέλαβον. μετὰ δὲ τοῦτο Τελευτίας ἐπὶ τὰς Ἡριππίδου ναῦς ἦλθε, καὶ οὗτος τοῦ κόλπου πάλιν αὖ ἐκράτει.

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀκούσαντες, ὅτι Κόνων καὶ τὸ τεῖχος τοῖς Ἀθηναίοις ἐκ τῶν βασιλέως χρημάτων ἀνορθοίη, καὶ, τὸ ναυτικὸν ἀπὸ τῶν ἐκείνου τρέφων, τὰς νήσους καὶ τὰς ἐν τῇ ἠπείρῳ παρὰ θάλατταν πόλεις Ἀθηναίοις εὐτρεπίζοι, ἐνόμιζον, εἰ ταῦτα διδάσκοιεν Τιρίβαζον, βασιλέως ὄντα στρατη-

eaquam in conflictu quodam interiisset, ac Pollis ipsius legatus, acceptis vulneribus discessisset; Herippidas naves hasce suam in potestatem accepit. Itidem Proaenus Corinthius, acceptis ab Agathino navibus, excessit Rhio, quod deinde Lacedaemonii occupant. Post ad classem Teleutias profectus, sinus imperium recuperat.

Interim comperto Lacedaemonii, Cononem sumtu regis et muros Atheniensibus instaurare, et classem alere, qua tum insulas, tum maritima in continente sita oppida rursum Atheniensibus adjungat: existimabant se, si ea de re Tiribazum ducem regis monuissent, vel suas hunc in partes traducturos, vel effecturos, ut

γὸν, ἢ καὶ ἀποστῆναι ἂν πρὸς ἑαυτοὺς πείσειαν τὸν Τιρίβαζον, ἢ παῦσαί γ' ἂν — τὸ Κόνωνος ναυτικὸν τρέφοντα. γνόντες δὲ οὕτω, πέμπουσιν Ἀνταλκίδαν πρὸς τὸν Τιρίβαζον, προστάξαντες, αὐτὸν ταῦτα διδάσκειν, καὶ πειρᾶσθαι εἰρήνην τῇ πόλει ποιεῖσθαι πρὸς βασιλέα. Αἰσθόμενοι δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι, ἀντιπέμπουσι πρέσβεις μετὰ Κόνωνος, Ἑρμογένη, καὶ Δίωνα, καὶ Καλλισθένη, καὶ Καλλιμέδοντα. συμπαρεκάλεσαν δὲ καὶ ἀπὸ τῶν συμμάχων πρέσβεις· καὶ παρεγένοντο ἀπό τε Βοιωτῶν καὶ Κορίνθου καὶ Ἄργους. Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖ ἦσαν, ὁ μὲν Ἀνταλκίδας ἔλεγε πρὸς τὸν Τιρίβαζον, ὅτι καὶ εἰρήνης δεόμενος ἥκοι τῇ πόλει πρὸς βασιλέα, καὶ ταύτης,

Cononis ille classem amplius haud aleret. Itaque decreto in hanc sententiam facto, Antalcidam ad Tiribazum mittunt; qui et haec doceret hominem, et operam daret, ut pacem inter rempublicam ipsorum, ac regem, faceret. Id quum Athenienses persentiscerent, et ipsi legatos una cum Conone mittunt, Hermogenem, Dionem, Callisthenem, Callimedontem: quibus ut socii suos adjungerent, petunt. Itaque missi sunt etiam a Boeotis, et Corinthiis, et Argivis, legati. Posteaquam ad Tiribazum perventum esset, Antalcidas adesse se dixit, ut a rege pacem reipublicae suae

οἵας περ βασιλεὺς ἐπεθύμει. τῶν τε γὰρ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἑλληνίδων πόλεων Λακεδαιμονίους βασιλεῖ οὐκ ἀντιποιεῖσθαι, τάς τε νήσους ἁπάσας, καὶ τὰς ἄλλας πόλεις, ἀρκεῖν σφίσιν αὐτονόμους εἶναι. καίτοι, ἔφη, τοιαῦτα ἐθελόντων ἡμῶν, τίνος ἂν ἕνεκα πρὸς ἡμᾶς [οἱ Ἕλληνες ἢ] βασιλεὺς πολεμοίη, ἢ χρήματα δαπανῴη; καὶ γὰρ οὐδ' ἐπὶ βασιλέα στρατεύεσθαι δυνατὸν, οὔτε Ἀθηναίοις, μὴ ἡγουμένων ἡμῶν, οὔτε ἡμῖν, αὐτονόμων οὐσῶν τῶν πόλεων. Τῷ μὲν δὴ Τιριβάζῳ ἀκούοντι ἰσχυρῶς ἤρεσκον οἱ τοῦ Ἀνταλκίδου λόγοι· τοῖς δ' ἐναντίοις λόγοις ταῦτ' ἦν. οἵ τε γὰρ Ἀθηναῖοι ἐφοβοῦντο συνθέσθαι, αὐτονόμους τὰς πόλεις καὶ τὰς νήσους εἶναι, μὴ Λήμνου

---

peteret, eamque talem, cujusmodi rex cuperet. Nam Lacedaemonios nec de sitis in Asia Graeci nominis oppidis adversus regem contendere, et satis esse ducere, si omnes insulae, ac reliquae urbes, libertate legibusque suis fruantur. Quare quum ejusmodi, ait, voluntas nostra sit: quid caussae superat, quamobrem posthac adversum nos vel Graeci, vel rex bellum gerat, sumtumque faciat? Nec enim fieri poterit, ut vel Athenienses, si nos eis duces non fuerimus; vel nos, libertate civitatibus restituta, regi arma inferamus. Hanc Antalcidae orationem quum Tiribazus audiisset, mirifice probabat: adversariis autem haec nihil aliud erant, quam verba. Verebantur enim Athenienses in civitatum insula-

καὶ Ἴμβρου καὶ Σκύρου στερηθεῖεν· οἵ τε Θηβαῖοι, μὴ ἀναγκασθείησαν ἀφεῖναι τὰς Βοιωτίδας πόλεις αὐτονόμους· οἵ τ᾽ Ἀργεῖοι, οὗ ἐπεθύμουν, οὐκ ἐνόμιζον ἂν τὴν Κόρινθον δύνασθαι ὡς Ἄργος ἔχειν, τοιούτων συνθηκῶν καὶ σπονδῶν γενομένων. Αὕτη μὲν ἡ εἰρήνη οὕτως ἐγένετο ἀτελής, καὶ ἀπῆλθον οἴκαδε ἕκαστος.

Ὁ μέντοι Τιρίβαζος τὸ μὲν ἄνευ βασιλέως μετὰ Λακεδαιμονίων γενέσθαι οὐκ ἀσφαλὲς αὐτῷ ἡγεῖτο εἶναι· λάθρα γε μέντοι ἔδωκε χρήματα Ἀνταλκίδᾳ, ὅπως ἄν, πληρωθέντος ναυτικοῦ ὑπὸ Λακεδαιμονίων, οἵ τε Ἀθηναῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν μᾶλλον τῆς εἰρήνης προσδέοιντο. καὶ τὸν Κόνωνα, ὡς

---

rumque libertatem consentire, ne Lemnum, Imbrum, Scirum amitterent: itidemque Thebani, ne oppida Boeotica dimittere cogerentur, ut libera suique juris ea fierent: Argivi denique, si pactiones hujusmodi foederaque fierent, Corinthum se perinde, atque Argos, retinere sua in potestate non posse arbitrabantur, quod tamen magnopere cupiebant. Quamobrem hac pace non admissa, domum singuli redierē.

Tiribazus autem, quanquam absque regis auctoritate se Lacedaemoniis adjungere non tutum existimabat; nihilominus clam pecunias Antalcidae dabat, ut classe a Lacedaemoniis instaurata, tum Athenienses, tum eorum socii propensiores ad pacem essent. Cononem etiam, quasi adver-

ἀδικοῦντά τε βασιλέα, καὶ ἀληθῆ λεγόντων Λακεδαιμονίων, εἷρξε. ταῦτα δὲ ποιήσας ἀνέβαινε πρὸς βασιλέα, φράσων, ἅ τε λέγοιεν οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ ὅτι Κόνωνα συνειληφὼς εἴη ὡς ἀδικοῦντα, καὶ ἐρωτήσων, τί χρὴ ποιεῖν περὶ τούτων ἁπάντων. Καὶ βασιλεὺς μὲν, ὡς Τιρίβαζος ἄνω παρ' αὐτῷ ἦν, Στρούθαν καταπέμπει ἐπιμελησόμενον τῶν κατὰ θάλατταν. ὁ μέντοι Στρούθας ἰσχυρῶς τοῖς Ἀθηναίοις καὶ τοῖς συμμάχοις τὴν γνώμην προσεῖχε, μεμνημένος, ὁπόσα κακὰ ἡ τοῦ βασιλέως χώρα ἐπεπόνθει ὑπ' Ἀγησιλάου. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ ἑώρων τὸν Στρούθαν πρὸς ἑαυτοὺς μὲν πολεμικῶς ἔχοντα, πρὸς Ἀθηναίους δὲ φιλικῶς, Θίμβρωνα πέμπουσιν

---

sus regem injurius esset, ac verum Lacedaemonii dicerent, in vincula conjecit. Atque haec ubi fecisset, proficiscitur ad regem, indicaturus Lacedaemoniorum postulata, et quod Cononem improbe agentem comprehendisset: simul etiam sciscitaturus, quid de his omnibus esset statuendum. Rex, posteaquam sursum Tiribazus ad ipsum venisset, Strutham in Asiam inferiorem ablegat, qui res maritimas curaret. Is vehementer Atheniensibus, eorumque sociis addictus erat; quum memoria teneret, quantum ab Agesilao detrimenti ditio regis accepisset. Lacedaemonii animadverso, Strutham infesto erga se esse animo, in Athenienses autem amico: Thimbronem mittunt, qui bellum ei faceret. Is quum

ἐπὶ πολέμῳ πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, διαβάς τε, καὶ ὁρμώμενος ἐξ Ἐφέσου τε καὶ τῶν ἐν Μαιάνδρου πεδίῳ πόλεων, Πριήνης τε καὶ Λευκόφρυος καὶ Ἀχιλλείου, ἔφερε καὶ ἦγε τὴν βασιλέως. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, κατανοήσας ὁ Στρούθας, ὅτι Θίμβρων βοηθοίη ἑκάστοτε ἀτάκτως καὶ καταφρονητικῶς, ἔπεμψεν ἱππέας ἐς τὸ πεδίον· καὶ καταδραμόντας ἐκέλευσε περιβαλλομένους ἐλαύνειν, ὅ, τι δύναιντο. ὁ δὲ Θίμβρων ἐτύγχανεν ἐξ ἀρίστου διασκηνῶν μετὰ Θερσάνδρου τοῦ αὐλητοῦ. ἦν γὰρ ὁ Θέρσανδρος οὐ μόνον αὐλητὴς ἀγαθὸς, ἀλλὰ καὶ ἀλκῆς [ἰσχύος], ἅτε λακωνίζων, ἀντεποιεῖτο. Ὁ δὲ Στρούθας, ἰδὼν ἀτάκτως τε βοηθοῦντας καὶ ὀλίγους

---

in Asiam trajecisset, cum copiis, Epheso, ac sitis in planicie Maeandri oppidis, Priene, Leucophrye, Achilleo movens, regis agrum populando vexabat. Post aliquod temporis intervallum, quum animadvertisset Struthas, Thimbronem incondite contemtimque suos educere, mittit in planiciem equites, quos excursione facta, quidquid facere praedae poterant, abigere jubet. Forte Thimbro id temporis jam pransus Thersandri tibicinis contubernio utebatur: qui non modo tibicen insignis erat, verumetiam strenuitatem ac robur quoddam, ut qui Laconicis institutis gauderet, sibi vindicabat. Struthas ubi primos nec multos numero, et in-

τοὺς πρώτους, ἐπιφαίνεται πολλούς τε ἔχων ἱππέας καὶ συντεταγμένους. καὶ Θίμβρωνα μὲν καὶ Θέρσανδρον πρώτους ἀπέκτειναν· ἐπεὶ δὲ οὗτοι ἔπεσον, ἐτρέψαντο καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα, καὶ διώκοντες παμπληθεῖς κατέβαλον, ἦσαν δὲ οἳ καὶ ἐσώθησαν αὐτῶν εἰς τὰς φιλίας πόλεις. καὶ πλέονες, διὰ τὸ ὀψὲ αἰσθέσθαι τῆς βοηθείας — πολλάκις γὰρ καὶ τότε ὐδὲ παραγγείλας τὴν βοήθειαν ἐποιήσατο. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐγεγένητο.

Ἐπεὶ δ' ἦλθον εἰς Λακεδαίμονα οἱ ἐκπεπτωκότες Ῥοδίων ὑπὸ τοῦ δήμου, ἐδίδασκον, ὡς οὐκ ἄξιον εἴη περιϊδεῖν Ἀθηναίους Ῥόδον καταστρεψαμένους, καὶ τοσαύτην δύναμιν

condite suis opem ferentes videt; cum magnis equitum, instructisque copiis, in eos irruit, ac primos omnium Thimbronem et Thersandrum interficit; qui posteaquam cecidissent, etiam reliquos terga dare cogunt, atque inter persequendum magnam eorum multitudinem interimunt. Nonnulli amica in oppida salvi pervenerunt, pars major a tergo mansit; quia sero, suppetias esse ferendas, animadversum fuit. Nam saepenumero, atque etiam tunc, non monitis militibus, opem suis latum excurrebat. Atque haec tum sic accidere.

Venerunt id temporis Lacedaemonem Rhodii quidam, a populo in exilium acti, qui monebant; indignum esse committere, ut Rhodum Athenienses occuparent, tantamque sibi potentiam adjungerent. Quam-

συνθεμένους. γνόντες οὖν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὡς, εἰ μὲν κρατήσοι ὁ δῆμος, Ἀθηναίων ἔσται Ῥόδος ἅπασα, εἰ δὲ οἱ πλουσιώτεροι, αὐτῶν, ἐπλήρωσαν αὐτοῖς ναῦς ὀκτὼ, ναύαρχον δὲ Ἔκδικον ἐπέστησαν. Ξυνέπεμψαν δ' ἐπὶ τῶν νεῶν τούτων καὶ Διφρίδαν. ἐκέλευσαν δ' αὐτὸν, διαβάντα ἐς τὴν Ἀσίαν, τάς τε Θίμβρωνα ὑποδεξαμένας πόλεις διασώζειν, καὶ στράτευμα δὲ τὸ περισωθὲν ἀναλαβόντα, καὶ ἄλλο, εἴ ποθεν δύναιτο, συλλέξαντα, πολεμεῖν πρὸς τὸν Στρούθαν. ὁ μὲν δὴ Διφρίδας ταῦτ' ἐποίει, καὶ τἄλλα ἐπετύγχανε, καὶ Τιγράνην, τὸν τὴν Στρούθα ἔχοντα θυγατέρα, πορευόμενον εἰς Σάρδεις, λαμβάνει σὺν τῇ γυναικὶ, καὶ χρημάτων πολλῶν ἀπέλυσεν·

---

obrem Lacedaemonii, qui intelligerent, Rhodum universam Atheniensium fore, si summa rerum penes populum esset; sin vero penes opulentiores, suam; octo naves instruunt, eisque navarchum Ecdicum praeficiunt. Iisdem in navibus miserunt et Diphridam, jussum in Asiam trajicere, oppidaque in fide continere, quae Thimbronem admiserant; atque etiam collectis tum illis copiis, quae incolumes evaserant e clade, tum aliis, quascunque posset, bellum adversus Strutham gerere. Parebat in his Diphridas, ac inter alia, quae prospere gessit, etiam Tigranem, quo cum erat Struthae nupta filia, Sardes proficiscentem, una cum uxore

ὥστ' εὐθὺς ἐντεῦθεν εἶχε μισθοδοτεῖν. Ἦν δὲ οὗτος ὁ ἀνὴρ εὔχαρίς τε οὐχ ἧττον τοῦ Θίμβρωνος, μᾶλλόν τε συντεταγμένος, καὶ ἐγχειρητικώτερος στρατηγός. οὐδὲ γὰρ ἐκράτουν αὐτοῦ αἱ τοῦ σώματος ἡδοναὶ, ἀλλ' ἀεὶ, πρὸς ᾧ ἤει ἔργῳ, τοῦτο ἔπραττεν. ὁ δ' Ἔκδικος ἐπεὶ ἐς τὴν Κνίδον ἔπλευσε, καὶ ἐπύθετο τὸν ἐν τῇ Ῥόδῳ δῆμον πάντα κατέχοντα, καὶ κρατοῦντα καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, (καὶ δὴ ἔπλεον διπλασίαις τριήρεσιν, ἣ αὐτὸς εἶχεν,) ἡσυχίαν ἦγεν ἐν τῇ Κνίδῳ. Οἱ δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ ᾔσθοντο αὐτὸν ἐλάττω δύναμιν ἔχοντα, ἢ ὥστε τοὺς φίλους ὠφελεῖν, ἐκέλευσαν τὸν Τελευτίαν σὺν ταῖς δώδεκα ναυσὶν, αἷς εἶχεν ἐν τῷ περὶ Ἀχαΐαν καὶ

---

cepit, magnaque pecuniae vi accepta dimisit. Quamobrem statim hac occasione nactus est unde militi stipendium numeraret. Erat autem vir hic, quam Thimbro, non minus acceptus, et imperator longe ordinis observantior ac sollertior. Nec enim vinci se corporis a voluptatibus patiebatur, sed perpetuo id operis agebat, ad quod se accinxerat. Ecdicus autem, posteaquam cum classe Cnidum appulisset, populumque Rhodiensem summa rerum terra marique potitum accepisset, atque adeo duplo majori classe, quam esset ea, cui ipse praeerat, mare tenere; Cnidi se continebat. Inde quum intellexissent Lacedaemonii, non satis eum habere virium ad commodandum amicorum rebus, Teleutiae mandant, ut cum

Λεχαίῳ κόλπῳ, περιπλεῖν πρὸς τὸν Ἔκδικον, κἀκεῖνον μὲν ἀποπέμψαι, αὐτὸν δὲ τῶν τε βουλομένων φίλων εἶναι ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τοὺς πολεμίους ὅ, τι δύναιτο κακὸν ποιεῖν. ὁ δὲ Τελευτίας, ἐπεὶ ἀφίκετο εἰς τὴν Σάμον, προσλαβὼν ἐκεῖθεν ναῦς, ἔπλευσεν εἰς Κνίδον, ὁ δὲ Ἔκδικος οἴκαδε. Ὁ δὲ Τελευτίας ἔπλει ἐς τὴν Ῥόδον, ἤδη ἔχων ναῦς ἑπτὰ καὶ εἴκοσι· πλέων δὲ περιτυγχάνει Φιλοκράτει τῷ Ἐφιάλτου, πλέοντι μετὰ δέκα τριηρῶν Ἀθήνηθεν εἰς Κύπρον ἐπὶ ξυμμαχίᾳ τοῦ Εὐαγόρου, καὶ λαμβάνει πάσας· ὑπεναντιώτατα δὴ ταῦτα ἀμφότεροι ἑαυτοῖς πράττοντες· οἵ τε γὰρ Ἀθηναῖοι, φίλῳ χρώμενοι

---

duodecim illis navibus, quas in sito ad Achaiam Lechaeumque sinu habuerat, ad Ecdicum se conferret, ac illo dimisso, iis operam daret, qui uti Lacedaemoniorum amicitia vellent; hostes vero quacunque ratione posset, damnis afficeret. Posteaquam in Samum Teleutias venit, adjunctis indidem sibi navibus aliquot, Cnidum petit. Inde domum Ecdicus, Teleutias in Rhodum navigat; septem ac viginti jam navibus instructus. Inter navigandum forte in Philocratem Ephialtae filium incidit, qui Athenis cum navibus decem in Cyprum, ad ferendum Evagorae subsidium, proficiscebatur. Has omnes intercepit Teleutias: et in hoc sane quiddam accidit, quod rebus utriusque partis maxime adversaretur. Nam Athenienses, qui cum rege colebant amicitiam, subsidia mittebant Eva-

βασιλεῖ, ξυμμαχίαν ἔπεμπον Εὐαγόρᾳ, τῷ πολεμοῦντι πρὸς βασιλέα· ὅ, τε Τελευτίας, Λακεδαιμονίων πολεμούντων βασιλεῖ, τοὺς πλέοντας ἐπὶ τῷ ἐκείνου πολέμῳ διέφθειρεν. ἐπαναπλεύσας δ' εἰς Κνίδον, καὶ διαθέμενος ἃ ἔλαβεν, ἐς Ῥόδον αὖ ἀφικόμενος ἐβοήθει τοῖς τὰ αὐτῶν φρονοῦσιν.

Οἱ δ' Ἀθηναῖοι, νομίσαντες, τοὺς Λακεδαιμονίους πάλιν δύναμιν κεκτῆσθαι ἐν τῇ θαλάττῃ, ἀντεκπέμπουσι Θρασύβουλον τὸν Στειριέα σὺν τετταράκοντα ναυσίν. ὁ δ' ἐκπλεύσας, τῆς μὲν ἐς Ῥόδον βοηθείας ἀπέσχε, νομίζων, οὔτ' ἂν αὐτὸς ῥᾳδίως τιμωρήσασθαι τοὺς φίλους τῶν Λακεδαιμονίων, τεῖχος ἔχοντας, καὶ Τελευτίου σὺν ναυσὶ παρ-

gorae, bellum adversus regem gerenti: Teleutias autem, tametsi bellum regi Lacedaemonii facerent, eos tamen, qui ad inferendum arma regi navigabant, e medio sustulit. Quumque Cnidum inde repetivisset, manubiis divenditis, in Rhodum profectus, suppetias illis ferebat, qui Lacedaemoniorum partes sequebantur.

Heic Athenienses, qui Lacedaemonios iterum quandam in mari potentiam nactos putarent, mittunt adversus eos Thrasybulum Styrensem cum XL navibus. Is posteaquam Athenis solvisset, a Rhodiensi navigatione abstinuit, quod partim existimaret, se non facile de amicis Lacedaemoniorum poenas sumturum, qui munitione se defenderent, ac Teleutiam cum auxiliaribus copiis

ὄντος, συμμάχου ὄντος αὐτοῖς· οὔτ' ἂν τοὺς σφετέρους φίλους ὑπὸ τοῖς πολεμίοις γενέσθαι, τάς τε πόλεις ἔχοντας, καὶ πολὺ πλείονας ὄντας, καὶ μάχῃ γε κεκρατηκότας· εἰς δὲ τὸν Ἑλλήσποντον πλεύσας, καὶ οὐδενὸς ἀντιπάλου παρόντος, ἐνόμισε καταπρᾶξαι ἄν τι τῇ πόλει ἀγαθόν. καὶ οὕτω δὴ καταμαθὼν πρῶτον μὲν στασιάζοντας Ἀμάδοκόν τε, τὸν Ὀδρυσῶν βασιλέα, καὶ Σεύθην, τὸν ἐπὶ θαλάττῃ ἄρχοντα, ἀλλήλοις μὲν διήλλαξεν αὐτοὺς, Ἀθηναίοις δὲ φίλους καὶ συμμάχους ἐποίησε, νομίζων, καὶ τὰς ὑπὸ τῇ Θρᾴκῃ οἰκούσας πόλεις Ἑλληνίδας, φίλων ὄντων τούτων, μᾶλλον προσέχειν ἂν τοῖς Ἀθηναίοις τὸν νοῦν. Ἐχόντων δὲ τούτων τε καλῶς, καὶ τῶν

---

praesentem haberent: partim ne suarum quidem partium homines in hostium potestatem venturos, qui et oppida tenerent, et multitudine superiores essent, et proelio adversarios vicissent. Itaque in Hellespontum quum navigasset, ac neminem istic hostem reperisset; effecturum se quiddam, quod ex usu reipublicae foret, arbitratus est. Primum ubi comperisset, Amadocum regem Odrysarum, et Seuthen, qui maritimam oram Thraciae cum imperio tenebat, bellum inter se gerere: mutuo eos inter se reconciliat, et utrumque foedere societateque Atheniensibus adjungit. Existimabat enim, illa quoque Graeci nominis oppida, quae sub ipsa Thracia respublicas suas administrarent, magis Atheniensibus ad-

ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεων, διὰ τὸ βασιλέα φίλον τοῖς Ἀθηναίοις εἶναι, πλεύσας εἰς Βυζάντιον, ἀπέδοτο τὴν δεκάτην τῶν ἐκ τοῦ Πόντου πλεόντων. μετέστησε δὲ ἐξ ὀλιγαρχίας εἰς τὸ δημοκρατεῖσθαι τοὺς Βυζαντίους· ὥστ' οὐκ ἀχθεινῶς ἑώρα ὁ τῶν Βυζαντίων δῆμος Ἀθηναίους ὅτι πλείστους παρόντας ἐν τῇ πόλει. Ταῦτα δὲ πράξας, καὶ Χαλκηδονίους φίλους προσποιησάμενος, ἀπέπλει ἔξω τοῦ Ἑλλησπόντου. ἐπιτυχὼν δ' ἐν τῇ Λέσβῳ ταῖς πόλεσι πάσαις, πλὴν Μιτυληναίων, λακωνιζούσαις, ἐπ' οὐδεμίαν αὐτῶν ᾔει, πρὶν ἐν Μιτυλήνῃ συντάξας τούς τε ἀπὸ τῶν αὑτοῦ νεῶν τετρακοσίους, καὶ τοὺς ἐκ τῶν πόλεων

---

haesura, si amicitia inter hos reges et Athenienses intercederet. His ita praeclare compositis, quum Asiaticis etiam urbibus amicis uteretur, ob eam qua rex et Athenienses conjuncti erant, amicitiam; Byzantium navigat, ac decumam e Ponto navigantibus impositam, publicanis vendit. Simul rempublicam Byzantiorum, paucorum dominatu liberatam, populo administrandam tradit. Quae res effecit, ut populus Byzantinus haud gravate maximam Atheniensium multitudinem in urbe sua cerneret. His rebus confectis, atque etiam pellectis in amicitiam Chalcedonensibus extra Hellespontum discedit. Quumque oppida in Lesbo universa, solis Mitylenaeis exceptis, Lacedaemoniorum partibus addicta reperisset, nullum aggressus est, prius quam apud Mitylenem

φυγάδας, ὅσοι εἰς τὴν Μιτυλήνην κατα πεφεύγεσαν, καὶ αὐτῶν δὲ Μιτυληναίων τοὺς ἐῤῥωμενεστάτους προσλαβὼν, καὶ ἐλπίδας ὑποθεὶς, τοῖς μὲν Μιτυληναίοις, ὡς, ἐὰν λάβῃ τὰς πόλεις, προστάται πάσης τῆς Λέσβου ἔσονται, τοῖς δὲ φυγάσιν, ὡς, ἐὰν ὁμοῦ ὄντες ἐπὶ μίαν ἑκάστην τῶν πόλεων ἴωσιν, ἱκανοὶ ἔσονται ἅπαντες ἐς τὰς πατρίδας ἀνασωθῆναι, τοῖς δ' αὖ ἐπιβάταις, ὡς, φίλην Λέσβον προσποιήσαντες τῇ πόλει, πολλὴν εὐπορίαν χρημάτων διαπεπραγμένοι ἔσονται· ταῦτα δὴ παραμυθησάμενος, καὶ συντάξας, ἦγεν αὐτοὺς ἐπὶ Μήθυμναν. Θηρίμαχος μέντοι, ὃς ἁρμοστὴς ἐτύγχανεν ὢν τῶν Λακεδαιμονίων, ὡς ἤκουσε

---

de navibus suis quadringentos, et exules, qui caeteris ex oppidis eo se receperant, in ordines descripsisset, eisque robustissimum quemque Mitylenaeorum adjunxisset: facta omnibus spe, Mitylenaeis quidem, futurum, ut si oppida reliqua caperet, ipsi Lesbo universae praeessent: exulibus autem, si conjuncti secum oppida singula adorirentur, facultatem recuperandae patriae consequturos omnes: classiariis denique militibus, si Lesbum amicam patriae reddidissent, magnam ipsis facultatum copiam paratam fore. Hac igitur omnibus spe recreatis, instructisque copiis, Methymnam ducit. Ejus adventu cognito Therimachus, quem forte tunc Lacedaemonii praefectum in urbe habebant, una cum suo milite classiario,

τὸν Θρασύβουλον προσιόντα, τούς τε ἀπὸ τῶν αὐτοῦ νεῶν λαβὼν ἐπιβάτας, καὶ αὐτοὺς τοὺς Μηθυμναίους, καὶ ὅσοι Μιτυληναίων φυγάδες ἐτύγχανον αὐτόθι, ἀπήντα ἐπὶ τὰ ὅρια. μάχης δὲ γενομένης, ὁ μὲν Θηρίμαχος αὐτοῦ ἀποθνήσκει, τῶν δ' ἄλλων φευγόντων πολλοὶ ἀπέθανον. Ἐκ δὲ τούτου τὰς μὲν προσηγάγετο τῶν πόλεων, ἐκ δὲ τῶν οὐ προσχωρουσῶν λεηλατῶν, χρήματα τοῖς στρατιώταις παρέχων, ἔσπευδεν εἰς τὴν Ῥόδον ἀφικέσθαι. ὅπως δ' ἂν καὶ ἐκεῖ ἐῤῥωμενέστατον τὸ στράτευμα ποιήσαιτο, ἐξ ἄλλων τε πολλῶν ἠργυρολόγει, καὶ εἰς Ἄσπενδον ἀφικόμενος, ὡρμίσατο ἐς τὸν Εὐρυμέδοντα ποταμόν. ἤδη δὲ ἔχοντος αὐτοῦ χρήματα παρὰ τῶν Ἀσπεν-

---

et Methymnensibus, et Mitylenaeis exulibus ad Methymnensis agri fines occurrit. Collata manu, Therimachus istic interimitur: ex caeteris, fuga sibi consulentibus, multi cadunt. Secundum id partim oppida deditione capit, partim ex illorum agris, quae se non dedebant, abacta praeda, de qua militi stipendium suppeditaretur; Rhodum inde se conferre properat. Atque ut istic etiam militis animos maxime confirmaret, cum ab aliis pecunias exigit, tum etiam Aspendum profectus, Eurymedontem amnem navibus subit. Jam pecunias ab Aspendiis acceperat, quum militibus per

δίων, ἀδικησάντων τι ἐκ τῶν ἀγρῶν τῶν στρατιωτῶν, ὀργισθέντες οἱ Ἀσπένδιοι, τῆς νυκτὸς ἐπιπεσόντες, κατακόπτουσιν ἐν τῇ σκηνῇ αὐτόν.

Καὶ Θρασύβουλος μέντοι, μάλα δοκῶν ἀνὴρ ἀγαθὸς εἶναι, οὕτως ἐτελεύτησεν. οἱ μέντοι Ἀθηναῖοι, ἑλόμενοι ἀντ' αὐτοῦ Ἀγύριον, ἐπὶ τὰς ναῦς ἐξέπεμψαν. αἰσθόμενοι δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὅτι ἡ δεκάτη τε τῶν ἐκ τοῦ Πόντου πεπραμένη εἴη ἐν Βυζαντίῳ ὑπ' Ἀθηναίων, καὶ Χαλκηδόνα ἔχοιεν, καὶ αἱ ἄλλαι Ἑλλησπόντιαι πόλεις, φίλου ὄντος αὐτοῖς Φαρναβάζου, εὖ ἔχοιεν, ἔγνωσαν ἐπιμελητέον εἶναι. Τῷ μὲν οὖν Δερκυλλίδᾳ οὐδὲν ἐμέμφοντο· Ἀναξίβιος μέντοι, φίλων

---

injuriam aliquid ex agris abigentibus, irati Aspendii noctu irruunt, eumque suo in tentorio obtruncant.

Hic Thrasybuli, maxima virtute viri, exitus fuit. Ejus in locum Athenienses Argyrium surrogatum ad classem mittunt. Interea cognito Lacedaemonii, venditam ab Atheniensibus esse rerum e Ponto vectarum decumam Byzantii, et Chalcedonem ab iis teneri, caeterorumque oppidorum Hellesponticorum statum non incommodum esse, quod amico Pharnabazo uterentur; minime illa sibi negligenda censebant. Quanquam vero Dercyllidae cur succenserent, caussa nulla esset; Anaxibius tamen Ephororum amicitia sibi con-

αὐτῷ γενομένων τῶν ἐφόρων, διεπράξατο, ὥστε αὐτὸς ἐκπλεῦσαι ἁρμοστὴς εἰς Ἄβυδον. εἰ δὲ λάβοι ἀφορμὴν καὶ ναῦς, καὶ πολεμήσειν ὑπισχνεῖτο τοῖς Ἀθηναίοις, ὥστε μὴ ἔχειν ἐκείνοις καλῶς τὰ ἐν Ἑλλησπόντῳ. Οἱ μὲν δὴ δόντες καὶ τρεῖς τριήρεις, καὶ ἀφορμὴν ἐς ξένους χιλίους, ἐξέπεμψαν τὸν Ἀναξίβιον. ὁ δὲ ἐπειδὴ ἀφίκετο, κατὰ γῆν μὲν ἀθροίσας ξενικὸν, τῶν τε Αἰολίδων πόλεων παρεσπᾶτό τινας τοῦ Φαρναβάζου, καὶ ἐπιστρατοπεδευσάσαις ταῖς πόλεσιν ἐπὶ τὴν Ἄβυδον ἀντεπεστράτευε, καὶ ἐπορεύετο, καὶ ἐδῄου τὴν χώραν αὐτῶν. καὶ ναῦς δὲ, πρὸς αἷς εἶχε, ξυμπληρώσας ἐξ Ἀβύδου τρεῖς ἄλλας, κατῆγεν, εἴ τι που λαμβάνοι [ἀπ'] Ἀθηναίων πλοῖον, ἢ

ciliata, perficit ut ipse Abydum navigaret, et ejus oppidi praefectus esset. Quod si praeterea sumtus, navesque darent, etiam ita se bello Athenienses oppugnaturum pollicetur, ut omnino res ipsorum in Hellesponto sit turbari necesse. Quamobrem Lacedaemonii tribus ei triremibus, et pro CIↃ conductitiis militibus stipendio dato, hominem ablegant. Anaxibius posteaquam Abydum venisset, primum terra coactis conductitiis copiis, quaedam ex Aeolicis oppidis a Pharnabazi fide avellebat, quumque is una cum urbibus aliis Abydo copias admovisset: Anaxibius vicissim eis arma inferebat, et cum suis progressus agrum ipsorum vastabat. Deinde praeter eas naves, ex Abydo tres alias instruens, si quod vel Athe-

τῶν ἐκείνων ξυμμάχων. Αἰσθόμενοι δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ δεδιότες, μὴ διαφθαρείη σφίσιν, ἃ κατεσκεύασεν ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ Θρασύβουλος, ἀντεκπέμπουσιν Ἰφικράτην, ναῦς ὀκτὼ ἔχοντα, καὶ πελταστὰς ἐς διακοσίους καὶ χιλίους. (οἱ δὲ πλεῖστοι αὐτῶν ἦσαν, ὧν ἐν Κορίνθῳ ἦρξεν. ἐπεὶ γὰρ οἱ Ἀργεῖοι τὴν Κόρινθον Ἄργος ἐπεποίηντο, οὐδὲν ἔφασαν αὐτῶν δεῖσθαι· καὶ γὰρ ἀπεκτόνει τινὰς τῶν ἀργολιζόντων· καὶ οὕτως ἀπελθὼν Ἀθήναζε, οἴκοι ἐτύγχανεν ὤν.) Ἐπεὶ δ' ἀφίκετο ἐς Χεῤῥόνησον, τὸ μὲν πρῶτον Ἀναξίβιος καὶ [ὁ] Ἰφικράτης, λῃστὰς διαπέμποντες, ἐπολέμουν ἀλλήλοις· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ὁ Ἰφικράτης, αἰσθόμενος καὶ Ἀναξί-

---

niensium, vel eisdem societate conjunctorum navigium caperet, id secum abducebat. Quibus rebus Athenienses cognitis, veriti ne labefactarentur ea quae Thrasybulus in Hellesponto effecerat: Iphicratem cum octo navibus et cetratis CIↃCC, quorum magna pars erant ii quibus ad urbem Corinthum praefuerat, adversus Anaxibium mittunt. Nam Argivi, postea quam Corinthum in Argos redegerant, nihil egere se ipsorum opera dixerant: quosdam enim rebus Argivorum faventes Iphicrates e medio sustulerat. Itaque domum reversus, in patria se continebat. Quamprimum in Cheronesum venit, dimissis hinc inde praedonibus, per eos bellum inter se Anaxibius et Iphicrates gerebant. Post aliquod

βίον οἰχόμενον ἐς Ἄντανδρον σύν τε τοῖς μισθοφόροις, καὶ σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν Λακωνικοῖς, καὶ σὺν Ἀβυδηνοῖς διακοσίοις ὁπλίταις, καὶ ἀκούσας, ὅτι τὴν Ἄντανδρον φιλίαν προσειληφὼς εἴη, ὑπονοῶν, ὅτι, καταστήσας αὖ τὴν ἐκεῖ φρουρὰν, ἀποπορεύσοιτο πάλιν, καὶ ἀπάξοι τοὺς Ἀβυδηνοὺς οἴκαδε, διαβὰς τῆς νυκτὸς, ᾗ ἐρημότατον ἦν τῆς Ἀβυδηνῆς, καὶ ἐπανελθὼν ἐς τὰ ὄρη, ἐνέδραν ἐποιήσατο. τὰς δὲ τριήρεις, αἳ διήγαγον αὐτὸν, ἐκέλευε παραπλεῖν ἅμα τῇ ἡμέρᾳ παρὰ τὴν Χεῤῥόνησον τὴν ἄνω, ὅπως δοκοίη, ὥσπερ εἰώθει, ἐπ' ἀργυρολογίαν ἐπαναπεπλευκέναι. Ταῦτα δὲ ποιήσας, οὐκ ἐψεύσθη· ἀλλ' ὁ Ἀναξίβιος ἀπεπορεύετο, ὡς μὲν ἐλέγετο, οὐδὲ τῶν ἱερῶν γεγενημένων

---

deinde temporis intervallum, quum animadvertisset Iphicrates, Antandrum cum copiis conductitiis, Laconicis, et cc Abydenis gravis armaturae peditibus profectum esse Anaxibium, audissetque Antandrum ejus se amicitiae adjunxisse; suspicatus, ipsum, imposito istic praesidio, reversurum, Abydenosque domum reducturum, noctu ea parte transiens, quae Abydenorum in agro solitudines imprimis habebat, conscensis montibus insidias locat. Triremes vero, quae ipsum transvexerant, diluculo secundum Cherronesum litus sursum versus legere jubet: ut pro more suo pecuniae colligendae caussa videretur eo navigasse. Quum haec ita instituisset, minime spe sua falsus est. Nam quum Anaxibius illo

ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἀλλὰ καταφρονήσας, ὅτι διὰ φιλίας τε ἐπορεύετο, καὶ ἐς πόλιν φιλίαν, καὶ ὅτι ἤκουε τῶν ἀπαντώντων, τὸν Ἰφικράτην ἀναπεπλευκέναι τὴν ἐπὶ Προικόννησον, ἀμελέστερον ἐπορεύετο. Ὅμως δὲ ὁ Ἰφικράτης, ἕως μὲν ἐν τῷ ἰσοπέδῳ τὸ στράτευμα τοῦ Ἀναξιβίου ἦν, οὐκ ἐξανίστατο· ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν Ἀβυδηνοὶ ἀφηγούμενοι ἤδη ἐν τῷ παρὰ Κρεμαστὴν ἦσαν πεδίῳ, ἔνθα ἐστὶ τὰ χρύσεια αὐτοῖς, τὸ δ' ἄλλο στράτευμα ἐν τῷ κατάντει ἦν, ὁ δὲ Ἀναξίβιος ἄρτι κατέβαινε ξὺν τοῖς Λακωνικοῖς· ἐν τούτῳ ὁ Ἰφικράτης ἐξανίστησι τὴν ἐνέδραν, καὶ δρόμῳ ἐφέρετο πρὸς αὐτόν. Καὶ ὁ Ἀναξίβιος, γνούς, μὴ εἶναι ἐλπίδα σωτηρίας, ὁρῶν ἐπὶ πολύ τε καὶ

---

die non perlitasset, uti quidem ferebatur, nihilominus ea re spreta discessit Antandro; ac partim quod per agrum pacatum ad urbem sociam pergeret, partim quod audiisset ex iis, quos habebat obvios, Iphicratem Proeconnesum versus navigasse, negligentius iter faciebat. Neque tamen Iphicrates, quam diu loco aequabili erant Anaxibii copiae, de insidiis se proripuit: sed posteaquam Abydeni, qui erant prima in fronte, ad eum campum pervenerant, qui est juxta Cremastem, ubi et fodinas auri habent, reliquae vero copiae per declivia subsequerentur, ac jam Anaxibius ipse cum Laconicis militibus descenderet: tum prorumpere suos ex insidiis jubet, et ipse cursu in Anaxibium pergit. Ille quum

στενὸν ἐκτεταμένον τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα, καὶ νομίζων, πρὸς τὸ ἄναντες οὐκ ἂν δύνασθαι σαφῶς βοηθῆσαι αὐτῷ τοὺς παρεληλυθότας, ὁρῶν δὲ καὶ ἐκπεπληγμένους ἅπαντας, ὡς εἶδον τὴν ἐνέδραν, εἶπε πρὸς τοὺς παρόντας· Ἄνδρες, ἐμοὶ μὲν καλὸν ἐνθάδε ἀποθανεῖν· ὑμεῖς δὲ, πρὶν συμμίξαι τοῖς πολεμίοις, σπεύδετε ἐς τὴν σωτηρίαν. Καὶ ταῦτ' ἔλεγε, καὶ παρὰ τοῦ ὑπασπιστοῦ λαβὼν τὴν ἀσπίδα, ἐν χώρᾳ αὐτοῦ μαχόμενος ἀποθνήσκει. καὶ τὰ παιδικὰ μέντοι αὐτῷ παρέμεινε, καὶ τῶν Λακεδαιμονίων δὲ τῶν συνεληλυθότων ἐκ τῶν πόλεων ἁρμοστήρων ὡς δώδεκα μαχόμενοι συναπέθανον· οἱ δ' ἄλλοι φεύγοντες ἔπιπτον.

---

animadvertisset, nullam salutis spem reliquam esse, quod arcto loco suos in longum extensos esse cerneret, ac fieri non posse duceret, ut qui jam transierant, sibi per acclivia suppetias ferrent, perterritos denique videret universos, conspectis insidiis: eos, qui aderant ipsi, compellans: Me quidem, inquit, heic decet occumbere, milites. Vos prius quam manum cum hoste conseratis, saluti vestrae properanter consulite. Quae ubi dixisset, accepto a satellite scuto, ibidem pugnans cadit. Nec is deseruit ipsum, quem in amoribus habuerat: et praefecti urbium Lacedaemonii, qui ad eum se contulerant, numero plus minus duodecim, una cum eo pugnantes occubuerunt. Caeteri inter fugiendum caesi sunt, hostibus eos ad urbem usque persequentibus. Ceciderunt ex,

οἱ δ' ἐδίωκον μέχρι τοῦ ἄστεος. καὶ τῶν τε ἄλλων ὡς διακόσιοι ἀπέθανον, καὶ τῶν Ἀβυδηνῶν ὁπλιτῶν περὶ πεντήκοντα. ταῦτα δὲ πράξας ὁ Ἰφικράτης, ἀνεχώρησε πάλιν ἐπὶ τὴν Χεῤῥόνησον.

---

aliorum quidem numero ducenti, Abydeni vere gravis armaturae pedites fere quinquaginta. Ea re gesta, rursus in Cherronesum Iphicrates se contulit.

FINIS TOMI SEXTI.

